

CÀTEDRA D'ECONOMIA
LOCAL I REGIONAL
Universitat Rovira i Virgili

Diputació de Tarragona

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2019

Amb la col·laboració de:

Diputació Tarragona

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2019

Drets exclusius d'edició :
Càtedra d'Economia Local i Regional
No es comercialitza

Imprès a Catalunya per:
Gràfica Dertosense, S.L.

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre és cent per cent
lliure de clor i és qualificat com a paper ecològic.

Foto portada

Autora: Eva Mascarell

Títol: *Reflex de sal*

Primer premi del VI concurs de fotografia CELIR

Equip investigador

Coordinació:

Juan Antonio Duro*

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevila*

Mónica Martín *

Xavier Ponce Alifonso*

Jordi Sardà Pons*

Francesc Xavier Farré Albendea*

**Departament d'Economia, URV*

***Departament de Gestió d'Empreses, URV*

ÍNDIX

Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre el 2019	7
Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre el 2019	43
Capítol 3. El sector industrial a les Terres de l'Ebre el 2019	89
Capítol 4. El sector públic a les Terres de l'Ebre el 2019.....	125
Capítol 5. El turisme a Terres de l'Ebre el 2019	157
Capítol 6. La demografia a les Terres de l'Ebre el 2019.....	261

Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre el 2019

Dr. Pau Galiana
Departament de Gestió d'Empreses
Universitat Rovira i Virgili

INTRODUCCIÓ

Anualment, en aquest capítol centrem l'anàlisi en les diverses variables de la situació empresarial a les Terres de l'Ebre. Per tant, veurem l'evolució anual i les tendències de les empreses dels diferents sectors productius del territori, tenint en compte l'ocupació, la producció, les vendes, el consum, etc., és a dir, posant sobre la taula les dades, la seva evolució i la repercussió que tenen en les empreses ebrenques. El creixement, la creació de noves empreses i, sobretot, els motius que poden afectar-ne l'entorn seran també objecte de comentari i d'anàlisi.

En aquest sentit, en primer lloc situem alguns fets que emmarquen el context social no només al territori, sinó al conjunt de Catalunya i de l'Estat espanyol. Evidentment, qualsevol variable externa té uns efectes directes o indirectes en l'evolució de les xifres empresarials, com a sistemes oberts i socials que són. Cal tenir molt en compte, per situar l'entorn, que, per exemple, durant el 2019 s'han dut a terme dos processos electorals corresponents a dues eleccions generals espanyoles, a l'abril i al novembre, a les quals cal afegir les eleccions municipals convocades al maig. Aquesta múltiple concurrència electoral té efectes en les organitzacions empresarials, perquè afegeix incertesa a altres variables que també cal valorar.

Sense entrar en valoracions polítiques, és evident que aquesta situació de campanya electoral contínua genera un temps de paràlisi administrativa i institucional, atès que els ministeris, departaments i municipis ajornen momentàniament algunes decisions que poden ser importants per al teixit empresarial. Més important encara per a l'entorn empresarial és el fet que, tant a l'Estat espanyol com a Catalunya, en el darrer any s'han hagut de prorrogar els pressupostos, a causa de la falta de consens i de majories polítiques suficients per aprovar-ne de nous i per afrontar les necessitats que van evolucionant.

Des del punt de vista polític i social, cal afegir també les situacions derivades de la sentència als polítics pel cas del Procés català. L'entorn social derivat de la mateixa sentència, amb vagues, aldarulls i càrregues policials, són fets que provoquen precisament allò que anomenem en economia d'empresa incertesa de l'entorn. En el darrer trimestre de l'any ben segur que hi va haver una bona

dosi d'aquesta incertesa, tant per la sentència com per les segones eleccions generals de l'any.

Per a les empreses internacionalitzades tampoc ha estat un any tranquil, ja que a aquestes afectacions comentades hi cal afegir que durant molts mesos s'ha anat especulant, negociant i fixant dates successives per la culminació del Brexit. Finalment s'ha dut a terme, però tot el procés també ha afegit incertesa, a part de possibles canvis en empreses amb relacions comercials amb el Regne Unit.

Com fem habitualment, ho analitzarem i arribarem a conclusions mitjançant metodologia quantitativa, a partir de les dades obtingudes de les principals fonts d'informació (l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, l'Idescat, observatoris i dades analítiques d'altres Departament de la Generalitat, dades publicades per la Diputació de Tarragona i els informes trimestrals publicats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV), però també amb les dades qualitatives provinents de l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre, publicat anualment, que fa referència a les principals dades empresarials d'interès: evolució dels preus, volum de demandes, contractació, ingressos d'explotació, etc. A més, comptem amb la informació de primera mà de diversos actors de l'empresa i l'Administració que incorporarem degudament.

Tota anàlisi empresarial ha de començar per avaluar l'estat de la principal variable que afecta les empreses en els objectius, el comportament del consum, la fletxa daurada del nostre sistema econòmic. Malauradament, les dades del comportament del consum no tenen desagregació municipal ni territorial a l'escala que necessitaríem. Una escala regional que actualment no disposa del reconeixement polític estatal i molts cops tampoc des del punt de vista estadístic en l'àmbit català, com són les Terres de l'Ebre. Per tant, no es pot desagregar el comportament del consum del nostre territori respecte d'altres, així com altres variables que serien d'interès.

En l'àmbit estatal, com podem observar en el gràfic 1, l'evolució de les variables que afecten el consum ha estat negativa en termes interanuals. Cal observar que els preus (-3,35%) i els tipus d'interès (-5,8%) han experimentat un descens notable; però al contrari del que caldria esperar, això no s'ha vist reflectit amb les

dades de consum, que també han anat a la baixa (-1,5%). En canvi, sí que s'ha incrementat l'estalvi (+1,95%).

Gràfic 1. Evolució de les principals variables de consum

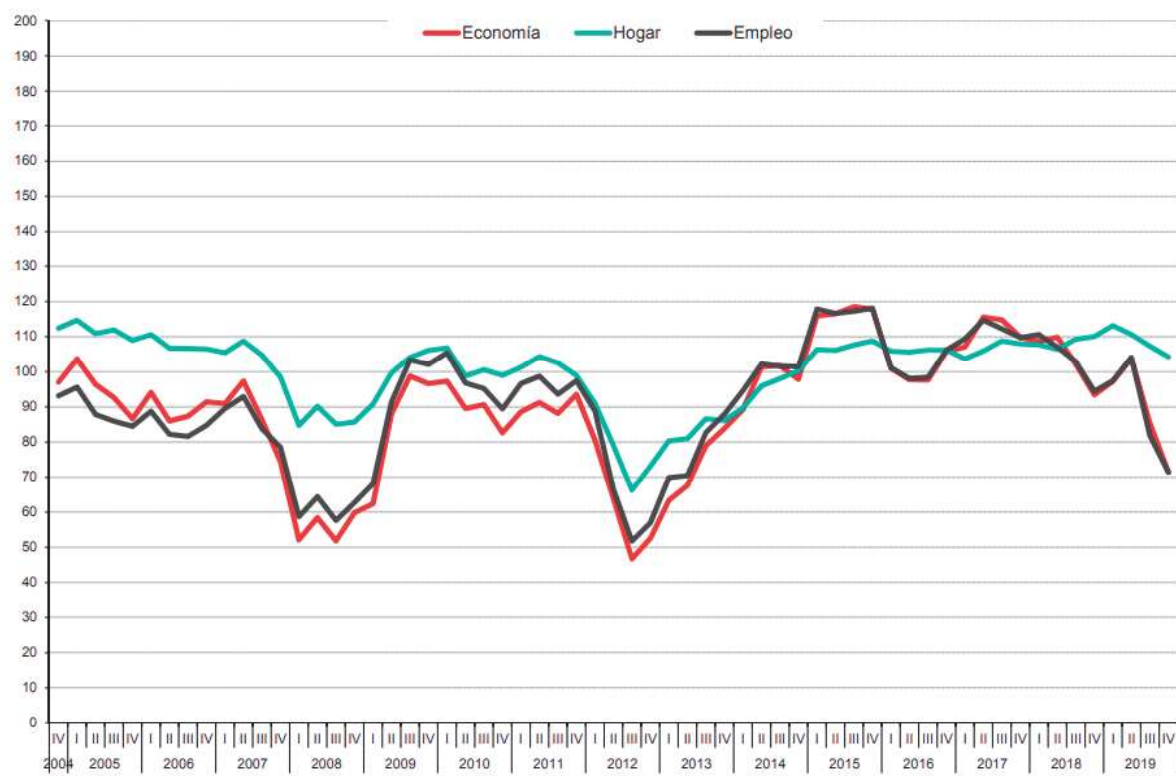
Font: CIS, Estudi núm. 3270. ICC de desembre 2019.

La confiança del consumidor és una dada que es publica en l'àmbit estatal (CIS, 2019). Respecte al mes de desembre del 2018, l'evolució és clarament negativa, ja que l'índex de confiança del consumidor (ICC) baixa 13,2 punts, un 14,5% en termes percentuals, com a resultat de la pèrdua del 15,9% en la valoració de la situació actual i de la caiguda del 13,2% en les expectatives. Aquesta dada situa aquest índex 20,7 punts per sota del de fa 15 anys, el 2005, mentre que la mitjana anual de les expectatives se situa 18 punts per sota de la del 2015, primer any que podem considerar de recuperació postcrisi.

Havent analitzat la darrera anualitat, des de desembre de 2018, l'evolució és bastant negativa en tots els components excepte als referits a la situació de les

llars, en què el descens és més limitat. La valoració de les expectatives de la situació econòmica té un descens de 18,9 punts (-24,8%); les opcions que ofereix el mercat de treball també minoren 18,2 punts (-22,3%), mentre que la situació a les llars només ho fa 2,9 punts (-3,1%) en el darrer any.

Gràfic 2. Evolució trimestral de les expectatives

Font: CIS, Estudi núm. 3270. ICC de desembre 2019.

Establertes aquestes bases i tal com dèiem, repassarem les principals magnituds empresarials en aquest capítol, tenint en compte l'àmbit territorial ebrenc: les variacions i la situació actual de l'ocupació, la competitivitat, les vendes, els preus, la internacionalització, etc. dels diversos sectors de l'economia ebrenca. No obstant això, cal insistir en la dificultat manifesta per aconseguir dades rellevants quan l'àmbit territorial és més petit que el provincial. L'Administració pública sovint no té en compte que els territoris i els analistes necessiten les dades de forma més desagregada per estudiar i analitzar degudament fets puntuals que s'esdevenen en diferents àmbits territorials, sobretot els més allunyats de les àrees metropolitanes. Així, sovint ens trobem amb una doble

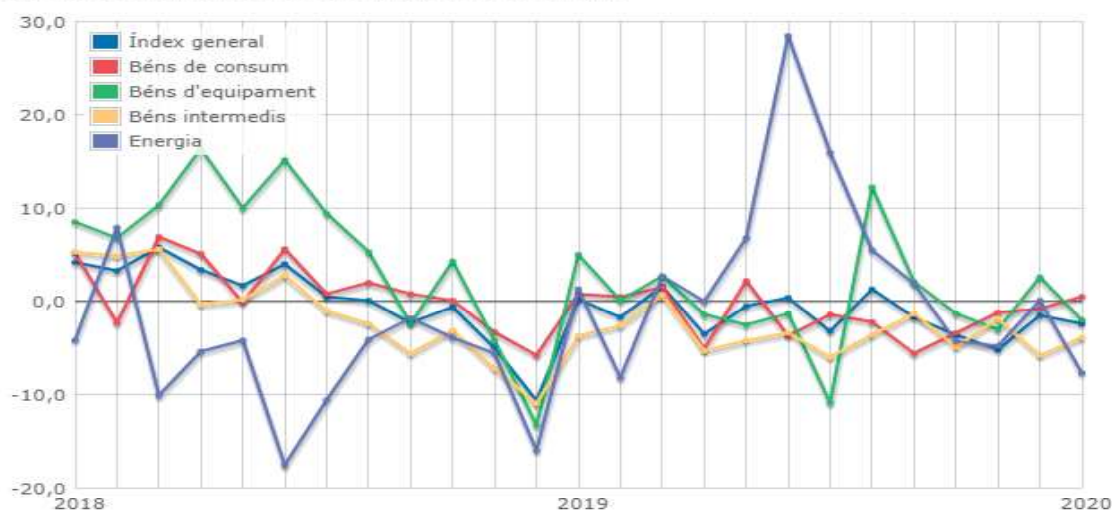
dificultat: l'àmbit territorial (que sovint és català o com a molt provincial) i la temporalitat de les dades, que molts cops tenen anys d'endarreriment.

LA PRODUCCIÓ I LES VENDES

En l'àmbit català, l'índex de producció industrial (IPI) disminueix un 2,4% interanual el darrer any. Com veiem en el gràfic 3, per grans sectors industrials, decreixen l'energia un 7,7%, els béns intermedis un 3,9% i els béns d'equipament un 2,0%; en canvi, creixen els béns de consum, però només un escàs 0,5%. Recordem que l'índex de producció industrial és un indicador conjuntural, que reflecteix l'evolució del volum del valor afegit brut generat per les branques industrials i pel conjunt de la indústria. És un índex de volum i, per tant, reflecteix els canvis en la producció industrial, sense l'efecte dels preus, que distorsionarien l'anàlisi comparativa.

Gràfic 3. Evolució de l'IPI (2018-2020)

Variació interanual de l'índex de producció industrial (IPI) corregit d'efectes de calendari. Per grans sectors industrials. Catalunya. 01/2018-01/2020

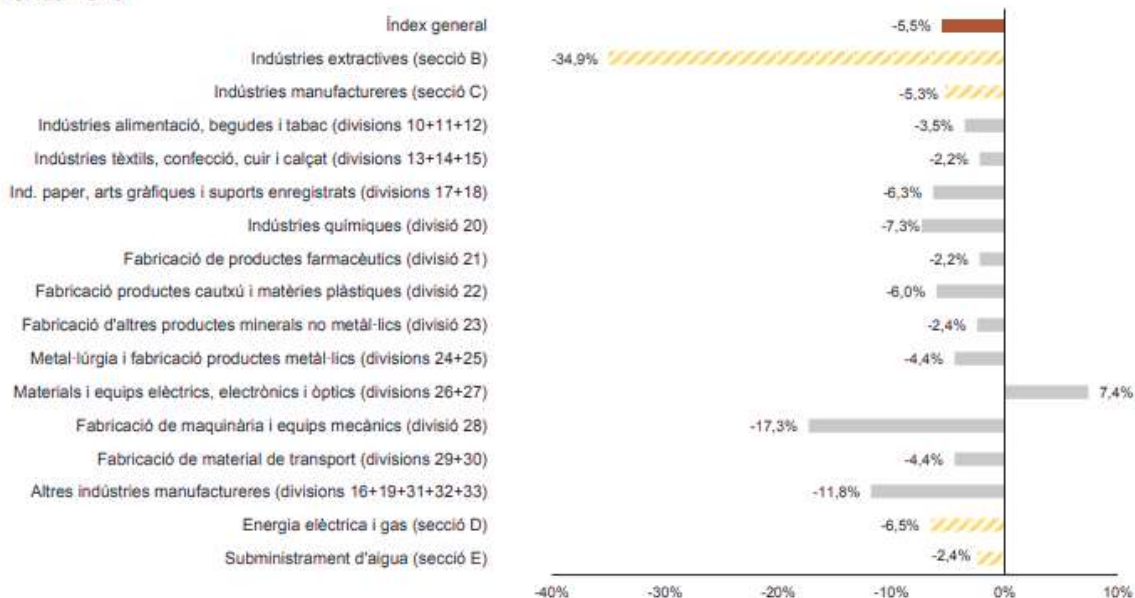
Font: Idescat i INE.

Al territori és sabut que el sector industrial està per sota en ocupació i producció que la mitjana de Catalunya. A més, pel que fa al volum de producció, pren importància l'energia (sobretot a la Ribera d'Ebre) i més els béns de consum o intermedis que els d'equipament. Per tant, l'evolució de l'IPI català no ha afavorit la indústria de les Terres de l'Ebre, tot i que no se'n disposen dades desagregades.

Gràfic 4. Variació de l'ICI per seccions

Catalunya – Var. interanual de l'Índex de producció industrial per seccions i divisions econòmiques de la CCAE-09 (en %). Base 2015=100

Gener de 2020

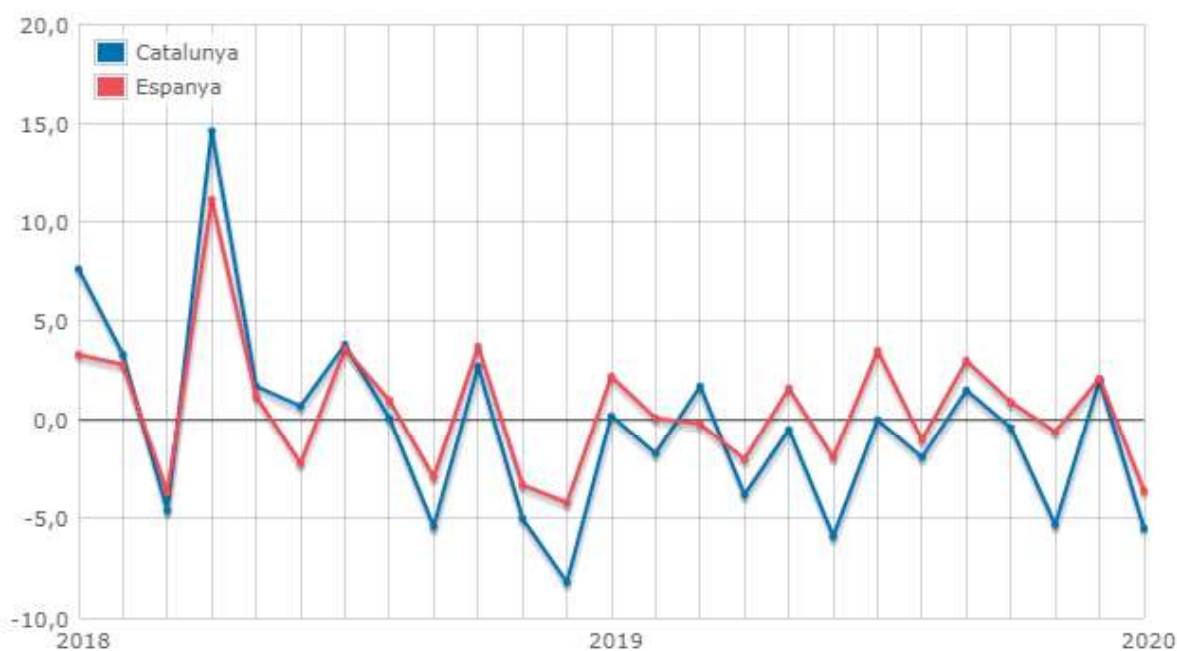
Gràfic elaborat per l'Observatori del Treball i Model Productiu a partir de dades de l'Idescat i l'INE

La indústria alimentària, predominant al nostre territori, no ha tingut un bon comportament en el darrer any, ja que s'ha observat un descens de l'IPI del -3,5%, tendència que sembla continuar a l'inici del 2020. Tampoc indústries com la del paper i arts gràfiques, importants en alguns municipis ebrenca, han tingut un bon comportament anual el 2019 (-6,3%).

El darrer informe de Clima Empresarial ja indicava que la perspectiva de l'empresariat ebrenca quant a la producció tindria un efecte negatiu (índex d'1,85 sobre 3, en què per sota de 2 marca disminució). Aquest índex estava marcat sobretot per la indústria alimentària, que en volum de producció, facturació i ocupació és la primera del territori. Per tant, podem concloure que l'IPI, que ha estat negatiu a Catalunya, també ha disminuït a les nostres indústries.

Gràfic 5. Índex de producció industrial Catalunya vs. Espanya

Variació interanual de l'índex de producció industrial (IPI). Catalunya i Espanya.
01/2018-01/2020

Font Catalunya: Idescat i INE.

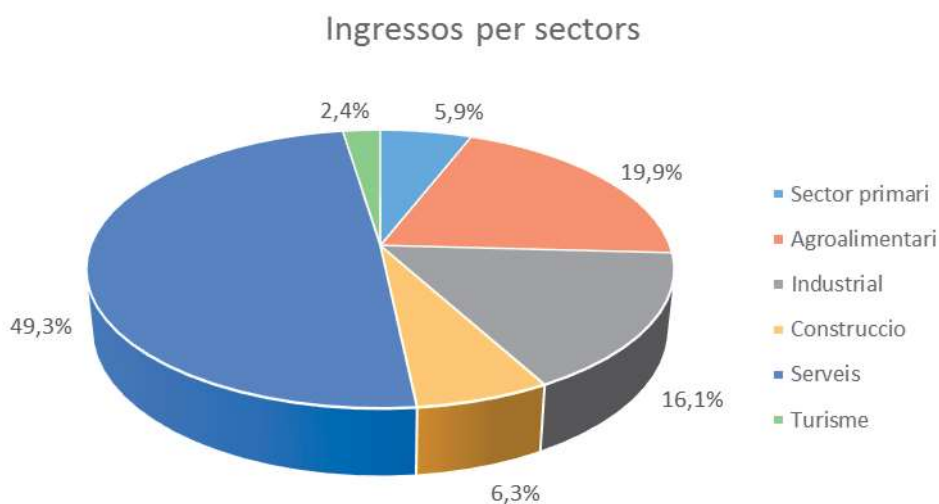
Font Espanya: INE.

Font: Departament d'Empresa i Ocupació.

Comparativament, la dada que reflecteix el gràfic 5 ens mostra que l'IPI ha decrescut també a la resta de l'Estat però amb menys força. Cal recordar, lligant-ho amb altres productes elaborats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV, que el darrer informe de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre afirma que les empresàries i els empresaris ebrenecs conclouen que hi ha un efecte negatiu de la situació social a Catalunya per al 32% dels enquestats, mentre que per a la resta no es dona aquest efecte.

És bo recordar en aquest punt les diferències de la distribució sectorial a les Terres de l'Ebre respecte a la resta del país. Per exemple, els ingressos empresarials del sector primari representen quasi un 6% del total, mentre que els provinents de la construcció són aproximadament un 6,3%, segons les darreres dades calculades; aquestes dades són diferents respecte a la resta de Catalunya i marquen de manera clara la diferència amb altres àmbits territorials del país.

Gràfic 6. Percentatge d'ingressos d'exploació per sectors a les Terres de l'Ebre

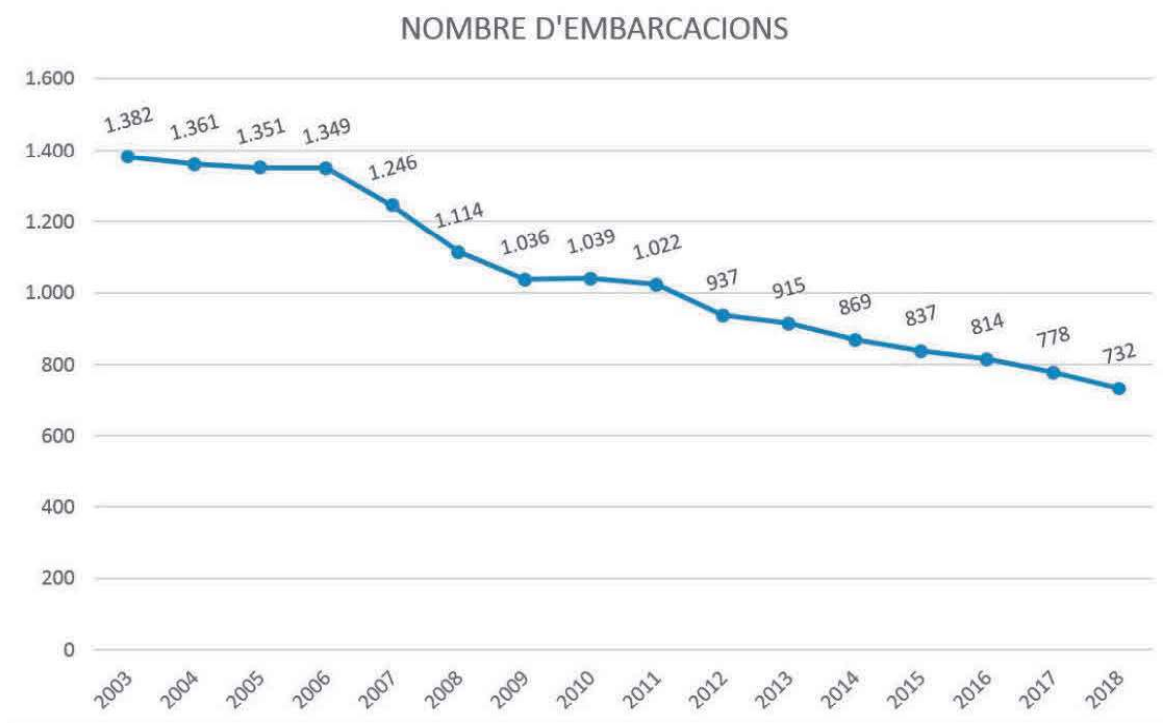
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

En general els sectors industrials han experimentat un estancament a Catalunya amb un lleuger increment de vendes respecte el 2018 del +0,6%, tal com reflecteix l'informe de Pimec corresponent al 2019. La bona notícia per a les Terres de l'Ebre ha estat en aquest sector que l'increment més gran ha tingut lloc en la indústria agroalimentària, la més representativa i potent al territori, amb un +6,6%. També les empreses que han augmentat l'exportació al sector alimentari han crescut un 26%.

L'informe també incideix en el creixement de l'activitat inversora de les empreses industrials, afirmant que el saldo entre les empreses que han incrementat la inversió i les que l'han disminuït ha estat favorable en un +34%. En agroalimentació, de nou, la xifra és molt més positiva, ja que ha dedicat menys diners a inversió, un 7%, abocant un saldo positiu de +50% en aquest àmbit industrial. En ocupació el saldo ha estat positiu però discret, amb tendència a l'estabilitat (+0,6%), mentre que en resultats de l'exercici sí que hi ha hagut un increment, de nou molt més destacable en el sector que predomina al territori ebrenc.

Pel que fa al sector primari, i sempre referint-nos a la situació del teixit empresarial, les dades ens indiquen que hi ha una pèrdua contínua de flota pesquera en l'àmbit català, la qual cosa afecta directament el territori, ja que les Terres de l'Ebre tenen alguns dels principals ports pesquers del país, com ara la Ràpita, l'Ametlla de Mar, Alcanar, l'Ampolla i Deltebre. Com indica el gràfic 7, la davallada d'embarcacions en els darrers 15 anys és del 47%, amb baixades a totes les arts: el palangre, l'arrossegament, l'encerclament i les arts menors. Cas diferent és el de la tonyina, ja que tot i haver perdut en els darrers anys un parell d'embarcacions, el negoci es troba en mans d'una sola empresa, Balfegó, que s'ocupa de la pesca i comercialització de la totalitat de quota de la conca del mediterrani espanyol. Tot i això, aquesta empresa està en procés de recuperació després de l'incendi de juny de 2018 que va cremar la planta productiva i de les conseqüències del temporal Glòria, que va afectar part de les peces que tenia en captivitat.

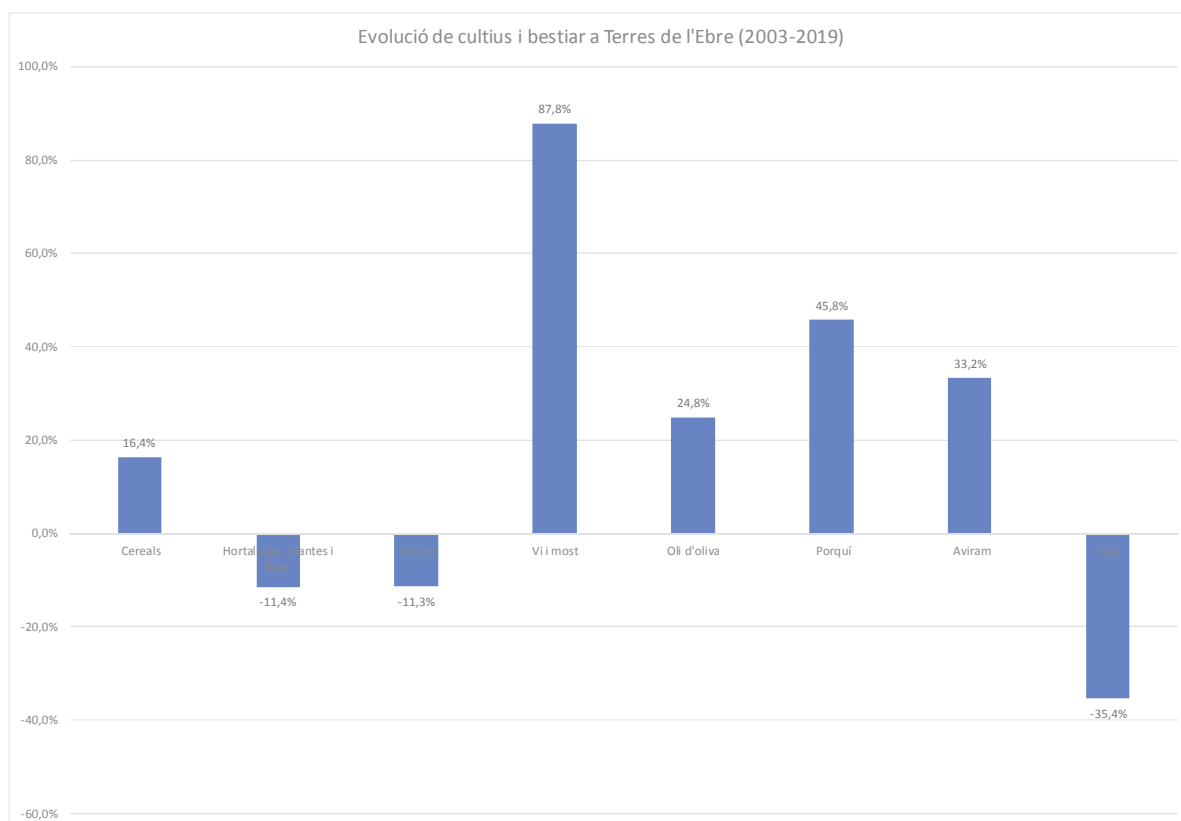
Gràfic 7. Evolució de les embarcacions pesqueres a Catalunya

Font: Departament d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Els principals productes del camp i de la ramaderia més extensiva al territori en els darrers anys han evolucionat de manera diferent. Mentre que alguns productes com el vi i most, l'oli d'oliva o els cereals han tingut comportaments molt positius amb increments importants (87,8%, 24,8% i 16,4%, respectivament), altres com les hortalisses i les fruites han disminuït més del 10%. En ramaderia els increments han estat també considerables en porquí (45,8%) i aviram (33,2%), mentre que un derivat important al territori com els ous, està experimentant un decrement continu, que li ha fet perdre un 34,4% en els darrers 15 anys.

Gràfic 8. Evolució dels principals cultius i bestiar a les Terres de l'Ebre

Font: Departament d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Respecte del comerç, segons l'Anuari de la distribució comercial del sector alimentari, drogueria i perfumeria del Departament d'Empresa i Coneixement, hem de reflectir que de l'anàlisi de les cinquanta primeres empreses de distribució comercial a Catalunya que integren 5.012 establiments i ocupen més

de 63.000 persones, se'n desprèn una facturació de 12.103 milions d'euros, la qual cosa suposa un creixement del 3,89% en els dos darrers anys. Es constaten les bones pràctiques pel que fa a responsabilitat social i vincles entre la paritat de gènere i l'absentisme laboral o la rotació de personal. Les grans empreses comercials han conclòs que les dades massives i la logística encara tenen més importància que les tecnologies de futur, com la intel·ligència artificial (IA) o l'internet de les coses (IdC).

En aquestes empreses comercials d'alimentació, la rotació mitjana de les plantilles és del 9,28%, però baixa fins al 5,4% en les empreses que aposten per la formació com la principal partida d'inversió. Cal remarcar que el comerç és un sector amb majoria d'ocupació femenina (69%), mentre que el percentatge de dones en llocs de base és un 67,5%, en els comandaments intermedis és del 47,8% i en els alts càrrecs és d'un 26,1%.

En aquest comerç, el format superservei (entre 150 i 399 m²) està guanyant protagonisme en detriment del format més petit (autoserveis, fins a 150 m²). Les empreses amb més quota de mercat en superfície de venda són: Mercadona (15,58%), Dia (11,96%) i Bon Preu (9,32). I en nombre d'establiments: Dia (22,01%), Condis (10,20%) i bonÀrea (7,5%); totes, menys Condis, estan molt presents a les Terres de l'Ebre. De fet, l'àmbit que més ha incrementat la seva dotació comercial entre 2016 i 2018 és el de Terres de l'Ebre, de 372 a 409 m² / 1.000 habitants, la qual cosa suposa un augment del 9,86%. També Terres de l'Ebre és l'àmbit territorial on més s'incrementa l'ocupació, amb un creixement del 27,5%.

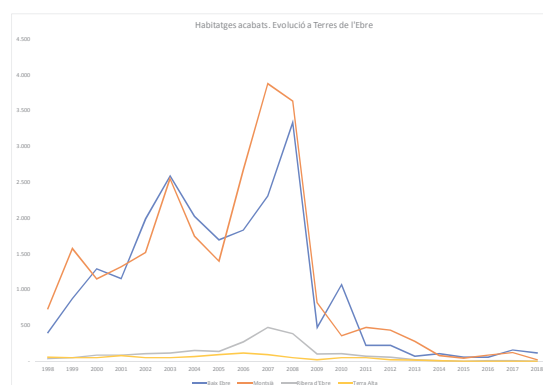
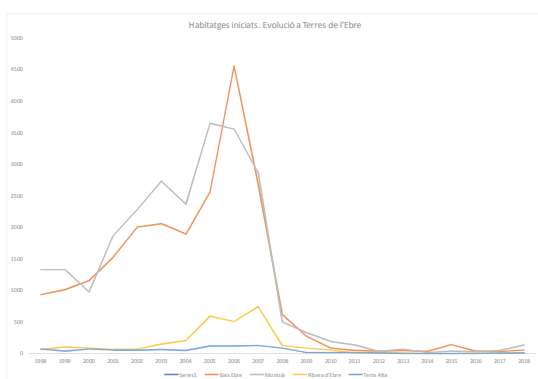
Taula 1. Dades de distribució comercial de grans establiments a les Terres de l'Ebre

Terres de l'Ebre				
	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Població	77.170	67.875	21.722	11.389
Establiments	63	56	25	18
Superfície de venda (m²)	30.970	26.757	10.861	4.266
Percentatge de població	43,32%	38,10%	12,19%	6,39%
Percentatge d'establiments	38,89%	34,57%	15,43%	11,11%
Percentatge de superfície	42,51%	36,73%	14,91%	5,86%
Dotació (m²/ 1.000 hab.)	401	394	500	375

Font: Departament d'Empresa i Coneixement.

La construcció, com s'analitza més endavant, ha tingut una sortida de la crisi pel que fa a ocupació que va engegar ja el 2012, però que va partir de molt avall, donada la pèrdua ràpida i sobtada durant els dos primers anys. També ho va fer la construcció d'habitatges, com es pot observar als gràfics de sota. Aquesta recuperació, no obstant això, no ha estat reeixida, ja que els increments d'habitatges iniciats i acabats són molt minsos respecte a les dades dels anys anteriors al 2008. Les dades ens diuen que al territori s'està construint entre el 0% i el 3% de l'habitatge que es va edificar el 2008, mentre que a la resta de Catalunya, en canvi, el percentatge puja al 10,6%, però només creix a un ritme creixent a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, mentre que a la resta els percentatges de construcció són millors que a l'Ebre, però petits també.

Gràfic 9. Evolució de habitatges iniciats i acabats a les Terres de l'Ebre per comarques

Font: Agència d'Habitatge de Catalunya.

Finalment, un apunt del sector turístic. En altres anuaris hem analitzat diverses variables com l'ocupació hotelera, la demanda i l'estada mitjana, però incidir en una variable clau per al sector: la rendibilitat. Els indicadors de rendibilitat més comuns al sector hotelier són l'ADR i el RevPAR:

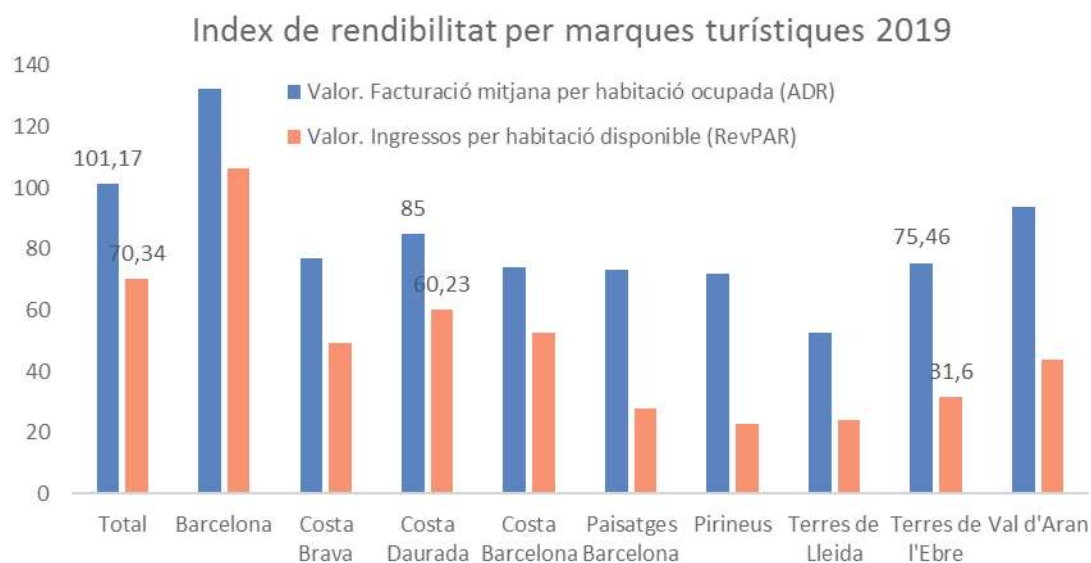
- Average Daily Rate (tarifa mitjana diària) o facturació mitjana per habitació ocupada.
- RevPAR (Revenue per Available Room) o ingressos per habitació disponible.

En els dos casos, els ingressos fan referència als percebuts pels hotelers per la prestació del servei d'allotjament, sense incloure altres tipus de serveis que ofereix l'establiment i no inclouen tampoc l'IVA associat. Entre tots dos indicadors hi ha la relació següent:

$\text{RevPAR} \approx \text{ADR} * \text{grau d'ocupació per habitacions}$

Així, l'increment (o disminució) en el RevPAR pot estar provocat per un augment (descens) en les tarifes aplicades (ADR) o per una pujada (baixada) del grau d'ocupació. Cal tenir en compte que aquesta igualtat no és exacta, ja que el grau d'ocupació per habitacions es calcula segons els criteris de l'enquesta d'ocupació hotelera (EOH), i no són exactament iguals en l'estimació de l'ADR i del RevPAR per raons metodològiques (aclariment de l'Idescat).

Gràfic 10. Rendibilitat dels establiments hotelers (ADR i RevPar 2019)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Podem observar, analitzant les dades de rendibilitat històriques, que la marca Terres de l'Ebre es manté, en índex de rendibilitat, sempre per sota de les del total de Catalunya (aproximadament al 50%) i també per sota de la marca turística més propera, amb qui comparteix Patronat de Turisme: la Costa Daurada. La comparativa de rendibilitats indica que històricament hi ha un 30% menys de rendibilitat hotelera al nostre territori.

Ocupació a les empreses de les Terres de l'Ebre

Tal com afirma el Butlletí d'anàlisi de la conjuntura local de Terres de l'Ebre del quart trimestre de 2019, i com es pot comprovar amb les dades de la taula 2, l'atur continua disminuint a les Terres de l'Ebre i ho ha fet ja durant 23 trimestres consecutius, des del segon de 2014 fins al quart de 2019. Ho fa aquest darrer 2019 (encara que amb alguna excepció d'aquesta continuïtat), en tots els sectors productius: sector primari, indústria, construcció, serveis, i també es reduïx entre les persones sense ocupació anterior. Destaca l'important descens en l'atur del sector primari (-13,15%), el millor dels darrers 15 anys, que se situa en valors del 2010.

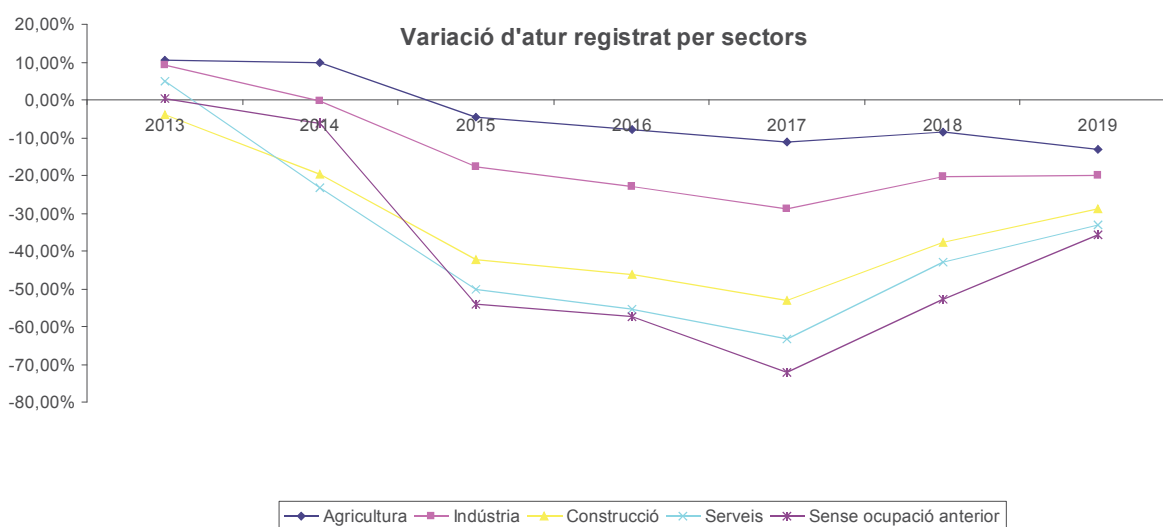
Taula 2. Evolució de l'atur a les Terres de l'Ebre

	Primari	Indústria	Construcció	Serveis	Sense ocupació anterior	Total
2006	0,71%	-0,42%	-7,80%	-5,17%	-9,13%	-4,34%
2007	-3,64%	0,30%	7,89%	5,41%	-23,57%	2,29%
2008	53,55%	32,82%	122,74%	29,23%	62,91%	48,27%
2009	26,87%	43,95%	83,16%	66,44%	31,18%	61,31%
2010	37,10%	24,42%	4,24%	16,02%	26,67%	15,97%
2011	19,10%	-1,85%	-4,60%	15,43%	12,45%	7,37%
2012	11,86%	1,06%	-1,27%	13,56%	8,77%	7,81%
2013	10,54%	-1,28%	-13,12%	8,74%	-4,51%	2,31%
2014	9,78%	-10,01%	-19,52%	-3,66%	17,06%	-5,31%
2015	-4,57%	-13,13%	-24,61%	-7,88%	-3,98%	-10,54%
2016	-7,79%	-15,16%	-23,24%	-9,35%	-2,00%	-11,32%
2017	-11,21%	-17,64%	-24,34%	-10,18%	-8,87%	-12,75%
2018	-8,49%	-11,80%	-17,42%	-5,22%	-9,72%	-7,86%
2019	-13,15%	-7,00%	-8,78%	-4,16%	-2,63%	-5,85%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

No obstant això, si bé en el període 2014-2017 aquest descens s'estava accelerant (5,31% < 10,54% < 11,32% < 12,75%), aquest darrer any 2019 es consolida la tendència a la baixa. Així, el percentatge de descens és cada cop menor (12,75% > 7,86% > 5,85%). Ja no podem afirmar que és una dada puntual, sinó que clarament minora el ritme de recuperació de l'ocupació al territori ebrenc. Aquesta tendència s'ha manifestat en tots els sectors menys en el primari i s'ha evidenciat molt en el col·lectiu que no tenia ocupació anterior (-9,72% vs. -2,63%); també s'ha frenat molt la tendència a la construcció, tot i que és un sector que ha recuperat les mitjanes d'atur del 2006. S'ha de ser conscient, però, que l'atur total registrat al territori, tot i haver disminuït molt en els darrers cinc anys, es mou en xifres que quasi doblen encara les registrades el 2007, darrer any de precisi. La mitjana d'atur del 2007 va ser de 4.872 persones, mentre que el 2019 és de 9.100 persones, un 86,78% superior.

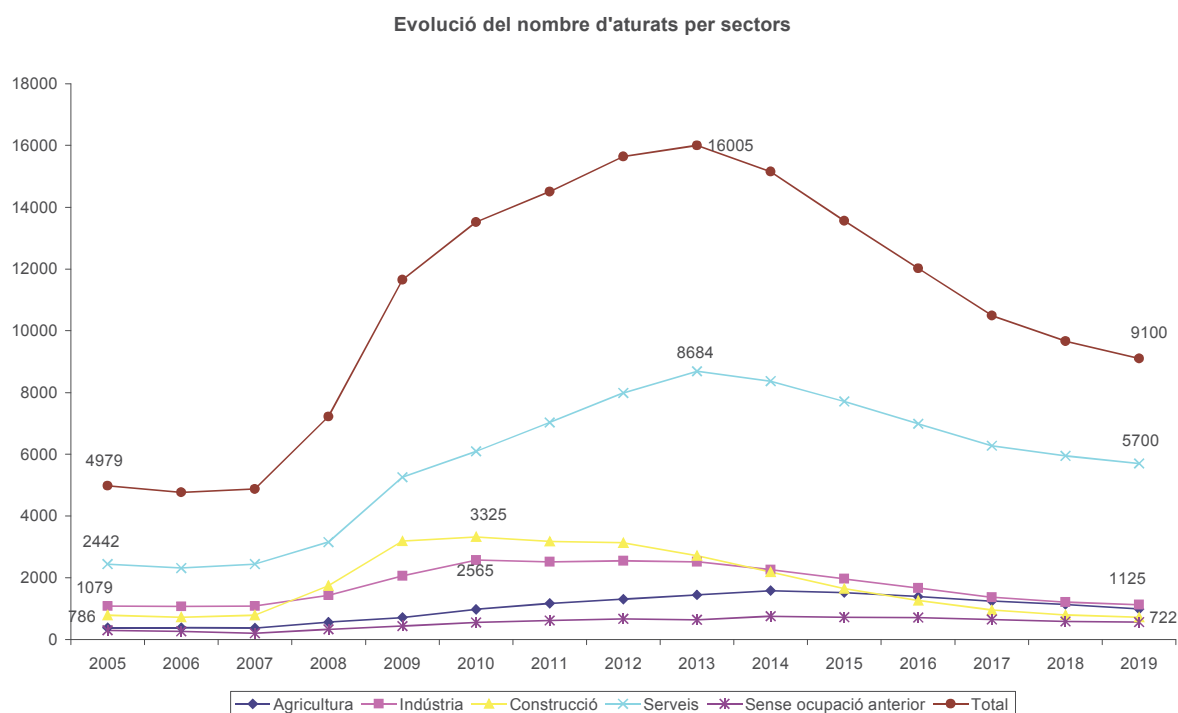
Gràfic 11. Variació d'atur registrat per sectors

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Hi ha sectors en què la recuperació de l'ocupació està lluny d'assolir-se tot i les bones dades dels darrers 23 trimestres. Per exemple, el sector serveis necessita una empenta que no està tenint, ja que actualment té un 133% més d'atur que fa 12 anys. Percentualment la xifra és pitjor al sector primari, però cal tenir en compte el pes del sector serveis en l'economia. Això fa que en termes absoluts hi hagi una mitjana de 5.700 persones a l'atur en aquest sector, més que en tots els altres agregats.

Gràfic 12. Evolució dels aturats per sectors

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

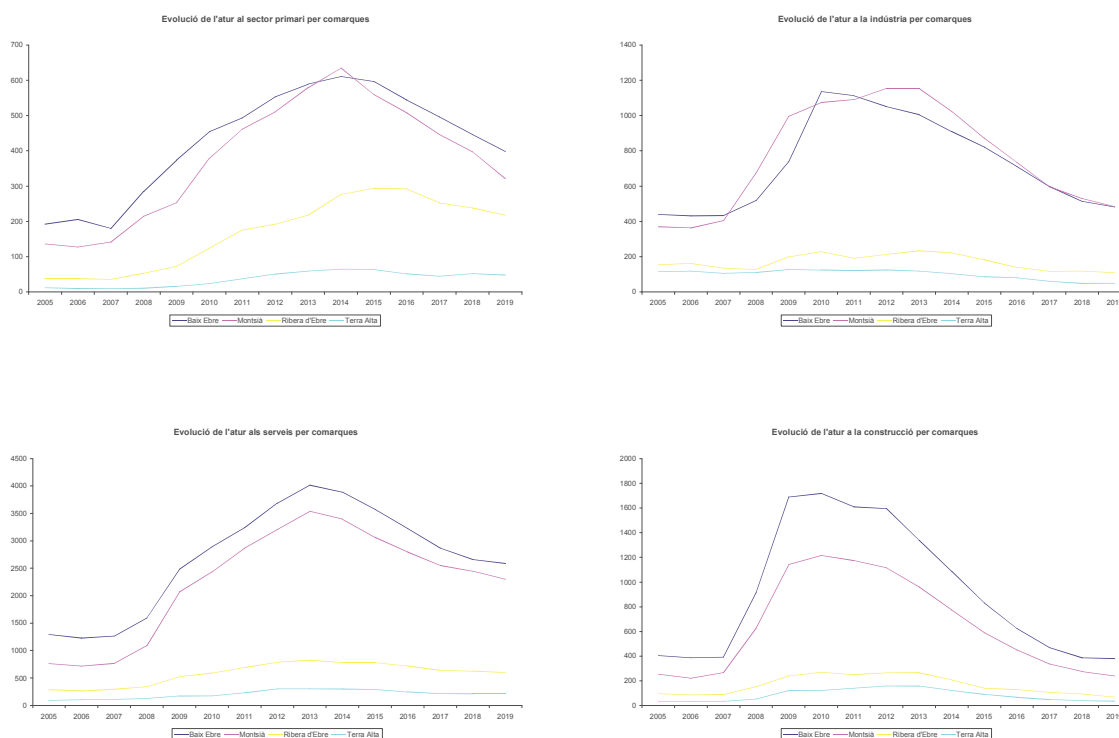
Al gràfic 12 observem l'evolució dels darrers 15 anys de l'atur a les nostres terres i podem veure clarament la situació sectorial de l'atur abans de la crisi, durant la mateixa crisi (2008-2014) i com ha evolucionat a partir de llavors. S'ha marcat per alguns sectors la dada del 2005, el pic màxim d'atur (alguns sectors el 2010, altres el 2013) i també la dada del 2019, per poder observar el comportament que ha tingut sectorialment i els efectes de la crisi.

Com podem comprovar, la pèrdua total de llocs de treball entre el 2005 i el pic màxim el 2013 va ser d'11.026 persones, un increment d'atur del 221,4%. Per sectors, el més afectat en valor absolut va ser el de serveis (6.242 llocs de treball perduts, un 255,5%), però en percentatge va ser més gran la pèrdua al sector primari, que va incrementar l'atur en 1.208 persones, però amb un percentatge més gran, un 378,7% i amb el pic màxim d'atur el 2014. Pel que fa a la indústria, l'increment màxim d'atur va ser de 1.485 persones, un 137,6% (el 2010), mentre que al sector de la construcció, un dels més afectats al territori, es va incrementar l'atur en 2.539 persones, però amb un percentatge altíssim, un 323%, que, a

més, es va generar, igual que a la indústria, d'una manera molt ràpida, perquè la pèrdua màxima va tenir lloc el 2010.

Si analitzem l'evolució de l'atur per comarques i sectors, observem algunes característiques que cal comentar. A part de l'evident lligam del volum de les xifres a les dos comarques més poblades, Baix Ebre i Montsià, podem veure com els sectors es van comportar de manera diferent, ja que els màxims de desocupats es van donar més aviat en el temps en construcció (2010) i en indústria (2010-2012), mentre que en serveis es van continuar incrementant les xifres fins al 2013 (màxims a totes les comarques), i en agricultura encara més tard, el 2014, any de inici de la recuperació. Per tant, de la mateixa manera que l'increment d'atur va ser més ràpid en els dos primers sectors, també ho va ser la sortida, però, com hem explicat, només en part va ser per la recuperació dels sectors en xifres, mentre que la major part es va deure al canvi de sector de molts treballadors i treballadores, sempre cap al sector serveis, que ha absorbit gran part de l'atur dels altres.

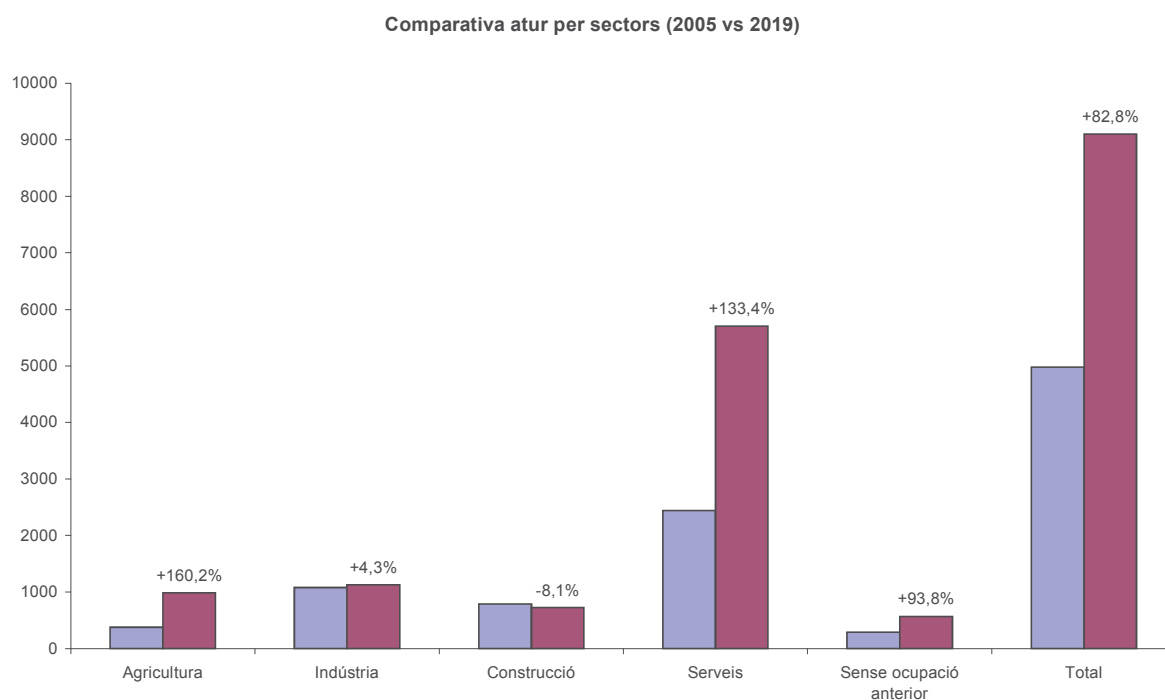
Gràfics 13-126. Evolució dels sectors per comarques

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Pel que fa a les recuperacions, que com hem dit s'estan alentint, cal dir que tant la construcció (-8,1%) com la indústria (+4,3) han recuperat xifres del 2005, mentre que el sector primari (+160,2%), els serveis (+133,4%) i els aturats sense treball anterior (+93,8%), no ho han fet encara, tal com mostra el gràfic 17.

Gràfic 17. Efectes de la crisi en l'atur per sectors (2005/2019)

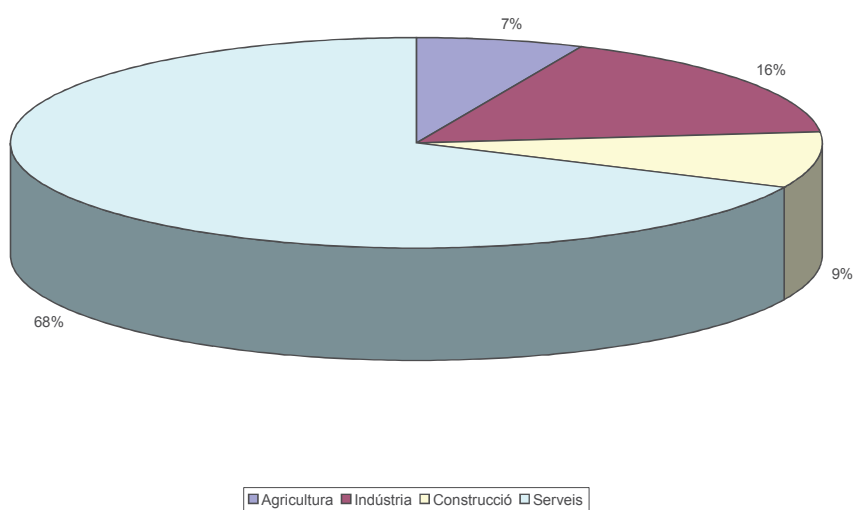
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Cal fer una reflexió, però, sobre les dades i els gràfics anteriors. Si bé és cert que l'atur per sectors ha tingut un comportament millor en els darrers anys a la indústria i a la construcció, no vol dir que l'increment de llocs de treball hagi estat igual que la minvada de l'atur, sinó que hi ha hagut moviments entre sectors. Així, en els darrers 8 anys, des del 2012, l'atur en la construcció ha disminuït en 2.410 persones, mentre que només se n'han incorporat 494 a llocs de treball. El mateix ha succeït en la indústria: una disminució de l'atur de 1.418 persones només ha suposat un increment de treball de 562. La resta, majoritàriament, ha acudit al sector terciari per buscar feina. Així, per exemple, només ha baixat l'atur en el sector serveis en 2.285 persones, mentre que s'han incorporat a treballar

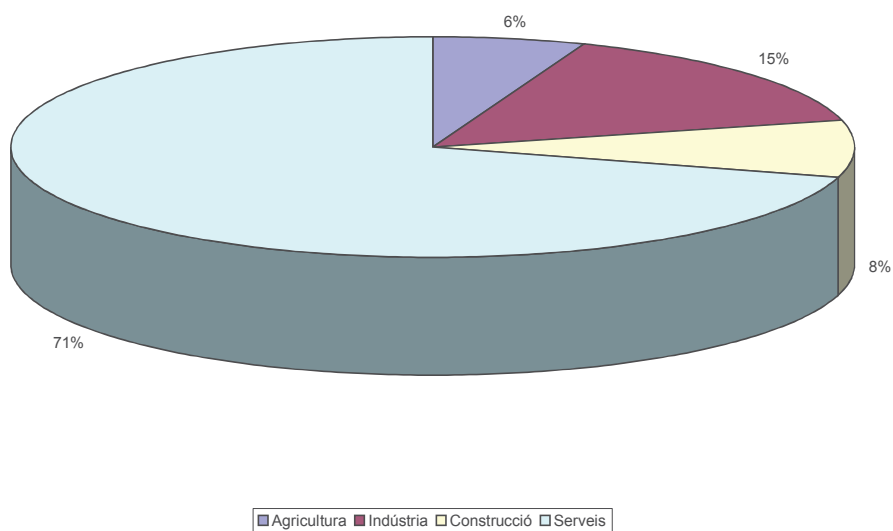
quasi 7.000 (6.988 persones). Això fa que l'economia de les Terres de l'Ebre tingui una tendència creixent a la terciarització de l'ocupació, provinent dels altres sectors molt tocats per la crisi, que no recuperen els llocs de treball, com podem veure als gràfics 18 i 19.

Gràfics 18 i 19. Distribució dels llocs de treball per sectors

Distribució del treball per sectors. Any 2012

Distribució del treball per sectors. Any 2019

Com podem veure, en aquests darrers anys les empreses del sector serveis han aconseguit un gran nombre de treballadors que havien perdut la feina en els anys de crisi en el mateix sector, però a més han incorporat també treballadors provinents de la indústria, de la construcció i del sector primari. Això ha fet que en poc temps hagi incrementat en quasi tres punts el percentatge d'ocupació en serveis (del 68% a quasi el 71%), mentre que els altres sectors han perdut un punt indústria i agricultura, i mig punt la construcció.

És interessant observar la distribució de l'ocupació per comarques i sectors productius que ens reflecteixen les taules 3 i 4. Veiem que la terciarització postcrisi que estem comentant, s'ha donat en totes les comarques, però molt més al Montsià (+ 3,8%), a la Ribera (+5,5%) i a la Terra Alta (+4,3%). El Baix Ebre ha tingut un increment menor (+1,6%), però ja és històricament la comarca amb més pes del sector serveis per la concentració administrativa, sanitària, educativa i comercial que exerceix Tortosa.

S'observa que aquest pas al sector serveis ha tingut lloc des dels altres sectors, però amb diferent incidència segons la comarca. Més des de l'agricultura al Montsià (-3,7%) i la Terra Alta (-2,9%), i la indústria ha penalitzat més especialment la Ribera (-3,2%) i la construcció la Terra Alta (-2,3%).

Taula 3. Ocupació per sectors i comarques 2019

Ocupació desembre 2019

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Baix Ebre	8,8%	12,3%	8,6%	70,4%
Montsià	11,6%	15,8%	6,3%	66,3%
Ribera d'Ebre	10,1%	14,4%	8,9%	66,6%
Terra Alta	19,3%	17,7%	8,4%	54,5%

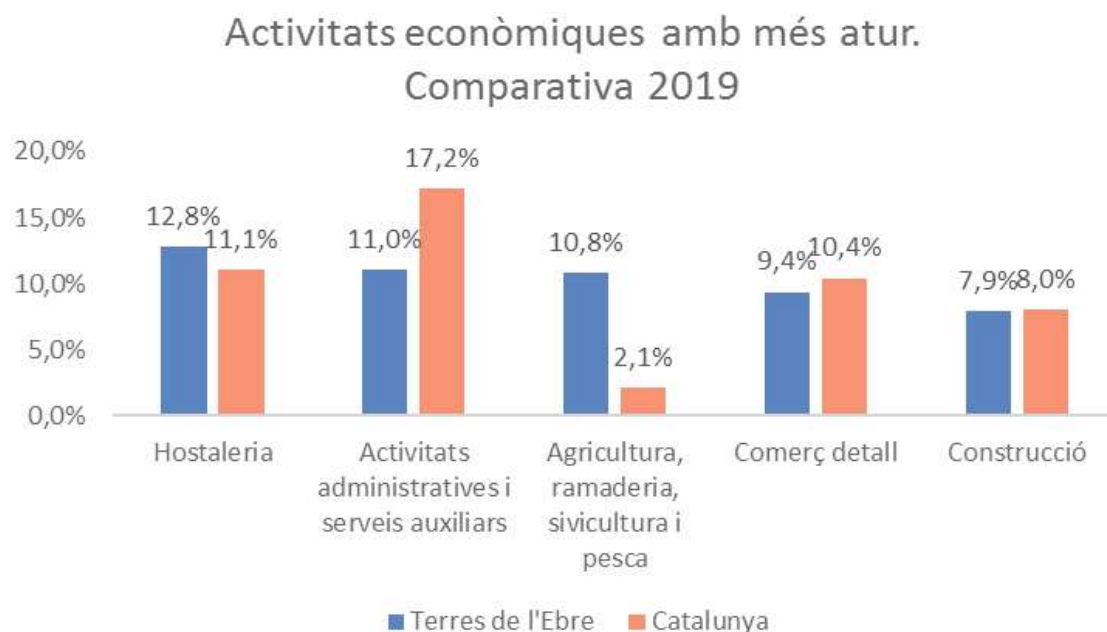
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Taula 4. Ocupació per sectors i comarques 2012

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Baix Ebre	10,5%	12,6%	8,1%	68,8%
Montsià	15,3%	16,1%	6,1%	62,5%
Ribera d'Ebre	11,6%	17,6%	9,6%	61,1%
Terra Alta	22,2%	16,9%	10,7%	50,2%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

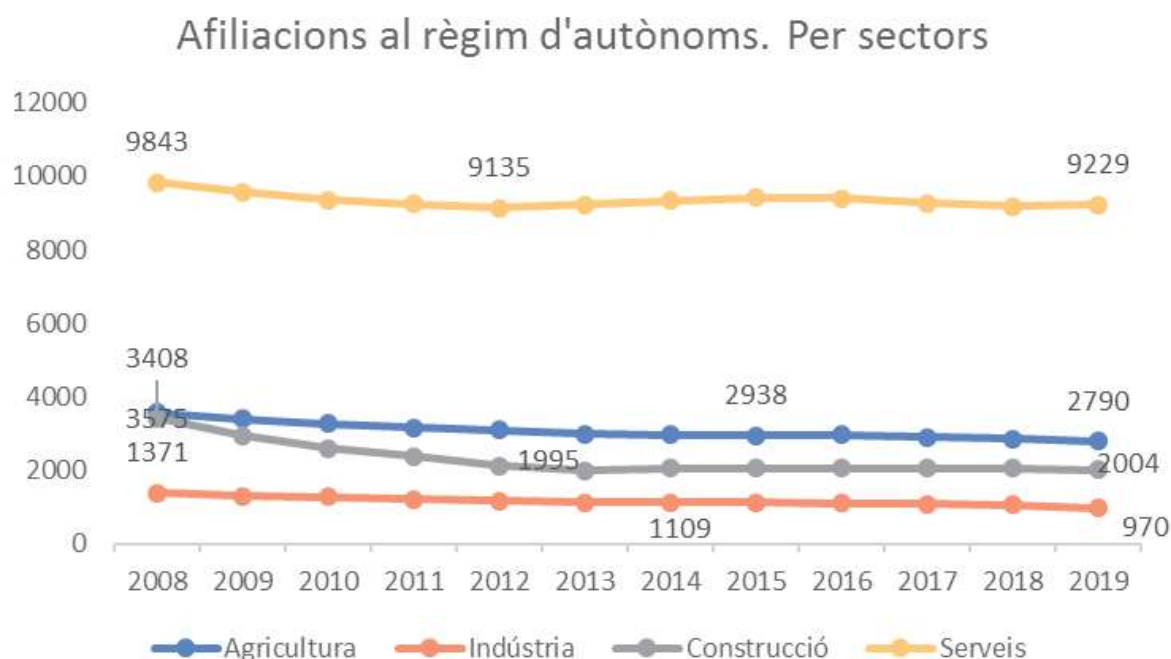
Anant una mica més al detall, podem analitzar l'atur per activitat econòmica; s'indica l'activitat en què va treballar en la seva darrera ocupació el treballador o treballadora. Fins al 2008 l'activitat econòmica es classificava segons la Classificació Catalana d'Activitats Econòmiques 1993 Rev.1 (CCAÉ). A partir del 2009 es classifica segons la nova CCAÉ 2009. Analitzant, doncs, aquestes dades, observem que l'activitat econòmica que registra, a les Terres de l'Ebre, una taxa mitjana superior d'atur és l'hostaleria amb un 12,8%, seguida de les activitats administratives i del sector primari, amb un 10,8% respecte del total d'aturats el 2019. La situació no concorda amb les dades agregades catalanes, ja que registren més atur en les activitats administratives i, en canvi, és molt menor la importància d'aturats al sector agrícola, ramader i pesquer: només un 2,1%.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Les dades de l'evolució de les afiliacions al règim d'autònoms de la seguretat social a les Terres de l'Ebre ens reflecteixen una pèrdua del 17,6% d'afiliats des del 2008 fins al 2019. Durant els anys de crisi el descens d'afiliats va ser constant fins al 2014 i es va acumular una pèrdua del 16,9%. Però només durant dos anys es va girar la tendència, ja que des de 2016 fins ara el descens ha continuat tornant a acumular pèrdues superiors al 3% darrerament. Per sectors, la davallada més gran tant en percentatge com en valor absolut ha estat a la construcció, que ha perdut un 41,2% i més de 1.400 afiliats; en percentatge, la indústria i el sector primari han perdut un 29,2% i un 22% d'afiliats respectivament, encara que en nombre d'afiliats ha estat el sector serveis que n'ha perdut més: 614 persones. Cal dir que, a diferència del règim general, que ha anat millorant des del 2014, els autònoms a les Terres de l'Ebre han anat disminuint contínuament i en tots els sectors, com reflecteix el gràfic 21.

Gràfic 21. Evolució de l'afiliació al règim d'autònoms. Per sectors

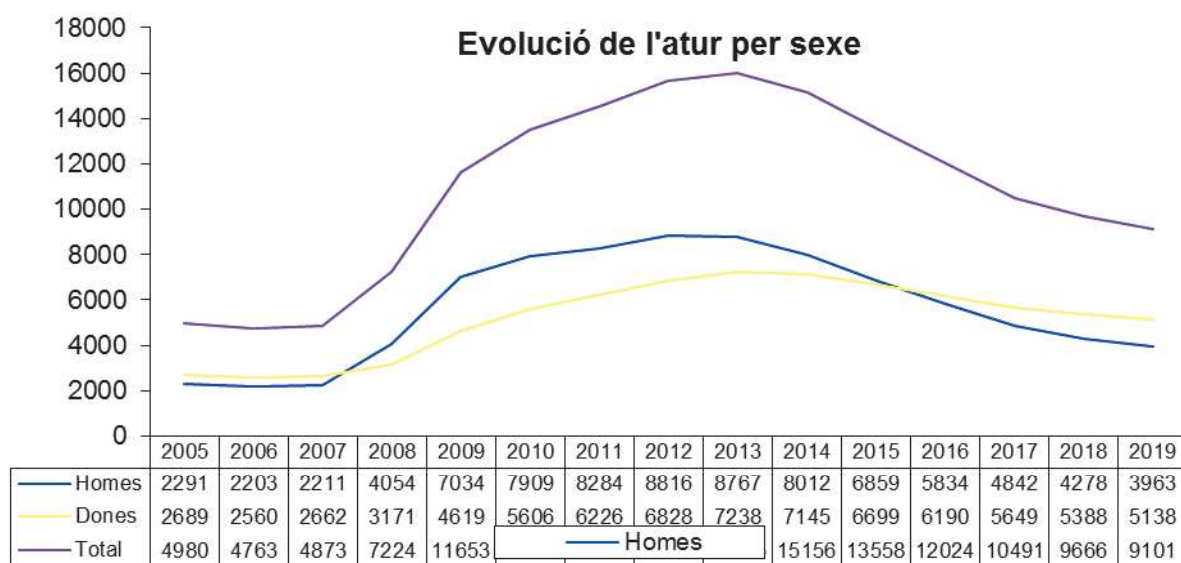

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Cal remarcar que a Catalunya el comportament d'aquesta dada ha estat diferent; mentre que el sector primari, indústria i construcció han tingut disminucions d'afiliacions (-22,2%, -26% i -31,8% respectivament), el sector serveis ha remuntat la davallada generada per la crisi amb un increment del 9,8% des del 2012 (un 6,4% d'increment respecte del 2008). Per tant, encara que hem afirmat que el sector serveis ha ajudat les Terres de l'Ebre a remuntar en part la crisi, aquesta dada ha estat només en el règim general, ja que en autònoms no ha estat així.

Respecte a l'atur per sexe a les Terres de l'Ebre, com ja hem indicat en anteriors informes, continua la preocupant tendència a la descompensació de gèneres quan s'incrementa l'ocupació. Així, el 2015, al territori, la distribució era quasi al 50% (50,6% masculí i 49,4% femení), i hi havia taxes de fins al 60,4% d'atur masculí el 2009, anys en què, com hem indicat anteriorment, es van perdre molts llocs de treball en indústria i construcció. I així, a mesura que s'ha anat recuperant l'ocupació, s'ha anat descompensant, i el 2019 la taxa d'atur masculí és del 43,5%, mentre que el femení s'ha situat al 56,5%. Les dades absolutes les podem veure al gràfic 22, amb dades numèriques de l'evolució incloses.

Gràfic 22. Evolució de l'atur per sexe

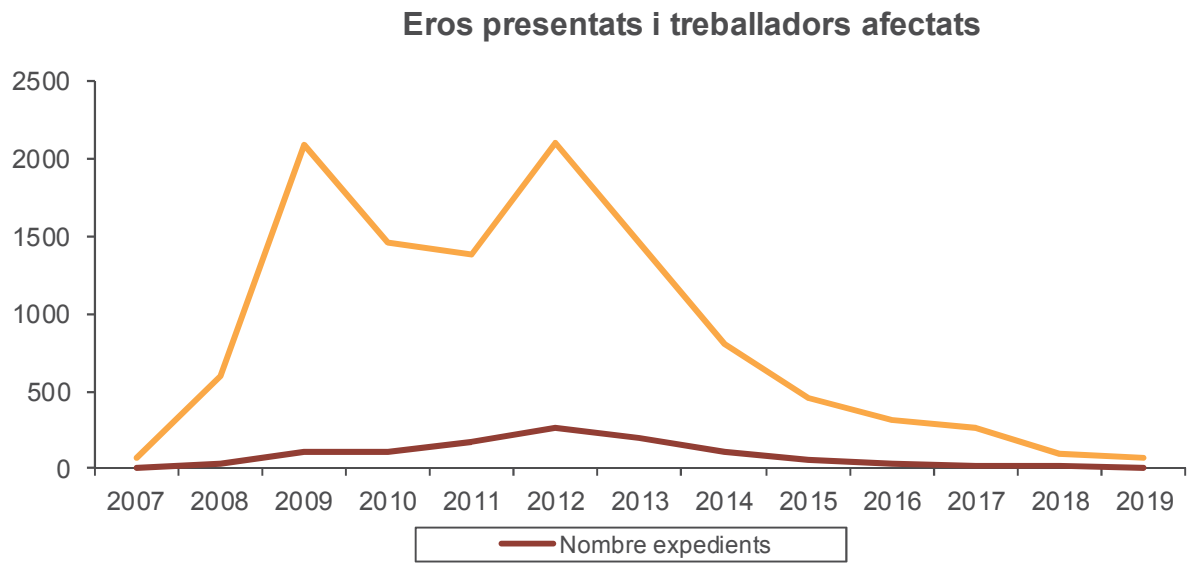

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Si ens fixem en les dades desagregades per edats, no s'observa cap tendència molt diferent de la resta de Catalunya, amb un creixement de la taxa de atur a mesura que s'incrementen els trams d'edat fins a arribar al màxim en la franja de 55 a 59 anys amb un 15,9% del total, mentre que a Catalunya aquest màxim se situa cinc anys per sobre, entre els 60 i 64. En aquesta anàlisi per edats no s'observa cap diferència significativa per sexes: tots dos tenen el mateix creixement i els mateixos màxims aproximadament.

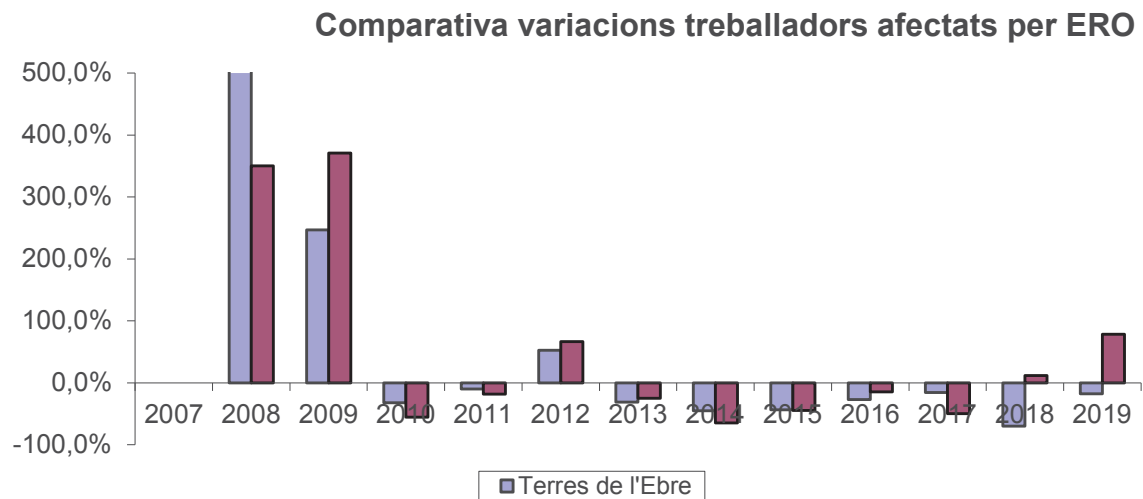
Com comentem cada any, és important fer el seguiment de l'evolució dels procediments de regulació d'ocupació per observar la salut del teixit empresarial. Recordem que, segons la disposició addicional primera del Reial decret 1483/2012, estadísticament els procediments d'acomiadament col·lectiu i de suspensió de contractes i reducció de jornada poden anomenar-se abreujadament com a procediments de regulació d'ocupació.

Gràfic 23. Distribució dels ERO i treballadors afectats el 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Gràfic 24. Comparativa evolució ERO

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Seguint la dada anual d'ERO presentats per les empreses a les Terres de l'Ebre al Departament d'Empresa i Ocupació, veiem que continua la davallada progressiva tant del nombre d'expedients com de treballadors i treballadores afectats; durant el 2019 han estat només 9 expedients presentats, que han afectat 60 persones. Aquest any s'alleugereix la disminució de les afectacions personals, amb un descens del 17,8%, mentre que les empreses afectades han disminuït un 43,75%. A Catalunya, en canvi, el comportament ha estat molt diferent, amb un gran increment d'afectats i afectades del 78,6% més que el 2018, amb un increment del 49,8% d'expedients.

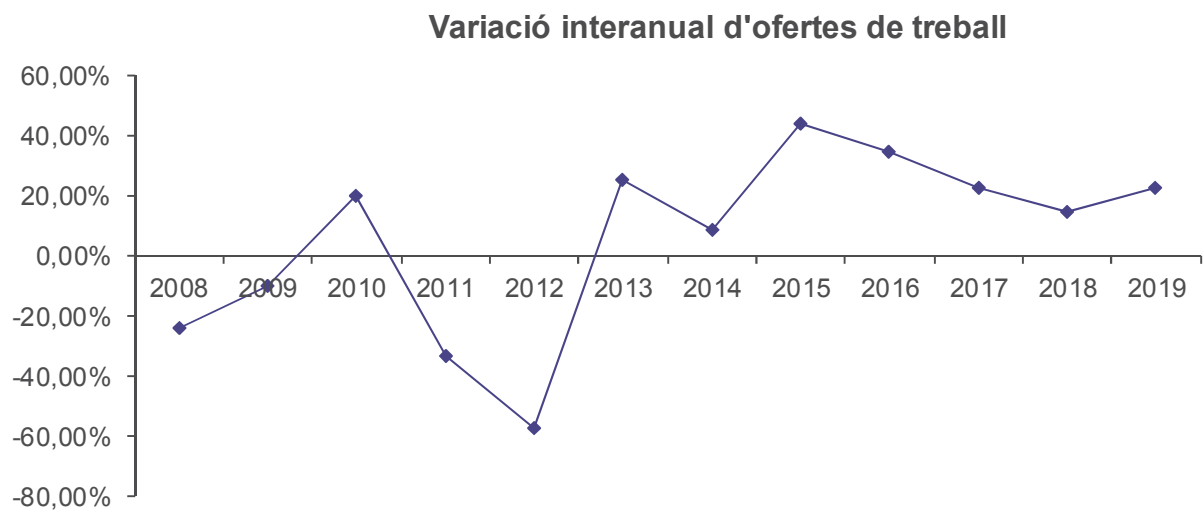
Taula 5. ERO i treballadors afectats

Anys	Nombre expedients	Treballadors afectats
2007	5	61
2008	31	572
2009	106	1.985
2010	113	1.348
2011	169	1.212
2012	261	1.847
2013	192	1.271
2014	108	699
2015	56	395
2016	29	289
2017	20	244
2018	16	73
2019	9	60

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

L'oferta del lloc de treball és el tràmit que fa una empresa o qualsevol altre ocupador que necessita cobrir llocs de treball de la seva organització, amb l'objectiu de trobar candidats adients a la feina. En el gràfic 25 es reflecteixen les ofertes gestionades i es pot observar que hi ha hagut un repunt respecte del decrement que es detectava des de 2015, que se situa en el 23%, recuperant el nivell de 2017.

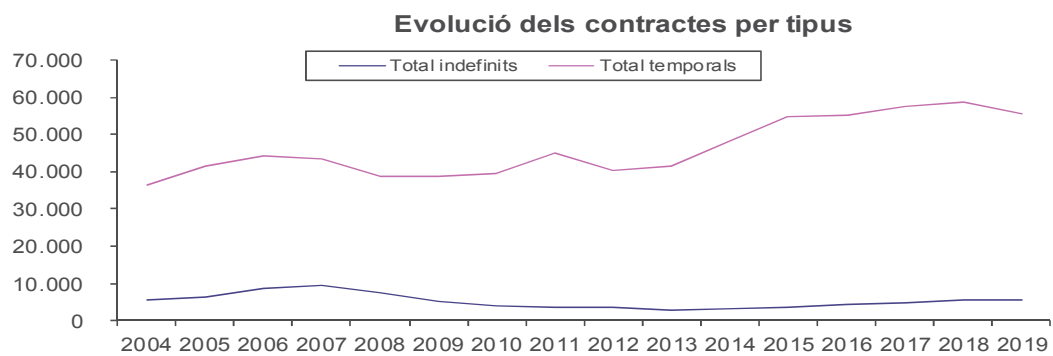
Gràfic 25. Ofertes de llocs de treball

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

Pel que fa als tipus de contractes, han disminuït els contractes temporals mentre que se n'ha incrementat lleugerament els indefinits; tot i això no han compensat la davallada dels primers, i el total ha disminuït un -4,6% després de 5 anys d'increments.

Gràfic 26. Evolució de la tipologia de contractes (2004-2019)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

CONCLUSIONS

Les dades analitzades ens mostren que durant el darrer any, 2019, es va alentir el consum en l'àmbit nacional, sobretot pel que fa a béns d'equip i intermedis, però no tant en béns i serveis de consum final ni, sobretot, en productes alimentaris. Per això, les empreses d'aquest sector a Terres de l'Ebre no s'han vist molt afectades per aquesta desacceleració en termes de producció i vendes. També han anat a la baixa les expectatives generades per l'evolució de la situació econòmica i pel futur del mercat laboral, sempre en termes de dades publicades en l'àmbit estatal.

Cal tenir en compte les situacions d'entorn incert que s'han generat durant el 2019. Dues eleccions generals, unes de municipals, els efectes del judici i la sentència dels polítics catalans, i la incertesa del procés del Brexit, no han contribuït precisament a l'estabilitat desitjada pel teixit empresarial.

En l'àmbit català, podem concloure que hi ha hagut un descens de l'índex de producció industrial (IPI), però de nou la indústria predominant al territori no ha estat de les més afectades en termes de producció. De fet, aquesta dada ja havia estat anticipada per l'empresariat en l'últim Índex de Clima Empresarial publicat anualment per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV el darrer any.

Per tant, si fem un recorregut sectorial, en primer lloc podem afirmar que el 2019, des del punt de vista industrial, hi ha hagut un descens suau de les dades de creixement d'any anteriors; no obstant això, l'àmbit agroindustrial ha estat el menys afectat i ha seguit una tendència a l'alça moderada. L'evolució dels darrers anys és diferent també en funció dels diversos productes; així, en els darrers anys apunten a l'alça productes com el vi i derivats, com l'oli d'oliva, però no el sector dels ous.

El sector primari, proveïdor en bona part de la indústria territorial, té evolucions diferents en funció dels cultius; mentre que les hortalisses i fruites han tingut una tendència a la baixa, els cereals, l'oliva i la vinya han millorat els resultats. Pel que fa a la pesca, continua el lleuger descens quant a flota pesquera, que, a més, en els darrers anys es veu constantment amenaçada per les circumstàncies de l'entorn general.

El comerç local i de petita dimensió està passant per moltes dificultats, sobretot perquè es troba enmig d'una doble amenaça, que de moment no està podent contrarestar. D'una part, hi ha el creixent comerç en línia que competeix clarament en preus, en varietat d'oferta i cada cop més en rapidesa, eficiència i fiabilitat. En aquesta situació cal repensar la situació i variar l'oferta local i regional de proximitat, buscant les vetes de mercat i el servei que el comerç en línia no pot oferir.

L'altra amenaça creixent es dona pel comerç de les grans superfícies comercials, que estan tenint un creixement continu en superfície i oferta al territori. De fet, les dades ens diuen que les Terres de l'Ebre han estat la zona de més creixement d'aquest comerç a tota Catalunya en el darrer any, tant en metres quadrats com en ocupació.

La construcció a l'Ebre segueix una tendència a l'alça però molt suau i allunyada de les grans xifres de construcció d'habitatges que hi havia fa 10 o 15 anys. De fet, al territori s'han començat menys del 4% dels habitatges que es construïen el 2008, seguint la tendència de tot Catalunya, a excepció de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, que té increments més grans, però també molt inferiors als de fa més d'una dècada.

Amb relació al turisme, ja analitzat en profunditat en altres capítols, hem volgut destacar la diferència de rendibilitat del sector hotelier entre el territori de les Terres de l'Ebre i la resta de Catalunya o de la mateixa Costa Daurada, cosa que de ben segur fa reflexionar el sector hotelier a l'hora de buscar ubicacions per a noves inversions. De fet, clarament, algunes marques en els darrers anys han desinvertit al territori per apostar per la capital de província o per Barcelona.

Les dades d'ocupació al territori ebrenc el 2019 han evolucionat de forma positiva; en primer lloc, ha seguit una evolució positiva de la taxa d'atur, que es manté així des del segon semestre del 2014; per tant, quasi durant sis anys consecutius. No obstant això, cal afirmar que aquesta tendència està desacelerant per tercer any consecutiu, i reflecteix menys de la meitat de l'increment que fa dos anys, el 2017.

Així, en el període 2014-2017 la millora en ocupació era clara i creixia (5,31% < 10,54% < 11,32% < 12,75%), però aquest darrer any 2019 consolida la tendència

a la baixa marcant percentatges de descens cada cop menors des del 12,75% de l'any 2017 fins al 5,85% el darrer 2019. La tendència és general, excepte al sector primari, i la veiem especialment marcada en el col·lectiu sense ocupació anterior (-9,72% vs. -2,63%) i en la construcció. Les xifres d'atur encara doblen les registrades el 2007, darrer any precrisi. Encara hi ha 9.100 persones registrades el 2019, dada el 86,78% superior a la del 2007.

S'ha evidenciat a l'anàlisi realitzada que l'atur per sectors ha tingut un comportament millor en els darrers anys a la indústria i a la construcció; no obstant això, no vol dir que aquesta millora de les dades de l'atur sectorial s'hagi traduït en l'increment de llocs de treball en indústria i construcció, sinó que hi ha hagut moviments entre sectors. En els darrers anys, des del 2012, l'atur en la construcció ha disminuït en 2.410 persones, però només un 20,5% dels individus han tornat a trobar lloc de treball a la construcció, mentre que la resta ha passat a buscar feina als serveis. El mateix ha succeït a la indústria, en què, de la disminució de l'atur només el 39,6% s'ha reubicat al sector. Això ha fet que el sector serveis hagi ocupat quasi 7.000 persones però continuï en taxes d'atur elevades, i la terciarització de l'ocupació hagi crescut quasi 3 punts (del 68% al 71%).

Segueix la tendència creixent en l'increment de l'atur femení respecte del masculí, que està revertint les dades que es van donar durant els anys de crisi. Clarament, la recessió va afectar els sectors menys feminitzats, en què l'ocupació de les dones al territori va tenir un comportament més sòlid. Però a partir del 2015 la tendència està girant de nou i l'atur femení en proporció al masculí s'està incrementant en els darrers anys i se situa en el 56,5% el 2019.

Finalment, cal comentar que l'afiliació a la seguretat social del règim d'autònoms a les Terres de l'Ebre segueix una tendència diferent a la resta de Catalunya. Mentre que a les Terres de l'Ebre ens reflecteix una pèrdua del 17,6% d'afiliats des del 2008 fins al 2019, a Catalunya el comportament d'aquesta dada ha estat diferent sobretot en serveis, amb un increment del 9,8% des del 2012. Per tant, encara que hem afirmat que el sector serveis ha ajudat les Terres de l'Ebre a remuntar en part la crisi, aquesta dada ha estat només en el règim general, ja què en autònoms no ha estat així.

FONTS D'INFORMACIÓ

Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.

<http://territori.gencat.cat/ca>

(Consultes febrer i març de 2020)

Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre, entrevistes personals. Febrer i març de 2020.

Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). Generalitat de Catalunya.

<http://www.idescat.cat/>

(Consultes febrer i març 2020)

Informe de l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre. Semestres de 2015, 2016, 2017 i anual de 2018. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.

Informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre 2018. Duro, J.A. *et al.*, 2019. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.

Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>

(Consultes entre febrer i març de 2020)

Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>

(Consultes febrer i març 2020)

Observatori Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.

<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>

(Consultes febrer i març de 2020)

Pla d'Empresa i Ocupació de les Terres de l'Ebre. Duro, J.A. *et al.*, 2014. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.

Sistema de anàlisis de balances Ibèricos (SABI).

www.sabi.bvdep.com/

(Consultes febrer i març de 2020)

http://empresa.gencat.cat/ca/treb_ambits_actuacio/emprenedoria/suport-empresa-i-emprenedoria/

(Consultes febrer i març de 2020)

<http://www.fundacio.urv.cat/ca/transferencia-tecnologia/urv-empren/>

(Consultes febrer i març de 2020)

Tourism Open Knowledge Costa Daurada i Terres de l'Ebre

<https://tok.pct-turisme.cat/user/password>

(Consultes febrer i març de 2020)

Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre el 2019

*Dra. Maria Victòria Soldevila
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

El sector primari continua sent un sector cabdal en l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre. Tal vegada, no tant per la seva aportació econòmica com per les seves externalitats positives, no sempre ben valorades pel mercat, per exemple, per la contribució a fixar població al territori i evitar-ne el despoblament, la tasca de manteniment dels ecosistemes i de preservació del medi ambient o l'aportació com a subministrador d'entrades per a la potent indústria agroalimentària del nostre país.

Així, doncs, en aquest capítol sobre el sector primari de l'Informe d'economia local i regional, analitzarem l'evolució del sector primari de les Terres de l'Ebre durant el 2019. El present capítol s'estructura en cinc parts. En l'apartat següent, analitzarem breument la situació de l'agricultura a Catalunya durant el 2019. Els apartats 3 i 4 representen el nucli de l'informe, ja que ens centrem en la situació del sector primari a les Terres de l'Ebre. En l'apartat 3, en primer lloc, analitzarem l'estructura agrària de les quatre comarques ebrenques i la contribució del sector agrari al creixement del 2018 (últimes dades anuals disponibles). En segon lloc, analitzarem les dades sobre les produccions agrícoles i ramaderes més representatives de les comarques ebrenques durant el 2019. Hem dividit aquesta part en tres subapartats. El primer serà l'evolució dels conreus agrícoles. Aquesta part la farem partint de les dades dels *Avanços de superfícies i rendiments agrícoles* del 2019 i els preus de l'Observatori Agroalimentari dels Preus. El subapartat següent el centrarem en les produccions ramaderes més significatives a les Terres de l'Ebre. Tant les dades sobre superfícies i producció com la capacitat ramadera han estat facilitades pels Serveis Territorials del DARPA (Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació), però cal tenir en compte que es tracta de dades provisionals. Finalment, el tercer apartat fa referència a la pesca. Malauradament en data del tancament d'aquest informe encara no disposem de les dades de captures pesqueres de les llotges de Catalunya que facilita el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya. Per tant, no podrem analitzar l'evolució de les captures. No obstant això, sí que disposem de les dades de la flota de pesquera i, per tant, n'analitzarem l'evolució amb sèries històriques.

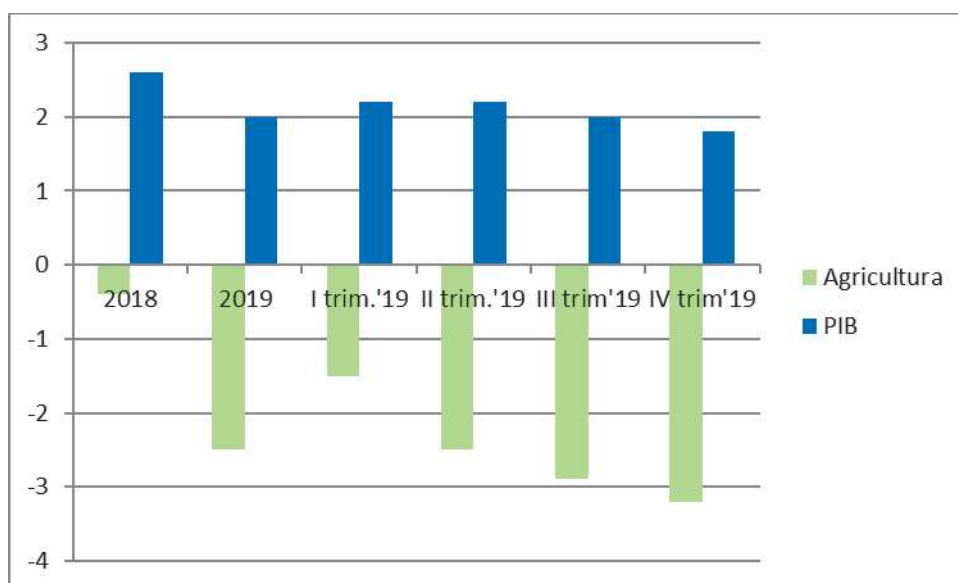
En l'apartat 4 ens centrem en l'evolució del mercat laboral. Ens basem en les dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu pel que fa a les afiliacions a la Seguretat Social i en l'Idescat pel que fa a l'atur registrat. Finalment, tanquem el capítol amb un resum de les informacions més destacades del sector i les conclusions.

2. El sector primari a Catalunya el 2019

El 2019 l'economia catalana va créixer un 2%, la mateixa taxa que la resta de l'Estat. És una taxa inferior a la de l'any anterior (2,6%) i confirma la desacceleració de l'economia catalana (des del 2015, el creixement havia estat superior al 3%). (Font: Idescat, 2020.)

El creixement d'aquest any s'explica per l'augment dels serveis (2,9%) i de la construcció (2,5%). Resulta preocupant la lleugera davallada del sector industrial (-0,1%), que confirma la crisi del sector. L'agricultura és el sector que presenta uns resultats més negatius: tal com mostra el gràfic 2.1, el sector agrari català presenta unes taxes de creixement negatives en tots els trimestres i en el conjunt de l'any (-2,5%), una caiguda superior a la del 2018, que en les dades revisades va ser més moderada de l'avançada (-0,4%). (Font: *Nota de conjuntura econòmica*, gener 2020, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.)

Gràfic 2.1. Variació interanual del VAB agrari i del PIB de Catalunya. 2018 i 2019 (taxes mitjanes anuals) i I, II, III i IV trimestre de 2019

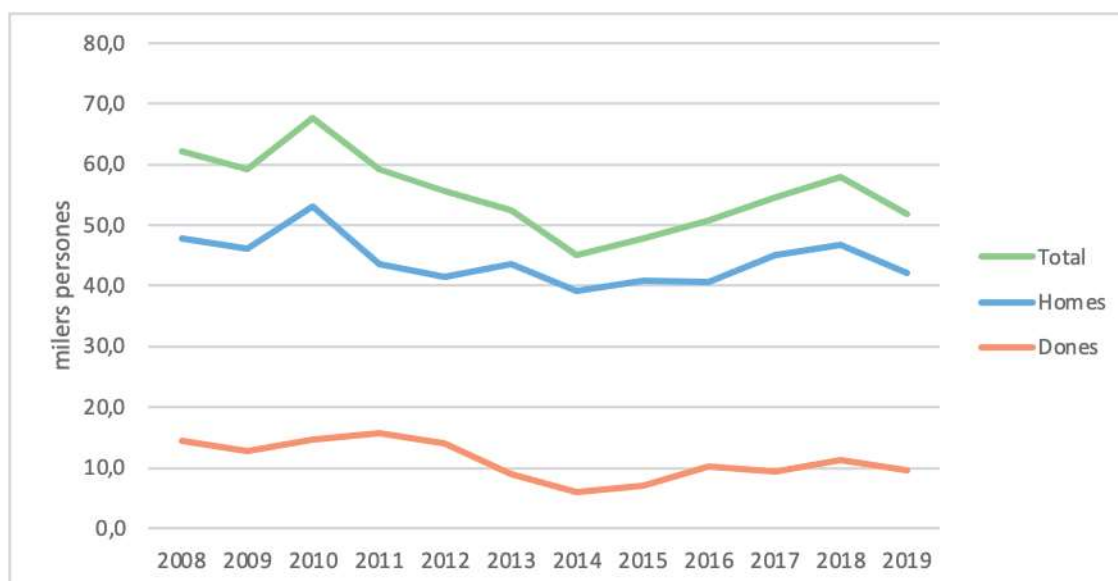
Font: elaboració pròpia amb dades de *Nota de conjuntura econòmica*, gener de 2020.

Tot i l'alentiment del creixement, la taxa d'atur ha continuat reduint-se i actualment se situa en l'11,0% de la població activa (el 2017 era del 13,4%), inferior a la taxa d'atur del conjunt de l'Estat, que se situa al 14,1% (font: *Nota de conjuntura econòmica*, gener 2020, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda).

Al contrari de l'any anterior (2018), en què la disminució de la producció agrària no va afectar l'ocupació, aquest any 2019 la crisi agrària s'està traduint en disminucions importants dels ocupats agraris, tal com s'observa en el gràfic 2.2. De fet, els ocupats al sector agrari català van disminuir en 6.300 persones segons les dades de la darrera enquesta de població activa (EPA), una disminució de més del -10% que palesa la difícil situació en què es troba el sector. Des de 2008 s'han perdut més de 10.000 llocs de treball a l'agricultura catalana. La participació de les dones en el sector agrari català continua sent força reduïda (18,6% de l'ocupació) i també estan patint la davallada de l'ocupació en el sector (-4,5% respecte al 2018), si bé d'una forma més moderada que els homes (-5,6%).

Malgrat tot, el nombre d'aturats va disminuir en 3.700 persones entre el quart trimestre del 2018 i el quart trimestre del 2019. Aquest comportament (disminució de l'ocupació i reducció de l'atur) s'explica per la contínua davallada de la població activa agrària. Si el 2010, la població activa agrària era més del 2% de la població activa total, al quart trimestre del 2019 en representa únicament l'1,4% (font: Encuesta de población activa, INE, 2020).

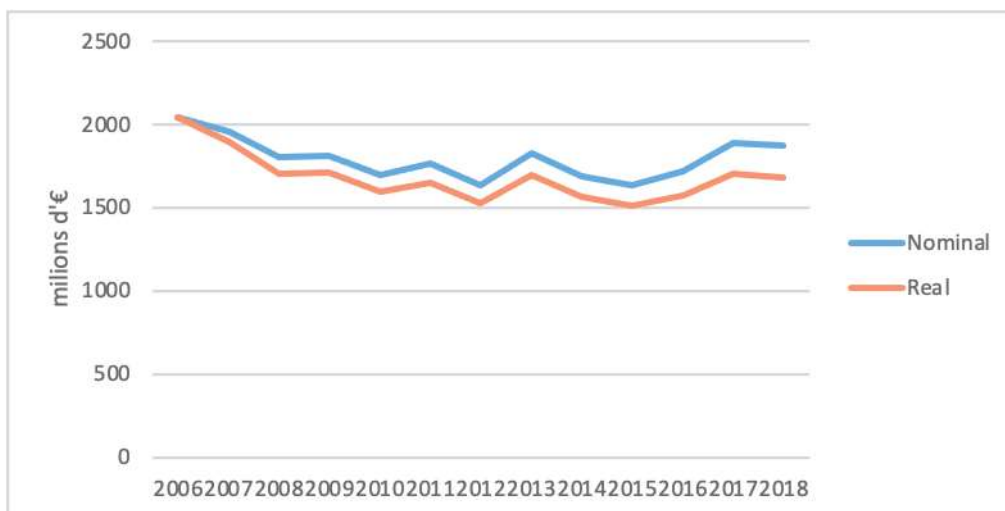
Gràfic 2.2. Evolució dels ocupats agraris a Catalunya. 2008-2019

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de población activa, INE, 2019.

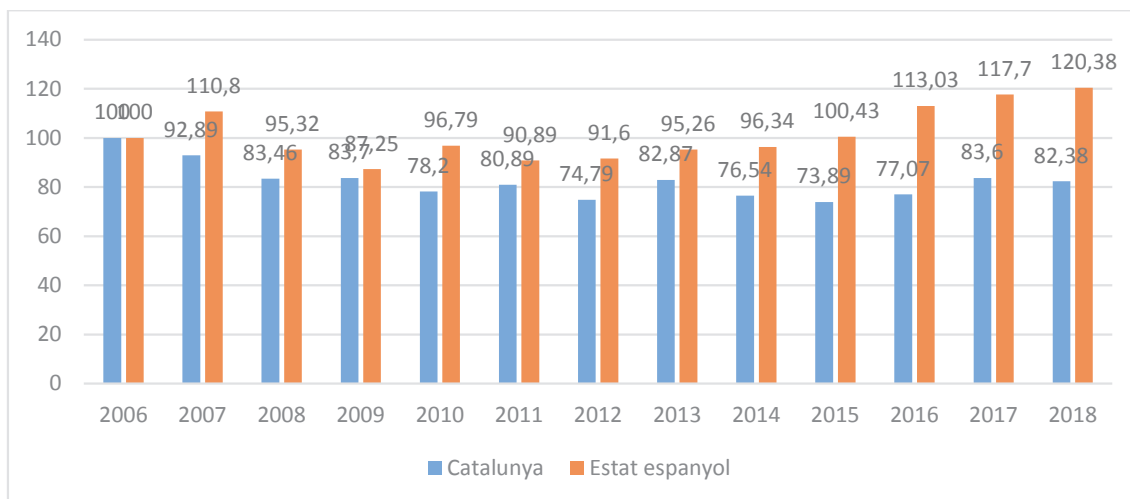
No disposem de les dades definitives de la **renda agrària** de Catalunya del 2019. No obstant les dades avançades pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, indiquen una caiguda del -8,4% respecte al 2018, fet que palesa de nou la situació complicada que viu el sector i que explica les protestes recents. Pel que fa al 2018, la renda agrària se situava en els 1.867,9 milions d'euros en preus corrents i en 1.680,7 milions d'euros en termes reals, és a dir, deflactada. Aquestes dades suposen una davallada respecte al 2017 (d'un -0,89% en preus corrents i d'un -1,46% en preus constants). D'aquesta manera, la renda agrària s'allunya dels valors de mitjans del 2000, quan se situava per sobre dels 2.000 milions d'euros, tal com s'observa en el gràfic 2.3 (font: Avanç de la renda agrària de Catalunya 2018, DARPA). Finalment, també es pot observar (gràfic 2.4) com la davallada de la renda agrària en els darrers anys ha estat més acusada a Catalunya que a la resta de l'Estat.

Gràfic 2.3. Evolució de la renda agrària a Catalunya. Nominal i real (any base 2006). 2006-2018

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, 2020.

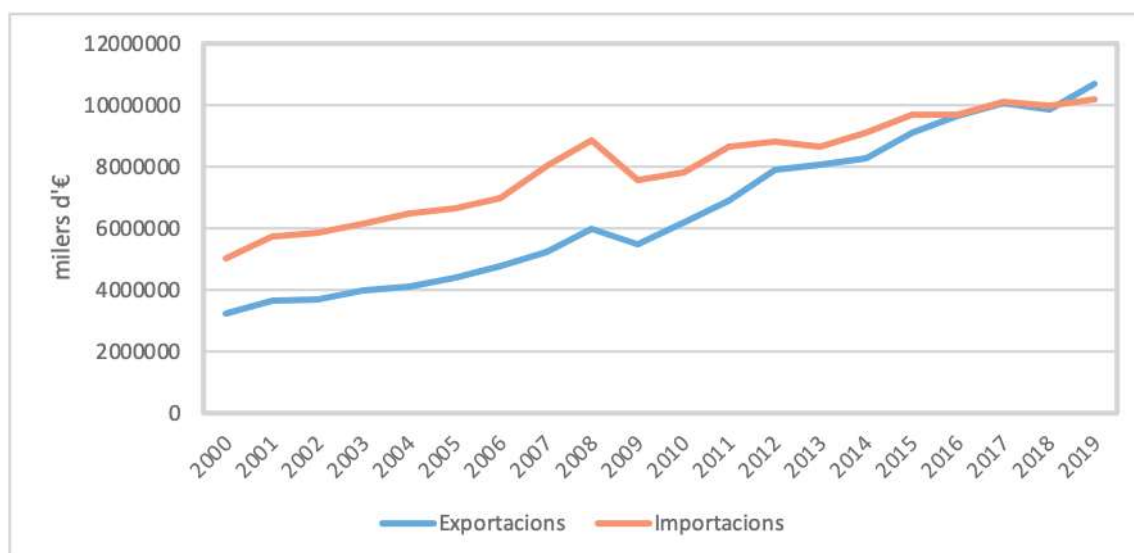
Gràfic 2.4. Evolució de la renda agrària real (any base 2006) a Catalunya i Estat espanyol. 2006-2018

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, 2020.

Pel que fa al **comerç exterior**, aquest any hi ha hagut un fet insòlit: per primer cop, les exportacions de productes agropesquers en valors han superat les importacions, trencant així el tradicional dèficit comercial del sector (gràfic 2.5). Tant les exportacions com les importacions van augmentar, però les exportacions ho van fer de forma més acusada (un 8,48%) que les importacions (2,36%). La taxa de cobertura (exportacions/importacions) se situa en 104,74 per al conjunt del sector agropesquer i del 110,34 si considerem únicament els productes agraris i n'excloem la pesca. Aquest bon comportament s'explica principalment pels productes transformats: s'observa el superàvit comercial dels productes de primera transformació (taxa de cobertura del 117,5), en què destaquen amb escreix el sector carn (taxa de cobertura de 1.258,87) i els productes de segona transformació (122,5). Per contra, els dèficits comercials s'observen en els productes no transformats (56,8), tropicals (43,9) i pesquers (35,64).

Gràfic 2.5. Exportacions i importacions de productes agropesquers de Catalunya. 2000-2019

Font: elaboració pròpia amb dades de Comerç Exterior, DARPA, 2020.

3. El sector primari a les Terres de l'Ebre

En aquest apartat analitzem, primer de tot, el creixement sectorial i l'aportació del primari al creixement de les Terres de l'Ebre. Les dades del 2019 encara no estan disponibles i per això, tal com hem fet en els darrers informes, utilitzem les dades del 2018. En la resta d'apartats, ja ens centrem en les produccions del 2019 amb les dades d'avenços de superfícies i producció, les dades de capacitat ramadera i les dades de captures. Així, doncs, l'apartat 3.2 fa referència a l'evolució de les superfícies i produccions agrícoles, l'apartat 3.3 a la capacitat de les explotacions ramaderes, i, finalment, el 3.4 a l'evolució de la flota de pesca als ports ebrencs.

3.1 Introducció: l'aportació del primari al creixement econòmic de les Terres de l'Ebre el 2018

Primerament cal considerar que tant el pes com l'estructura del sector primari a les quatre comarques de l'Ebre és molt diversa. El pes del sector primari a Catalunya és poc més de l'1,1% del PIB. La Terra Alta és la segona comarca (darrere de les Garrigues) on el sector primari té un pes més elevat (13,6% del PIB comarcal). Al Baix Ebre i al Montsià el sector agrari és rellevant (7,6% i 6,2% del PIB comarcal, respectivament), mentre que el pes del primari en el PIB de la Ribera d'Ebre és més marginal (poc més de l'1,7%). (Font: Anuari econòmic comarcal 2019, BBVA Research.)

Tal com s'indica en la taula 3.1.1, el sector agrícola té un pes més elevat a les comarques de la Ribera d'Ebre (83,4% del sector primari), la Terra Alta (68,1%) i el Montsià (66,3%), mentre que al Baix Ebre la ramaderia representa més de la meitat del VAB primari (51,9%), degut especialment a la importància de l'aviram en aquesta comarca. D'altra banda, a les comarques costaneres, la pesca també té un pes rellevant dins del VAB primari: 12,7% al Montsià i 5,9% al Baix Ebre.

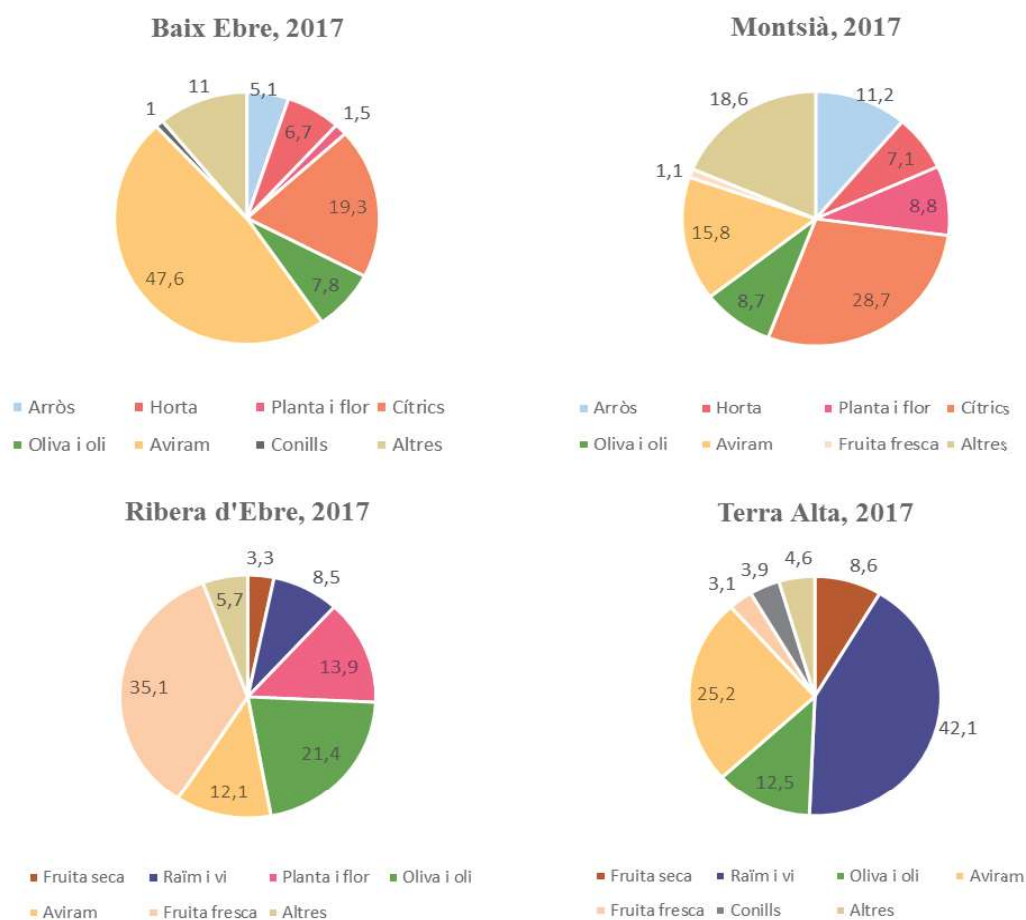
Taula 3.1.1 Estructura del VAB del sector primari (% sobre total del VAB primari). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2017

	Agrícola	Ramader	Forestal	Pesca
Baix Ebre	41.8	51.9	0.4	5.9
Montsià	66.3	18.0	3.0	12.7
Ribera d'Ebre	83.8	15.5	0.8	0.0
Terra Alta	68.1	31.1	0.9	0.0

Font: Anuari econòmic comarcal de BBVA Research, 2019.

En el gràfic 3.1.1 s'observa l'heterogeneïtat de les estructures productives del sector primari en les comarques ebrenques. El Baix Ebre i el Montsià presenten unes estructures dels sectors agrícoles bastant similars, en què destaquen l'arròs, els cítrics, l'horta i l'oliva i l'oli d'oliva. A la Ribera d'Ebre hi destaquen la producció de fruita fresca (especialment, préssecs, nectarines i cireres), l'oliva i l'oli d'oliva, la planta i flor ornamental, el vi i la fruita seca. Les produccions de la Terra Alta es concentren en tres sectors: el raïm i el vi, que representa el 42% del VAB primari, l'oliva i l'oli, i la fruita seca. Pel que fa als sectors ramaders, en totes les comarques ebrenques hi té un pes molt important l'aviram. Al Baix Ebre aquest sector representa el 47% del VAB primari i a la Terra Alta més del 25%. (Font: Anuari econòmic comarcal 2019, BBVA Research.)

Gràfic 3.1.1 Estructura del VAB del sector agropecuari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2017

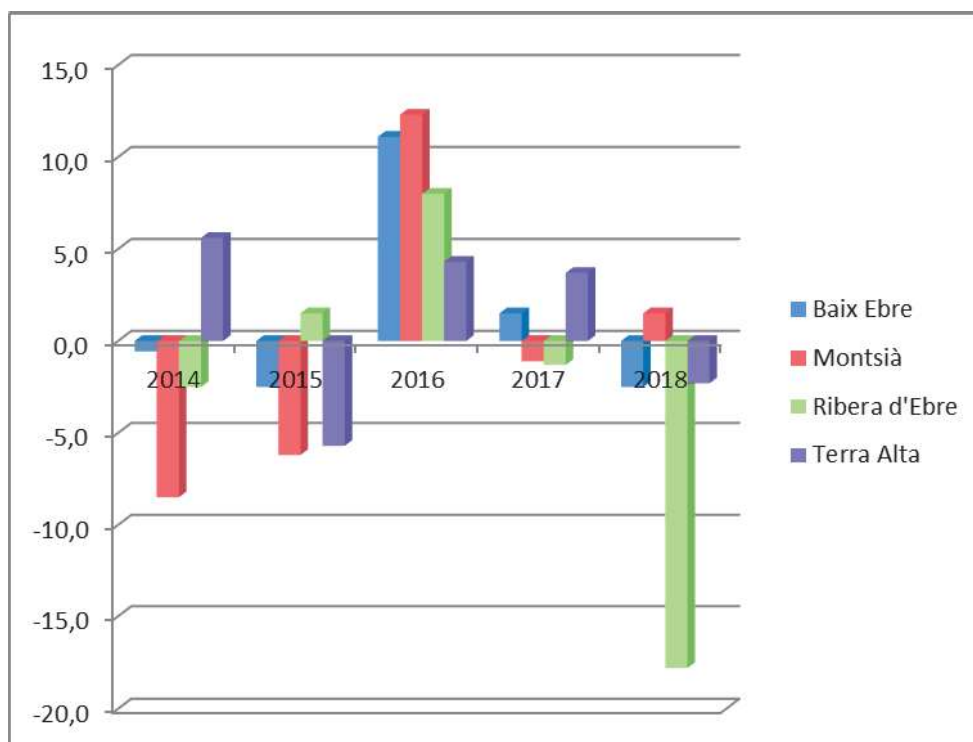
Font: elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal de BBVA Research 2019.

Tal com ja indicàvem amb les primeres dades (avenços de produccions) que vam presentar en el darrer informe, el 2018 tampoc va ser un bon any per a la producció agrària a les Terres de l'Ebre. Amb dades més definitives, la caiguda del VAB del sector primari va ser d'un -3,0% en termes reals, superior a la davallada del conjunt de Catalunya (-0,4%). Les Terres de l'Ebre és, juntament amb el Pla de Lleida (-3,2%) i el Camp de Tarragona (-4,6%), l'eix territorial amb una davallada més gran del primari. Els sectors agrícoles de les Terres de l'Ebre són els que es van veure més afectats (amb una davallada del VAB de l'agricultura del -4,1%), tot i que, en general, els cítrics (increments del 17,4% en mandarines i 11% en taronges) i el vi van tenir un bon comportament, però les acusades caigudes de l'oli d'oliva (-37,1%), alguns productes de l'horta (-19,7%

en tomàquets) i fruita fresca (-35% en préssecs i -37% en nectarines) van aturar el creixement del sector. Pel que fa a la ramaderia, les places d'aviram van augmentar lleugerament (1,5%). I, finalment, el sector pesquer també va augmentar el nombre de captures (4,1%). (Font: Anuari econòmic comarcal 2019, BBVA Research.)

El gràfic 3.1.2 presenta l'evolució del VAB primari per comarques. En l'àmbit comarcal, la caiguda del sector primari va ser especialment acusada a la **Ribera d'Ebre**, amb una davallada del VAB primari del -17,8%. La Ribera va ser la comarca catalana on va decreixer més el sector primari el 2018. Gairebé totes les produccions agrícoles rellevants de la comarca van experimentar davallades significatives: l'oliva i l'oli d'oliva van caure un -37,2% i un -46,7%, respectivament; la fruita fresca un -22,7% i la fruita seca un -12,8%. I pel que fa a les produccions ramaderes, la producció va davallar un -8,3%, degut a la caiguda de l'aviram (la principal producció ramadera de la comarca) d'un -8,9%. A la **Terra Alta**, el VAB primari va disminuir un -2,3%. Tot i que el VAB ramader va créixer lleugerament (0,4%), el VAB agrari es va reduir un -3,6%. En aquest cas, la davallada de la fruita seca (-23,5%) i de l'oliva (-38%) i l'oli (-47,8%) no es va veure compensada pel bon comportament del raïm i el vi (14,9% i 12,7%). El **Baix Ebre** va experimentar una caiguda similar del primari, del -2,5%. En aquest cas, van ser els sectors ramaders els que van mostrar una davallada més acusada (-3,9%), que reflecteix el descens del sector de l'aviram. Pel que fa als sectors agraris, el bon comportament dels cítrics (11,0%) es va veure compensat per la caiguda de l'horta i de l'oliva, i el VAB agrícola va davallar un -2,1%. Finalment, la pesca va créixer un 5,9%. El **Montsià** va ser l'única comarca ebrenc que va mostrar un creixement a l'alça del primari el 2018, si bé, força moderada (1,5%). El VAB agrícola va créixer un 0,9% gràcies al bon comportament dels cítrics (10,7%). El VAB ramader va disminuir (-1,8%), ja que la caiguda de l'aviram (-2,1%) no es va veure compensada pel creixement del sector cunícola (2,0%). Finalment, el VAB pesquer va mostrar un comportament molt positiu del 9,3%. (Font: Anuari econòmic comarcal 2019, BBVA Research.)

Gràfic 3.1.2 Taxes de creixement anual del VAB primari al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2014-2018

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal de BBVA Research 2019.

Si tenim en compte el període representat al gràfic (2014-2018), el VAB primari va créixer un 1,4% al Baix Ebre i un 1,1% a la Terra Alta, mentre que va disminuir un -2,4% a la Ribera d'Ebre i un -0,4% al Montsià.

L'aportació del sector primari al creixement de les comarques ebrenques va ser, doncs, negatiu el 2018, tal com es pot observar a la taula 3.1.2. Tal com hem vist, el pes del sector primari a les comarques ebrenques és molt diferent: del 13,6% de la Terra Alta a poc més de l'1,7% a la Ribera d'Ebre. Això explica el fet que la gran davallada de la producció agrària de la Ribera resti tan sols 3 dècimes al creixement comarcal del 2018, mentre que la lleugera caiguda del VAB agrícola (-2,3%) de la Terra Alta tingui la mateixa repercussió (una caiguda de 3 dècimes en el creixement comarcal).

Taula 3.1.2 Taxes de variació interanual del VAB primari, pes del VAB primari sobre el VAB comarcal i aportació sectorial a la variació del VAB comarcal, 2018

	Taxa de variació interanual del VAB pb primari (2018-2017)	Pes del VAB pb primari sobre VAB pb comarcal (2017)	Aportació a la variació del VAB pb comarcal (2018)
Baix Ebre	-2,5	7,6	-0,2
Montsià	1,5	6,2	0,1
Ribera d'Ebre	-17,8	1,7	-0,3
Terra Alta	-2,3	13,6	-0,3

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal de BBVA Research 2019.

3.2 Les produccions agrícoles a les Terres de l'Ebre el 2019

Per fer l'anàlisi de la producció agrícola utilitzem la informació subministrada pels Serveis Territorials del DARPA a partir dels avenços sobre superfície, rendiments i producció agrícola.¹ També analitzem l'evolució dels preus d'acord amb la informació subministrada per l'Observatori Agroalimentari de Preus.

Pel que fa a l'**oli d'oliva**, el 2019 ha estat un bon any quant a producció, però molt negatiu des del punt de vista dels preus. Les bones condicions climàtiques expliquen l'increment de la producció d'oli d'oliva, que ha augmentat a totes les comarques ebrenques. El Baix Ebre i el Montsià són les comarques amb més presència d'olivera i les principals productores de Catalunya. Tal com s'indica en la taula 3.2.1, aquest any la producció ha augmentat un 27% al Baix Ebre i un 31% al Montsià. Aquests increments de producció han tingut lloc malgrat les davallades en superfície (- 9% al Baix Ebre i -0,6% al Montsià). Els augments de producció també han estat significatius a la Terra Alta (45%), on també ha augmentat la superfície (1,4%) i a la Ribera d'Ebre (18%). En total, la producció d'oli d'oliva ha augmentat un 28% a les Terres de l'Ebre, tot i que la superfície s'ha reduït un -4%.

¹ Agraïm als Serveis Territorials del DARPA i en especial a Antonio Gázquez, Olga Lao i Eva Mateos la seva col·laboració.

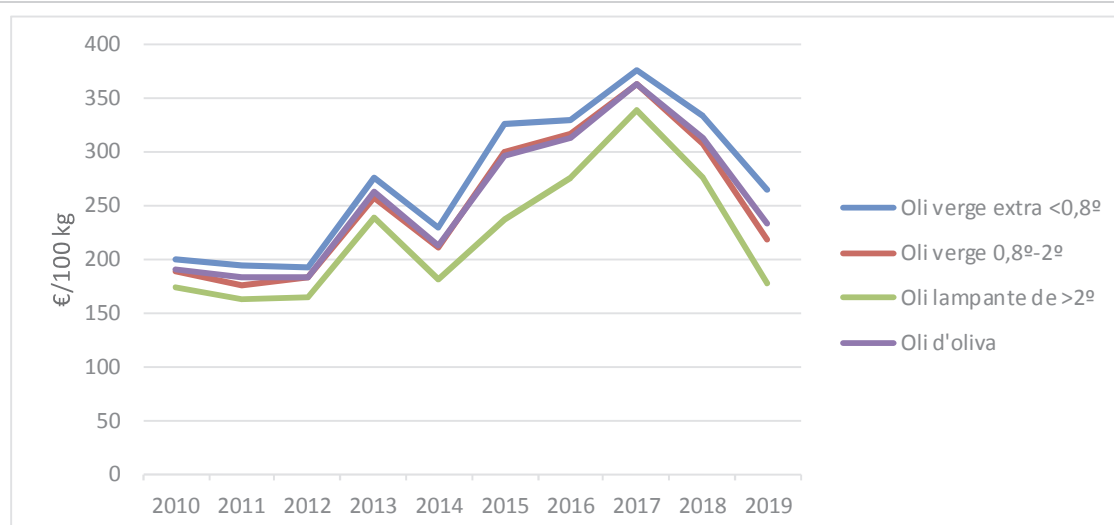
Quadre 3.2.1 Superfície i producció d'oli d'oliva. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2019-2018 (%)</i>	
	2019	2018	2019	2018	Superfície	Producció
Baix Ebre	18.725	20.656	31.342	24.556	-9,35	27,63
Montsià	13.959	14.045	16.983	12.985	-0,61	30,79
Ribera d'Ebre	7.750	7.801	11.817	10.015	-0,65	17,99
Terra Alta	5.999	5.914	7.589	5.236	1,44	44,95
Terres de l'Ebre	46.433	48.416	67.731	52.792	-4,10	28,30

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARPA, 2020.

Pel que fa als preus, hi ha hagut una davallada significativa tal com pot observar-se al gràfic 3.2.1. La bona collita, els aranzels imposats pels Estats Units a l'oli d'oliva espanyol i l'augment de les importacions han empitjorat els preus. Per això, en la campanya 2019-2020 ja s'han activat les ajudes a l'emmagatzematge privat, tot i que sembla que la millora en els preus no arriba. Els preus han disminuït abruptament en els tres tipus d'oli, tal com es pot observar al gràfic. Aquesta situació ha generat nombroses protestes dels productors.

Gràfic 3.2.1. Evolució del preu de l'oli d'oliva a Catalunya (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

El 2019 ha estat un bon any per a l'arròs. A una excel·lent collita tant en quantitat com en qualitat, cal afegir-hi uns preus a l'alça. La producció del 2019 ha superat fins i tot la producció del 2018, any que ja va ser molt bo. Les bones condicions climàtiques i el fre del cargol mançana gràcies al cranc blau expliquen aquesta bona collita. El creixement de la producció ha estat d'un 3,3% al Baix Ebre i d'un 2% al Montsià. La superfície conreada va disminuir lleugerament el 2018 a les Terres de l'Ebre (-0,32%), un -0,28% al Montsià i un -0,38% al Baix Ebre. (Font: Avanços de superfícies i produccions agrícoles, DARPA, 2020.)

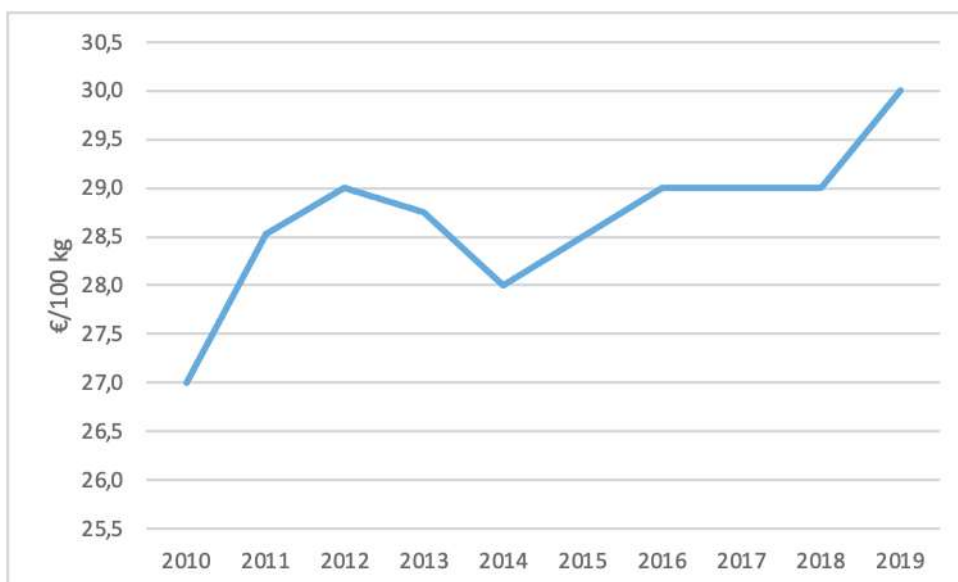
Quadre 3.3.2 Superfície i producció d'arròs. Baix Ebre, Montsià i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2019-2018 (%)</i>	
	2019	2018	2019	2019	Superfície	Producció
Baix Ebre	8.330	8.362	62.917	60.900	-0,38	3,31
Montsià	11.453	11.485	81.053	79.453	-0,28	2,01
Terres de l'Ebre	19.783	19.847	143.970	140.353	-0,32	2,58

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARPA, 2020.

El 2019 els preus de l'arròs han augmentat, tal com es pot observar al gràfic 3.2.2. La conjunció d'una bona collita amb preus a l'alça ha suposat un respir per a un sector que s'estava trobant amb dificultats en els darrers anys.

Gràfic 3.2.2. Evolució del preu de l'arròs a Catalunya (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2019.

La producció de vi es concentra sobretot a la Terra Alta, i en menor mesura a la Ribera d'Ebre. La collita del 2019 va ser força bona a la Ribera d'Ebre, on la producció va augmentar un 14%, malgrat la lleugera disminució de la superfície (-2,17%). La Terra Alta és la principal comarca productora amb més de 6.000 hectàrees de vinya i una producció de gairebé 36.000 tones. Aquest any la producció va experimentar una important davallada (-10,9%) degut a la caiguda dels rendiments, i la superfície conreada gairebé no va variar (-0,35%). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, considerant també la reduïda producció del Baix Ebre i el Montsià, la producció va disminuir (-7,55 %) i la superfície també, tot i que de forma molt moderada (-0,62%).

Quadre 3.2.3 Superfície i producció de vinya. Terra Alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

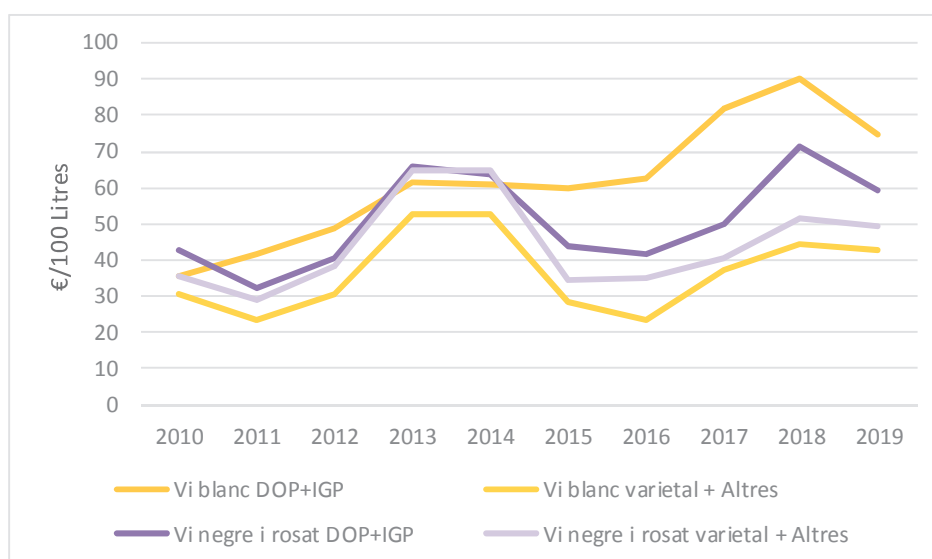
	Superfície productiva (ha)		Producció (tn),		Variació respecte 2019-18(%)	Producció
	2019	2018	2019	2018	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	1.083	1.107	7.285	6.403	-2,17	13,78
Terra Alta	6.036	6.057	35.872	40.270	-0,35	-10,92
Terres de l'Ebre(*)	7.158	7.203	43.442	46.991	-0,62	-7,55

(*) inclou superfície i produccions de Baix Ebre i Montsià.

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARPA, 2020.

En el conjunt de Catalunya, els preus del vi presenten una davallada considerable, tot i que la collita ha estat d'excel·lent qualitat. Tal com s'observa al gràfic, la diferència de preus entre vins de DO o IGP és significativa en els vins blancs, però no és gaire significativa en els vins negres. Una tendència preocupant és que les davallades de preus han estat més acusades en els vins de qualitat amb DO: el preu del vi blanc DO ha caigut un -17%, mentre que el preu del vi blanc varietal sol ho ha fet un -3%. En el cas dels negres, la situació és similar: el preu del vi negre i rosat DO ha davallat un -16% mentre que el vi negre varietal ho ha fet un -5%.

Gràfic 3.2.3. Evolució dels preus del vi a Catalunya (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

La producció de cítrics es localitza gairebé íntegrament a les comarques del Baix Ebre i del Montsià i és marginal a la Ribera d'Ebre. Tal com es pot observar a la taula, les principals produccions de cítrics —taronja i mandarina— es van reduir en l'actual campanya (-11% en taronges i -6% en mandarines) degut a les condicions climàtiques adverses. Les reduccions de producció en taronges i mandarines van ser similars al Baix Ebre i al Montsià. A la Ribera d'Ebre la caiguda de la producció va ser més significativa, però cal tenir en compte que es parteix d'un nivell de producció molt baix i s'explica principalment per la reducció de superfície. També s'observen disminucions de superfície al Baix Ebre i al Montsià, si bé molt moderades. En el conjunt de les Terres de l'Ebre la reducció de superfícies va ser del -0,8 en taronges i del -2,2% en mandarines.

Quadre 3.2.4 Superfície i producció de cítrics. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

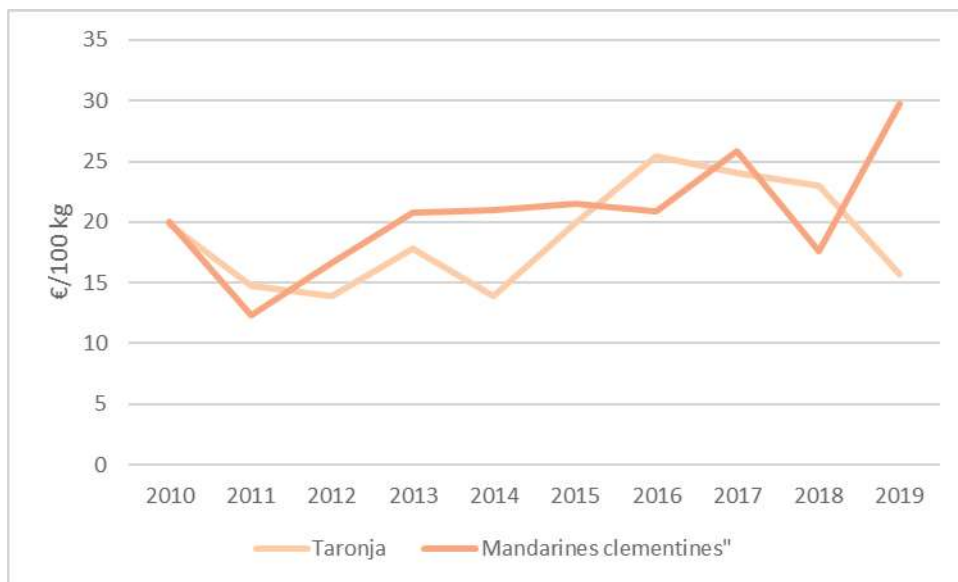
		<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2019-2018 (%)</i>	
		2019	2018	2019	2018	Superf.	Producció
Baix Ebre	<i>Taronja</i>	1.044	1.044	13.261	14.762	-1,23	-11,27
	<i>Mandarina</i>	3.105	3.221	40.002	43.290	-2,39	-6,44
Montsià	<i>Taronja</i>	813	848	10.327	11.991	-0,12	-10,28
	<i>Mandarina</i>	2938	3.088	37.850	41.503	-2,07	-6,13
Ribera d'Ebre	<i>Taronja</i>	4	6	51	85	-33,33	-40,23
	<i>Mandarina</i>	43	44	554	591	-2,27	-6,27
Terres de l'Ebre	<i>Taronja</i>	1.861	1.898	26.541	26.838	-0,85	-10,94
	<i>Mandarina</i>	6.086	6.353	83.664	85.384	-2,23	-6,28

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARPA, 2020.

El sector continua molt afectat per les importacions de cítrics de Sud-àfrica, fet que està contribuint a la davallada dels preus. Les taronges han experimentat

una caiguda molt significativa (de més del 30%), que està deixant el sector en una situació crítica. Les mandarines, en canvi, han vist una millora en els preus (si bé cal tenir en compte que els preus de la campanya anterior van ser extremadament baixos).

Gràfic 3.2.4 Evolució dels preus dels cítrics a Catalunya (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

Les principals produccions de **fruita dolça** a les Terres de l'Ebre són els préssecs i nectarines i les cireres, i la producció es localitza principalment a la Ribera d'Ebre. En el sector del préssec i nectarines, a la persistent crisi de preus cal afegir-hi el virus de la sharka, que està fent que molts pagesos s'acullin als plans d'arrencada o bé es replantegin orientar les seves explotacions cap a altres produccions. Pel que fa als **préssecs i nectarines**, la producció ha augmentat significativament, si bé cal tenir en compte que la campanya anterior va ser força dolenta. La producció va augmentar un 49% en préssecs i un 65%. A la Ribera d'Ebre, la principal comarca productora, els increments han estat del 56% en préssecs i del 70% en nectarines. La producció ha augmentat malgrat les reduccions en les superfícies. La superfície dels fruiters ha disminuït un -10% en els préssecs i un -8,7% pel que fa a les nectarines en el conjunt de les Terres de l'Ebre. Aquestes davallades de superfícies s'observen en les quatre comarques ebrenques, si bé són més significatives al Baix Ebre i al Montsià.

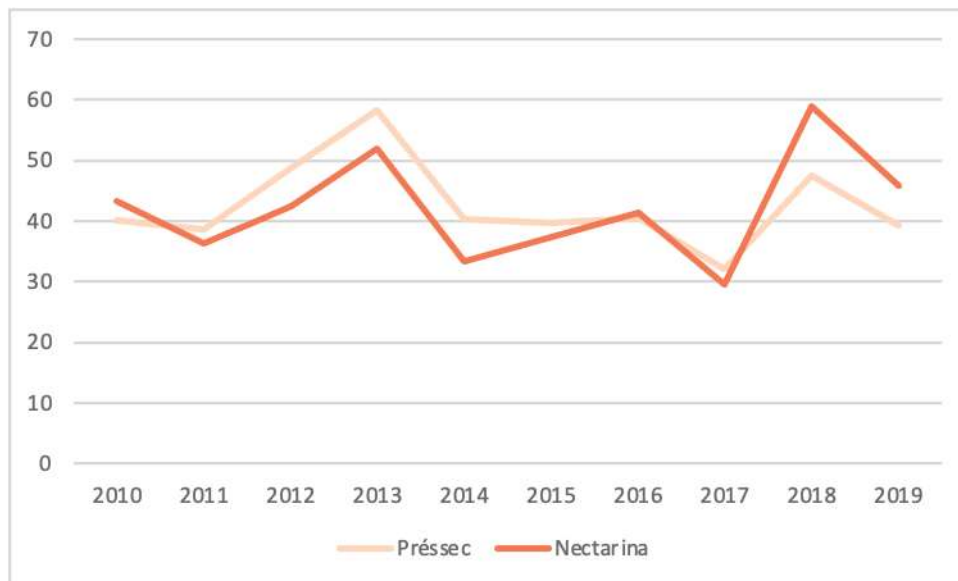
Quadre 3.2.5 Superfície i producció de préssecs i nectarines. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

		<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2019-2018 (%)</i>	
		2019	2018	2019	2018	Superf.	Producció
Baix	<i>Préssecs</i>	116	140	2.067	1.524	-17,14	35,60
Ebre	<i>Nectarines</i>	20	27	348	267	-25,93	30,28
Montsià	<i>Préssecs</i>	77	107	1.262	1.164	-28,04	8,46
	<i>Nectarines</i>	14	29	250	286	-51,72	-12,59
Ribera d'Ebre	<i>Préssecs</i>	911	979	16.592	10.654	-6,95	55,74
	<i>Nectarines</i>	518	549	9.251	5.420	-5,65	70,68
Terra Alta	<i>Préssecs</i>	39	44	689	479	-11,36	43,84
	<i>Nectarines</i>	3	3	54	30	0,00	80,00
Terres de l'Ebre	<i>Préssecs</i>	1.143	1.270	20.610	13.821	-10,00	49,12
	<i>Nectarines</i>	555	608	9.902	6.003	-8,72	64,96

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARPA, 2020.

El 2019 els preus han anat a la baixa, la qual cosa dificulta encara més la rendibilitat del sector. De fet, el preu de les nectarines s'ha reduït un -22% respecte als preus del 2018, i pel que fa als préssecs la davallada ha estat del -17%.

Gràfic 3.2.4 Evolució dels preus dels préssecs i nectarines a Catalunya (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

La collita de **cirera** d'aquest any ha estat molt bona. La producció ha augmentat un 38% en el conjunt de les Terres de l'Ebre i s'observen creixements en totes les comarques ebrenques. La producció va augmentar un 48% a la Ribera d'Ebre i un 13% a la Terra Alta, les dues comarques on es concentra la producció de cirera. Al Baix Ebre i el Montsià, on la producció és força inferior, també s'hi observen increments. La superfície també ha augmentat un 4,62%: la disminució de superfície de la Terra Alta (-7,7%) s'ha vist compensada pels increments de superfície a la Ribera d'Ebre (8,6%), on alguns productors de fruita dolça s'estan passant a la cirera, i al Baix Ebre (3,7%).

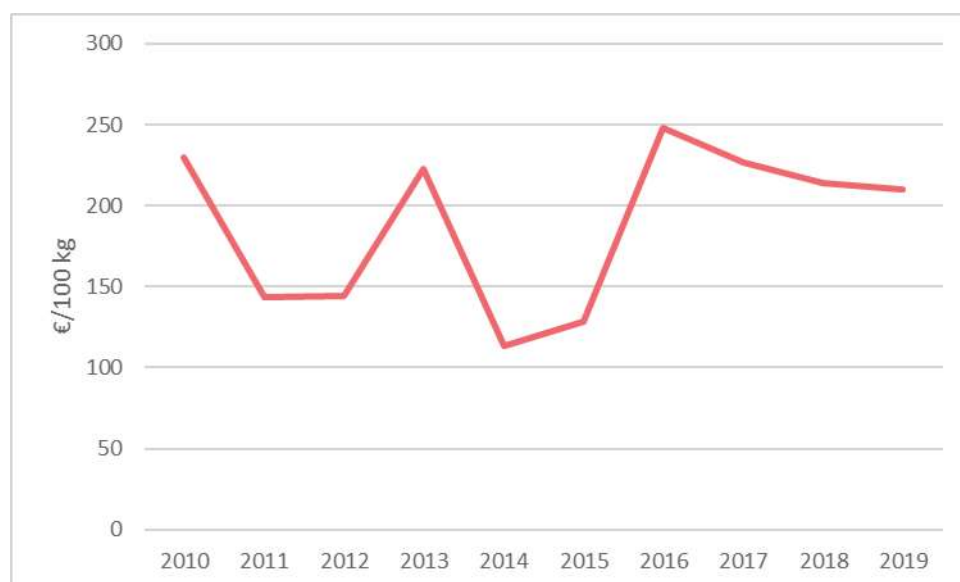
Quadre 3.2.6 Superfície i producció de cireres. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2019-2018 (%)</i>	
	2019	2018	2019	2018	Superfície	Producció
Baix Ebre	56	54	191	153	3,70	24,84
Montsià	27	27	88	76	0,00	15,79
Ribera d'Ebre	868	799	3.341	2.260	8,64	47,83
Terra Alta	226	245	784	693	-7,76	13,13
Terres de l'Ebre	1.177	1.125	4.404	3.182	4,62	38,40

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARPA, 2020.

Pel que fa als preus, experimenten una lleugera davallada respecte a la campanya anterior (-1,7%).

Gràfic 3.2.5. Evolució dels preus de les cireres (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

Pel que fa a **la fruita seca**, la Terra Alta representa més de la meitat de la producció i superfície d'ametlla. La Ribera d'Ebre també és productora d'ametlles. La garrofa té un pes important al Baix Ebre i, en menys quantitat, al Montsià. L'avellana representa una part marginal en la producció de fruita seca a les comarques de l'Ebre.

La collita d'aquest any ha estat bona a les Terres de l'Ebre, amb increments del 17% pel que fa a les ametlles i del 63% a les avellanes. Cal tenir en compte, però, que es venia d'una mala collita el 2018. En el cas de la garrofa, la producció ha disminuït un -41% degut, entre altres factors, a la important reducció de la superfície (un -23%). La producció d'ametlles va créixer un 16% a la Terra Alta i un 25% a la Ribera d'Ebre, les dues principals comarques productores.

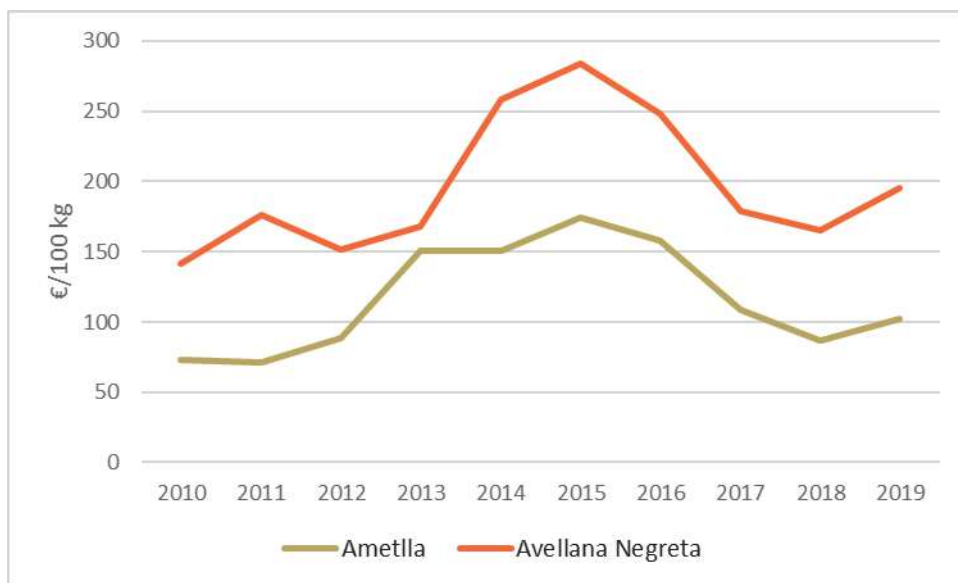
Quadre 3.2.7 Superfície i producció d'ametlles, avellanes i garrofes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

		<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció 2019-2018(%)</i>	
		2019	2018	2019	2018	Superf.	Producció
Baix Ebre	Ametlles	1.398	1.573	675	625	-11,13	8,00
	Avellanes	0	0	0	0	0	0
	Garrofes	1.851	2.572	2.787	5.106	-28,03	-45,42
Montsià	Ametlles	500	486	291	243	2,88	19,75
	Avellanes	0	0	0	0	0	0
	Garrofes	378	318	573	635	18,87	-9,76
Ribera d'Ebre	Ametlles	2.532	2.484	1.570	1.258	1,93	24,80
	Avellanes	89	95	59	38	-6,32	55,26
	Garrofes	17	19	25	37	-10,53	-32,43
Terra Alta	Ametlles	9.241	9.324	3.445	2.966	-0,89	16,15
	Avellanes	444	453	311	189	-1,99	64,55
	Garrofes	1	0	1	0	0	0
Terres de l'Ebre	Ametlles	13.671	13.867	5.981	5.092	-1,41	17,46
	Avellanes	533	548	370	227	-2,74	63,00
	Garrofes	2.247	2.909	3.386	5.778	-22,76	-41,40

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DARPA, 2020.

Pel que fa als preus, continuen molt baixos, tot i el lleuger augment d'aquest any (un 18%, però partint d'una situació de preus desastrosos en la campanya anterior). Cal tenir en compte que durant part d'aquesta campanya els preus a la Llotja de Reus han estat inferiors als preus a Itàlia i Turquia, els altres grans productors. Aquesta situació ha generat molt malestar al sector, que veu com es perpetuen els preus "incomprendiblement" baixos al sector, i això està posant molts productors en una situació econòmica difícil.

Gràfic 3.2.6. Evolució dels preus de l'ametlla i l'avellana (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2019.

3.3. Les produccions ramaderes a les Terres de l'Ebre el 2019

Pel que fa als sectors ramaders, a les quatre comarques trobem una forta implantació de l'aviram i, en menor mesura, del porcí i dels conills. La resta de produccions són força marginals.

3.3.1. La producció d'aviram el 2019

L'aviram, principalment gallines i pollastres, es troba força concentrat a la comarca del Baix Ebre, que el 2019 representava gairebé el 70% del total d'explotacions de gallines i pollastres a les Terres de l'Ebre i el 72% de la capacitat. El Montsià és la segona comarca productora d'aviram (gairebé el 20% de les explotacions i 14% de la capacitat el 2019). L'aviram és menys rellevant a les altres dues comarques ebrenques: la Ribera d'Ebre aporta el 4% de les explotacions i el 3,5% de la capacitat, mentre que la Terra Alta representa aproximadament el 7% de les explotacions i el 10% de la capacitat.

Aquest any no s'observen grans variacions en nombre d'explotacions i en capacitat productiva. Les lleugeres davallades en el nombre d'explotacions al Baix Ebre (-1,46%) i de la Ribera d'Ebre (-2,5%) s'han vist compensades pels augments al Montsià (2,1%) i a la Terra Alta (6,6%).

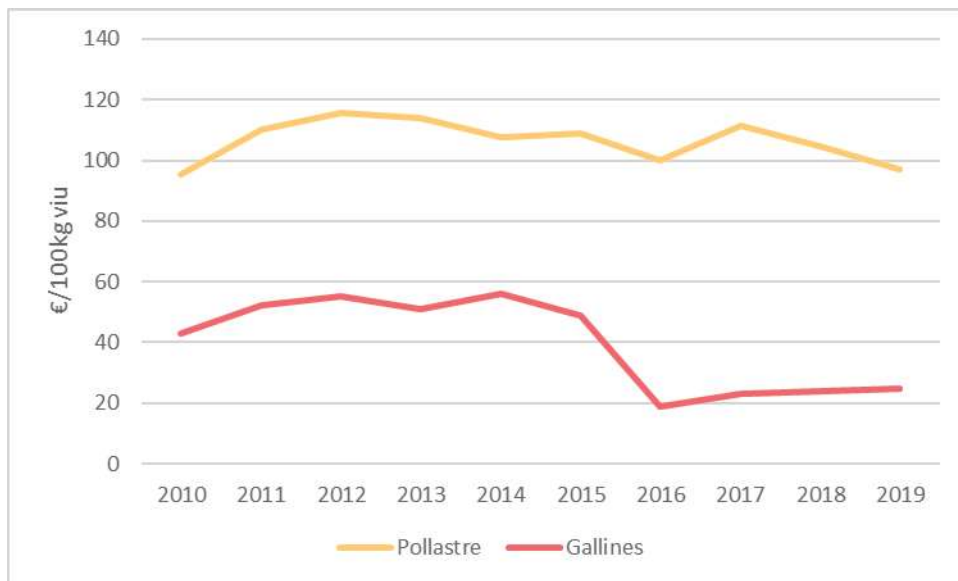
Quadre 3.3.1 Capacitat total i explotacions. Gallines i pollastres. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

	<i>Nombre d'explotacions</i>		<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació explotacions (2019-2018)</i>	<i>Variació capacitat (2019-2018)</i>
	2019	2018	2019	2018		
Baix Ebre	677	687	10.318.678	10.648.508	-1,46	-3,10
Montsià	194	190	2.054.451	1.984.683	2,11	3,52
Ribera d'Ebre	39	40	500.366	526.384	-2,50	-4,94
Terra Alta	65	61	1.427.872	1.434.805	6,56	-0,48
Terres de l'Ebre	975	978	14.301.367	14.594.380	-0,31	-2,01

Font: elaboració pròpia amb dades del documents del DARPA "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2018" i "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2019".

Pel que fa als preus, el preu del pollastre de granja se situa per sota de l'euro per quilo, amb una davallada de gairebé el 7% respecte als preus del 2018. En el cas de les gallines per a carn, la seva importància en el mercat és molt més reduïda, i tal com es pot observar en el gràfic, els preus s'estan recuperant molt lentament de la forta davallada que van experimentar el 2015.

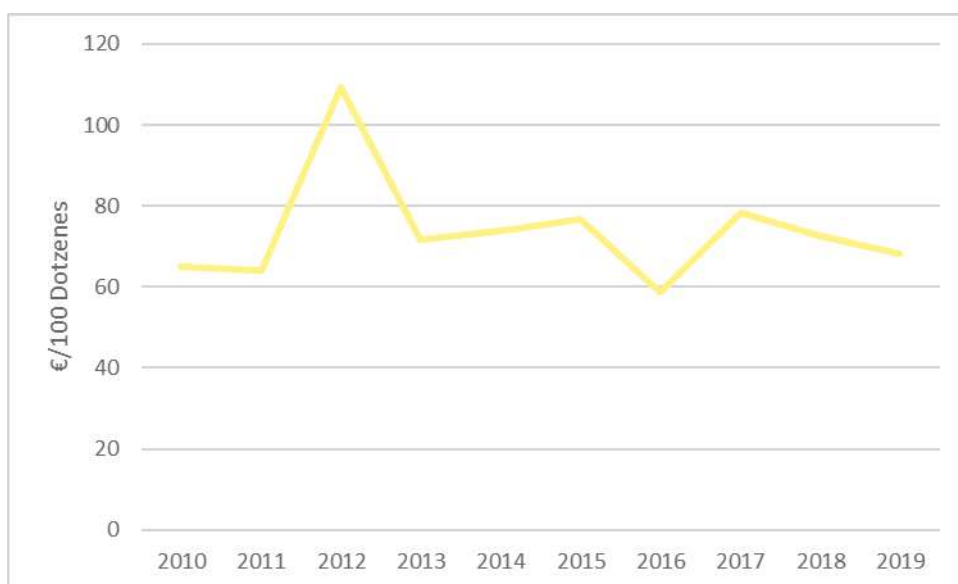
Gràfic 3.3.1 Evolució dels preus dels pollastres i gallines per a carn (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

Pel que fa als ous, es pot observar una davallada en els preus (-6,3%). El 2018 el preu pagat al productor per la dotzena d'ous es va situar al voltant dels 0,68 € la dotzena d'ous, molt lluny dels 1,09 € que van assolir el 2012.

Gràfic 3.3.2 Evolució dels preus dels ous (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

3.3.2. La producció de porcí el 2019

La producció porcina es concentra sobretot a la comarca del Montsià (43% de les explotacions de les Terres de l'Ebre i 48% de la capacitat el 2019). Les explotacions i la capacitat han augmentat en aquesta comarca (1% i 1,6% respectivament). Al Baix Ebre les explotacions i les capacitats són el 23% del total de les Terres de l'Ebre. Aquest any ha augmentat el nombre d'explotacions i, consegüentment, la capacitat (9,8% explotacions i 6,5% en capacitat). A la Ribera d'Ebre, la comarca on el porcí està menys implantat, tot i la reducció del nombre d'explotacions (-5,7%), la capacitat s'ha mantingut i fins i tot ha augmentat lleugerament (1%), perquè la resta d'explotacions han augmentat la capacitat. I, finalment, a la Terra Alta (20% de les explotacions, 17% de la capacitat) segueix la tendència a incrementar les explotacions (4,3%) i la capacitat productiva de porcí (2,5%).

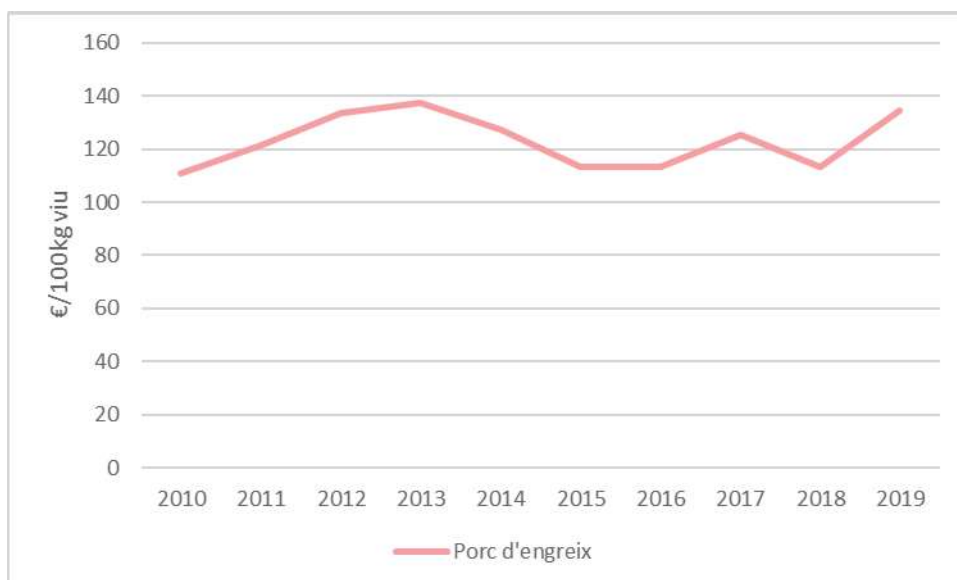
Quadre 3.3.2 Explotacions i capacitat total porcí. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

	Nombre d'explotacions		Capacitat productiva		Variació explotacions (2019-2018)	Variació capacitat (2019-2018)
	2019	2018	2019	2018		
Baix Ebre	56	51	93.148	87.460	9,80	6,50
Montsià	103	102	195.189	192.069	0,98	1,62
Ribera d'Ebre	33	35	49.475	48.976	-5,71	1,02
Terra Alta	49	47	69.953	68.241	4,26	2,51
Terres de l'Ebre	241	235	407.765	396.746	2,55	2,78

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARPA "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2018" i "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2019".

Els preus del porcí han crescut un 18,6% el 2019 i es van situar als 134 € els 100 kg en viu. Aquest és, juntament amb el preu del 2013, el millor preu de la dècada.

Gràfic 3.3.2 Evolució dels preus del porc d'engreix (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

3.3.3 L'oví i el cabrum el 2019

L'oví i el cabrum s'estan convertint en una producció ramadera marginal a les Terres de l'Ebre, i aquesta tendència no s'ha frenat el 2019, tal com es pot observar als quadres 3.3.3 i 3.3.4.

Pel que fa a l'oví, la capacitat es va reduir un 8,5% en el conjunt de les Terres de l'Ebre. Més del 41% de les explotacions es localitzen al Baix Ebre i en aquesta comarca la capacitat ha continuat disminuint (-10%), tot i que únicament ha desaparegut una explotació. La resta de comarques de l'Ebre representen cadascuna aproximadament el 20% de les explotacions del total de les Terres de l'Ebre. La comarca on ha reulat més la capacitat i el nombre d'explotacions de cabrum ha estat el Montsià (un -12%). La capacitat ha augmentat a la Terra Alta (8%) tot i la pèrdua de tres explotacions. Finalment, a la Ribera d'Ebre les explotacions s'han reduït un -3,7% mentre que la capacitat ho ha fet un -10%.

Quadre 3.3.3 Explotacions i capacitat total de l'oví. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

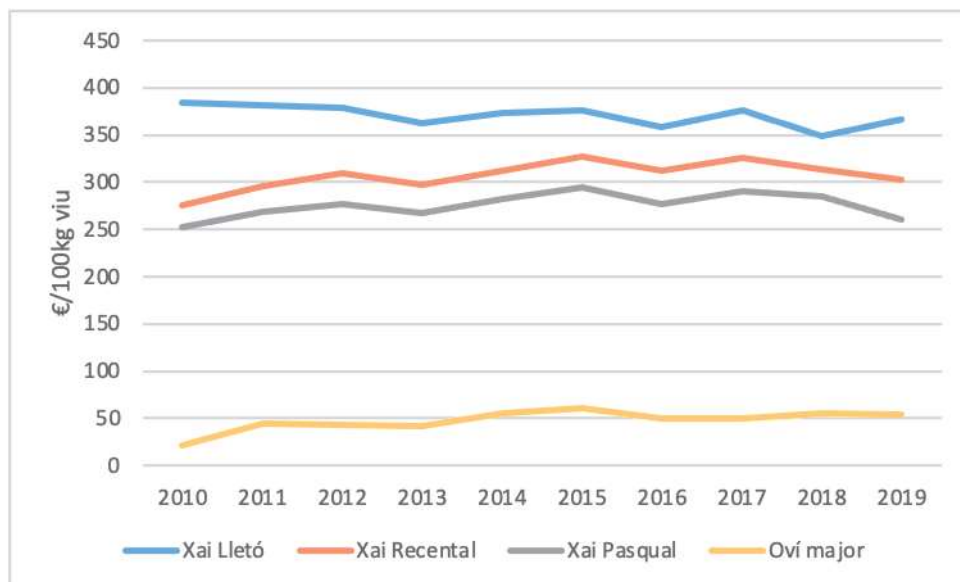
	<i>Nombre d'explotacions</i>		<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació explotacions (2019-2018)</i>	<i>Variació capacitat (2019-2018)</i>
	2019	2018	2019	2018		
Baix Ebre	105	106	17.356	19.377	-0,94	-10,43
Montsià	49	56	12.616	14.416	-12,50	-12,49
Ribera d'Ebre	52	54	13.817	15.386	-3,70	-10,20
Terra Alta	51	47	15.801	15.934	8,51	-0,83
Terres de l'Ebre	257	263	59.590	65.113	-2,28	-8,48

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARPA "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2018" i "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2019".

Els preus de l'oví continuen a la baixa. L'oví major presenta una lleugera davallada (-2,3%), mentre que la caiguda del preu ha estat més notòria en el xai

pasqual (-8,6%) i el xai recental (-3,6%). Pel que fa al xai lletó, ha pujat el preu gairebé un 5%.

Gràfic 3.3.3 Evolució dels preus de l'oví (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

Pel que fa al **cabrum**, la situació és molt similar. El Baix Ebre, que suposa aproximadament el 40% de les explotacions i de la capacitat d'aquesta espècie a les Terres de l'Ebre, presenta una reducció important en capacitat el 2019 (-13%). A la Ribera d'Ebre la davallada de capacitat és més moderada (-2,1%). Per contra, la capacitat augmenta a la Terra Alta (2,6%) i al Montsià (8%). Tot i així, en el conjunt de les Terres de l'Ebre la capacitat reula un -4,9% durant el 2019.

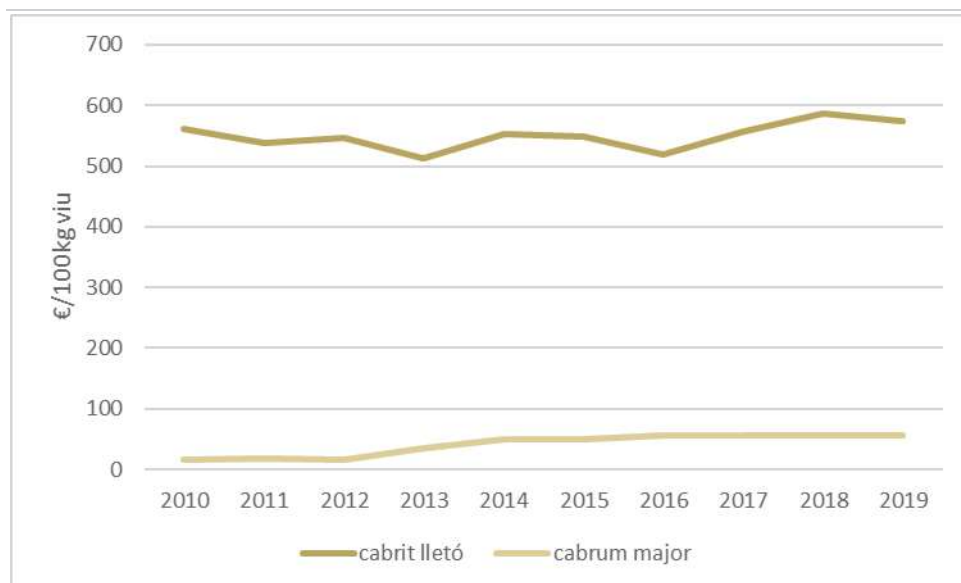
Quadre 3.3.4 Explotacions i capacitat total de cabrum. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

	<i>Nombre d'explotacions</i>		<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació explotacions (2019-2018)</i>	<i>Variació capacitat (2019-2018)</i>
	2019	2018	2019	2018		
Baix Ebre	122	119	11.983	13.832	2,52	-13,37
Montsià	65	62	5.383	4.977	4,84	8,16
Ribera d'Ebre	64	65	9.470	9.676	-1,54	-2,13
Terra Alta	51	50	3.491	3.403	2,00	2,59
Terres de l'Ebre	302	296	30.327	31.888	2,03	-4,90

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARPA "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2018" i "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2019".

Aquesta persistent davallada de les produccions d'oví i cabrum és fàcilment explicable quan s'observa l'atonía en els preus, que gairebé no han augmentat des del principi de la dècada. El 2019 els preus del cabrum major es mantenen estables, mentre que el cabrit lletó presenta una lleugera davallada en els preus percebuts pel productor (-2,1%). Pel que fa a llet de cabra, els preus han augmentat (8%) i se situen en els 0,85 euros el litre.

Gràfic 3.3.3 Evolució dels preus del xai i cabrit (2010-2018)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2019.

3.3.4 La producció cunícola el 2019

El **conill** ha continuat amb la tendència negativa dels darrers anys. La capacitat s'ha reduït en el conjunt de les Terres de l'Ebre un 17%. La capacitat ha davallat de forma significativa a la Terra Alta (-44%) tot i que hi ha una explotació més. Les explotacions i la capacitat s'han mantingut pràcticament estables a la Ribera d'Ebre i al Baix Ebre, mentre que al Montsià, tot i el tancament d'una explotació, la capacitat ha augmentat lleugerament.

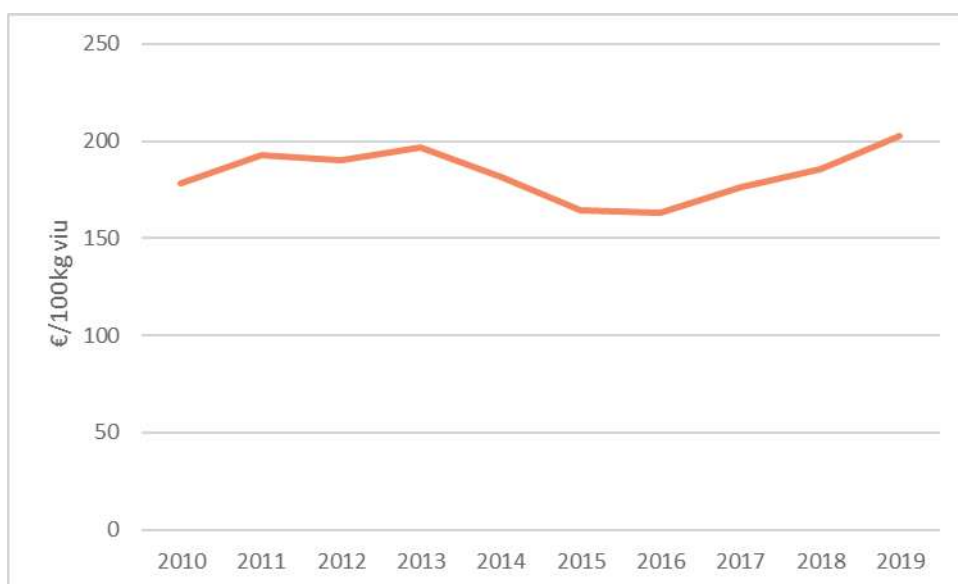
Quadre 3.3.5 Explotacions i capacitat total de conills. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2019 i 2018

	<i>Nombre d'explotacions</i>		<i>Capacitat productiva</i>		<i>Variació explotacions (2019-2018)</i>	<i>Variació capacitat (2019-2018)</i>
	2019	2018	2019	2018		
Baix Ebre	20	19	42.601	43.296	5,26	-1,61
Montsià	13	14	49.330	48.138	-7,14	2,48
Ribera d'Ebre	12	12	28.106	28.106	0,00	0,00
Terra Alta	18	17	45.303	80.795	5,88	-43,93
Terres de l'Ebre	63	62	165.340	200.335	1,61	-17,47

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DARPA "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2018" i "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2019".

Pel que fa als preus, continuen recuperant-se i aquest any han augmentat un 9%, de manera que superen els 2 € el quilo viu, el millor preu en tota la dècada.

Gràfic 3.3.4 Evolució dels preus del conill (2010-2019)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus, 2020.

3.3.4 Altres produccions ramaderes a les Terres de l'Ebre

L'**apicultura** ha estat un sector en creixement a les Terres de l'Ebre en els darrers anys i ara sembla que hi ha una certa estabilització, si bé la capacitat ha disminuït un 2% el 2019. El Baix Ebre, la principal comarca productora (70% de la capacitat de les Terres de l'Ebre), en va reduir lleugerament la capacitat (-2,9%); al Montsià la producció es va mantenir estable; a la Ribera d'Ebre va augmentar lleugerament (3,7%), i, finalment, a la Terra Alta va disminuir (-4,6%).

La resta de produccions ramaderes són gairebé marginals a les Terres d'Ebre. Actualment hi ha 128 explotacions de **boví** (les mateixes que el 2018) i la majoria es troben al Baix Ebre (76) i al Montsià (33). El 2019 la capacitat es va reduir significativament a la Ribera d'Ebre (-68%) degut al tancament d'una gran explotació de la comarca. A la resta de comarques hi ha poques variacions en el nombre d'explotacions i en la capacitat. No obstant això, els preus del sector no conviden a l'optimisme: el 2019 els preus del vedell de carn es van reduir lleugerament (-1%) però resulten poc retributius (se situen en 2,14 €/kg). I pel que fa a la llet, els preus continuen mantenint-se molt baixos: 32 € els 100 litres.

Pel que fa a l'**equí**, hi ha 647 explotacions que tenen cavalls a les Terres de l'Ebre (71 més que el 2018). No obstant això, la majoria no són explotacions productives sinó que els animals es tenen per al lleure. El 2019 va augmentar la capacitat productiva de les explotacions equines al conjunt de les Terres de l'Ebre (6,8%), especialment al Baix Ebre (21%), ja que les altres comarques van experimentar lleugeres reduccions de capacitat.

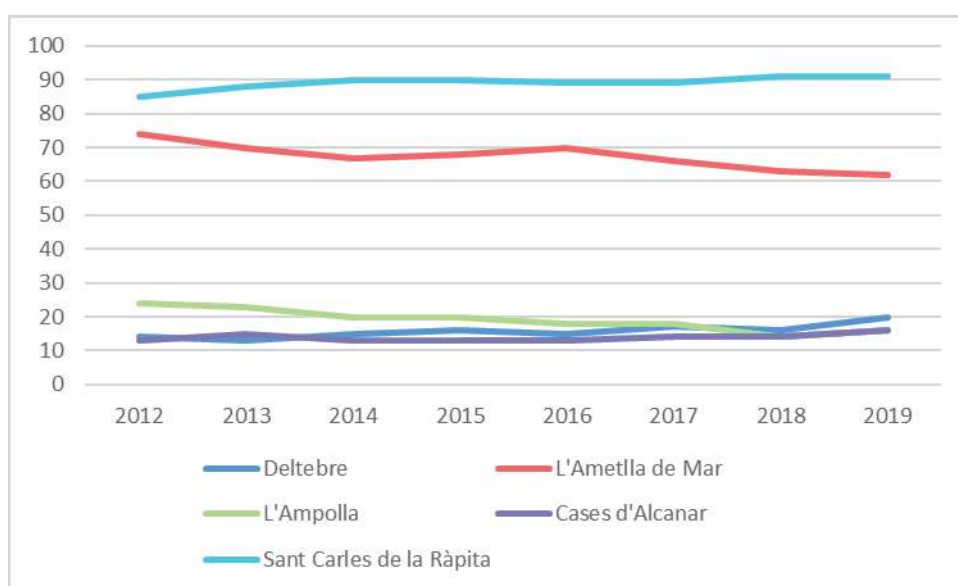
3.4 La pesca a les Terres de l'Ebre el 2019

Malauradament no estan disponibles les dades de captures del 2019. Tal com vam comentar en l'informe anterior, durant el 2018 les Terres de l'Ebre van representar més del 16% de les captures pesqueres de Catalunya i més del 24% dels ingressos totals. De fet, les captures van augmentar en totes les llotges ebrenques el 2018.

Sí que disposem de les dades de la flota pesquera. El 2019 la flota pesquera de les Terres de l'Ebre comptabilitzava 205 unitats, repartides de la manera següent: 91 a la llotja de Sant Carles de la Ràpita, 16 a les Cases d'Alcanar, 20 a Deltebre, 16 a l'Ampolla i 62 a l'Ametlla de Mar. Aquesta dada convidava a l'optimisme, perquè es tracta de 7 unitats més que l'any anterior.

El gràfic 3.4.1 presenta l'evolució de la flota pesquera des del 2012. Tal com es pot observar, la situació és dispar entre les diferents llotges. Així, l'Ametlla i l'Ampolla han disminuït el nombre d'embarcacions (12 i 8 unitats respectivament). Per contra, presenten resultats més optimistes Deltebre (6 noves embarcacions), Sant Carles de la Ràpita (6 noves embarcacions) i les Cases d'Alcanar (3 noves embarcacions). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, el nombre d'embarcacions ha disminuït en 5 unitats des del 2012.

Gràfic 3.4.1 Evolució de la flota pesquera (2012-2019)

Font: Detall de la flota pesquera per ports (diversos anys). Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, 2020.

4. L'evolució de l'ocupació i l'atur del sector primari el 2019

Per tal d'analitzar l'evolució del mercat de treball al sector agrari de les Terres de l'Ebre, utilitzarem la informació trimestral sobre afiliats a la Seguretat Social de l'Observatori de Treball i Model Productiu. Al quart trimestre del 2019, hi havia 3.592 afiliats a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre (el 12% del total de Catalunya). El Baix Ebre registrava el màxim nombre d'afiliats (1.277) juntament amb el Montsià (1.121). El nombre d'afiliats és menor a la Terra Alta (734) i a la Ribera d'Ebre (460). Cal tenir en compte, però, que l'agricultura és un sector força estacional i les dades poden variar d'un trimestre a un altre. (Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2020.)

Les dades d'afiliació a la Seguretat Social estan desagregades en règim general i règim especial de treballadors autònoms (RETA). De fet, els treballadors autònoms representen la majoria dels treballadors al sector agrari. El 2019 el 76% dels treballadors agraris de les Terres de l'Ebre es comptabilitzaven en el RETA. A la Terra Alta i la Ribera d'Ebre el percentatge de treballadors RETA respecte del conjunt de treballadors agraris se situa al voltant del 90% (95% i

88%, respectivament). Al Montsià els treballadors autònoms són més del 81%. En canvi, el Baix Ebre és la comarca on hi ha un percentatge més elevat d'afiliats al règim general dins dels treballadors agraris, un 44% (font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2020).

Comparant les dades de l'últim trimestre de l'any amb les de l'any anterior (vegeu quadre 4.1), es pot observar que en el conjunt de les Terres de l'Ebre hi ha una disminució dels afiliats a la Seguretat Social (-4,1%), tant en règim general (-3%) com en RETA (-4,5%). Aquesta davallada, però, és inferior a l'experimentada pel conjunt de Catalunya, on els afiliats disminueixen un -8,2%. Des del punt de vista comarcal, les comarques ebrenques on es concentra la caiguda de l'ocupació són el Baix Ebre (-6,5%), la Ribera d'Ebre (-5,3%) i la Terra Alta (-4,1%). Al Montsià la davallada és força moderada (-1,7%) i es concentra en el RETA (-2,6%), mentre que els afiliats al règim general van augmentar un 2% (font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2020).

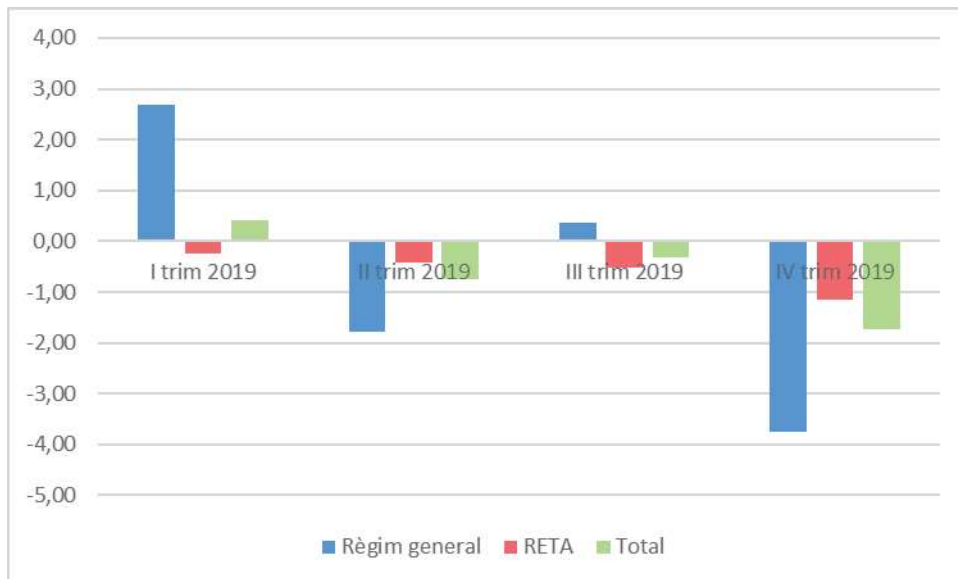
Quadre 4.1 Règim general i RETA sobre el total de treballadors del sector primari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya

	<i>IV trimestre 2019</i>		<i>IV trimestre 2018</i>		<i>Variació interanual</i>	
	Règim general	RETA	Règim general	RETA	Règim general	RETA
Baix Ebre	566	711	590	776	-4,07	-8,38
Montsià	208	913	204	937	1,96	-2,56
Ribera d'Ebre	53	407	58	428	-8,62	-4,91
Terra Alta	35	699	37	717	-5,41	-2,51
Terres de l'Ebre	862	2.730	889	2.858	-3,04	-4,48
Catalunya	7.977	21.759	9.077	23.316	-12,12	-6,68

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2019.

El gràfic 4.1 presenta les variacions intertrimestrals dels treballadors en règim general, RETA i el total, per al conjunt de les Terres de l'Ebre. Tal com es pot veure, hi ha oscil·lacions elevades en els afiliats al règim general, mentre que les variacions del règim RETA són més moderades. El gràfic permet observar que les davallades d'afiliats es van concentrar especialment en els darrers semestres de l'any. Aquesta situació és lògica tenint en compte la temporalitat del sector, cosa que fa que els afiliats al règim general oscil·lin de forma més abrupta en funció de les necessitats de mà d'obra de les explotacions. Pel que fa al RETA, resulta preocupant la contínua davallada d'afiliacions, ja que són pagesos que es donen de baixa i, molt cops, donat el poc relleu generacional, això representa el tancament de l'explotació. Aquest fet és habitual en el sector agrari perquè són els semestres de menys activitat. En el còmput total, tal com hem comentat, es perden afiliats, tant en règim general com en RETA.

Gràfic 4.1 Taxa de variació intertrimestral (2019-2018) dels afiliats a la Seguretat Social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Afiliats al règim general i RETA. Terres de l'Ebre

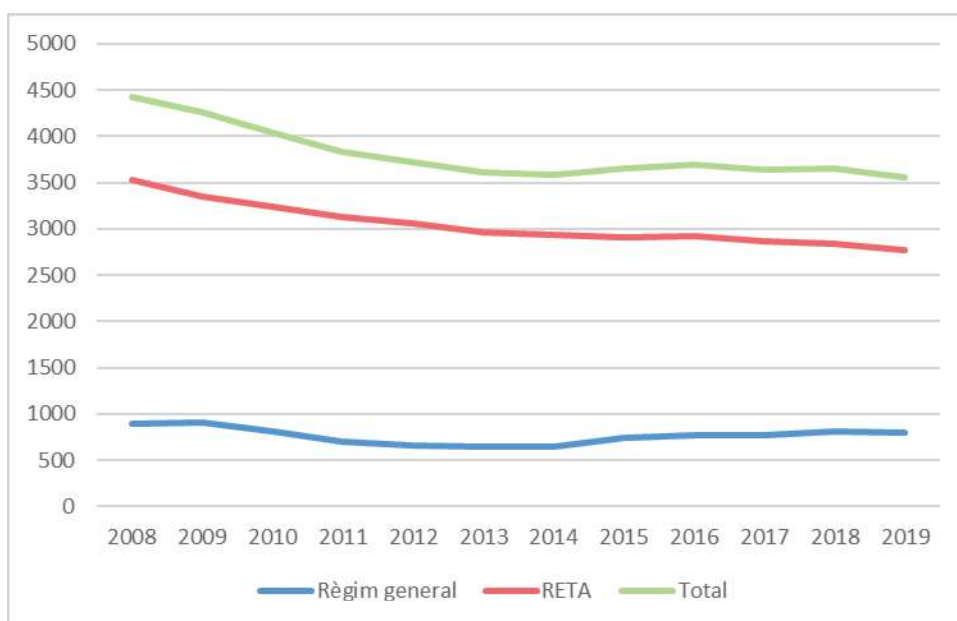

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2020.

Una dada que resulta preocupant, doncs, entre el quart trimestre del 2018 i el del 2019 és que s'han perdut 87 afiliats al sector primari: 21 afiliats en règim general i 66 (més del 75% del total) en RETA. És una tendència que malauradament es

va repetint en els últims anys, tal com mostra el gràfic 4.2, en què s'observa clarament la davallada d'afiliats en el sector primari a les Terres de l'Ebre. En total, des del 2008 l'afiliació de treballadors del sector primari ha disminuït en 861 treballadors (una davallada de gairebé el 20%), dels quals 765 són RETA.

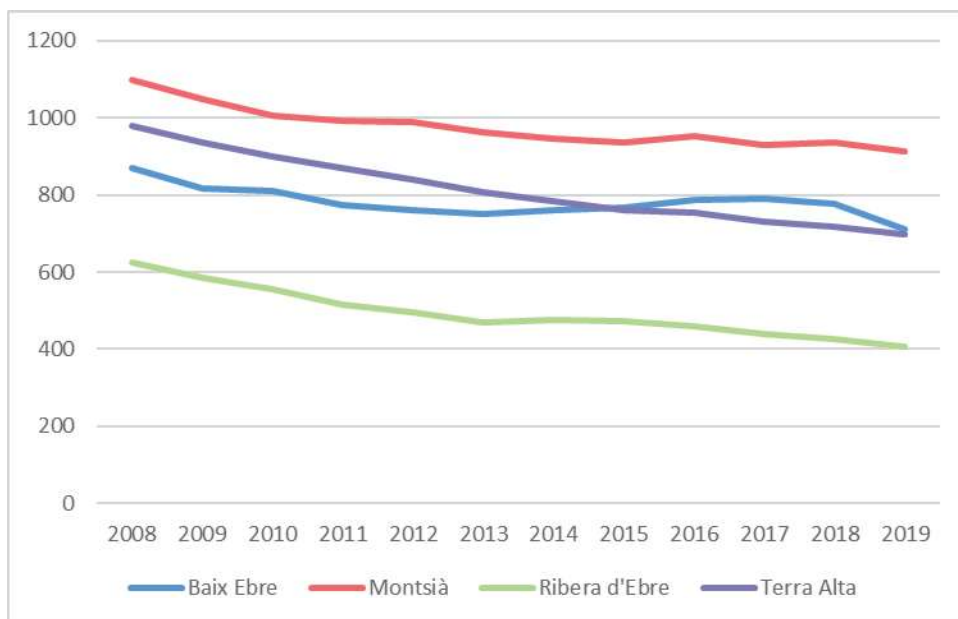
Gràfic 4.2 Evolució dels afiliats a la Seguretat Social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca (2008-2019). Afiliats al règim general i RETA. Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2020.

Atès que la majoria de treballadors agraris i els titulars de les explotacions estan afiliats al RETA, aquestes dades resulten especialment preocupants. Al gràfic 4.3 s'observa la davallada en les 4 comarques ebrenques. La situació més dramàtica es percep a la Terra Alta, on l'afiliació en el RETA ha disminuït en 280 afiliats (un 28% menys), i a la Ribera d'Ebre, on ara hi ha 219 afiliats menys que el 2008 (un 35% menys). Al Montsià, la comarca amb més afiliats al RETA, la disminució ha estat més moderada (-7%), però, tot i així, suposa 186 afiliats menys. Finalment, al Baix Ebre la caiguda no ha estat tan acusada (-18%), si bé aquest any s'ha estroncat la tendència a la millora dels darrers anys. Entre el 2008 i el 2019 el Baix Ebre va perdre 160 afiliats del RETA.

Gràfic 4.3 Evolució dels afiliats agraris al RETA (2008-2019). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta

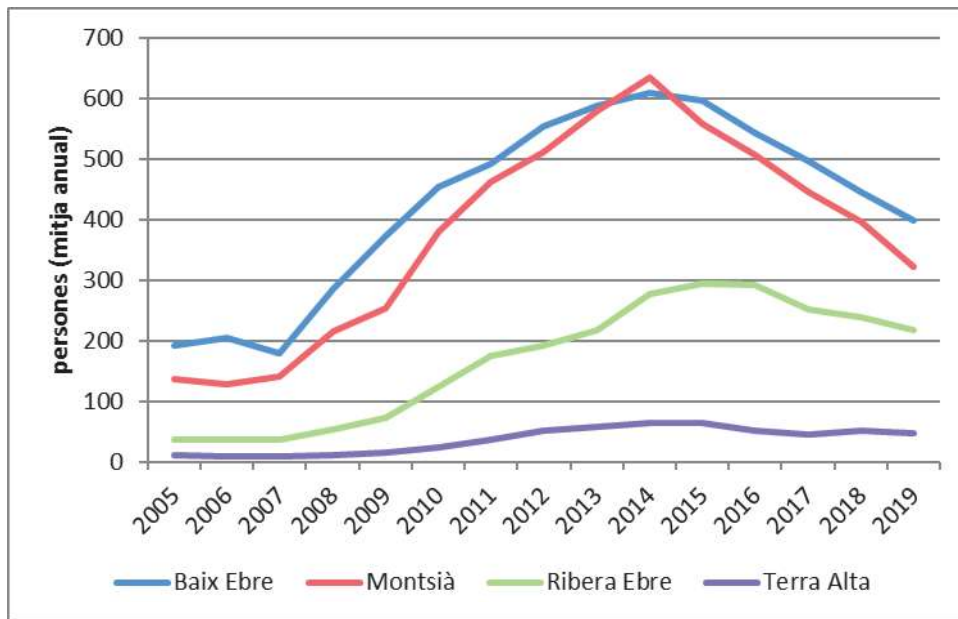

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu, 2020.

El gràfic 4.4 ens permet veure l'evolució dels aturats registrats des del 2008. Tal com es pot observar en el gràfic, els aturats registrats del sector agrari no van deixar d'augmentar des de 2008 fins al 2014, i aquesta tendència es va donar a totes les comarques ebrenques, però es va revertir el 2015 i ha continuat el 2018, tot i la reducció dels afiliats a la Seguretat Social, la qual cosa ens indica que la reducció d'afiliats pot estar motivada per l'abandonament de l'activitat (jubilacions).

En el conjunt de les Terres de l'Ebre, el 2019 els aturats registrats al sector agrari es van reduir (-13,1%). Els aturats agraris van disminuir a totes les comarques ebrenques. Les reduccions més significatives van tenir lloc al Montsià (-19,0%) i al Baix Ebre (-10,8%). A la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta, la disminució dels aturats agraris va ser més moderada (-8,6% i -7,9%, respectivament). (Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2018.)

Gràfic 4.2 Aturats registrats en el sector agrari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2005-2019

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2020.

Aquesta aparent contradicció entre la disminució d'afiliats al sector primari i alhora reducció dels aturats del sector primari s'explica per la davallada dels actius agraris, en la mateixa línia que apuntàvem per al conjunt de Catalunya. Cada cop hi ha menys gent ocupada o que busca ocupació al sector primari. Unes dades que no deixen de ser preocupants per al futur del sector.

5. Resum i consideracions finals

Durant el 2019 i també en el que portem del 2020, han estat nombroses les protestes i mobilitzacions de gairebé tots els sectors agraris al nostre país. Els motius del descontentament són força coneguts i es mostren clarament en l'evolució de la renda agrària en els darrers anys. La tendència a la disminució de la renda agrària, tant en termes nominals com reals, estan posant en risc la supervivència dels pagesos del nostre entorn. Aquesta tendència, tal com hem pogut observar en el gràfic 2.4 és especialment dramàtica en el cas català. Les causes d'aquesta davallada de la renda agrària són nombroses i diverses. Cada sector presenta problemàtiques diferents però s'apunten algunes causes generals: el creixent poder de la distribució en el control de la cadena de valor agroalimentària, els acords comercials que han generat increments d'importacions de països tercers, l'augment del preus de les entrades productives, els efectes del canvi climàtic cada cop més evidents en les produccions agràries, entre d'altres.

El 2019 tampoc va ser un bon any per al sector primari català, i la seva aportació al PIB va ser negativa, ja que el VAB del primari va disminuir un -2,5%, i aquesta davallada també va tenir repercussions en l'ocupació (el sector va perdre 6.300 ocupats). No obstant això, la dada positiva va arribar del sector exterior amb un fet totalment inusual en la història recent del nostre país: el superàvit comercial del sector agropesquer.

Encara no disposem de les dades definitives del VAB primari de les comarques de l'Ebre per al 2019, però les dades dels avenços de produccions i de l'evolució dels preus apunten que el creixement segurament serà negatiu. Resumim a continuació l'anàlisi de les principals produccions primàries de les Terres de l'Ebre:

Oli d'oliva. Els pagesos no han pogut rendibilitzar la bona collita d'oli d'oliva. Els preus han caigut i han arribat a situar-se per sota dels 2 €/kg. A les raons habituals de baixos preus (concentració de la distribució, augment de les importacions, etc.) cal afegir-hi ara la imposició dels aranzels americans a l'oli d'oliva envasat a l'Estat espanyol. Aquests aranzels "selectius", doncs, no afecten tots els països de la Unió Europea i suposen un cop fort als productors

espanyols que eren líders al mercat americà. La situació dels preus va forçar que al novembre s'aprovés el règim d'ajudes a l'emmagatzematge, tot i que l'efecte en la millora dels preus no és gaire significatiu.

Vi. El sector del vi també és un altre dels sectors afectats pels aranzels imposats per l'administració Trump. La collita d'aquest any havia estat de qualitat excepcional però això no s'ha vist reflectit en l'evolució dels preus, que han anat a la baixa. És especialment preocupant la davallada del preu dels vins de millor qualitat (els de denominació d'origen). Aquest any (2020) s'ha aprovat la llei catalana de regulació del sector (Llei de la viticultura a Catalunya).

Arròs. El 2019 ha estat un bon any per a l'arròs del delta de l'Ebre. A una bona collita (en quantitat i en qualitat) cal afegir-hi l'alça dels preus. Sembla també que la incidència del cargol maçana està disminuint gràcies al cranc blau i als tractaments implementats. Tot i això, els arrossaires ebrencs es mostren preocupats per les negociacions europees amb els països del Mercosur; això podria suposar l'augment de les importacions d'arròs procedents de països com Argentina i Uruguai.

Cítrics. De fet, els productors d'arròs temen que el seu sector experimenti una crisi similar a la que està patint el sector dels cítrics, en què les importacions de Sud-àfrica han pressionat a la baixa el preu de les taronges. Així, part de la collita s'ha quedat al camp perquè els preus pagats no compensaven els costos de la recollida. A tot això hi cal afegir que aquest any la collita no ha estat gaire bona per qüestions climàtiques.

Fruita dolça. Els preus continuen a la baixa en el sector dels préssecs i les nectarines. Aquest any a la persistent crisi de preus hi cal afegir les dificultats en l'erradicació del virus de la sharka, que està fent que molts pagesos s'acullin als plans d'arrencada. La cirera, en canvi, presenta uns resultats més positius, fet que fa que alguns productors de préssecs es plantegin passar-se a la cirera. Aquest any la collita ha estat molt bona (la producció a les Terres de l'Ebre ha crescut un 38% respecte a la campanya passada) i els preus s'han mantingut, amb una molt lleugera davallada.

Fruïta seca. Aquest any la collita de fruita seca ha estat millor que la de l'any passat, tant pel que fa a quantitat com a qualitat. Els preus han repuntat una mica. Tot i així, en alguns moments de la campanya, els preus de la Llotja de Reus eren inferiors als preus d'Itàlia i, fins i tot, als preus de Turquia (on els costos laborals són molt inferiors). Aquesta situació dels preus ha generat força queixes del sector.

Aviram. L'aviram és la principal producció ramadera a les Terres de l'Ebre. El sector es manté força estable i no s'observen variacions significatives en explotacions i capacitat, tot i que els preus del pollastre i dels ous han continuat a la baixa aquest any. Algunes de les empreses més rellevants del sector estan fent una aposta decidida per produccions més sostenibles i ecològiques.

Altres produccions ramaderes. Pel que fa a la resta de produccions ramaderes, el porcí és el sector amb millors resultats: els preus del 2019 s'han situat entre els millors de la dècada i s'observa un lleuger augment de capacitat productiva. Per contra, les explotacions i la capacitat s'estan reduint en la resta de produccions ramaderes (oví, conills, boví). De fet, els preus de l'oví i el cabrum i el boví han anat a la baixa, mentre que el preu del conill ha millorat respecte a l'any passat.

D'altra banda, continua sent preocupant la tendència en el mercat de treball del sector primari. El nombre d'afiliats a la Seguretat Social en el sector de l'agricultura, la ramaderia i la pesca a les Terres de l'Ebre ha continuat disminuint un any més. La davallada és especialment marcada en el règim especial de treballadors autònoms, que agrupa la major part dels afiliats del sector. Aquesta davallada en els afiliats al RETA s'observa a les quatre comarques ebrenques. La situació és especialment preocupant perquè posa de manifest la reculada de la producció agrària, l'abandonament d'explotacions i la manca de relleu generacional en el sector.

Bibliografia i fonts estadístiques

- BBVA Research (2020). *Anuari Econòmic Comarcal 2019*.
- BBVA Research (2019). *Anuari Econòmic Comarcal 2018*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA), *Comerç exterior agroalimentari*, 2020.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2018, 2019*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA), *Avanç de la Renda Agrària de Catalunya 2018, 2019*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2018*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2019*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA), *Detall de la flota pesquera per ports (diversos anys)*, 2020.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA), Observatori Agroalimentari de Preus. *Preus percebuts pels agricultors*, 2020.
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Affiliats a la Seguretat Social (diversos trimestres)*. Observatori de Treball i Model Productiu, 2020.
- Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda, *Indicadors de Conjuntura*, març 2020.
- Idescat. Aturats registrats. Banc d'estadístiques de municipis i comarques, 2020.

Capítol 3. El sector industrial a les Terres de l'Ebre el 2019

*Dra. Mònica Martín
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

L'informe del sector industrial a les Terres de l'Ebre presenta indicadors econòmics que proporcionen informació relacionada amb la seva activitat. L'anàlisi es basa en els resultats derivats de la principal variable vinculada a la sortida, el valor afegit brut (VAB), així com d'altres relacionades amb el mercat de treball, com ara l'ocupació, i també a les dades relatives al teixit empresarial industrial. Totes permeten destacar trets de la producció i extreure'n les principals conclusions de l'evolució. L'anàlisi ofereix la visió del sector industrial en el conjunt de les seves activitats així com la més particularitzada en l'àmbit de les manufactures i el seu detall.

Aquest informe presenta els resultats des d'una perspectiva comarcal, de manera que la informació disponible sobre el VAB i l'ocupació ajuda a projectar quina ha estat la dinàmica de l'activitat industrial i, en particular, de la part referent a les manufactures. L'anàlisi del VAB resulta rellevant, atès que permet estudiar l'evolució de l'activitat en termes de producció neta del consum intermedi. L'activitat manufacturera ha recuperat els nivells del 2013 tot i que encara es troba per sota dels del 2007. Els resultats mostren, doncs, els esforços que el sector manufacturer ha invertit per anar superant les dificultats i per consolidar el seu paper important com a generador d'activitat i ocupació. La indústria, en general, i les manufactures, en particular, proporcionen una capacitat productiva que esdevé de vital importància per a les Terres de l'Ebre, atès els seus efectes d'arrossegament en el conjunt de l'economia. Tanmateix, cal tenir present també el potencial innovador de les activitats manufactureres per generar nous productes o processos i les seves implicacions en la competitivitat del territori.

En el conjunt de l'activitat econòmica, les diverses activitats que generen valor afegit estableixen relacions a través de l'intercanvi de part de la seva producció en forma de consums intermedis. Aquests consums intermedis esdevenen, d'una banda, elements clau dels processos de producció i, de l'altra, un entramat de connexions intersectorials. La indústria i les seves manufactures formen part d'aquestes relacions productives i estableixen nexes entre les seves pròpies activitats així com amb la resta d'activitat vinculades a l'agricultura, la construcció

i els serveis. Això fa que la seva producció tingui un impacte positiu en altres activitats del territori així com en les rendes que se'n deriven.

D'altra banda, la seva capacitat per promoure innovacions s'ha de posar en valor mitjançant estratègies que impliquen nexes de col·laboració dins i fora del territori per esdevenir canal de noves oportunitats per al territori.

Aquest informe actualitzat de la indústria ajuda a respondre preguntes, com ara:

- Quin pes té l'activitat generada per la indústria en el conjunt de l'activitat productiva de les Terres de l'Ebre? I quin pes tenen les activitats manufactureres en la indústria?
- Quina ha estat la dinàmica en el creixement de l'activitat industrial i manufacturera a les Terres de l'Ebre?
- Com ha contribuït l'activitat industrial al creixement de l'activitat econòmica de les Terres de l'Ebre? I quina ha estat la contribució de la indústria manufacturera?
- Quines són les oportunitats d'ocupació industrial que ofereixen les Terres de l'Ebre?

Per tal de cercar respostes a aquestes qüestions, s'identifiquen el perfil i la dinàmica industrial i manufacturera de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques. Les dades del VAB, ocupació i teixit empresarial s'analitzen a fi de proporcionar:

- El perfil del territori, que permet oferir estadístiques clau d'un àmbit territorial seleccionat i es poden fer comparacions amb referències territorials, com ara el conjunt de l'economia catalana.
- El perfil de la indústria, seleccionant indicadors que faciliten un estudi de les dades amb l'objectiu d'examinar-ne la distribució territorial o l'estructura productiva.

L'activitat generada pel sector industrial s'aproxima a través de les taxes de variació del valor afegit. En termes generals, aquest indicador ofereix una doble perspectiva del procés productiu de les empreses que formen part del sector

industrial. D'una banda, proporciona una valoració a preus de mercat la producció de béns industrial en un territori un cop s'ha deduït el cost de les mercaderies utilitzades en el procés de producció, és a dir, el que s'anomena *valor afegit* de la indústria. De l'altra, des del punt de vista de la remuneració dels factors productius primaris, el seu resultat equival a les rendes que han rebut el treball (remuneració dels assalariats) i el capital (beneficis de les empreses). Els registres de les cotitzacions a la Seguretat Social permeten estudiar tant la capacitat de generar ocupació com la dimensió del teixit empresarial (atès que també recull les dades sobre cotització d'empreses i treballadors per compte propi). La taula 1 mostra un resum del perfil i la dinàmica industrial a les Terres de l'Ebre amb la informació del darrer any disponible.

Taula 1. Resum perfil i dinàmica industrial a les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

INDÚSTRIA sobre TOTAL ECONOMIA					
		VAB	Ocupació	Empreses	Autònoms
Taxa de creixement total economia	'17-'18				
VAB	'18-'19	1,8	2,29	-0,61	-4,48
Ocupació, empreses, autònoms					
Pes indústria sobre total economia	'17				
VAB	'18	48,6	20,97	10,05	6,98
Ocupació, empreses, autònoms					
Aportació indústria al creixement total economia	'17-'18				
VAB	'18-'19	0,7	0,64	-0,06	-0,57
Ocupació, empreses, autònoms					
MANUFACTURES sobre INDÚSTRIA					
		VAB	Ocupació	Empreses	Autònoms
Taxa de creixement indústria	'17-'18				
VAB	'18-'19	1,4	3,05	-0,60	-8,10
Ocupació, empreses, autònoms					
Pes manufactures sobre indústria	'17				
VAB	'18	32,9	92,90	91,25	97,47
Ocupació, empreses, autònoms					
Aportació manufactures al creixement indústria	'17-'18				
VAB	'18-'19	0,2	2,46	-1,24	-8,15
Ocupació, empreses, autònoms					
Taxa de creixement manufactures	'17-'18				
VAB	'18-'19	0,7	2,65	-1,36	-8,36
Ocupació, empreses, autònoms					

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019 i de la Seguretat Social.

L'informe s'estructura en 4 apartats que aborden el perfil i la dinàmica industrial de les Terres de l'Ebre i addicionalment inclou un darrer apartat que presenta un apunt del paper de la indústria com a agent innovador i canalitzador de noves oportunitats per al territori. L'apartat que segueix a aquesta introducció identifica

el perfil i la dinàmica industrial que caracteritzen les Terres de l'Ebre i el següent explora aquesta anàlisi des d'una perspectiva territorial. El quart apartat fa un estudi centrat en l'àmbit de les manufactures i el cinquè l'amplia en detall per a les activitats que formen part de la indústria manufacturera. El darrer apartat fa referència a la innovació i la recerca com a factor clau impulsor de la competitivitat industrial i del mateix territori. Presenta les estratègies d'innovació i recerca com a eines de cerca d'eficiència encaminades a oferir nous productes o processos de producció.

2. El perfil i la dinàmica industrial de les Terres de l'Ebre

En termes generals, l'activitat industrial fa referència als processos de producció de les indústries extractives, manufactureres, energètiques i als vinculats a l'aigua, el sanejament i la gestió de residus. En un territori determinat, la capacitat per generar activitat econòmica que tenen les empreses que s'hi localitzen es mesura en termes de valor afegit. Tanmateix, l'evolució d'aquest valor afegit permet conèixer quin ha estat en termes relatius el seu creixement en un període determinat.

Taula 2. Perfil i dinàmica de l'activitat industrial. Terres de l'Ebre

		Terres de l'Ebre	Catalunya
VAB total (%)			
Pes sobre VAB total Catalunya	'17	2,00	100,00
Taxa de creixement	'17-'18	1,8	2,6
VAB industrial (%)			
Taxa de creixement	'17-'18	1,4	1,1
Pes indústria en el VAB total	'17	48,6	21,00
Canvi acumulat (%)			
VAB total	'13-'18 ('07-'18)	10,07 (-5,5)	14,9 (6,2)
VAB industrial	'13-'18 ('07-'18)	11,4 (-1,6)	19,5 (0,8)
VAB manufacturer	'13-'18 ('07-'18)	18,7 (-10,6)	21,8 (-1,3)
Índex d'industrialització	'17	2,31	1,00

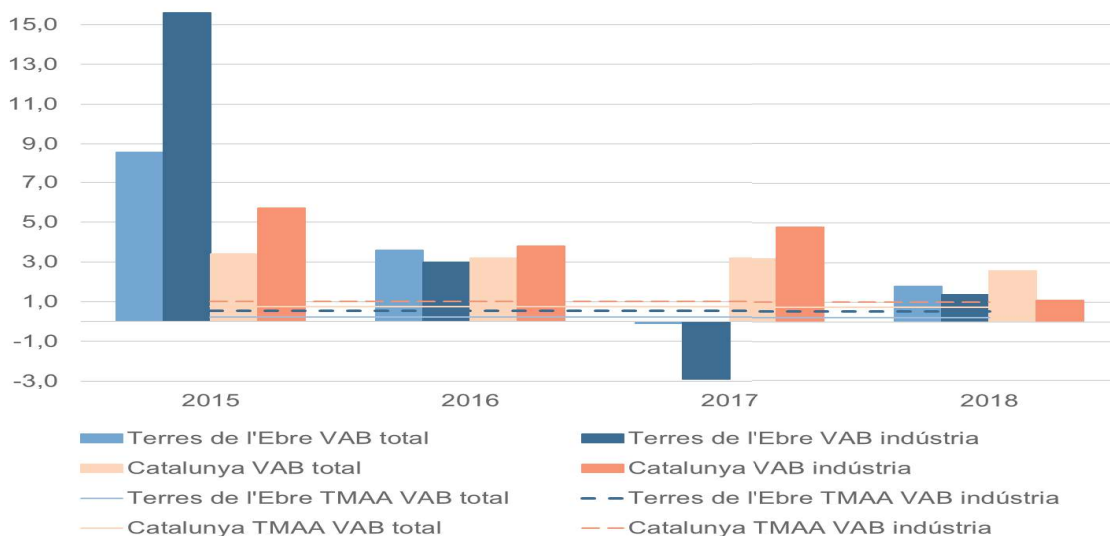
Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

A les Terres de l'Ebre les activitats que produeixen béns industrials generen el 48,6% del VAB productiu total i el 2018 van incrementar la seva producció en un 1,4%. Aquest increment, que se situa per sobre de l'experimentat per la mitjana de l'economia catalana, és un reflex de la capacitat del sector per continuar incrementant l'activitat i per recuperar les pèrdues acumulades des del 2007. Prenent com a referència el 2013, l'activitat industrial ha acumulat un increment que suposa un 11,4% comparat amb el nivell de 2018. En mitjana a Catalunya aquest increment acumulat suposa un 19,5% entre el 2013 i el 2018. Ara bé, el sector manufacturer ha experimentat una taxa acumulada superior a la del conjunt de l'activitat econòmica així com a la del conjunt del sector industrial (taula 2).

D'altra banda, el pes del sector industrial en la seva activitat total és superior al que té Catalunya de mitjana; és a dir, les Terres de l'Ebre, en termes relatius, estan més especialitzades que Catalunya en conjunt (taula 2). Per tant, la important activitat industrial que té lloc a les Terres de l'Ebre fa que suposi un pes molt rellevant en l'estructura econòmica del territori. En particular, l'índex d'especialització reflecteix l'activitat econòmica de les Terres de l'Ebre, que està més especialitzada en la producció de béns industrials que el conjunt de l'economia catalana. Aquest indicador mostra que la participació del VAB industrial a les Terres de l'Ebre multiplica per 2,31 el pes que té aquest VAB en l'activitat productiva catalana (taula 2).

Figura 1. Creixement anual del VAB industrial (%). 2015-2018

Variació anual i mitjana del període (2015-2018)

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

Des d'una perspectiva temporal, podem observar que el 2018 la recuperació del VAB industrial ebrenc està per sobre de la mitjana del període i que el seu creixement ha registrat un valor superior al de la mitjana de Catalunya. D'altra banda, el 2018 l'activitat industrial de les Terres de l'Ebre ha experimentat un increment sensiblement inferior al ritme de creixement de l'activitat econòmica global. No obstant això, la taxa mitjana anual acumulada en el període 2015-2018 de l'activitat industrial de les Terres de l'Ebre s'ha situat entre els valors registrats per l'evolució del VAB del conjunt de Catalunya i els del VAB total ebrenc (figura 1).

La capacitat del teixit empresarial per generar ocupació vinculada a la indústria es pot explorar a través de la informació relativa al nombre de treballadors per compte aliè i les empreses que els ocupen així com el nombre de treballadors per compte propi (taula 3).

Quant al primer col·lectiu, les dades de la Seguretat Social reflecteixen que els ocupats del sector industrial representen un 20,97% de l'ocupació total i que han incrementat un 3,05% el 2019 respecte al 2018. Tenint en compte que l'ocupació total de les Terres d'Ebre ha crescut un 2,29%, l'ocupació industrial ha aportat 0,64 punts percentuals d'aquest creixement. Aquesta contribució industrial al creixement de l'ocupació total del territori és superior a la que es reflecteix en el sector per al conjunt de l'economia catalana (taula 3).

Taula 3. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial industrial. Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

Treballadors			Terres de l'Ebre	Catalunya
Ocupats total	Pes sobre ocupats total Catalunya	'19	1,38	100,00
	Taxa de creixement	'18-'19	2,29	2,47
Ocupats indústria	Pes sobre ocupats indústria Catalunya	'19	1,83	100,00
	Taxa de creixement	'18-'19	3,05	1,25
	Pes sobre ocupats totals	'18	20,97	16,06
	Aportació al creixement de l'ocupació total	'18-'19	0,64	0,20
Empreses			Terres de l'Ebre	Catalunya
Empreses total	Pes sobre empreses total Catalunya	'19	2,22	100,00
	Taxa de creixement	'18-'19	-0,61	0,13
Empreses indústria	Pes sobre empreses indústria Catalunya	'19	2,31	100,00
	Taxa de creixement	'18-'19	-0,60	-1,20
	Pes sobre empreses totals	'18	10,05	9,74
	Aportació al creixement de les empreses total	'18-'19	-0,06	-0,12
Autònoms			Terres de l'Ebre	Catalunya
Autònoms total	Pes sobre autònoms total Catalunya	'19	2,65	100,00
	Taxa de creixement	'18-'19	-4,48	-0,25
Autònoms indústria	Pes sobre autònoms indústria Catalunya	'19	2,27	100,00
	Taxa de creixement	'18-'19	-8,10	-12,11
	Pes sobre autònoms totals	'18	6,98	8,44
	Aportació al creixement dels autònoms total	'18-'19	-0,57	-1,02

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

El nombre d'empreses del sector industrial representa un 10,05% del total d'empreses de les Terres de l'Ebre i ha disminuït lleugerament el darrer any (-0,60%). El pes de les empreses industrials en el teixit empresarial ebrenc és molt similar al que tenen aquestes empreses en l'estructura empresarial catalana. Ara bé, tenint en compte que les empreses industrials tenen poc pes en el conjunt del teixit empresarial i que el seu creixement és negatiu, la seva contribució ha estat en detriment del creixement de l'ocupació.

Pel que fa als treballadors per compte propi, els registres de la Seguretat Social indiquen que el nombre de treballadors autònoms s'ha reduït un -4,48% el 2019. Ara bé, aquest percentatge és inferior a la reducció experimentada per aquest col·lectiu en la indústria de les Terres de l'Ebre (-8,10%). En el conjunt de l'economia catalana, comparada amb la de les Terres de l'Ebre, la dinàmica d'aquest col·lectiu és força similar, tot i que l'ocupació total va contenir la caiguda a un -0,25%, i en les activitats industrials la reducció va ser més significativa, ja que va arribar a un -12,11%.

3. El perfil i la dinàmica industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre

En l'àmbit de les Terres de l'Ebre, el perfil i el dinamisme de les comarques ebrenques posen de relleu com les particularitats de cada territori defineixen els trets que caracteritzen l'eix territorial.

Taula 4. Perfil i dinàmica de l'activitat industrial a les comarques. Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Catalunya
VAB industrial Pes sobre VAB total	'17	22,7	33,2	85,3	49,3	21,1
VAB industrial Taxa de creixement	'17-'18	0,5	1,2	1,9	-2,1	1,1
VAB industrial Aportació a la taxa de creixement del VAB total	'17-'18	0,1	0,4	1,6	-1,1	0,2
VAB total Taxa de creixement	'17-'18	2,5	1,7	1,5	-0,3	2,6

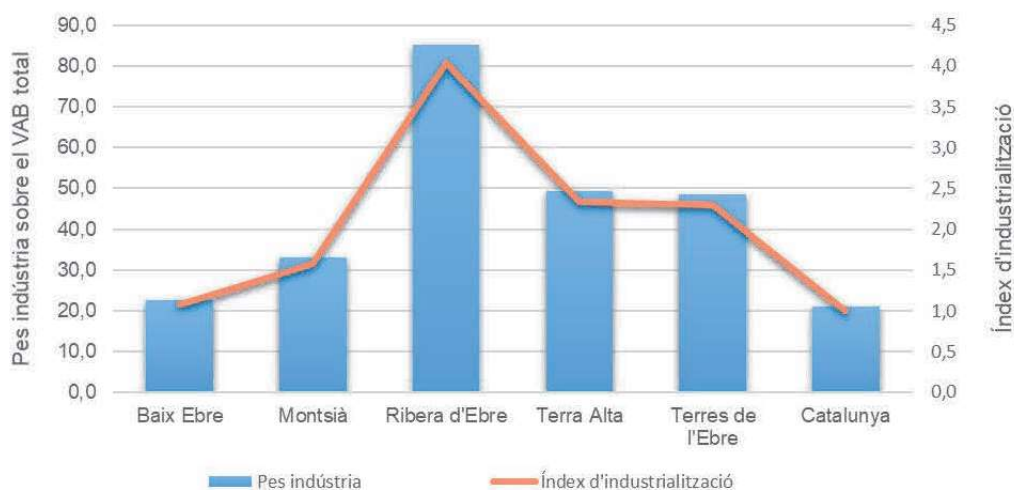
Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

Les dades del VAB industrial reflecteixen per a cada comarca quina ha estat l'evolució del darrer any i la importància de la indústria en la seva activitat econòmica (taula 4):

- Baix Ebre. El pes del sector industrial és similar al del conjunt de l'economia catalana, tot i que el seu creixement ha estat per sota del de la mitjana del sector de Catalunya.
- Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. El sector industrial representa un percentatge molt superior a la mitjana de Catalunya, principalment per l'activitat del sector energètic que s'inclou en el VAB industrial.
- Montsià i Ribera d'Ebre. El VAB industrial ha experimentat un creixement segons un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya.

- Ribera d'Ebre. L'aportació del sector industrial al creixement de l'activitat econòmica de la comarca és molt important.
-

Figura 2. Pes de la indústria sobre el VAB total i índex d'industrialització (Catalunya = 1)

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

El pes de la indústria en el conjunt economia del territori reflecteix la importància de la producció de béns industrials i, comparat amb la mitjana de Catalunya, permet observar l'índex d'industrialització de la comarca. A la Ribera d'Ebre el VAB industrial té un pes per sobre de quatre vegades al que representa el VAB industrial a l'economia catalana (cal tenir en compte que el sector energètic s'inclou en aquest VAB), i la Terra Alta i les Terres de l'Ebre el multipliquen gairebé per 2,5 (figura 2).

Taula 5. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

<i>Treballadors</i>			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Ocupats total comarca	Pes sobre ocupats total Terres de l'Ebre	'19	50,48	36,52	8,59	4,42
	Taxa de creixement	'18-'19	3,24	1,28	0,35	3,86
Ocupats indústria comarca	Pes sobre ocupats indústria Terres de l'Ebre	'19	38,46	49,24	5,09	7,21
	Taxa de creixement	'18-'19	1,02	3,54	1,16	13,05
	Pes sobre ocupats totals comarca	'18	16,45	27,87	12,41	31,69
	Aportació al creixement de l'ocupació total comarca	'18-'19	0,17	0,99	0,14	4,14
<i>Empreses</i>			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Empreses total comarca	Pes sobre empreses total Terres de l'Ebre	'19	46,00	37,33	10,33	6,33
	Taxa de creixement	'18-'19	-0,50	-1,17	-0,17	1,31
Empreses indústria comarca	Pes sobre empreses indústria Terres de l'Ebre	'19	38,70	40,38	10,27	10,65
	Taxa de creixement	'18-'19	1,58	-1,67	1,27	-5,70
	Pes sobre empreses totals comarca	'18	8,28	10,93	9,85	18,16
	Aportació al creixement de les empreses total comarca	'18-'19	0,13	-0,18	0,13	-1,04
<i>Autònoms</i>			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Autònoms total comarca	Pes sobre autònoms total Terres de l'Ebre	'19	41,52	38,13	9,30	11,06
	Taxa de creixement	'18-'19	-1,22	-0,23	-27,32	-5,12
Autònoms indústria comarca	Pes sobre autònoms indústria Terres de l'Ebre	'19	36,43	37,35	13,38	12,84
	Taxa de creixement	'18-'19	-0,76	-1,74	-10,41	-32,98
	Pes sobre autònoms totals comarca	'18	5,87	6,68	7,84	11,04
	Aportació al creixement dels Autònoms total comarca	'18-'19	-0,04	-0,12	-0,82	-3,64

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Quant a les dades sobre ocupació i teixit empresarial en el sector industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre, es poden destacar els trets principals següents (taula 5 comparada amb la taula 3):

- Treballadors:
 - El Montsià i la Terra Alta han experimentat un creixement en l'ocupació industrial superior al de la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre.
 - Al Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta els ocupats industrials representen un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya i de la del conjunt de les Terres de l'Ebre.
- Empreses:
 - El Baix Ebre i la Ribera d'Ebre han experimentat un creixement positiu del teixit empresarial industrial, mentre que la mitjana de Catalunya i la del conjunt de les Terres de l'Ebre reflecteixen taxes negatives.
 - Al Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta les empreses industrials representen un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre.
- Treballadors autònoms:
 - El Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta registren una caiguda del nombre de treballadors autònoms inferior a la que experimenta la mitjana de les Terres de l'Ebre i de Catalunya.
 - A la Terra Alta els treballadors autònoms en el sector industrial sobre el total de l'economia representen un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre.

4. Perfil i dinàmica de les manufactures a les comarques de les Terres de l'Ebre

A continuació, l'anàlisi se centra en una part del sector industrial, el que representa les activitat manufactureres. En concret, s'exploren dades que permeten observar l'evolució del seu valor afegit, de l'ocupació i del teixit empresarial.

Taula 6. Perfil i dinàmica de l'activitat manufacturera a les comarques de les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
VAB manufactures Pes sobre VAB industrial	17	77,8	92,4	2,9	43,1	32,9	85,1
VAB manufactures Taxa de creixement	'17-'18	0,4	1,2	-1,3	0,4	0,7	1,6
VAB manufactures Aportació a la Taxa de creixement del VAB industrial	'17-'18	0,3	1,1	0,0	0,2	0,2	1,34
VAB industrial Taxa de creixement	'17-'18	2,5	1,7	1,5	-0,3	1,4	1,1

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

En termes generals es poden extreure els resultats següents (taula 6) de l'anàlisi comarcal:

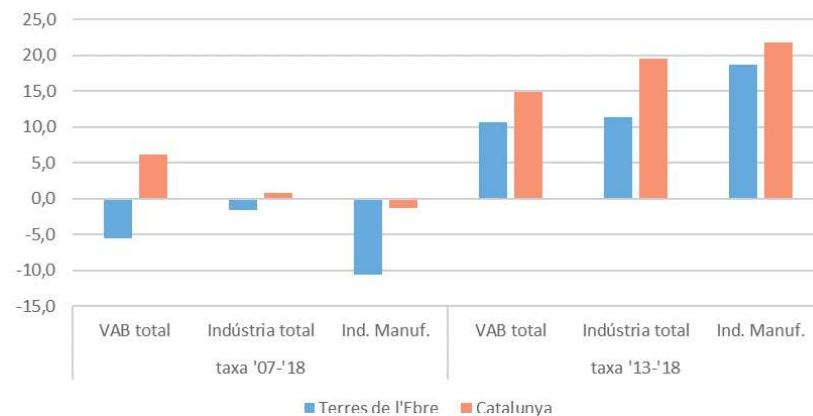
- Al Baix Ebre l'activitat manufacturera participa en el sector industrial en un percentatge superior al que mostren el conjunt de les Terres de l'Ebre i l'economia catalana.
- El Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta han experimentat taxes de creixement positives en la producció de manufactures.
- El Montsià registra una aportació de les manufactures al creixement industrial molt significativa.

A la figura 3 es poden observar l'increment o la caiguda acumulada de l'activitat econòmica, la industrial i la manufacturera en dos subperíodes, 2007 i 2018, d'una banda, i 2013 i 2018, de l'altra. A les Terres de l'Ebre la caiguda acumulada de la indústria manufacturera entre el 2007 i el 2018 ha estat molt important i ha estat superior a la mitjana de l'activitat econòmica industrial i total. A més,

aquesta contracció de les manufactures ebrenques ha estat superior a l'experimentada pel conjunt de manufactures catalanes. Ara bé, si comparem l'activitat manufacturera de 2018 amb la del 2013, s'observa un increment acumulat que ha permès recuperar part de la caiguda del període anterior. A més, l'increment acumulat de les manufactures en aquest període ha estat superior a l'assolit per l'activitat econòmica en general i per la indústria en particular.

Figura 3. Indústria manufacturera. Creixement del VAB* total, industrial i manufacturer (2007-2018 i 2013-2018)

Taxa real de variació acumulada

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

En termes anuals, tot i l'increment assolit entre el 2017 i el 2018, la producció manufacturera a les Terres de l'Ebre el 2018 és encara un 10,6% inferior a la que es va generar el 2007 (taula 7). La reducció del nivell d'activitat manufacturera entre 2007 i 2018 ha estat generalitzada en totes les comarques de les Terres de l'Ebre:

- La comarca que més ha patit aquesta caiguda ha estat la indústria dels productes manufacturats del Montsià.
- El Baix Ebre també ha reduït la seva activitat manufacturera i l'acumulat perdut de l'activitat ha estat per sobre del que han experimentat la indústria i l'activitat del conjunt de l'economia.
- La Ribera d'Ebre ha recuperat part del descens del VAB total i de l'activitat industrial, però s'ha palesat una caiguda en les manufactures.

- La Terra Alta, entre el 2013 i 2018, ha experimentat un increment acumulat de l'activitat manufacturera, però no ha compensat el percentatge acumulat de la caiguda del període anterior.

Taula 7. Creixement del VAB pb industrial manufacturer. 2007-2018

Taxa real de variació acumulada

Acumulat 2007-2013			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	-13,7	-11,7	-18,2
Montsià	-22,4	-26,9	-29,4
Ribera d'Ebre	-6,9	-4,0	-24,0
Terra Alta	-14,2	-7,3	-17,2
Terres de l'Ebre	-14,6	-11,6	-24,7
Catalunya	-7,6	-15,7	-19,0
Demarcació TGN	-11,7	-8,4	-17,1
Acumulat 2013-2018			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	9,9	8,0	11,0
Montsià	15,5	20,8	24,0
Ribera d'Ebre	8,7	10,1	26,1
Terra Alta	5,7	4,9	13,2
Terres de l'Ebre	10,7	11,4	18,7
Catalunya	14,9	19,5	21,8
Demarcació TGN	15,0	19,0	30,2
Acumulat 2007-2018			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	-5,1	-4,7	-9,2
Montsià	-10,4	-11,7	-12,4
Ribera d'Ebre	1,2	5,7	-4,2
Terra Alta	-9,4	-2,8	-6,3
Terres de l'Ebre	-5,5	-1,6	-10,6
Catalunya	6,2	0,8	-1,3
Demarcació TGN	1,6	9,0	7,9

2017-2018			
	<i>VAB total</i>	<i>Indústria total</i>	<i>Indústria manufacturera</i>
Baix Ebre	2,5	2,5	0,4
Montsià	1,7	1,7	1,2
Ribera d'Ebre	1,5	1,5	-1,3
Terra Alta	-0,3	-0,3	0,4
Terres de l'Ebre	1,8	1,4	0,7
Catalunya	2,6	1,1	1,6
Demarcació TGN	-	-	-

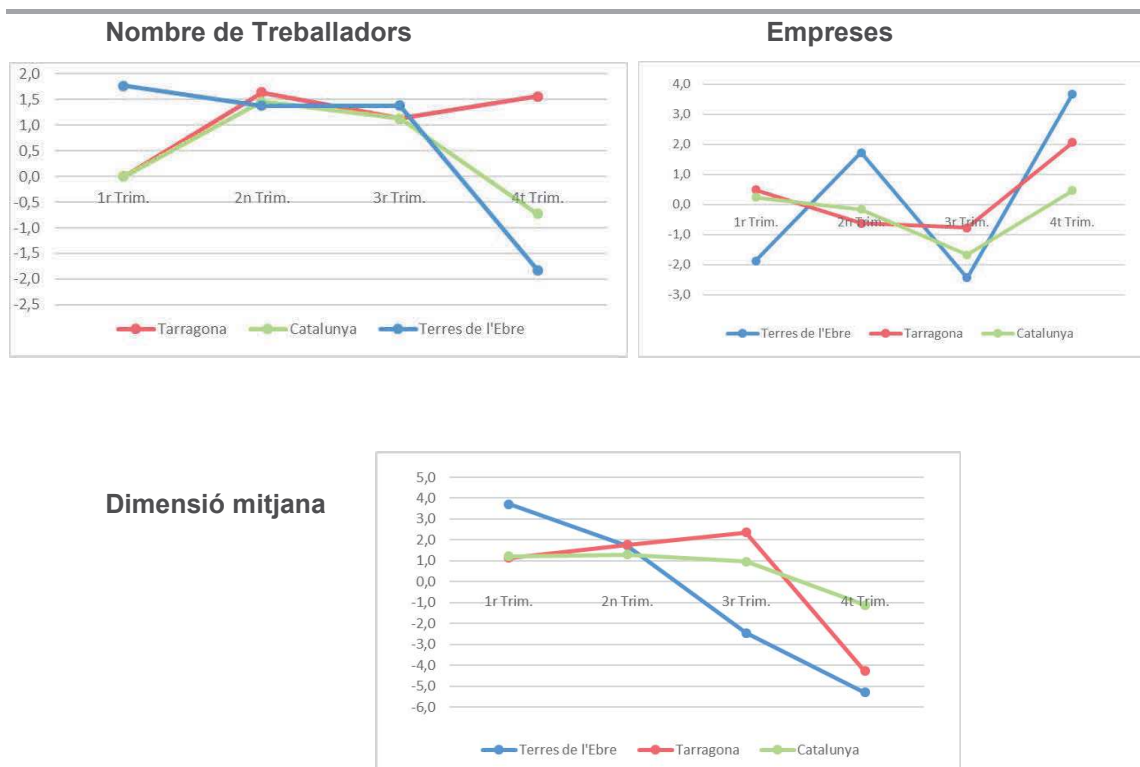
Demarcació de Tarragona, informació no disponible de la taxa anual 2017-2018

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

Les figures 4 i 5 mostren l'evolució trimestral de l'ocupació, el teixit empresarial i la dimensió mitjana en la indústria manufacturera el 2018 per al conjunt de les Terres de l'Ebre, la demarcació de Tarragona i Catalunya. Les taxes intertrimestrals mostren el comportament cíclic de les variables en el període:

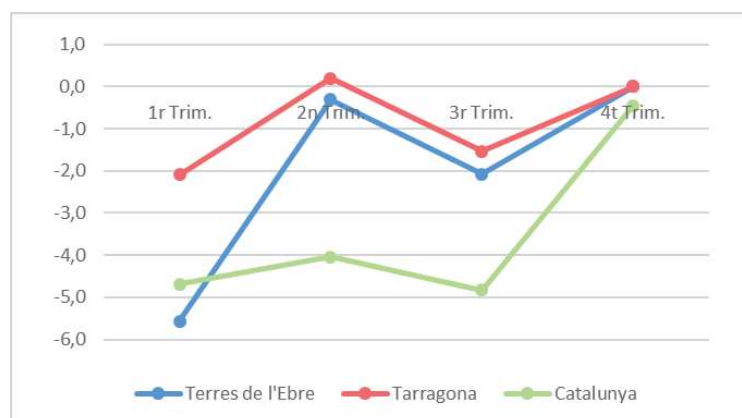
- Caiguda del nombre de treballadors en la indústria manufacturera en el quart trimestre amb més força que al conjunt de Catalunya i en signe contrari a la de la demarcació de Tarragona.
- Recuperació del nombre d'empreses en el quart trimestre per sobre del conjunt de Catalunya i de la demarcació de Tarragona.
- Caiguda del nombre de treballadors autònoms en el quart trimestre per sobre de la demarcació de Tarragona i del conjunt de Catalunya.

Figura 4. Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana a la indústria manufacturera. Any 2018

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Figura 5. Creixement trimestral dels autònoms sectors manufacturera. 2017

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Taula 8. Evolució trimestral en percentatge el 2018. Manufactures

	1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.
Baix Ebre				
Treballadors	-0,21	-1,33	1,81	-0,73
Empreses	-0,99	0,50	-3,47	5,13
Dimensió mitjana	0,78	-1,82	5,47	-5,58
Treballadors autònoms	-1,15	0,29	0,00	0,29
Montsià				
Treballadors	2,46	1,91	0,48	-1,68
Empreses	-1,86	2,84	-2,76	5,21
Dimensió mitjana	4,40	-0,91	3,34	-6,55
Treballadors autònoms	0,27	-1,37	-2,49	0,00
Ribera d'Ebre				
Treballadors	-1,99	12,46	2,58	-6,78
Empreses	-3,77	0,00	-1,96	0,00
Dimensió mitjana	1,85	12,46	4,63	-6,78
Treballadors autònoms	-2,19	-1,49	-4,55	-1,59
Terra Alta				
Treballadors	10,89	4,91	4,33	-4,65
Empreses	-3,28	3,39	1,64	-3,23
Dimensió mitjana	14,65	1,47	2,65	-1,47
Treballadors autònoms	-29,48	2,46	-4,00	0,83

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2019.

L'evolució trimestral de l'ocupació i el teixit empresarial en l'àmbit comarcal es resumeix a la taula 8. A continuació es presenta el resultat dels diferents indicadors d'acord amb els resultats registrats per les taxes interanuals (taula 9). Amb relació al sector industrial, les dades mostren:

- Al Baix Ebre i la Ribera d'Ebre:
 - Creació neta de llocs de treball
 - Creació neta d'empreses
 - Destrucció neta de treballadors per compte propi
- Al Montsià i la Terra Alta:
 - Creació neta de llocs de treball
 - Destrucció neta d'empreses
 - Destrucció neta de treballadors per compte propi

Taula 9. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial manufacturer a les comarques de les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

Treballadors			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Ocupats Indústria comarca	Pes sobre ocupats indústria Terres de l'Ebre	'19	38,46	49,24	5,09	7,21
	Taxa de creixement	'18-'19	1,02	3,54	1,16	13,05
Ocupats manufactures comarca	Pes sobre ocupats manufactures Terres de l'Ebre	'19	37,88	49,45	5,00	7,67
	Taxa de creixement	'18-'19	-0,23	3,60	1,08	13,17
	Pes sobre ocupats indústria comarca	'18	92,27	92,86	91,11	98,36
	Aportació al creixement de l'ocupació industrial comarca	'18-'19	-0,21	3,34	0,98	12,95
Empreses			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Empreses Indústria comarca	Pes sobre empreses indústria Terres de l'Ebre	'19	38,70	40,38	10,27	10,65
	Taxa de creixement	'18-'19	1,58	-1,67	1,27	-5,70
Empreses manufactures comarca	Pes sobre empreses manufactures Terres de l'Ebre	'19	38,09	40,84	9,58	11,48
	Taxa de creixement	'18-'19	0,00	-1,49	-3,35	-3,59
	Pes sobre empreses indústria comarca	'18	90,53	91,42	88,56	95,44
	Aportació al creixement d'empreses indústria comarca	'18-'19	0,00	-1,36	-2,97	-3,42
Autònoms			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Autònoms Indústria comarca	Pes sobre autònoms indústria Terres de l'Ebre	'19	36,43	37,35	13,38	12,84
	Taxa de creixement	'18-'19	-0,76	-1,74	-10,41	-32,98
Autònoms manufactures comarca	Pes sobre autònoms manufactures Terres de l'Ebre	'19	36,17	37,51	13,53	12,79
	Taxa de creixement	'18-'19	-0,72	-1,99	-10,73	-33,61
	Pes sobre autònoms indústria comarca	'18	96,46	97,86	98,63	97,74
	Aportació al creixement dels autònoms indústria comarca	'18-'19	-0,69	-1,94	-10,58	-32,85

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Pel que fa a les manufactures, els principals resultats reflecteixen, per a totes les comarques, el mateix signe pel que fa a la seva evolució (amb algunes excepcions):

- Creació neta de llocs de treball —excepte al Baix Ebre, on s’observa una caiguda.
- Destrucció neta d’empreses —excepte al Baix Ebre, on s’observa certa estabilitat.
- Destrucció neta de treballadors per compte propi.
-

5. Les activitats manufactureres a les Terres de l’Ebre

L’activitat manufacturera es compon d’un conjunt d’empreses amb processos productius força diversos. A les Terres de l’Ebre es localitza un ventall força heterogeni d’empreses dedicades a produir béns manufacturats. Aquesta heterogeneïtat es pot observar amb les dades del VAB i dels registres de la Seguretat Social referents a l’ocupació i al teixit empresarial del sector.

Taula 10. Estructura del VAB manufactures per comarques i subsectors. 2017

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d’Ebre	Terra Alta
1 Aliments, begudes i tabac	14,14	25,97	20,00	31,16
2 Tèxtil, cuir i calçat	0,64	3,79	46,67	4,19
3 Paper i arts gràfiques	15,55	7,68	3,33	36,74
4 Química i refi de petroli	19,02	25,32	16,67	7,91
5 Productes farmacèutics	0,90	1,41	0,00	0,00
6 Cautxú i plàstic	26,48	1,19	0,00	0,70
7 Minerals no metàl·lics	1,03	7,36	3,33	3,26
8 Metal·lúrgia i productes metàl·lics	9,51	7,58	6,67	5,35
9 Productes informàtics, electr., i òptics	0,26	0,00	0,00	6,74
10 Maquinària i equipament mecànic	1,29	1,52	0,00	0,70
11 Material de transport i indústries manufactureres diverses	0,39	1,08	0,00	1,86
12 Mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses	10,80	17,10	3,33	1,40
	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: elaboració a partir de dades de l’Anuari econòmic comarcal 2019.

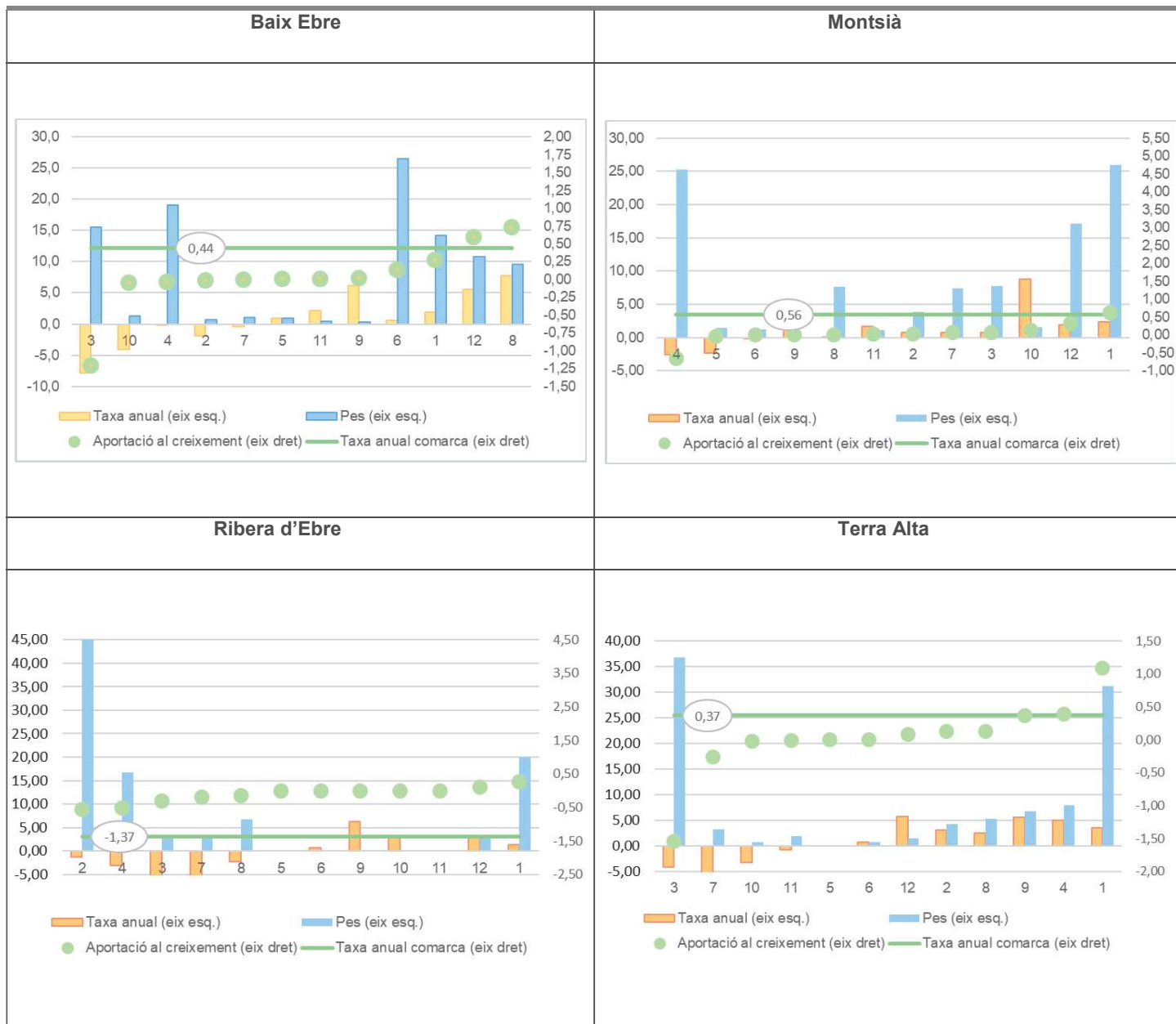
Taula 11. Creixement comarcal del VAB pb manufactures per subsectors. 2017-2018

(Taxes reals de variació interanual en %)

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
1 Aliments, begudes i tabac	1,9	2,4	1,3	3,5
2 Tèxtil, cuir i calçat	-1,9	0,8	-1,2	3,1
3 Paper i arts gràfiques	-7,8	0,8	-9,4	-4,2
4 Química i refi de petroli	-0,2	-2,6	-3,1	5,0
5 Productes farmacèutics	0,9	-2,4	0,0	0,0
6 Cautxú i plàstic	0,5	-0,2	0,7	0,7
7 Minerals no metàl·lics	-0,4	0,8	-5,9	-7,9
8 Metal·lúrgia i productes metàl·lics	7,7	0,1	-2,3	2,5
9 Productes informàtics, electr. i òptics	6,1	2,7	6,2	5,5
10 Maquinària i equipament mecànic	-4,1	8,8	3,0	-3,2
11 Material de transport i indústries manufactureres diverses	2,1	1,7	0,0	-0,7
12 Mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses	5,5	1,9	3,3	5,7
Total	1,80	5,00	4,30	2,30

Font: elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2017.

**Figura 6. Indústria manufacturera per subsectors.
Distribució (2017), creixement i aportació sectorial al creixement del VAB
manufacturer de la comarca (2017-2018)**

(1) Aliments, begudes i tabac; (2) Tèxtil, cuir i calçat; (3) Paper i arts gràfiques; (4) Química i refi de petroli; (5) Productes farmacèutics; (6) Cautxú i plàstic; (7) Minerals no metàl·lics; (8) Metal·lúrgia i productes metàl·lics; (9) Productes informàtics, electr. i òptics; (10) Maquinària i equipament mecànic; (11) Material de transport i indústries manufactureres diverses; (12) Mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses.

La informació desagregada del VAB manufacturer mostra els següents perfil i comportament en l'àmbit comarcal (taula 10 i 11 i figura 6):

- Baix Ebre:
 - Més pes: cautxú i plàstic, i química i refí del petroli.
 - Més creixement: metal·lúrgia i productes metàl·lics, i productes informàtics, electrònics i òptics.
 - Més aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: metal·lúrgia i productes metàl·lics, i mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses.
- Montsià:
 - Més pes: aliments, begudes i tabac, i química i refí del petroli.
 - Més creixement: maquinària i equipament mecànic, i aliments, begudes i tabac.
 - Més aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses i aliments, begudes i tabac.
- Ribera d'Ebre:
 - Més pes: tèxtil, cuir i calçat, i aliments, begudes i tabac.
 - Més creixement: productes informàtics, electrònics i òptics, i mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses.
 - Més aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses, i aliments, begudes i tabac.
- Terra Alta:
 - Més pes: paper i arts gràfiques, i aliments, begudes i tabac.
 - Més creixement: productes informàtics, electrònics i òptics, i mobles, reparació i instal·lació i indústries diverses.
 - Més aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: aliments, begudes i tabac, i química i refí de petroli.

Taula 12. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Ocupats 2018

	% Treballadors	% Acumulat
Indústries de productes alimentaris	25,87	25,87
Cautxú i plàstic	11,26	37,13
Indústries químiques	10,15	47,28
Indústries del paper	9,62	56,90
Productes metàl·lics, exc. maquinària	8,37	65,27
Mobles	7,75	73,03
Productes minerals no metàl·lics ncaa	3,94	76,97
Indústries fusta i suro, exc. mobles	3,51	80,48
Resta de manufactures	19,52	100,00

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Pel que fa a la distribució dels ocupats en activitats de la indústria manufacturera, s'observa que hi ha vuit activitats que generen el 80,48% dels llocs de treball. D'aquestes n'hi ha tres que ocupen quasi el 50% dels treballadors (taula 12):

- Indústries de productes alimentaris
- Cautxú i plàstic
- Indústries químiques

Taula 13. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Empreses 2018

	% Empreses	% Acumulat
Indústries de productes alimentaris	25,62	25,62
Productes metàl·lics, exc. maquinària	18,24	43,87
Fabricació de begudes	7,48	51,35
Indústries fusta i suro, exc. mobles	7,22	58,58
Arts gràfiques i suports enregistrats	6,19	64,76
Mobles	6,03	70,79
Productes minerals no metàl·lics ncaa	4,63	75,42
Indústries químiques	3,69	79,11
Resta de manufactures	20,89	100,00

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Si s'exploren les dades sobre el nombre d'empreses registrades a la Seguretat Social, s'identifiquen vuit activitats que suposen el 79,11% del teixit empresarial manufacturer. D'aquestes n'hi ha tres que acumulen el 51,35% (taula 13):

- Indústries de productes alimentaris
- Productes metàl·lics, exc. maquinària
- Fabricació de begudes

Taula 14. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Treballadors autònoms 2018

	<i>% Treballadors autònoms</i>	<i>% Acumulat</i>
Productes metàl·lics, exc. maquinària	22,14	22,14
Indústries de productes alimentaris	17,52	39,66
Indústries fusta i suro, exc. mobles	11,03	50,68
Confecció de peces de vestir	7,59	58,27
Mobles	5,93	64,20
Materials i equips elèctrics	5,54	69,74
Arts gràfiques i suports enregistrats	5,51	75,25
Productes minerals no metàl·lics ncaa	4,83	80,08
Resta de manufactures	19,92	100,00

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

L'anàlisi dels treballadors autònoms que es dediquen a activitats manufactures mostra que vuit activitats representen el 80,08% de l'ocupació per compte propi de la indústria manufacturera. D'aquestes n'hi ha tres que acumulen el 50,68% (taula 14):

- Productes metàl·lics, exc. maquinària
- Indústries de productes alimentaris
- Indústries fusta i suro, exc. mobles

Taula 15. Distribució de les empreses manufactureres segons grandària a les Terres de l'Ebre. 2019

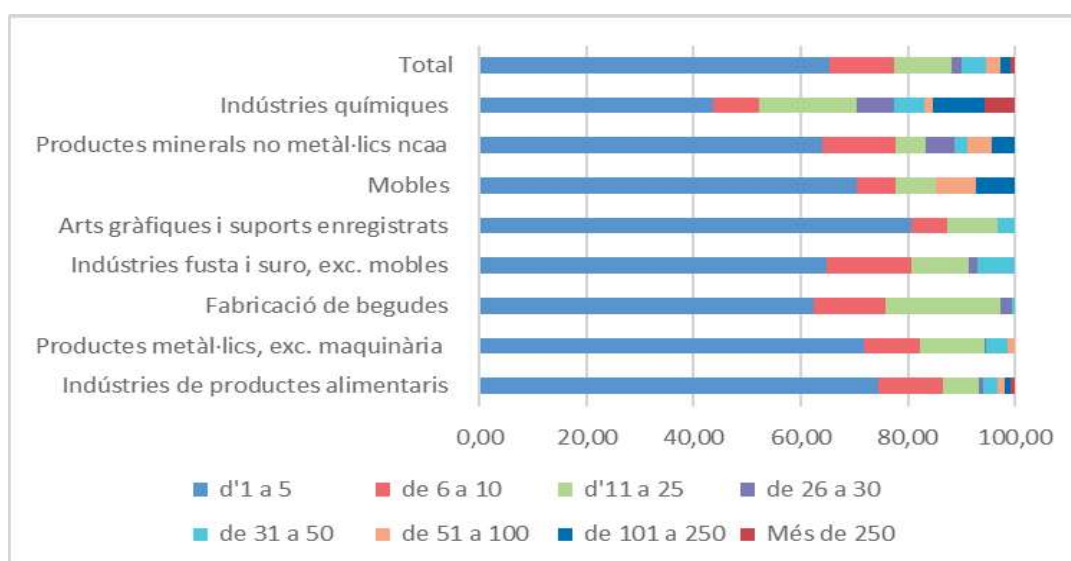
Tram	% sobre total empreses	% sobre total d'empreses de cada activitat
d'1 a 5	65,23	Indústries de productes alimentaris (74,44), confecció de peces de vestir (86,36), arts gràfiques i suports enregistrats (80,67), productes metàl·lics, exc. maquinària (71,79), indústries manufactureres diverses (70,37)
de 6 a 10	12,16	Cautxú i plàstic (20,0), productes minerals no metàl·lics ncaa (13,48), metal·lúrgia (21,88), productes informàtics i electrònics (37,50), maquinària i equips ncaa (23,26), vehicles de motor, remolcs i semiremolcs (50,00), altres materials de transport (51,85)
d'11 a 25	10,81	Fabricació de begudes (21,53), indústries del paper (22,64), indústries químiques (18,31), productes farmacèutics (33,33), cautxú i plàstic (16,0), productes informàtics i electrònics (12,50), materials i equips elèctrics (62,50)
de 26 a 30	1,82	Fabricació de begudes (2,08), indústries químiques (7,04), cautxú i plàstic (2,00), productes minerals no metàl·lics ncaa (5,62), metal·lúrgia (12,50), materials i equips elèctrics (6,25), maquinària i equips ncaa (9,30), mobles (5,17)
de 31 a 50	4,57	Indústries tèxtils (23,53), productes farmacèutics (33,33), metal·lúrgia (12,50), vehicles de motor, remolcs i semiremolcs (16,67), mobles (17,24),
de 51 a 100	2,65	Indústries tèxtils (11,76), indústries del paper (22,64), Productes minerals no metàl·lics ncaa (4,49), mobles (12,07), indústries manufactureres diverses (7,41)
de 101 a 250	1,82	Indústria del cuir i del calçat (80,00), indústries del paper (7,55), indústries químiques (9,86), cautxú i plàstic (12,00), productes minerals no metàl·lics ncaa (4,49), indústries manufactureres diverses (7,41)
de 251 a 500	0,73	Indústries del paper (7,55), indústries químiques (5,63), cautxú i plàstic (12,00)
de 501 a 750	-	-
de 751 a 1.000	0,21	Indústries de productes alimentaris (0,81)
Total	100,00	

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Pel que fa a la grandària de les empreses del sector manufacturer, el 65,23% de les empreses tenen entre 1 i 5 treballadors; entre 6 i 10 suposen el 12,16% i entre 11 i 25 representen el 10,81% (taula 15). Si s'observa la distribució de la grandària en cada activitat, es pot veure en quin tram es concentra cadascuna de les activitats manufactureres (taula 15 i figura 7). A continuació es detallen en quins trams es concentren les empreses de cada activitat manufacturera:

- Confecció de peces de vestir: 86,36% de les empreses estan en el tram entre 1 i 5 treballadors.
- Altres materials de transport: 51,85% de les empreses estan en el tram entre 6 i 10 treballadors.
- Materials i equips elèctrics 62,50% de les empreses estan en el tram entre 11 i 25 treballadors.
- Metal·lúrgia: 12,50% de les empreses estan en el tram entre 26 i 30 treballadors.
- Productes farmacèutics: 33,33% de les empreses estan en el tram entre 31 i 50 treballadors.
- Indústries del paper: 22,64% de les empreses estan en el tram entre 51 i 100 treballadors.
- Indústria del cuir i del calçat: 80,00% de les empreses estan en el tram entre 101 i 250 treballadors.

Figura 7. Distribució de la grandària segons activitat manufacturera. Terres de l'Ebre. 2019

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

D'altra banda, es pot analitzar com es distribueix l'activitat manufacturera en cada tram de grandària (taula 16 i figura 8). El detall de les dades mostra que en cada tram de grandària es concentren les activitats manufactures següents:

- Entre 1 i 5 treballadors: indústries de productes alimentaris (29,24% del tram).
- Entre 6 i 10 treballadors: indústries de productes alimentaris (25,21% del tram).
- Entre 11 i 25 treballadors: productes metàl·lics, exc. maquinària (20,19% del tram).
- Entre 26 i 30 treballadors: mobles (17,14% del tram)
- Entre 31 i 50 treballadors: mobles (22,73% del tram)
- Entre 51 i 100 treballadors: mobles (27,45% del tram)
- Entre 101 i 250 treballadors: indústries de productes alimentaris i cautxú i plàstic (cadascuna un 17,14% del tram)
- Entre 251 i 500 treballadors: cautxú i plàstic (42,86% del tram)

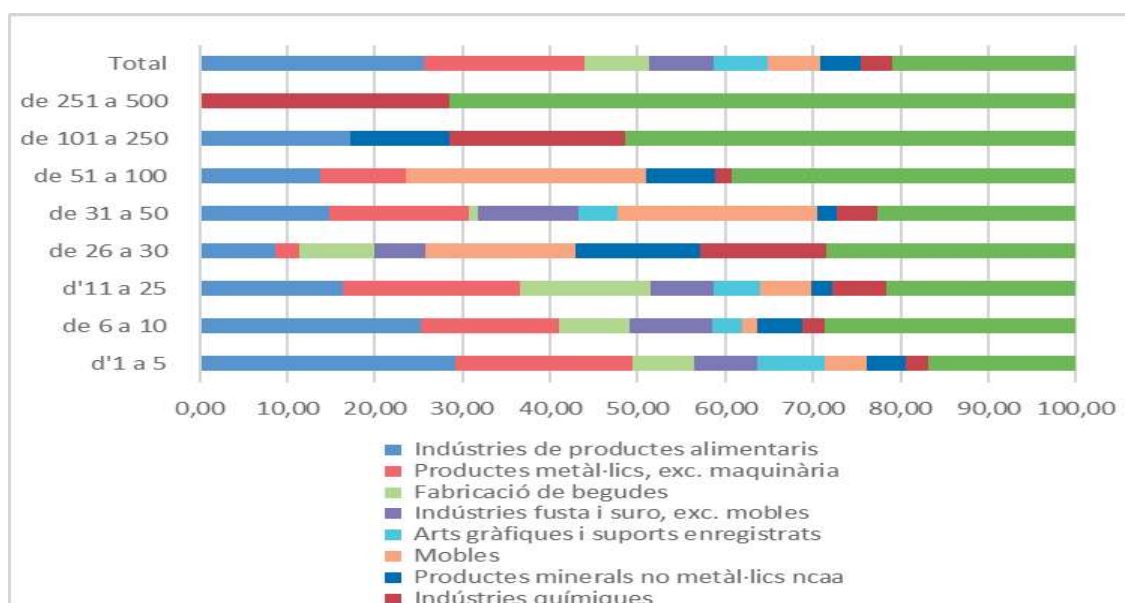
Taula 16. Distribució de les empreses manufactureres segons activitat a les Terres de l'Ebre. 2019

	% sobre total empreses	% sobre total d'empreses de cada tram
Indústries de productes alimentaris	25,62	D'1 a 5 (29,24) i de 6 a 10 (25,21)
Fabricació de begudes	7,48	D'11 a 25 (14,90) i de 26 a 30 (8,57)
Indústries del tabac	0,00	-
Indústries tèxtils	1,77	De 31 a 50 (9,09) i de 51 a 100 (7,84)
Confecció de peces de vestir	2,29	D'1 a 5 (3,03) i de 6 a 10 (2,56)
Indústria del cuir i del calçat	0,26	De 101 a 250 (11,43)
Indústries fusta i suro, exc. mobles	7,22	De 6 a 10 (9,40) i de 31 a 50 (11,36)
Indústries del paper	2,75	De 51 a 100 (23,53) i de 251 a 500 (28,57)
Arts gràfiques i suports enregistrats	6,19	D'1 a 5 (7,65)
Coqueries i refinació del petroli	0,00	-
Indústries químiques	3,69	De 101 a 250 (20,00) i de 251 a 500 (28,57)
Productes farmacèutics	0,62	D'11 a 25 (1,92) i de 31 a 50 (4,55)
Cautxú i plàstic	2,60	De 101 a 250 (17,14) i de 251 a 500 (42,86)
Productes minerals no metàl·lics ncaa	4,63	De 26 a 30 (14,29) i de 101 a 250 (11,43)
Metal·lúrgia	1,66	De 26 a 30 (11,43)
Productes metàl·lics, exc. maquinària	18,24	D'1 a 5 (20,08) i d'11 a 25 (20,19)
Productes informàtics i electrònics	0,42	De 6 a 10 (1,28)
Materials i equips elèctrics	0,83	D'11 a 25 (4,81) i de 26 a 30 (2,86)
	% sobre total empreses	% sobre total d'empreses de cada tram

Maquinària i equips ncaa	2,23	D'11 a 25 (2,88) i de 26 a 30 (11,43)
Vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	1,25	De 6 a 10 (5,13) i de 31 a 50 (4,55)
Altres materials de transport	1,40	De 6 a 10 (5,98)
Mobles	6,03	De 26 a 30 (17,14), de 31 a 50 (22,73) i de 51 a 100 (27,45)
Indústries manufactureres diverses	2,81	D'1 a 5 (3,03) i de 101 a 250 (11,43)
Total	100,00	

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

Figura 8. Distribució de les empreses manufactureres segons grandària. Terres de l'Ebre. 2019

Font: elaboració a partir de dades de la Seguretat Social.

6. El focus en la recerca i la innovació

L'estratègia Europa 2020 situa la indústria i la innovació en el cor del nou model de creixement. A la UE un de cada quatre llocs de treball del sector privat pertany a la indústria manufacturera i almenys un de cada quatre està relacionat amb serveis vinculats que depenen de la indústria com a proveïdors o com a clients. La Unió Europea ha definit un marc metodològic perquè cada país dissenyi les seves estratègies regionals d'innovació per a l'especialització intel·ligent (*regional innovation strategies for smart specialisation, RIS3*) considerades elements clau de l'estratègia Europa 2020 per a un creixement intel·ligent, sostenible i integrador.

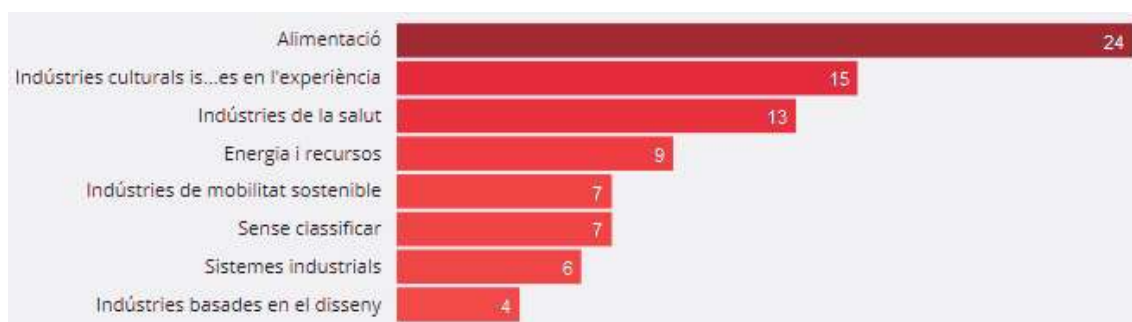
Catalunya ha identificat les especialitzacions de coneixement que s'ajusten millor al seu potencial d'innovació, sobre la base dels actius i les capacitats. Catalunya ha fet seves les prioritats d'Europa 2020 i ha apostat per un model de creixement intel·ligent (fonamentat en el coneixement i la innovació), sostenible (eficient en l'ús dels recursos i respectuós amb el medi ambient) i integrador (crea ocupació i garanteix la cohesió social i territorial). L'estratègia Catalunya 2020 (ECAT 2020), emmarcada en l'estratègia Europa 2020, és el full de ruta del Govern per reactivar l'economia i reorientar el sector productiu cap a un model econòmic més intel·ligent, més sostenible i més integrador.

La RIS3CAT promou la visió de Catalunya com un país de base industrial, que té una economia oberta, competitiva i sostenible, que combina talent, creativitat, un teixit empresarial diversificat i un sistema propi de recerca d'excel·lència, en el marc d'una societat dinàmica, emprenedora i inclusiva. En l'estratègia hi conviuen multinacionals i empreses locals, sectors consolidats i amb lideratge internacional i sectors tecnològics emergents.

La RIS3CAT es focalitza en set àmbits sectorials d'especialització i sis tecnologies facilitadores clau que han d'afavorir a Catalunya la transició cap a un model econòmic més competitiu, sostenible i integrador. Els àmbits sectorials són: alimentació, energia i recursos, sistemes industrials, indústries basades en el disseny, indústries relacionades amb la mobilitat sostenible, indústries de la salut, indústries culturals i basades en l'experiència. Pel que fa a les tecnologies facilitadores, es concreten les següents: TIC (definició àmplia, que inclou la

microelectrònica i la nanoelectrònica), nanotecnologia, fotònica, materials avançats, biotecnologia i manufactura avançada.

**Figura 9. Rànquing d'àmbits sectorials segons nombre de projectes, 2014-2019
Demarcació de Tarragona**

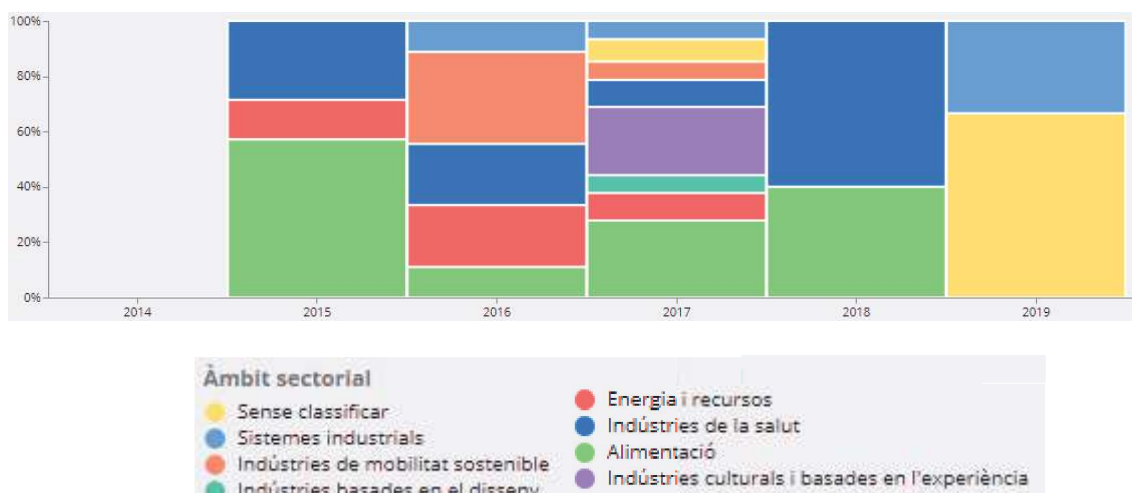

Data d'actualització: Instruments de la RIS3CAT, novembre del 2019

Font: Plataforma RIS3MCAT.

A la demarcació de Tarragona durant el període 2014-2019 (fins al novembre d'aquest any) s'han iniciat projectes que han involucrat diferents entitats del territori i han suposat una inversió de 24.111,59 milers d'euros en el marc de la RIS3CAT. En aquesta demarcació, en la figura 9, es pot observar el nombre de projectes vinculats a cadascun dels àmbits sectorials definits en l'estratègia de recerca i desenvolupament de Catalunya. Dels projectes que han rebut ajut, 24 s'enfoquen en l'àmbit de l'energia i recursos. D'altra banda, en la figura 10 es pot observar la distribució del nombre de projectes en funció de l'àmbit sectorial per a cadascun dels anys d'aquest període.

Figura 10. Distribució de projectes segons àmbit sectorial, 2014-2019
Demarcació de Tarragona

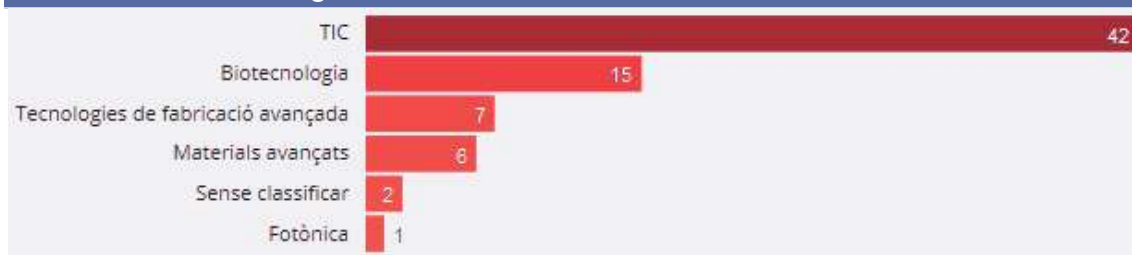

Data d'actualització: Instruments de la RIS3CAT, novembre del 2019

Font: Plataforma RIS3MCAT.

Pel que fa a les tecnologies facilitadores i transversals que han participat en el projectes d'innovació i recerca, en la figura 11 es visualitza el rànquing d'aquestes tecnologies. En concret, es pot veure el nombre de projectes en cada tecnologia i les dades mostren que les TIC estan involucrades en 42 dels projectes engegats.

Figura 11. Rànquing de tecnologies segons nombre de projectes, 2014-2019
Demarcació de Tarragona

Data d'actualització: Instruments de la RIS3CAT, novembre del 2019

Font: Plataforma RIS3MCAT.

Les Terres de l'Ebre han participat en projectes en el marc de la RIS3CAT i això ha permès involucrar la seva base de coneixement local en termes d'originalitat. Per tant, aquesta participació ha de permetre avançar en l'aposta del territori per la innovació i la recerca, per ampliar el potencial de creixement econòmic. Els projectes de recerca i innovació són clau perquè les empreses s'adaptin als nous entorns i apostin per la creació de valor millorant i generant nous processos, productes i serveis.

Capítol 4. El sector públic a les Terres de l'Ebre el 2019

*Dr. Xavier Ponce
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. El context econòmic i social

La darrera dècada ha estat marcada per la primera gran crisi econòmica del segle XXI. En podem situar els orígens durant el 2007, amb l'esclat de la bombolla immobiliària i la crisi financera generada per les incerteses al voltant dels préstecs hipotecaris d'alt risc. I quan l'any següent va fer fallida Lehman Brothers, un dels bancs d'inversió més grans del món, es va accelerar la incertesa sobre la solvència del sistema financer i va provocar la reducció del crèdit, del consum i la inversió. S'estenia així la crisi financera a l'economia real i s'iniciava el 2009 l'anomenada Gran Recessió.

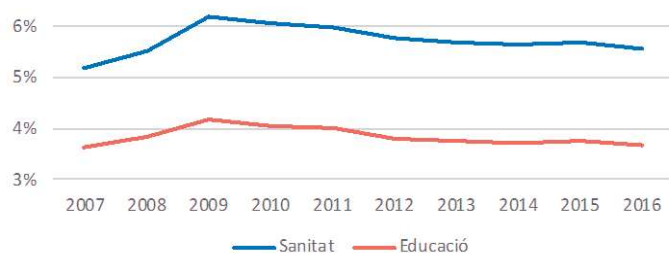
La Gran Recessió va inaugurar un temps de profunds canvis en la gestió de les polítiques públiques. En un primer moment, els governs i bancs centrals van recórrer a plans d'expansió coordinada de la despesa pública per reactivar la demanda. Un renovat keynesianisme fiscal que va reeixir tant en l'àmbit europeu com mundial. Però a partir del 2010 a la Unió Europea es fa un nou gir en la política econòmica i s'inicia un període dominat per una austeritat extrema en la despesa pública a fi de reconduir les elevades xifres de dèficit públic i deute públic. Uns anys en què alguns països membres de l'Eurozona (Grècia, Portugal, Irlanda, Xipre i Espanya) van ser expulsats dels mercats de crèdit, amb primes de risc prohibitives, fet que va donar lloc a uns programes de rescat condicionats a la implementació d'uns ajustos fiscals que permetessin reequilibrar els comptes públics.

Alguns economistes creuen que la Unió Europea i les seves polítiques d'austeritat van representar un camí equivocat. De fet, el mateix Fons Monetari Internacional (FMI) va fer autocrítica, reconeixent que van subestimar l'impacte que tindrien les polítiques d'austeritat recomanades a Espanya, Portugal o Grècia a curt termini (Blanchard i Leigh, 2013): si bé inicialment l'FMI creia (erròniament) que per cada euro de reducció de la despesa pública es destruïen 0,5 euros d'activitat econòmica, la realitat ha estat que per cada euro retirat se n'han destruït 1,5. Una errada d'estimació que va fer que la Unió Europea, a diferència d'altres països, patís una nova recessió entre 2011 i 2013. Amb tot, no va ser fins al 2014 quan es va començar a corregir el rumb de les polítiques europees cap a una expansió renovada, amb l'objectiu ara de contrarestar el risc

d'un estancament secular (Summers, 2016).

D'alguna manera, tant els excessos del capitalisme financer i corporatiu multinacional com els efectes de les polítiques d'austeritat de la Unió Europea els van acabar patint les classes mitjanes i baixes d'aquests països, ja que les mesures d'austeritat van conduir a retallades en despeses de caire social com la sanitat o l'educació.

Gràfic 1. Despesa en sanitat i educació a Espanya (%PIB)

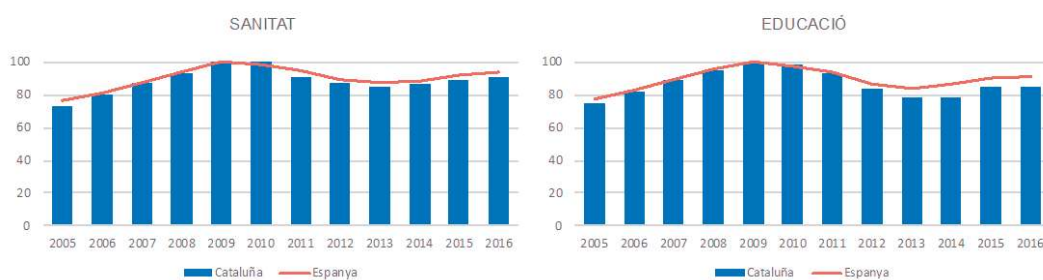

Font: elaboració pròpia a partir de Del Pino i Fernández (2019).

En termes de PIB, sanitat i educació han perdut importància relativa. Entre 2009 i 2011, durant el mandat del govern socialista presidit per Rodríguez Zapatero, la despesa sanitària es va reduir a prop de 2.900 milions d'euros, i l'educativa en 2.300 milions. Unes retallades que van ser encara més fortes entre 2012 i 2013, durant el mandat del govern popular de Rajoy —5.500 i 4.400 milions d'euros respectivament— (Del Pino i Fernández, 2019).

És a dir, donat que el Govern central va tractar de salvaguardar les pensions i les prestacions per desocupació, es van traslladar a les comunitats autònomes les retallades socials més visibles. Però aquestes polítiques d'austeritat van ser aplicades de manera desigual entre tipus de despeses i entre comunitats autònomes.

Gràfic 2. Evolució de la despesa per càpita en sanitat i educació. (2009 = 100)

Font: elaboració pròpia a partir de Del Pino i Fernández (2019).

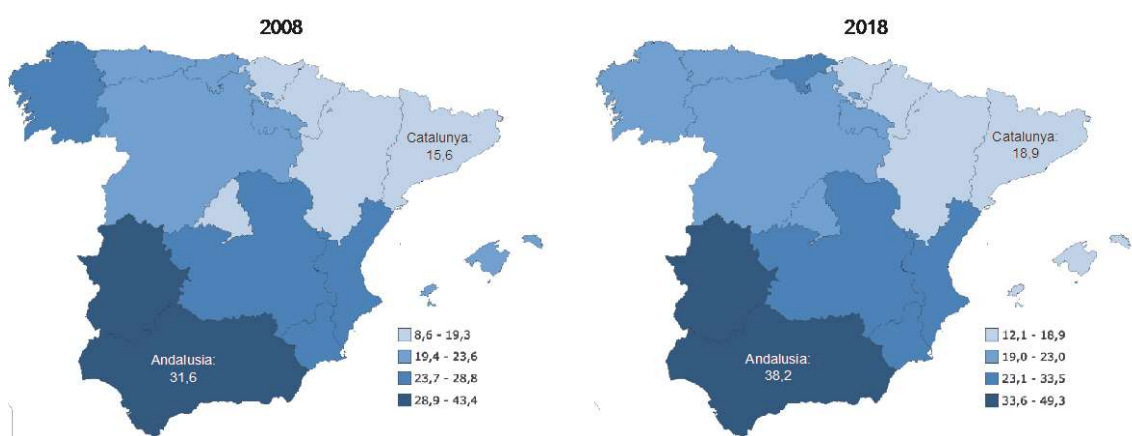
En total, les comunitats autònomes van gastar el 2013 en serveis públics fonamentals gairebé 17.000 milions d'euros menys que el 2009. A Catalunya, l'ajust entre 2009 i 2013 va implicar una caiguda de la despesa per càpita tant en educació (-22%) com en sanitat (-15%). Des del 2014 i fins al 2016 la despesa autonòmica per habitant es va anar recuperant, si bé a Catalunya encara no va ser suficient per retornar als nivells previs a l'ajust. Però el que també sembla cert és que no totes les comunitats autònomes van afrontar les retallades de la mateixa manera, sinó que la seva resposta es va veure condicionada tant per la magnitud del seu dèficit pressupostari com per la seva orientació ideològica (Del Pino i Fernández, 2019).

Durant aquests anys de crisi s'ha evidenciat que mentre queien els salaris dels treballadors de classe mitjana i baixa, es disparaven les retribucions dels executius d'unes corporacions cada vegada més globals i vinculades a uns nous monopolis digitals (Costas, 2018). I aquesta paradoxa és especialment transcendent en un moment com l'actual, en què les dades assenyalen que hem sortit de la crisi des d'una perspectiva macroeconòmica, però també mostren que els costos no s'han distribuït d'una manera uniforme i que els governs democràtics occidentals no van saber protegir les classes socials menys afavorides.

Aquesta preocupació per la creixent desigualtat ha portat la Unió Europea a incloure la taxa de risc de pobresa o exclusió social com un dels indicadors que cal seguir en l'Estratègia Europa 2020, que són els objectius que es marca la UE amb l'objectiu d'assolir un creixement intel·ligent, sostenible i inclúsiu que millori la competitivitat i la productivitat europea en un entorn cada cop més globalitzat.

S'entén que una persona està en risc de pobresa o exclusió social quan es troba amb alguna d'aquestes tres situacions: quan està més d'un 60% per sota de la mediana dels ingressos, quan té mancances materials greus o pertany a una llar en què els membres en edat de treballar ho fan menys del 20% del total del seu potencial.

Gràfic 3. Taxa de risc de pobresa o exclusió social. 2008 i 2018

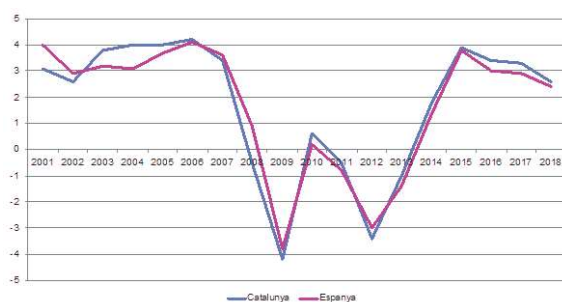
En el marc de l'Estratègia Europa 2020, Espanya es va comprometre a reduir en 1,5 milions el nombre de persones en risc de pobresa i exclusió social. Tot i que aquest objectiu no era particularment ambiciós aleshores, a falta d'un any que es compleixi el termini, serà molt difícil assolir l'objectiu especificat en l'estratègia. Si bé és cert que la renda mitjana per persona s'ha incrementat des de la crisi del 2008 al 2014, l'augment no ha estat similar per a totes les persones. Segons Llano (2019), l'anàlisi de la renda mitjana per quartils de renda revela que la quarta part més pobra de la població encara no recupera la renda nominal del 2008, mentre que la resta dels grups ja l'ha sobrepassat. Les dades mostren també que les persones dels dos grups amb millors rendes van trigar només tres anys a recuperar la renda del 2008 (ambdues ho van fer el 2016). És a dir, si la crisi va durar tres anys per al 50% de la població amb més ingressos, per al 25% més pobra ja fa nou anys.

Durant molt de temps els economistes han sostingut que hi havia una relació

negativa entre la justícia social i l'eficiència econòmica. Si un govern volia fer polítiques redistributives per millorar l'equitat social, havia d'acceptar el cost que l'economia creixés menys. És a dir, malgrat que l'augment de la desigualtat es veia com una plaga, els polítics han estat reticents a fer passos per contrarestar-la tement que això distorsionés els incentius i paralizés el creixement econòmic. Però avui en dia la visió dels economistes ha canviat. Fins i tot l'FMI ha explicat que la redistribució no només no ha d'afectar el creixement negativament, sinó que inclús el pot afavorir (Berg *et al.*, 2018): uns impostos progressius utilitzats per finançar infraestructures públiques, serveis sanitaris o educatius que incideixin en els col·lectius menys afavorits poden contribuir, de fet, al creixement econòmic. És a dir, compartir de manera igualitària la riquesa pot ajudar a produir més riquesa general.

El gràfic 4 mostra com l'economia espanyola va iniciar el 2014 el camí de recuperació econòmica, posant fi a una prolongada etapa marcada per una doble recessió. Però aquestes dades no poden amagar la caiguda en el ritme de creixement que patim des de 2016, fruit tant de factors interns (incertesa política, deute públic, necessitat de més reformes estructurals) com externs (guerres comercials, el Brexit o la desacceleració de l'economia alemanya).

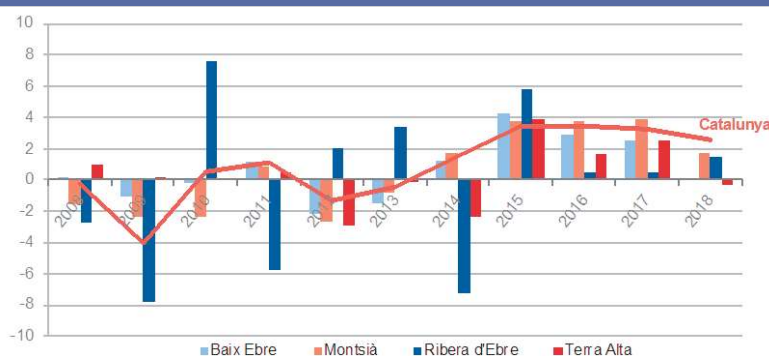
Gràfic 4. PIB Catalunya i Espanya (% variació real anual)

Font: INE.

Tant aquesta doble recessió en forma de W, com la progressiva recuperació a partir del 2014 o la desacceleració a partir del 2016 també es recullen en l'evolució que ha tingut el valor afegit brut (VAB) a les comarques de les Terres de l'Ebre, tal com mostra el gràfic 5.

Gràfic 5. Taxa de variació del VAB a preus bàsics per comarques. Terres de l'Ebre.

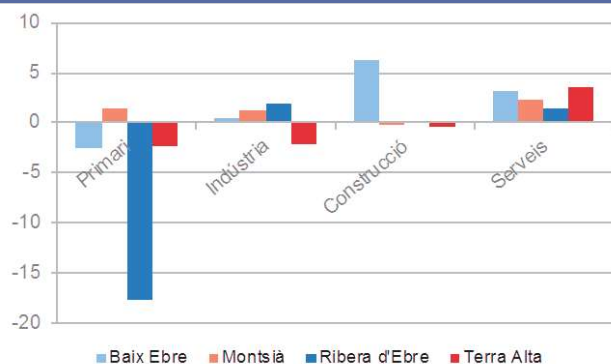

Font: BBVA (2019).

Si bé és cert que durant el 2014 encara es va mantenir el decreixement del VAB a les Terres de l'Ebre, la situació va canviar el 2015 quan es va convertir en el territori que més va créixer a Catalunya. Però des del 2016 el conjunt de les Terres de l'Ebre (+2,3% el 2016, +2,1% el 2017 i +1,8% el 2018) tornen a mostrar un comportament pitjor que la mitjana de Catalunya: +3,4, +3,3% i +2,6% respectivament (BBVA, 2019).

Aquest comportament menys positiu del VAB de les Terres de l'Ebre durant el 2018 s'explica tant per la caiguda de les activitats relacionades amb el sector primari (-3%) com pel menor dinamisme del sector de la construcció (+3,2% enfront del 4,7% a Catalunya), mentre que el sector industrial (+1,4%) i el sector de serveis (2,8%) evolucionen de manera semblant a la de la resta de Catalunya: +1,1% i +2,9% respectivament (BBVA, 2019).

Gràfic 6. VAB per comarques i sectors a les Terres de l'Ebre (% variació). 2018

Font: BBVA (2019).

Amb aquests registres del 2018, les Terres de l'Ebre continuen acostant-se a la situació prèvia a la crisi, tot i que en termes de VAB real, els resultats assolits el 2018 encara estan un -5,5 % per sota del registrat el 2007 i, per tant, lluny de la recuperació que ja mostra el conjunt de Catalunya (+6,2%).

1.1 El procés d'ajust econòmic i els plans d'estabilitat

Després d'un llarg període de creixement econòmic, amb un saldo positiu en els comptes públics i un dels nivells de deute públic més baixos de l'Eurozona, tot canvia a Espanya a partir del 2008. L'esclat de la bombolla immobiliària el 2007 es va emportar el sector financer el 2008 i, a partir d'aquest any, la incertesa sobre la solvència del sistema financer va fer reduir el crèdit, el consum, la inversió, etc., i així es va iniciar la recessió econòmica. Però l'estancament econòmic i l'augment de l'atur van disparar també el dèficit públic i les xifres d'endeutament públic.

Ja al febrer del 2009 la Comissió Europea va obrir un expedient a Espanya per sotmetre-la a l'anomenat procediment de dèficit excessiu, un sistema que es va idear en el Pacte d'Estabilitat, pel qual es fa un seguiment estricte dels comptes d'un estat membre sempre que s'hagin descontrolat amb un forat superior al 3% del PIB. A Espanya se situava ja a l'11%. I va ser el 2010 quan una part dels economistes i dels dirigents polítics van entendre que s'havia de reduir el dèficit públic per acostar-se al més aviat possible a l'equilibri pressupostari, ja que un creixent deute públic deixava molt poc espai de finançament a través dels mercats. Va ser el moment que es va impulsar l'anomenada "austeritat expansiva": com que el tresor públic estava exhaust, era el moment dels sacrificis i d'apostar fermament per reformes que permetessin guanyar productivitat a llarg termini. De fet, el cas espanyol no n'era una excepció: la Comissió Europea va obrir, durant la crisi, un "procediment per dèficit excessiu" a un total de 26 països (a tots els membres de la Unió Europea, excepte a Estònia i Suècia).

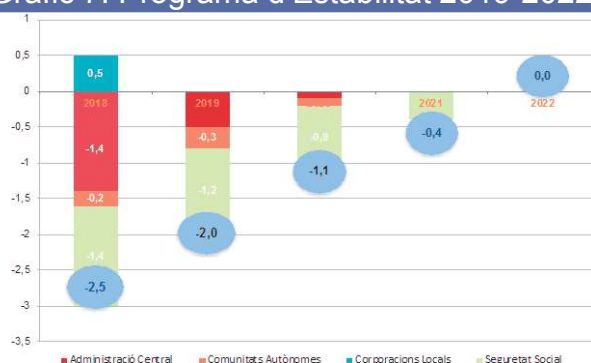
Tant durant el govern socialista de Zapatero com durant el govern popular de Rajoy es van prendre mesures per retallar la despesa pública: el primer ajust el 2010 va suposar una congelació dels salaris públics, juntament amb retallades en les prestacions socials i inversions públiques. El 2012 va començar el segon ajust amb mesures que van elevar notablement l'IRPF i l'IVA, i van reduir al mínim les taxes de reposició dels funcionaris públics. Malgrat tot, l'enfonsament de la recaptació fiscal per la magnitud de la crisi econòmica va fer que el 2013 el desfasament encara fos del 7% del PIB.

Però a partir del 2014, amb la millora de la conjuntura econòmica i de la

recaptació fiscal, la senda de la consolidació fiscal va anar millorant lentament. Fins que el 2019, una dècada després, Espanya registra per fi un dèficit públic inferior al 3% del PIB i surt així del procediment de dèficit excessiu i la tutela que exerceix la Comissió Europea als països que superen aquest llindar.

Per tant, el dèficit públic s'ha reduït substancialment durant els últims deu anys, i ha passat de representar un 11,2% del PIB el 2009 a situar-se per sota del 2,5% el 2018, tal com recull el gràfic 7. Inicialment el document "Actualización del Programa de Estabilidad del Reino de España, 2019-2022" (Ministeri d'Hisenda, 2019) redefinia, un cop més, el calendari de consolidació fiscal de les diverses administracions públiques. L'objectiu de dèficit del conjunt de les administracions públiques era del 2,0% el 2019, de l'1,1% el 2020, del 0,4% el 2021 i del 0,0% el 2021.

Gràfic 7. Programa d'Estabilitat 2019-2022. Senda de consolidació fiscal (%PIB)

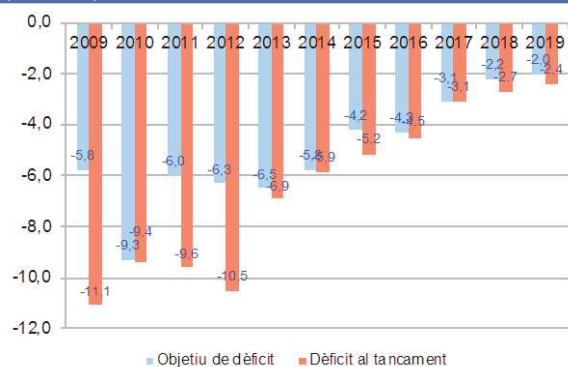
Font: www.lamoncloa.gob.es.

Els objectius marcats eren aquests:

- L'Administració central tenia com a objectiu un dèficit màxim del 0,5% el 2019, 0,1% el 2020 i aconseguir equilibrar els comptes el 2021.
- La Seguretat Social tenia un objectiu de dèficit inicial de l'1,2%.
- Les comunitats autònomes no haurien de superar un dèficit màxim del -0,3% el 2019, amb l'objectiu d'assolir l'equilibri pressupostari a partir del 2021.
- Les corporacions locals, en canvi, tenien el compromís d'assolir l'equilibri en els comptes des del 2019.

Però les dades ens indiquen també que els objectius marcats en aquesta senda de consolidació fiscal s'han incomplert any rere any (amb l'excepció del 2017). Tal com mostra el gràfic 8, una constant en la planificació pressupostària de l'última dècada a Espanya ha estat la laxitud a l'hora d'assolir els objectius de dèficit públic per al conjunt de les administracions públiques espanyoles. Una i una altra vegada s'han anat ajustant els objectius a la realitat que anaven mostrant les liquidacions pressupostàries: unes vegades de forma justificada per la conjuntura econòmica, però altres degudes a l'aparició de factors polítics com els canvis de govern o les pròrrogues pressupostàries. Sigui com sigui, la realitat és que la meta de l'equilibri fiscal ha estat reiteradament ajornada. I sembla que el 2019 no n'és una excepció.

Gràfic 8. Desviació dels objectius de dèficit públic a Espanya entre 2009 i 2019 (%PIB)

Font: www.lamoncloa.gob.es.

Per tant, podem dir que el procés de consolidació fiscal ha estat intens però gradual. Els objectius de dèficit s'han incomplert fonamentalment per les dificultats que tant l'Administració central com, sobretot, la Seguretat Social han tingut per assolir els seus objectius, fet que ha generat a Espanya un problema de deute públic excessiu: malgrat el fort creixement econòmic des 2014, no hem aconseguit reduir la ràtio del deute públic, sinó que només hem estat capaços de estabilitzar-la al voltant del 100% del PIB.

1.2. La percepció de la ciutadania

Més enllà del debat sobre la intensitat de la recuperació i de si hem aconseguit deixar enrere tots els desequilibris que van generar la darrera crisi econòmica, és especialment rellevant saber quina és la percepció que en té la ciutadania. I sembla que la lenta millora en el nivell de vida no ha estat suficient per combatre la sensació de creixent desigualtat econòmica i política. Un malestar que s'ha traduït també una pèrdua de confiança envers les institucions polítiques.

Una dècada després de la crisi econòmica, en què l'atur i les polítiques d'austeritat impulsades des de les institucions europees es van convertir en la principal preocupació pels ciutadans europeus, l'Eurobaròmetre fet a la tardor de 2019 (Comissió Europea, 2019) confirma el canvi de tendència des de l'inici de recuperació econòmica el 2014: la immigració i el canvi climàtic són considerats ara un problema més greu que la situació econòmica.

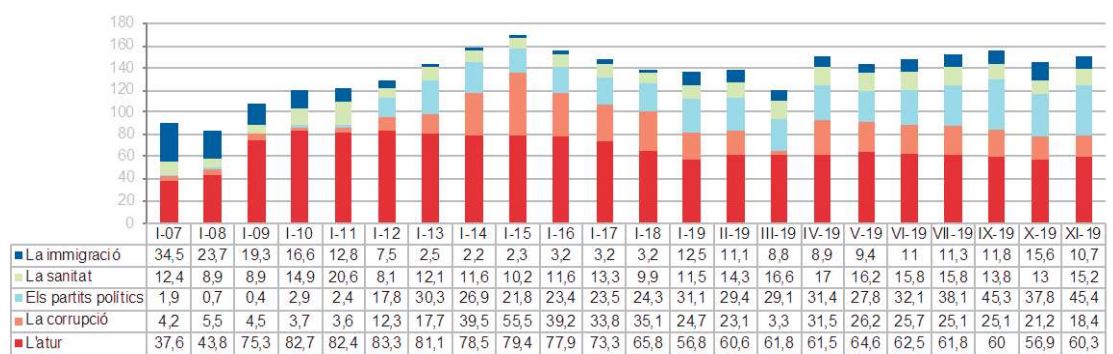
De fet, la millora econòmica també ha fet augmentar la confiança dels ciutadans en la Unió Europea (UE). Si bé és cert que encara no ha tornat als nivells previs a la crisi, aquesta confiança dels ciutadans cap a les institucions europees es troba clarament per sobre de la que tenen en els seus parlaments i governs nacionals. En realitat, però, no tenim una imatge homogènia sobre la Unió Europea: en tenen una opinió majoritàriament positiva els ciutadans d'Irlanda (63%), Bulgària (61%), Portugal (59%) i Dinamarca (55%); en canvi, la proporció més gran de ciutadans que tenen una imatge negativa de la UE es troba a Grècia (32%), el Regne Unit (28%), França (28%) i Itàlia (25%).

A Espanya ens trobem en una situació intermèdia: un 39% veu la Unió Europea com un procés positiu, un 45% com a neutral i només un 14% com a negatiu. Si bé la crisi econòmica que vam patir durant gran part de la darrera dècada va deteriorar profundament la confiança dels ciutadans espanyols envers la Unió Europea (un 65% dels espanyols manifestaven confiança en les institucions europees el 2007), la majoria dels ciutadans espanyols (86%) tenen un sentiment de pertinença a la Unió Europea. Unes dades molt per sobre del que passa a països com Grècia (51%), Regne Unit (53%), Itàlia (55%) o França (58%).

Malgrat tot, encara ens continuem qüestionant la proximitat de les institucions europees: el 57% dels espanyols creuen que no els tenen en compte a l'hora de prendre decisions. La preocupació sobre el vincle que hi ha entre els ciutadans i els seus representats polítics també queda recollida en les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS, 2020): si bé el problema de l'atur ha estat i encara és la principal preocupació de la ciutadania, des de l'inici de la crisi les enquestes també mostren com la corrupció i els partits polítics s'han anat convertint en dos dels principals motius de preocupació dels ciutadans.

Tal com recull el gràfic 9, el 2007 només un 2% dels ciutadans pensaven que els partits polítics eren un problema, mentre que un 4,2% creia que ho era la corrupció; en canvi, el 2019 ja són el 45% i el 18% respectivament.

Gràfic 9. Percepció sobre quins són els tres principals problemes d'Espanya (%)

Font: Centre d'Investigacions Sociològiques (2020).

2. EL PAPER DEL SECTOR PÚBLIC

Han passat ja més de setanta anys des que, un cop acabada la Segona Guerra Mundial, els països occidentals van redefinir les funcions del sector públic. Una nova forma d'entendre quin era el paper que havien de representar les institucions públiques en el funcionament d'una economia de mercat i que anirien des de la provisió de determinats béns públics fins a garantir una certa equitat social.

Però la manera d'entendre aquestes funcions de l'Estat, és a dir, quin és el pes que ha de tenir l'estat del benestar entès com una xarxa de seguretat que proporciona protecció contra les incerteses inherents a una economia de mercat, difereix entre els països. I això es posa de manifest a la mateixa Unió Europea, quan veiem que a França la despesa pública representa el 56% del PIB, mentre que a Espanya se situa al voltant del 42%, i a Irlanda només assoleix un 25%.

És a dir, l'amplitud dels serveis públics i l'abast de l'estat del benestar pot entendre's de moltes maneres. Un tema que ha preocupat i ha tornat generar un debat des de l'inici de la crisi i les polítiques d'austeritat que es van anar adoptant a partir de 2010, ja que les normes d'urgència aprovades pel Govern d'Espanya van implicar ajustos a la baixa en sanitat, educació i protecció social, encara que aplicades de manera desigual entre tipus de despeses i entre comunitats autònomes. Tal com assenyalen Del Pino i Fernández (2019), el balanç final d'aquestes retallades mostra que si bé l'educació va ser la despesa més afectada, en sanitat va suposar, a la pràctica, la fi de la universalitat, i en atenció a la dependència va impedir-ne el desplegament.

I això fa que sigui significatiu analitzar quina ha estat l'evolució i la composició dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya en els darrers anys, per veure de quina manera aquesta situació s'ha revertit amb la recuperació econòmica. Pel que fa a les dades del 2019, es tracta d'uns pressupostos prorrogats des de fa dos anys: primer com a conseqüència de l'aplicació de l'article 155 i després per la manca de suports necessaris per aprovar-los en tràmit parlamentari.

I aquests són uns pressupostos en què quasi totes les partides eren inferiors a les del 2010: foment i transport (-87%), administració i justícia (-8%), salut i educació (-1%). Si bé el pes de les partides destinades als ens locals han

augmentat (+38%), el canvi més significatiu és l'increment de la dedicada a pagar el deute públic (+180%). El gràfic 10 mostra els canvis percentuals en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per àrees de despesa el 2010 i el 2019.

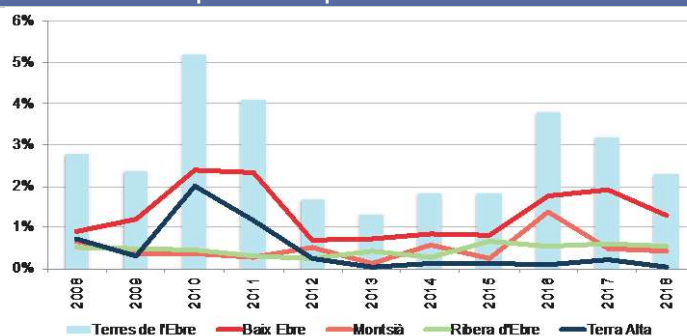
Gràfic 10. Àrees de despesa en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya

Font: Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a les inversions reals liquidades per la Generalitat de Catalunya, l'evolució de la seva assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió es recull al gràfic 11. Les dades ens mostren que la inversió anual rebuda a les Terres de l'Ebre se situa al voltant del 2,3% del conjunt de la destinada a Catalunya, una dada que es correspon amb el pes que té la població d'aquest territori en el conjunt de Catalunya. No obstant això, el volum d'aquestes inversions representa una reducció substancial de gairebé el 90% respecte a les que s'havien fet el 2010.

Gràfic 11. Inversions reals liquidades per la Generalitat de Catalunya (%)

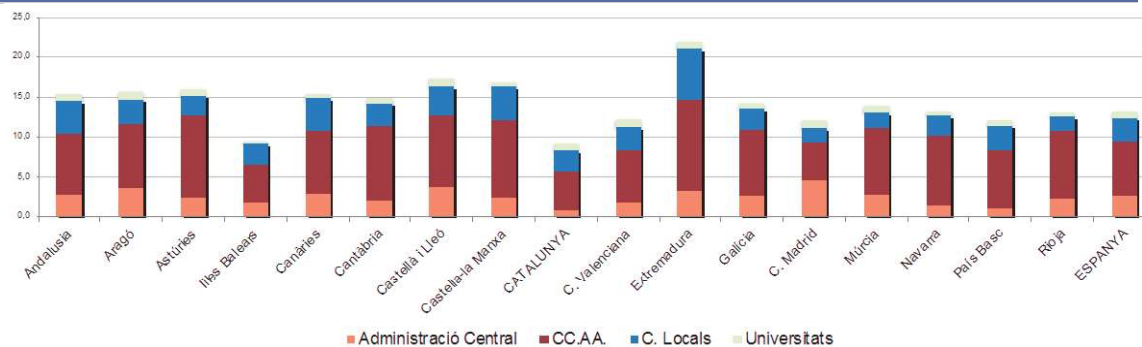
Font: Idescat.

Amb tot, el que més singularitza el nostre sector públic en el context europeu i internacional és l'elevat grau de descentralització administrativa. En el període relativament breu de les darreres quatre dècades, l'Administració de l'Estat ha passat de disposar gairebé del 90% de la despesa a representar només una mica més del 20% (excloent la Seguretat Social). A les comunitats autònomes els correspon al voltant del 35% de la despesa i el 12% a les entitats locals (Sánchez i Desdentado, 2019). Avui en dia, a Espanya, l'Administració central de l'Estat i la Seguretat Social assumeixen la majoria de les competències relacionades amb les polítiques d'estabilització i redistribució. Però són les administracions autonòmiques i locals les que es responsabilitzen de la provisió dels principals serveis públics, com els educatius, els sanitaris o els serveis socials, i la provisió d'infraestructures queda compartida entre els tres nivells de govern.

Pel que fa al nombre de treballadors al servei de les administracions públiques, la tendència cap a la descentralització ha estat semblant: l'Administració de l'Estat en té només una mica més de mig milió, enfront del quasi milió i mig d'empleats al servei de les comunitats autònomes i els quasi 600.000 que depenen de l'Administració local. Per tant, a les comunitats autònomes els correspon ara la gestió dels grans serveis públics, els que empren més recursos i personal, com la sanitat i l'educació pública o els serveis socials, en aquest últim cas conjuntament amb els municipis i altres entitats locals.

Les dades mostren que el sector públic a Catalunya dona feina a 321.767 persones. Tal com mostra el gràfic 12, un 9,1% del total d'ocupats en aquest territori el 2019. De fet, Catalunya i les Illes Balears són les úniques comunitats autònomes del conjunt de l'Estat on aquesta dada s'ha situat per sota del 10%; per tant, es troba per molt per sota de la mitjana d'Espanya (13,3%). És a dir, un 5% correspon a personal de l'Administració autonòmica, un 2,6% és personal de l'Administració local, un 0,8% pertany a les universitats catalanes i, finalment, un altre 0,7% treballa com a personal de l'Administració central.

Gràfic 12. Importància de l'ocupació pública per nivell de govern. 2019
 (% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats totals)

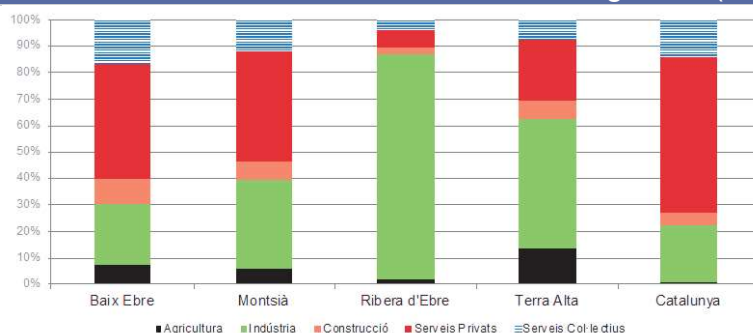
Font: Butlletí estadístic del personal al servei de les administracions públiques i INE.

Les dades de Catalunya són, doncs, significativament diferents de la mitjana espanyola, en què el pes de l'ocupació pública a les entitats locals i les universitats és relativament similar (3% i 0,8%, respectivament), però tant el pes de l'Administració autònoma (6,9%) com el de l'Administració central (2,6%) és substancialment més elevat. En termes relatius, és a dir, quan analitzem la importància que té cada nivell de l'Administració en termes d'ocupació pública en cada comunitat autònoma, veiem que a Catalunya el pes del nivell autònom (54,9%), dels ens locals (28,3%) i de les universitats (8,7%) es troba per sobre de la mitjana estatal (51,7%, 22,4% i 6,1% respectivament), mentre que el pes de l'Administració central és comparativament reduït (8% a Catalunya vers un 19,7% al conjunt de l'Estat espanyol).

2.1. El pes del sector públic en el VAB

Segons les darreres dades disponibles, el sector públic representa un 14,3% del valor afegit brut (VAB) de Catalunya, una contribució que se situa per sobre de la Ribera d'Ebre (4%), la Terra Alta (7,6%) o el Montsià (12,2%), però per sota del valor que assolix el Baix Ebre (16,6%). Una diferència que s'explica per la importància relativa de les activitats sanitàries i de serveis socials a la comarca del Baix Ebre (8,3%), dada per sobre tant del Montsià (5,7%) com de la Ribera d'Ebre (1,6%) i la Terra Alta (1,1), però també per sobre del pes sectorial que té al conjunt de Catalunya, que és del 5,5% (BBVA, 2019).

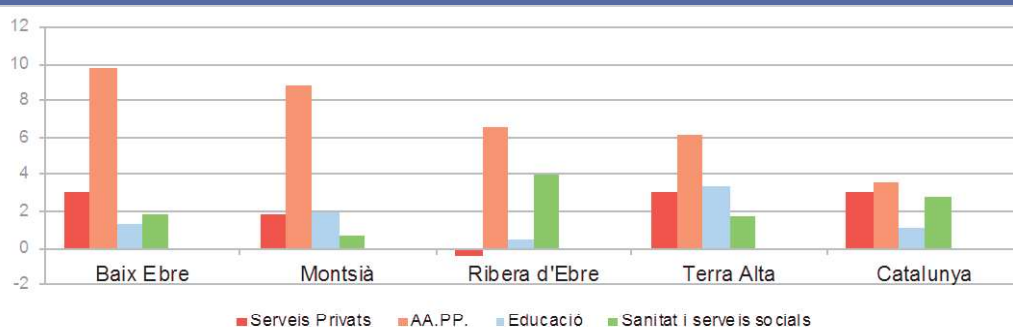
Gràfic 13. Contribució sectorial al valor afegit brut (VAB pb). 2018

Font: BBVA (2019).

Pel que fa a l'evolució del VAB del sector públic, durant el 2018 l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'Administració pública) va seguir una tendència positiva tant al conjunt de Catalunya (+2,5%) com a les Terres de l'Ebre (+4%). No obstant això, tal com es pot veure al gràfic 14, la taxa de creixement del VAB associada als serveis col·lectius és força heterogènia: encara que a les Terres de l'Ebre els serveis relacionats amb l'educació (+1,5%) i la sanitat i els serveis socials (+1,8%) tenen un creixement moderat com al conjunt de Catalunya (+1,1% i +2,8% respectivament), el creixement en el subsector dels serveis relacionats amb l'Administració pública és molt més gran (+8,7% enfront del +3,6% a Catalunya).

Gràfic 14. Variació del VAB al sector serveis. 2018

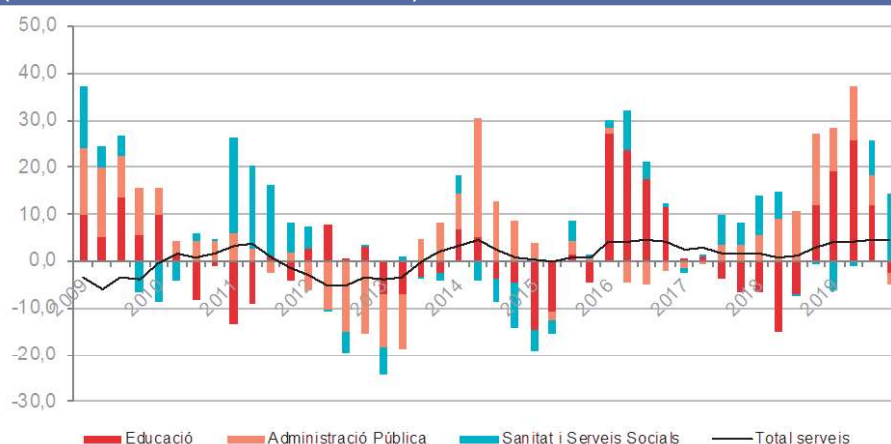

Font: BBVA (2019).

2.2. El pes del sector públic en l'ocupació

Si analitzem l'evolució de l'ocupació al sector serveis durant els darrers anys, veiem que els resultats han estat clarament condicionats pel cicle econòmic. És a dir, mostra un comportament negatiu tant el 2009 com entre els anys 2012 i 2013, amb una recuperació a partir del 2014. No obstant això, tal com recull el gràfic 15, també hi ha diferències significatives en el comportament de les diverses activitats relacionades amb el sector públic. Però en termes quantitius és remarcable el fet de que fins a final del 2013 no es generen llocs de treball en termes nets ni a l'Administració pública ni al sector educatiu. Però a partir d'aquest moment, un cop s'aconsegueix una certa reactivació econòmica, la dinàmica canvia i es manté al llarg dels darrers anys.

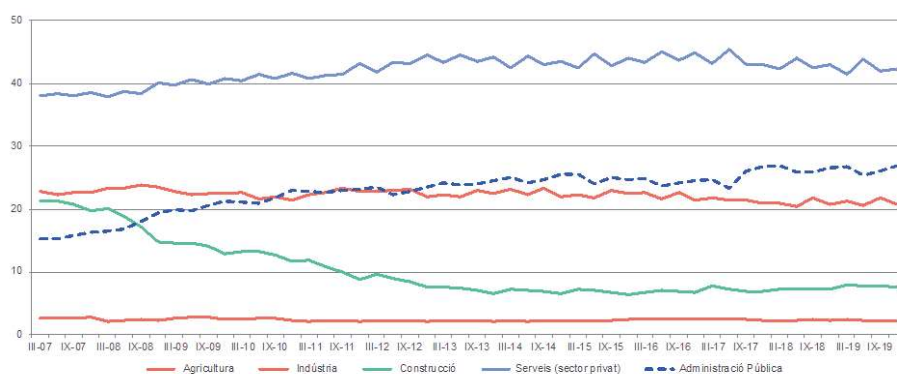
Gràfic 15. Evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya (variació trimestral interanual)

Font: Idescat.

Pel que fa a les Terres de l'Ebre, el sector públic representa un 27% del sector serveis, un pes més gran que el 20% que assoleix a Catalunya (BBVA, 2019). I aquesta importància relativa es posa de manifest també en termes d'ocupació. Si bé el sector serveis és l'únic sector econòmic a les Terres de l'Ebre que el 2019 presenta un nivell d'ocupació superior al de l'inici de la crisi econòmica el 2008. I això és fruit de la dinàmica durant els anys de recessió entre 2008 i 2014, com de la seva evolució a partir del 2014. Així, mentre l'ocupació del sector públic entre 2009 i 2013 va caure un 3,2%, la resta de sectors encara mostren una caiguda més gran de l'ocupació: tant al sector de la construcció (-66%), com a l'agrícola (-27%), a l'industrial (-26%) o al serveis privats (-15%). I aquest comportament menys dolent durant la crisi s'ha traduït també en un millor comportament des de l'inici de la recuperació el 2014, en què només el sector de la construcció (+37%) mostra una dada millor que la del sector públic (+34%).

Gràfic 16. Evolució de l'afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

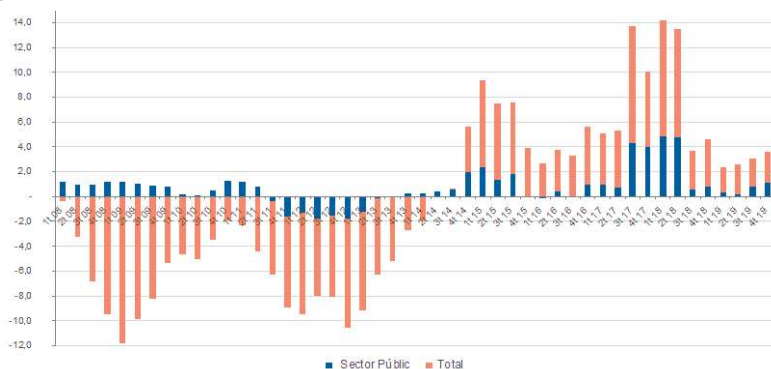
Font: Observatori del Treball i Model Productiu. Generalitat de Catalunya.

Tal com mostra el gràfic 16, aquestes dinàmiques han comportat un cert canvi en la importància relativa de cada sector en termes d'ocupació al territori al llarg d'aquests darrers anys. La millor estabilitat de l'ocupació al sector públic durant la darrera dècada ha fet augmentar-ne la importància en termes relatius, de manera que el sector públic a les Terres de l'Ebre representa avui en dia el 27% dels llocs de treball al territori, quasi un 40% més que el 2008 a l'inici de la crisi. La resta de sectors, exceptuant el serveis privats (5,8%), encara presenten un

saldo net negatiu durant el conjunt del període: l'agricultura (-2,8%), la indústria (-11,4%) i la construcció (-49,1%).

L'evolució negativa del mercat de treball durant el llarg període de crisi queda recollida en les xifres d'atur registrat a les Terres de l'Ebre, tal com mostra el gràfic 17. Les dades ens indiquen que el procés de destrucció d'ocupació al sector públic durant els anys de la crisi va ser molt menys intens que al sector privat de l'economia. Però també és cert que, amb l'inici de la recuperació econòmica a partir del 2014, on es generen nous llocs de treball de forma més intensa és al sector privat.

Gràfic 17. Contribució del sector públic a la variació de la afiliació a la Seguretat Social. Terres de l'Ebre (%)

Font: Observatori del Treball i Model Productiu. Generalitat de Catalunya.

Si analitzem les branques d'activitat en les quals s'ha generat aquest atur, veiem que hi ha diferències entre les 4 comarques de les Terres de l'Ebre. El gràfic 18 mostra que tant al Baix Ebre com al Montsià l'evolució en el sector dels serveis privats (60% i 62%, respectivament) i en la indústria (11% i 13% respectivament) explica la major part de l'atur registrat. En canvi, a la Terra Alta i a la Ribera d'Ebre la pèrdua de llocs de treball al sector industrial és el principal factor explicatiu de l'atur registrat (78% i 47% respectivament).

Gràfic 18. Atur registrat per comarques i sectors d'activitat. 2019

Font: Idescat.

3. REPTES I OPORTUNITATS DEL SECTOR PÚBLIC

Europa està immersa en una profunda crisi econòmica, però també tracta de determinar quines han de ser les bases que han d'impulsar de nou el creixement econòmic i el benestar en el segle XXI. El repte consisteix a convertir la Unió Europea en “una economia intel·ligent, sostenible i integradora que gaudeixi d'alts nivells d'ocupació, de productivitat i de cohesió social” (Comissió Europea, 2010:3). És a dir, en un món cada cop més globalitzat el futur de la UE demana promoure una economia basada en el coneixement, que sigui dinàmica, competitiva, sostenible i que ens permeti créixer i generar ocupació.

Per aconseguir aquestes fites, la Unió Europea ha promogut l'anomenada Estratègia Europa 2020, que estableix diversos objectius a cadascun dels 28 països que participen en el procés d'integració europea en àrees com ocupació, innovació, educació, reducció de la pobresa o canvi climàtic. Uns objectius que es van establir el 2010 per assolir-los el 2020 i que es reforcen mútuament:

- Un creixement intel·ligent, que permeti generar una economia basada en el coneixement i la innovació.
- Un desenvolupament sostenible, que promogui un ús més eficient dels recursos i permeti satisfer les necessitats presents sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves necessitats.
- Un creixement integrador, que fomenti tant la creació de llocs de treball com la cohesió social i territorial.
-

3.1. Sobre els objectius educatius europeus

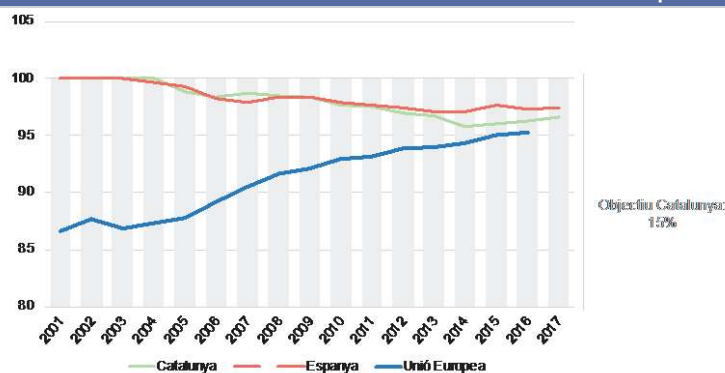
En aquest context de voler promoure una economia basada en el coneixement i la innovació, el Consell Europeu va aprovar el marc estratègic Educació i Formació 2020 (ET2020), que assenyalava una sèrie d'objectius educatius prioritaris. La finalitat fonamental és garantir que tota la ciutadania disposi dels mitjans suficients per explotar tot el seu potencial, i assegurar tant l'ocupabilitat de tota la població com un creixement econòmic més sostenible.

A continuació comentarem quins són aquests objectius i l'evolució que han tingut durant els darrers anys. En realitat, analitzar l'evolució al llarg dels anys és molt

més rellevant que la xifra en concret que assoleixen cadascun d'aquests indicadors, ja que ens mostra si s'han fet avenços notables o no en un determinat camp. Els set indicadors principals i la seva evolució són aquests:

1. Participació en educació infantil. El percentatge de la població d'edat compresa entre els 4 anys i l'edat d'escolarització obligatòria en educació infantil ha de ser igual o superior al 95%.

Gràfic 19. Escolarització en educació infantil a partir dels 4 anys (%)

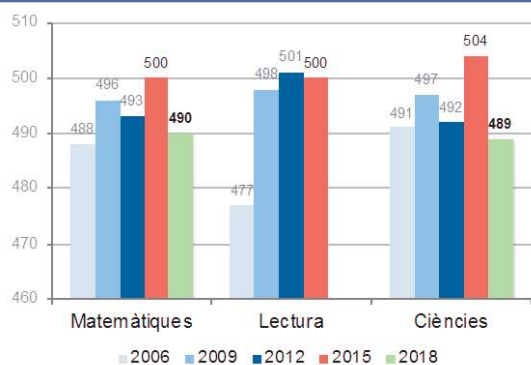

Font: Idescat, Eurostat.

Encara que els percentatges que assoleix Catalunya fa anys que compleixen l'objectiu del 95%, les dades ens mostren també que la darrera crisi econòmica va fer que tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat espanyol els resultats empitjessin.

2. Alumnat amb nivell baix de competència. El percentatge d'alumnat amb un nivell baix de competència en comprensió lectora, matemàtiques i ciències (nivell 1 o inferior a l'escala PISA) ha de ser inferior al 15% del total de la població escolar que acaba l'educació secundària obligatòria.

Gràfic 20. Evolució dels resultats de l'Informe PISA. Catalunya

Font: OCDE.

Els resultats que obtenim en els informes PISA (OCDE, 2018) mostren que s'ha aconseguit una escola de mínims per al conjunt de la població, però que encara estem molt lluny de ser una escola d'òptims. L'informe PISA 2015 mostrava que per primera vegada l'alumnat de 15 anys de Catalunya obtenia una puntuació mitjana en competència lectora, científica i matemàtica superior tant a la de l'OCDE com a la d'Espanya. Però en el darrer informe PISA 2018, Catalunya ha perdut 10 en competència matemàtica i 15 punts en competència científica. És a dir, tot i situar-se per sobre de la mitjana estatal, ha obtingut un dels pitjors registres assolits pels alumnes catalans des que es disposa d'una mostra representativa.

Però aquesta mitjana amaga informació. Si observem la distribució dels resultats al gràfic 21, veiem que Catalunya té uns resultats millors pel que fa al seu reduït percentatge d'estudiants en el nivell inferior en totes les competències. Malgrat tot, encara es troba lluny d'assolir l'objectiu del 15% com a màxim. En canvi, els resultats no són tan positius pel que fa al percentatge d'alumnes que se situen en el nivell superior. D'alguna manera aquestes dades revelen que, si bé no s'assoleix l'excel·lència en el sistema educatiu català, els resultats sí que recullen una certa equitat.

Gràfic 21. Resultats de l'Informe PISA 2018

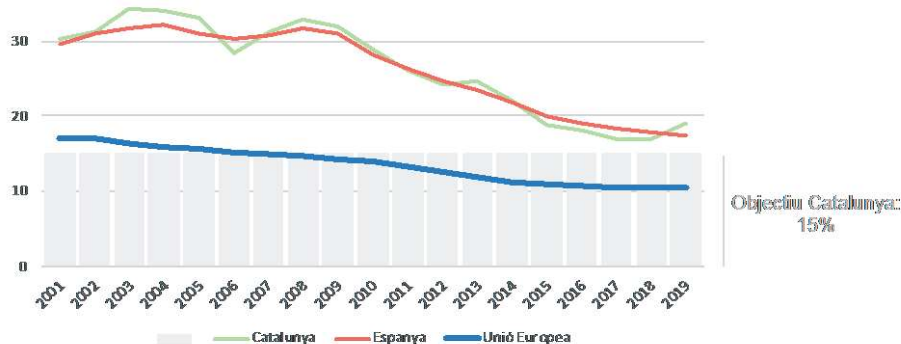
	Competència lectora		
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	n.d.	n.d.	n.d.
Espanya	n.d.	n.d.	n.d.
OCDE	22,7%	68,6%	8,7%
	Competència científica		
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	19,7%	75,5%	4,8%
Espanya	21,3%	74,6%	4,1%
OCDE	21,9%	71,4%	6,7%
	Competència matemàtica		
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	22,0%	69,2%	8,8%
Espanya	24,8%	67,9%	7,3%
OCDE	23,9%	65,2%	10,9%

*Nivell inferior: nivell 1 i per sota // Nivell intermedi: nivells 2, 3 i 4 // Nivell superior (nivells 5 i 6)

Font: OCDE.

3. Abandonament escolar prematur. El percentatge de la població d'edat compresa entre els 18 i els 24 anys amb educació secundària obligatòria que no continua estudis posteriors ha de ser igual o inferior al 10% del total de la població. A Espanya, atesos els valors elevadíssims que històricament ha presentat, l'objectiu es va relaxar fins al 15%.

Gràfic 22. Abandonament escolar prematur (%)

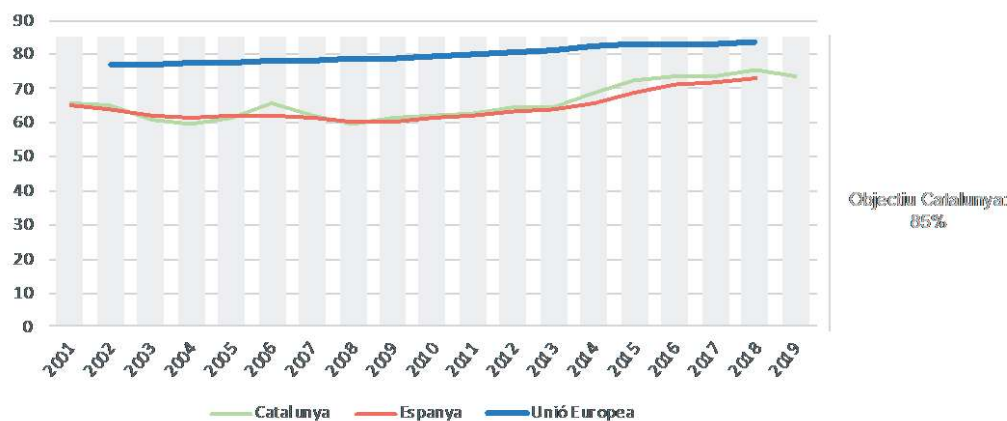

Font: Idescat, Eurostat.

Si bé a Catalunya el valor de l'indicador d'abandonament prematur dels estudis encara és del 17%, és ja una dada molt propera a l'objectiu europeu del 15%, la qual cosa mostra en els darrers anys una clara tendència progressiva a la disminució, havent millorat l'indicador en casi un 50%. Però encara falten mesures per donar suport als centres educatius i als alumnes en situacions socioeconòmiques vulnerables que permetin enfortir les competències dels professors per abordar la diversitat de l'alumnat.

4. Població amb estudis d'educació secundària postobligatòria. El percentatge de població amb edats compreses entre els 20 i els 24 anys que ha completat amb èxit estudis d'educació secundària superior (batxillerat, cicles formatius de grau mitjà i d'altres) ha de ser igual o superior al 85% de la població total.

Gràfic 23. Població amb estudis d'educació secundària postobligatòria (%)

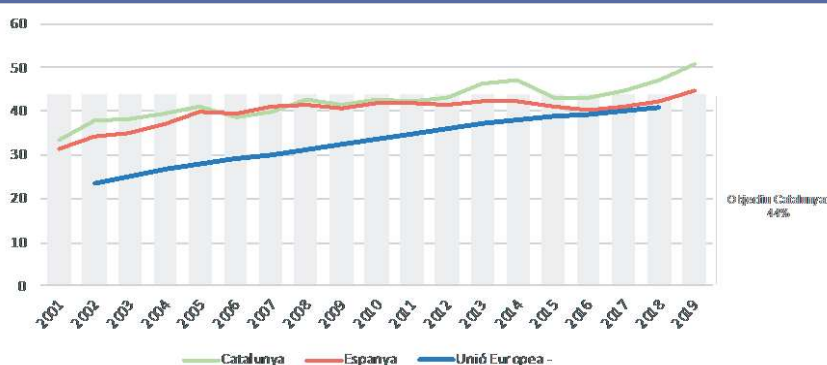

Font: Idescat, Eurostat.

Malgrat que l'evolució d'aquest indicador a Catalunya mostra una tendència continuada a la millora i se situa per sobre del total d'Espanya, encara està un 8% per sota de la mitjana de la Unió Europea i un 12% per sota de l'objectiu marcat a l'ET2020.

5. Població amb estudis de nivell terciari. El percentatge de la població d'edat compresa entre els 30 i els 34 anys que ha cursat alguna formació universitària o de nivell equivalent ha de ser com a mínim del 40%.

Gràfic 24. Població amb estudis de nivell terciari (%)

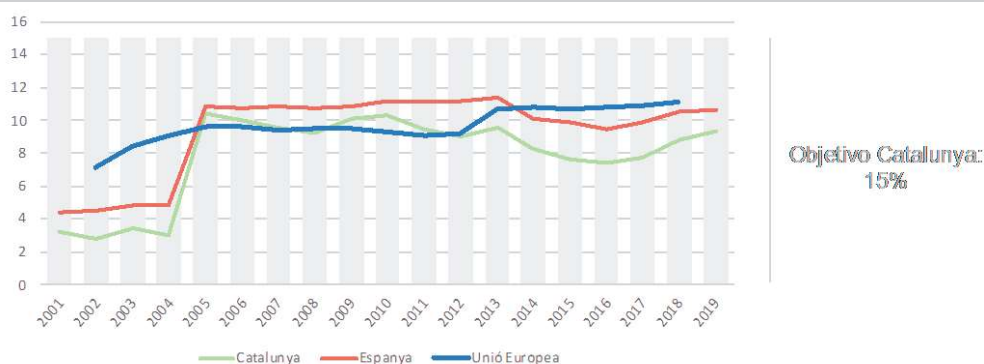
Font: Idescat, Eurostat.

Amb un 44,8% d'alumnes que arriben als estudis superiors a Catalunya, la xifra es troba tant per sobre de la mitjana de la UE (39,9%) com de l'objectiu del 40%

marcat per al 2020. No obstant això, encara hi ha certs aspectes millorables, com el fet que més del 20% dels estudiants matriculats abandonen la universitat o que la cooperació entre l'àmbit acadèmic i l'empresarial continuï sent escassa (Galán *et al.*, 2019): les institucions d'educació superior tendeixen a cooperar amb les grans i mitjanes empreses ubicades a la seva regió, però la cooperació és especialment reduïda en aspectes com el disseny conjunt dels plans d'estudis, l'oferta conjunta i l'esperit empresarial de l'alumnat.

6. Formació al llarg de la vida. El percentatge de població d'edat compresa entre els 25 i els 64 anys que participa en cursos de formació ha de ser igual o superior al 15% del total de la població d'aquestes edats.

Gràfic 25. Formació al llarg de la vida

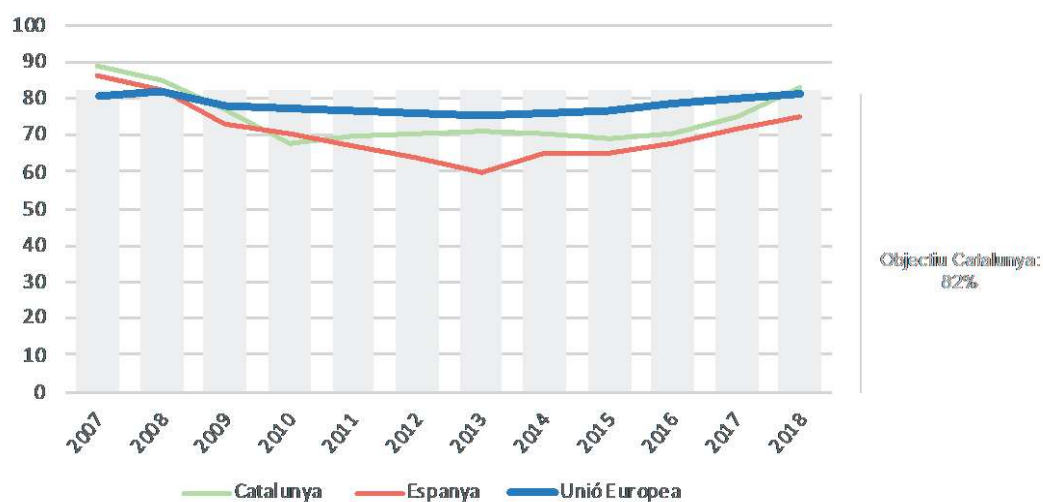

Font: Idescat, Eurostat.

Aquest és l'indicador en què el valor de Catalunya (7,7%) mostra un pitjor resultat, que se situa tant per sota del conjunt de l'Estat espanyol (9,9%) com de la Unió Europea (10,9%) i, en tot cas, molt per sota del l'objectiu del 15% del 2020.

7. Taxa d'ocupació de les persones que s'han acabat de graduar. El percentatge de persones titulades entre 20 i 34 anys que han acabat com a mínim el segon cicle de l'educació secundària obligatòria, que han trobat feina en un termini no superior als 3 anys després d'haver acabat els estudis, ha de ser igual o superior al 82%.

Gràfic 26. Taxa d'ocupació dels acabats de graduar

Font: Idescat, Eurostat.

L'evolució d'aquest indicador es veu condicionat per la conjuntura econòmica, que obté uns resultats pitjors entre 2008 i 2013 fruit de la situació patida durant la darrera crisi econòmica. Però després de 5 anys de recuperació econòmica, les dades encara són inferiors a les que s'obtenien abans de l'esclat de la crisi el 2008.

Per tant, malgrat que els valors de Catalunya s'acosten cada cop més als objectius marcats per al 2020 i que l'evolució ha estat en termes generals positiva, encara hi ha quatre objectius educatius europeus que de moment no s'assoleixen.

4. CONCLUSIONS

Hem viscut temps turbulents amb la primera gran crisi econòmica del segle XXI, però també sota l'estela d'un canvi tecnològic accelerat i d'unes perspectives incertes respecte a la generació i l'estabilitat d'ocupació. Uns moments en què es percep que estan fins i tot en risc certes fites assolides per l'estat del benestar. Una crisi de confiança que afecta tant els ciutadans com les seves institucions, que d'alguna manera es fa palesa tant en el creixent distanciament envers la classe política com en l'aparició de nous partits i lideratges.

Les dades ens mostren que els reptes que tenim a partir d'ara són grans i abasten molts fronts. L'informe Global Competitiveness Report 2019 fa un estudi de 141 països, analitzant els factors que els experts en creixement econòmic consideren més rellevants. Uns indicadors que van des de factors bàsics (institucions, infraestructures, situació macroeconòmica, salut i educació), de funcionament dels mercats (de béns, de treball i financer), fins a altres de relacionats amb la capacitat innovadora (sofisticació dels negocis, R+D). I el resultat és que, tot i haver millorat 3 posicions respecte a l'any anterior, Espanya se situa en el lloc 23è però amb mancances importants en alguns aspectes: ocupem el lloc 32è en "despesa en R+D", el 54è lloc en "independència del poder judicial", el 68è en "solidesa del sistema bancari", el 73è en "cooperació entre treballadors i empresaris", el 75è en "nombre de dies necessaris per obrir un negoci", el 116è en "pràctiques de contractació i acomiadament de treballadors" o el 121è en "la visió a llarg termini del govern".

Unes posicions que no acaben de millorar amb els pas dels anys i que posen en evidència que encara són molts els obstacles que tenim per ser una societat més dinàmica i innovadora, però també més cohesionada a mitjà i llarg termini.

BIBLIOGRAFIA

- BBVA (2019): *Anuari econòmic comarcal 2019*. BBVA, Barcelona.
- Berg, A.; Ostry, J.; Tsangarides, C.; Yakhshilikov, Y. (2018): "Redistribution, inequality, and growth: new evidence", *Journal of Economic Growth*, 23(3), 259-305.
- Blanchard, O. J.; Leigh, D. (2013): "Growth forecast errors and fiscal multipliers", *Document de Treball*, 13/1. Fons Monetari Internacional, Washington D.C.
- CIS (2020): *Barómetro sobre la percepción de los principales problemas de España*. Centre d'Investigacions Sociològiques, Madrid.
- Comissió Europea (2010): *Europa 2020. Una estrategia para un crecimiento inteligente, sostenible e integrador*. Comunicació de la Comissió Europea, Brussel·les.
- Comissió Europea (2019): *Standard Eurobarometer 92*. Direcció General de Comunicació de la Comissió Europea, Brussel·les.
- Costas, A. (2018): "La desigualdad asesina a la democracia", *El País*, 13 de maig.
- Del Pino, E.; Fernández Llera, R. (2019): "Ajustes e impactos de la crisis sobre el gasto social de las comunidades autónomas". A: Cuenca, A.; Lago, S (dir.): *El sector público español: reformas pendientes*. Funcas, Madrid. 157-185.
- Galán, V.; Davey, T.; D'Este, P.; Meerman, A.; Orazbayeva, B.; Troutt, M.P.; Melonari, M. (2019): *The State of Spain University-Business Cooperation: the business perspective* [<https://ub-cooperation.eu/index/spainbus.>]
- Llano, J. C. (2019): *Informe sobre el estado de la pobreza*. European Anti Poverty Network, Madrid.
- Ministeri d'Hisenda (2019): *Actualización del Programa de Estabilidad del Reino de España 2019-2022*. Ministeri d'Hisenda, Madrid.
- Ruiz, A.; Sancho, M. A.; De Esteban, M. (2019): *Indicadores comentados sobre el estado del sistema educativo español*. Fundación Ramón Areces, Madrid.
- Sánchez, M.; Desdentado, E. (2019): "Una administración pública para el siglo XXI". A: Cuenca, A.; Lago, S. (dir.): *El sector público español: reformas pendientes*. Funcas, Madrid. 127-156.
- Schwab, K. (ed.) (2019): *The Global Competitiveness Report 2019*. World Economic Forum, Ginebra.
- Summers, L. H. (2016): "The Age of Secular Stagnation", *Foreign Affairs*, 20.

Capítol 5. El turisme a Terres de l'Ebre el 2019

Dr. Jordi Sardà
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili

Ningú dubta de la importància que té el sector turístic, ja que només cal recordar que és el sector econòmic que més ha crescut al llarg de les darreres dècades i el que més bé resisteix els períodes de crisi econòmica. En l'àmbit mundial, el 2019 va ser un any de gran creixement, encara que inferior als augments dels anys 2017 (7%) i 2018 (6%), malgrat les incerteses creades pel Brexit, per la desacceleració de l'economia global, per les tensions comercials internacionals, o pel col·lapse de la companyia Thomas Cook i d'altres companyies de baix cost. Malgrat tot això, la circulació de turistes internacionals per tot el món va créixer un 3,8% fins a assolir 1.500 milions d'euros, amb un increment d'uns 54 milions respecte a l'any anterior. Europa va concentrar el 51% d'aquestes arribades (742 milions) i es van obtenir uns ingressos per turisme de 1.238 milers de milions d'euros a tot el món.² Totes aquestes xifres posen de manifest la importància que té el turisme en l'economia tant globalment com a Europa i també, com veurem a continuació, en l'àmbit nacional, a Catalunya o a les Terres de l'Ebre.

Així, en el conjunt de l'economia espanyola les activitats turístiques representen al voltant del 12,5% del PIB (el 12,0% el 2018 i l'11,7% el 2017) i entre el 12,0% i el 13% de l'ocupació (al voltant de 2,8 milions de llocs de treball el 2019). Les Terres de l'Ebre presenten xifres similars, tal com recull un informe de la Càtedra d'Economia Local i Regional que estima el pes de les activitats econòmiques típicament adquirides pels turistes i excursionistes en el 15% del PIB local de la ciutat de Tortosa, el 2017.³

En l'àmbit nacional el turisme va continuar batent, el 2019, el rècord de visitants internacionals amb l'arribada d'uns 83,7 milions de turistes, que suposa un increment de l'1,3% respecte al 2018. També es van assolir xifres rècords amb la despesa total feta pels turistes que van visitar Espanya i que va ascendir a 92.278 milions d'euros, xifra que representa un increment del 2,9% respecte a l'any anterior però inferior al 3,1% de l'exercici precedent. Igualment, la despesa

² Dades extretes d'UNWTO (World Tourism Organization). "World Tourism Barometer", volume 18, issue1. Gener 2020. Els ingressos per turisme corresponen a l'última dada disponible en escriure aquestes línies, 2018.

³ Segons aquest estudi, el sector del turisme en sentit estricte a Tortosa genera el 5,4% del total del PIB local. Estudi elaborat pel Grup de Recerca en Indústria i Territori (GRIT) i la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV, encarregat per l'Ajuntament de Tortosa. Autors: Juan Antonio Duro i Xavier Farré, 2018.

mitjana per turista va experimentar un creixement del 2,5% superior a l'1,7% de 2018 i va arribar als 1.102 euros per persona amb una despesa mitjana diària de 154 euros, xifra similar a la del 2018.

El sector turístic va continuar demostrant la gran capacitat generadora d'ocupació, ja que es va incrementar en un 3,5% respecte a l'any anterior, afegint 64.851 noves ocupacions al sistema estatal. La demanda nacional ha estat el motor del creixement de l'activitat turística a Espanya, malgrat la feblesa del sector observada en l'últim trimestre del 2019. Aquest bon comportament de la demanda nacional es deu, entre altres factors, a la millora de l'economia espanyola tant en termes d'ocupació com de renda disponible de les famílies.⁴

Per destinacions nacionals, Catalunya va ser la principal comunitat autònoma, amb més de 19,4 milions de turistes internacionals, la qual cosa suposa un increment de l'1,4% respecte a l'any anterior. Aquests turistes van fer una despesa de 21.324 milions d'euros. França n'és el principal mercat emissor, ja que representa el 21% del total de viatgers i l'11,4% de tota la despesa efectuada. A continuació la segueixen els anglesos, amb un 10,4% dels viatgers i el 9,1% de la despesa total. El 79,3% d'aquests viatgers es va allotjar en un establiment hotelier i van copar el 69,2% de les pernoctacions. A continuació apareixen els càmpings, com a forma d'allotjament, que representen el 13% del total d'allotjaments i el 20,4% de les pernoctacions.⁵

Malgrat totes les dificultats sorgides durant el 2019, degudes principalment a la incertesa política, Catalunya continua sent una destinació turística de primer ordre, que ofereix múltiples atractius: de la cultura a la natura passant pel turisme familiar, l'esportiu o el de negocis, que la converteixen en una de les principals destinacions a l'Estat espanyol i a Europa. Per a una millor promoció turística, per fer front als grans reptes del turisme, intentar fidelitzar la clientela, facilitar el màrqueting i per resistir millor les crisis econòmiques, es van definir i crear les marques turístiques catalanes. Des de la seva creació, tant el nombre com les comarques o les poblacions que formen part d'una marca turística han anat

⁴ Dades extretes d'Exceltur. Perspectivas Turísticas. "Valoración turística empresarial de 2019 y perspectivas para 2020", núm. 71. Gener 2020.

⁵ Dades segons l'estimació elaborada sobre la informació de Turespaña i les estadístiques que aporten les enquestes Frontur i Egatur de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

evolucionant en el temps. Així, el 2003 es van crear les marques turístiques Terres de l'Ebre, que estava inclosa a la Costa Daurada, i Val d'Aran, que formava part de Pirineus. Posteriorment, a finals del 2011, es va crear una nova zona turística anomenada Costa Barcelona, que engloba les marques, ara ja desaparegudes, Costa del Garraf i Costa de Barcelona-Maresme. El 2015, les comarques del Vallès Oriental i del Vallès Occidental van passar a formar part de la marca Costa Barcelona, i la marca Catalunya Central, a denominar-se Paisatges Barcelona. Finalment, a partir del 2016, amb la creació de la comarca del Moianès, tots els municipis que la integren, passen a formar part de la marca Paisatges Barcelona. D'aquesta manera, a l'actualitat Catalunya es divideix en nou marques turístiques. El gràfic 5.1 ens mostra les marques turístiques d'una forma visual, i l'annex A5.1 les comarques que en formen part.

Com fem en edicions anteriors, recordem alguns dels trets característics de les Terres de l'Ebre. Així, la marca Terres de l'Ebre inclou les quatre comarques situades més al sud de Catalunya: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (vegeu el gràfic 5.2 i l'annex A5.2 amb la relació de municipis que integren cada comarca). Ocupa una extensió territorial de 3.308,5 km², que representa el 10,4% de tota l'extensió territorial catalana, i una població de 178.388 habitants (padró municipal d'habitants, 2019, Idescat), que només representa el 2,3% del total de Catalunya, la qual cosa confirma el continu descens de la població a les Terres de l'Ebre. La comarca més poblada és el Baix Ebre, amb 77.596 habitants (el 43,5% del total de les Terres de l'Ebre), i la menys poblada correspon a la Terra Alta, amb 11.490 habitants (el 6,4% del total de les Terres de l'Ebre). Per la seva banda, el Montsià i la Ribera d'Ebre representen el 37,8% i el 12,3% del total de la població de les Terres de l'Ebre, amb 67.436 i 21.865 habitants respectivament.

Gràfic 5.1. Marques turístiques de Catalunya, 2019

Font: elaboració pròpia.

La situació geogràfica de les Terres de l'Ebre i el fet d'estar allunyades dels principals punts que constitueixen l'origen i la destinació dels moviments turístics són dos dels principals motius que ens permeten explicar les raons per les quals la marca Terres de l'Ebre és encara força desconeguda pels potencials clients. Això fa que aquesta marca tingui un elevat potencial de creixement tant a curt com a llarg termini, ja que disposa de les condicions necessàries per a això (una llarga extensió de costa per gaudir del que es coneix com el turisme de sol i platja, que es complementa amb un ric patrimoni monumental i amb la possibilitat de gaudir d'una naturalesa única).

Gràfic 5.2. Comarques que formen part de la marca Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia.

En aquest capítol s'estudien detalladament l'evolució i la importància que té un sector clau com el turístic per al creixement d'un territori com les Terres de l'Ebre. Es fa especial èmfasi en l'impacte tant econòmic com social i es mostren les possibles línies d'actuació per a la seva consolidació i desenvolupament. Abans de començar la nostra anàlisi convé advertir el lector que, de la mateixa manera que en estudis d'anys anteriors, s'ha intentat mantenir sèries estadístiques homogènies a fi de facilitar la comparació dels resultats als obtinguts en anys anteriors, que apareixen moltes vegades en els annexos, per poder donar una millor informació que li permeti la seva pròpia interpretació. En aquesta edició s'han refet alguns dels mapes canviant-ne l'aspecte; se n' han afegit alguns amb la intenció de visualitzar millor els resultats obtinguts i s'hi han inclòs algunes taules addicionals per completar la informació aportada. També cal advertir el lector que enguany falten algunes dades referides al turisme rural, ja que l'institut encarregat de subministrar-les no les ha publicat. Per això, algunes de les interpretacions fetes en aquest capítol cal prendre-les amb la deguda cautela. Finalment, cal comentar que un objectiu secundari de proporcionar tota aquesta sèrie de taules, gràfics i mapes no és altre que el mateix lector pugui fer la seva pròpia anàlisi i treure les seves pròpies conclusions a partir de tota la informació subministrada.

5.2. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre, 2019

5.2.1. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre, 2019. Visió global

Abans de començar l'anàlisi del moviment turístic a les Terres de l'Ebre corresponent al 2019, convé fer una precisió respecte a les dades en què es basa aquest estudi. Aquestes dades provenen de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), que, per a 2019, encara són provisionals, les quals, incomprendiblement, no proporcionen les xifres corresponents al turisme rural ni al nombre d'arribades de turistes ni de pernoctacions. Davant d'aquesta situació, l'autor s'ha inclinat a fer una estimació d'aquestes dades a fi que les sèries siguin el més homogènies possible, esperant que apareguin en la versió definitiva i poder incorporar-les, així, en una pròxima edició de l'informe que ara es presenta. L'estimació s'ha fet a partir de les dades que tradicionalment ens proporciona l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre (actualment, Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística). S'ha procedit de la forma següent: s'han calculat les taxes de variació del 2019 respecte al 2018 corresponents a les dades de turisme rural partint de les dades que recull l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística i hem aplicat aquestes taxes de variació a les dades proporcionades per l'Idescat. Amb aquest procediment hem pogut completar els valors que ens faltaven, però tenint en compte que no es tracta de dades oficials i que només són estimacions. Per això, tots els comentaris basats en aquestes dades cal prendre'ls amb les degudes precaucions.

Tenint en compte totes aquestes precisions i precaucions, el 2019 les Terres de l'Ebre continuen ocupant el sisè lloc com a marca turística més visitada de Catalunya tant pel que fa a arribades com a pernoctacions de turistes. Aquesta posició s'ha anat consolidant amb el temps per al total d'establiments turístics de tota mena però canvia en tenir en compte els diferents tipus d'establiments turístics. Així, pel que fa a les arribades de turistes a les Terres de l'Ebre, aquesta sisena posició només es manté en considerar la globalitat dels establiments turístics; passa a la setena posició en incloure només els establiments hotelers (l'any anterior ocupava la sisena posició); es conserva en la cinquena posició en els càmpings, i es manté, també, en l'última posició dels allotjaments de turisme

rural —en aquest últim cas, excloent la marca Barcelona i la Val d’Aran— (vegeu la taula 5.1). Respecte a les pernoctacions (vegeu la taula 5.2), les posicions són semblants, amb dues excepcions: les pernoctacions en establiments hotelers passen a ocupar la sisena posició i les corresponents al turisme rural deixen d’ocupar l’última posició per ocupar la penúltima, i avancen la marca de les Terres de Lleida. Manté la cinquena posició en càmpings, i la sisena en la seva globalitat. Com comentem d’una forma reiterada en els últims informes d’economia local i regional, aquest és un resultat del tot sorprenent, donada la imatge turística de la marca Terres de l’Ebre orientada cap a la naturalesa i que disposa d’una àmplia oferta de productes encaminats, a la seva vegada, en aquesta direcció. Pel que fa a l’any anterior, s’ha incrementat la bretxa existent entre la mitjana catalana i les Terres de l’Ebre. Així, mentre que el nombre de viatgers ha augmentat al conjunt de Catalunya per als diferents tipus d’establiments turístics, les Terres de l’Ebre han experimentat considerables descensos, a excepció dels càmpings. Globalment, el nombre de viatgers ha caigut un 1,35% a les Terres de l’Ebre mentre que a Catalunya ha augmentat un 3,3%. I s’ha ampliat l’escletxa existent entre les Terres de l’Ebre i Catalunya a 4,7 punts percentuals, quan l’any anterior era de només 3,1 punts (vegeu la taula de l’annex, A5.3). Aquesta caiguda és especialment significativa per als allotjaments de turisme rural, que experimenten una reducció del 13,4% (l’any anterior ja va ser del 17,8%), mentre que la mitjana catalana s’incrementa en un 2% i continua trencant la tendència d’anys anteriors, en què hi va haver creixements sensiblement superiors als del total de Catalunya. El sector hotelier obté resultats similars però amb variacions una mica inferiors: una caiguda a les Terres de l’Ebre del 2,8% enfront d’un creixement del total de Catalunya del 3,2%. També en aquest cas continua ampliant-se la diferència entre Catalunya i les Terres de l’Ebre, que passa d’una escletxa de 3,1 punts percentuals el 2018 a una de 6,1 punts el 2019. En canvi, el sector del càmping ha seguit una tendència oposada: presenta creixements del 2,6%, mentre que el conjunt de Catalunya experimenta un creixement lleugerament superior, del 3,9%. Aquest comportament és pitjor en el cas de les pernoctacions, ja que les Terres de l’Ebre experimenten una caiguda en tots els tipus d’establiments hotelers i, per tant, en la seva globalitat, a Catalunya se segueix el signe oposat a excepció dels establiments de turisme rural, que també retrocedeixen en el nombre de

pernoctacions (annex, A5.4). El 2019 destaca per la forta caiguda de les pernoctacions en establiments hotelers (-13,8%) enfront del total de Catalunya; la caiguda també acusada de les pernoctacions en establiments de turisme rural i, aquest any, una caiguda considerable en el sector del càmping (-6,5%). És a dir, mals resultats per a les Terres de l'Ebre, ja que mentre que la mitjana de Catalunya experimenta un creixement tant en el nombre de viatgers com de pernoctacions, a les Terres de l'Ebre hi ha hagut una forta caiguda especialment greu tant en els establiments hotelers com en els de turisme rural.

Taula 5.1. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya, 2019

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total viatgers	24.624.600	20.724.300	3.403.600	496.700
Barcelona	8.970.000	8.970.000	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	319.200	200.700	46.500	72.000
Costa Brava	5.010.500	3.655.200	1.218.900	136.400
Costa Daurada	3.655.200	2.650.900	969.000	35.300
Costa Barcelona	4.243.200	3.611.500	586.100	45.600
Pirineus	1.371.200	769.100	433.000	169.100
Terres de Lleida	356.900	321.800	13.900	21.200
Terres de l'Ebre	424.400	292.300	115.000	17.100
Val d'Aran	266.200	252.500	13.700	-
Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya	1,72%	1,41%	3,38%	3,44%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2019).

Taula 5.2. Pernoctacions en les marques turístiques de Catalunya, 2019

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total pernoctacions	76.621.900	58.241.200	17.136.300	1.244.400
Barcelona	22.343.000	22.343.000	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	663.800	372.600	121.000	170.200
Costa Brava	19.421.900	11.749.500	7.305.300	367.100
Costa Daurada	15.160.500	9.759.500	5.312.500	88.500
Costa Barcelona	13.297.800	10.716.500	2.475.400	105.900
Pirineus	3.121.400	1.462.900	1.224.300	434.200
Terres de Lleida	581.300	493.100	51.100	37.100
Terres de l'Ebre	1.229.300	618.200	569.700	41.400
Val d'Aran	780.300	726.100	54.200	-
Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya	1,60%	1,06%	3,32%	3,33%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2019).

L'última línia de les taules 5.1 i 5.2 es refereix al pes que té la marca Terres de l'Ebre en el total de Catalunya. En tots els casos s'observa, un any més, una

posició feble⁶ especialment acusada en el sector hotelier, tant pel que fa a viatgers com a pernoctacions de turistes. Si ens referim als viatgers i com a conseqüència del que acabem de veure, la posició relativa de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya va empitjorar el 2019, tal com ja havia fet el 2018, en tots els tipus d'establiments turístics. Així, el pes del turisme rural ha passat d'un 3,95% corresponent al 2016 a un 4,89% el 2017, retrocedint a un 3,59% el 2018 i a un 3,44% el 2019. El pes dels càmpings ha passat d'un 3,42% a un 3,38% el 2019, empitjorant lleugerament la seva posició, mentre que el del sector hotelier ha minvat des d'un 1,54% corresponent al 2017 a un 1,50% el 2018 i a un 1,41% el 2019. Globalment, considerant conjuntament tota mena d'establiments turístics, es perden 0,14 punts percentuals, i el pes de les Terres de l'Ebre se situa en un 1,72% respecte al total de Catalunya. Pel que fa a les pernoctacions (última línia de la taula 5.2), els pes de Terres de l'Ebre continua experimentant un decreixement important en el sector del turisme rural (4,32% el 2017, 3,57% el 2018 i 3,33% el 2019), un decreixement més moderat en el sector hotelier (de l'1,37% el 2017 a l'1,26% del 2018 i a l'1,06% del 2019) i una caiguda moderada en el sector del càmping, que representa només el 3,38% del conjunt català (enfront d'un 3,59% del 2018 i un valor similar al del 2017). Evidentment aquests valors estan d'acord amb les variacions en valors absoluts que hem comentat anteriorment. Enguany, per completar la informació subministrada, hem afegit dues taules més a l'annex (taules A5.5 i A5.6), que ens mostren els pesos relatius de cada marca respecte al conjunt de Catalunya. Destaca el pes de Barcelona, tant en nombre de viatgers com de pernoctacions, en els establiments hotelers; el dels càmpings en les marques costaneres de la Costa Brava i la Costa Daurada i la importància dels establiments de turisme rural en la marca Pirineus.

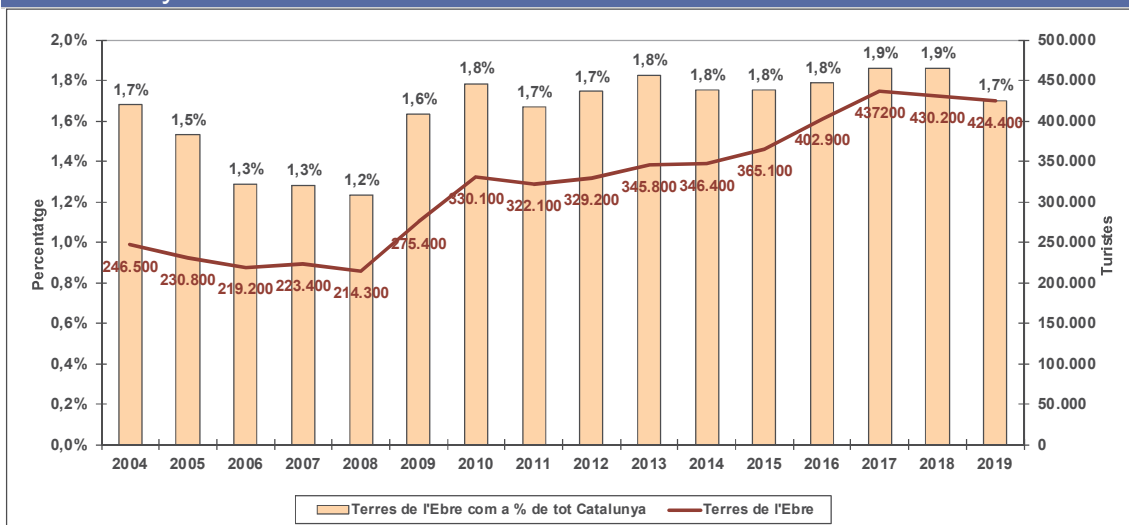
Des d'un punt de vista més dinàmic, és a dir, mirant l'evolució temporal d'aquesta posició relativa (gràfics 5.3 i 5.4, en els quals també apareixen els valors absoluts), es comprova com en el cas dels viatgers, aquesta posició relativa decau al principi de la sèrie, entre els anys 2004 i 2008, per experimentar un

⁶ Aquests percentatges no es corresponen amb el pes que haurien de tenir Terres de l'Ebre pel que fa al total de Catalunya, ja que l'extensió de les Terres de l'Ebre, com s'acaba de comentar, representa una mica més del 10% de tot el territori català, i la seva població el 2,4% del total.

creixement acusat entre aquest últim any i el 2010 i, finalment, un creixement més o menys sostingut amb lleugeres oscil·lacions fins a l'actualitat que assoleix un màxim els anys 2017 i 2018 i retrocedeix l'últim any analitzat, el 2019. Els valors absoluts experimenten una evolució semblant, encara que amb un creixement més sostingut al final de la sèrie considerada, tendència que s'inverteix els dos últims anys de la sèrie. Una anàlisi similar es pot fer en el cas de les pernoctacions turístiques amb unes variacions menys brusques, a excepció del 2019, que experimenta un notable retrocés.

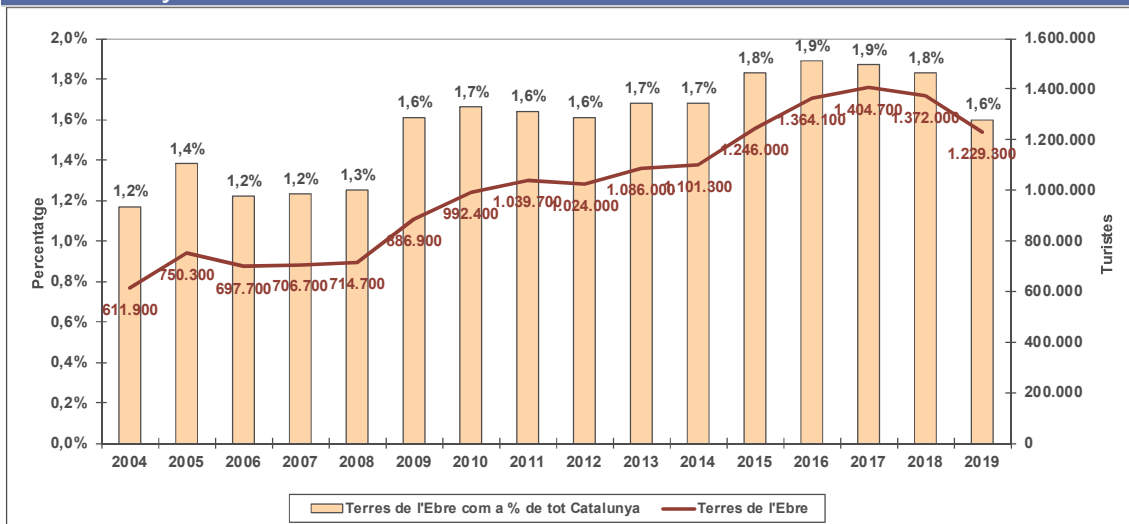
Els establiments hotelers presenten unes característiques semblants, respecte a l'evolució temporal, a les del conjunt d'establiments turístics que acabem de comentar (annex, A5.7 i A5.8), però s'observa el fort retrocés en les pernoctacions (annex A5.8) els anys 2017 i 2018, que ha continuat d'una forma molt accentuada l'últim any de la sèrie, el 2019. El mateix es pot dir de l'evolució temporal de càmpings però amb una caiguda no tan pronunciada (annex A5.9 i A5.10). No ocorre el mateix amb els establiments de turisme rural, que van experimentar un decreixement gradual fins a tocar fons el 2013 (annex, A5.11 i A5.12). A partir d'aquest any tant la posició relativa com els valors absoluts, i tant les arribades com les pernoctacions dels turistes, han notat un fort creixement sensiblement superior al de la mitjana catalana fins a assolir valors molt similars als que ja es tenien abans de la present crisi econòmica, que va començar als voltants del 2007, tal com es pot comprovar a l'annex. També es pot constatar el fort increment experimentat el 2017 i el canvi de tendència el 2018, que ha continuat d'una manera molt marcada el 2019, especialment en el nombre de pernoctacions.

Gràfic 5.3. Arribades a les Terres de l'Ebre en tota mena d'establiments turístics. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

Gràfic 5.4. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en tota mena d'establiments turístics. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

5.2.2 Moviment turístic: anàlisi conjuntural

Com ja és habitual, l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística (antic Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre) duu a terme una enquesta de periodicitat quinzenal sobre diversos aspectes relacionats amb el turisme, en què distingeix dos àmbits territorials d'actuació: el litoral, que comprèn els municipis de la costa, i l'interior, la resta de municipis. Basant-nos en els resultats d'aquestes enquestes, durem a terme, en aquest apartat, una anàlisi de tipus conjuntural que ens permeti veure quina és la situació actual i l'evolució previsible de l'activitat turística de les Terres de l'Ebre.⁷

La taula 5.3 ens mostra les dades mensuals sobre el moviment turístic a les Terres de l'Ebre en establiments turístics de tota mena corresponent a les pernoctacions dutes a terme durant el 2019, separant els àmbits territorials en dos: litoral i interior. Ràpidament, es pot observar la prominència de la zona litoral pel que fa a la interior, ja que la zona litoral capta el 74,5% de totes les pernoctacions (les pernoctacions a la zona litoral són 2,92 vegades superiors a les de l'interior). Aquest percentatge és molt semblat al corresponent al 2018 (76,1%), al 2017 (77,4%), al 2016 (77,6%) i al 2015 (77,7%), però trenca la tendència dels anys anteriors que havien experimentat una lleugera reducció de la quota de la zona interior. De tota manera, aquest 2019 s'accentua encara més la caiguda en la importància de la zona litoral amb una pèrdua d'1,6 punts percentuals respecte al 2018. En altres paraules, continua el clar predomini de la zona litoral però la zona interior va guanyant pes lentament any rere any.

En ambdues zones s'observa una forta estacionalitat, especialment a la zona litoral, que es concentra, com és habitual, en els mesos d'estiu (de juny a setembre). Així, durant els mesos de juliol i agost la zona litoral recull el 42,3% de totes les pernoctacions, mentre que la zona interior en recull el 30,4%. Durant el 2018 s'ha continuat incrementant lleugerament l'estacionalitat a la zona litoral, 1,2 punt percentuals, mentre que a la zona interior manté una estacionalitat molt

⁷ L'autor vol agrair a l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística (Eurecat, Centre Tecnològic de Catalunya) les facilitats donades per a l'obtenció tant de la memòria com de les bases de dades que han fet possible la redacció de part d'aquest capítol.

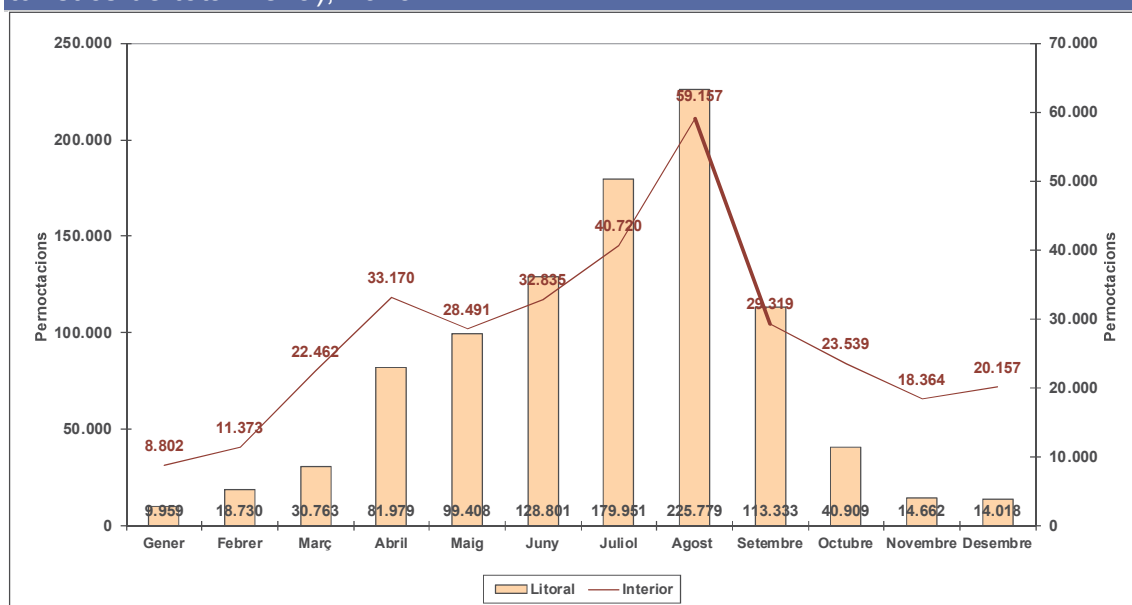
similar a l'assolida el 2018. Si ampliem els mesos d'estiu, incloent juny i setembre, s'accentua la diferència entre zones: el litoral capta el 67,6% (65,4%, el 2018) de totes les pernoctacions de l'any, mentre que la zona interior ho fa en un 49,3%. També es pot observar a la taula 5.3 com el mes d'abril (Setmana Santa), a la zona d'interior, presenta un volum de pernoctacions superior als mesos de maig i setembre. Aquest resultat no es dona a la zona litoral, ja que al mes de maig les pernoctacions són superiors a les d'abril però també en aquesta zona la Setmana Santa hi té un paper fonamental pel que fa a pernoctacions. A la zona interior el mes d'octubre també presenta un volum important de pernoctacions que posa de manifest la menor estacionalitat d'aquesta zona pel que fa a la zona litoral. Finalment, la tendència conjuntural dels últims anys es continua confirmant i és menys important en els períodes abril-juny i setembre-octubre, especialment a la zona litoral (el gràfic 5.5 també ens mostra el que acabem de comentar).

Taula 5.3. Moviment turístic (pernoctacions) a Terres de l'Ebre (establiments turístics de tota mena), 2019

	2019	Litoral	Interior	Total
Gener		9.959	8.802	18.761
Febrer		18.730	11.373	30.103
Març		30.763	22.462	53.225
Abril		81.979	33.170	115.149
Maig		99.408	28.491	127.899
Juny		128.801	32.835	161.636
Juliol		179.951	40.720	220.671
Agost		225.779	59.157	284.936
Setembre		113.333	29.319	142.652
Octubre		40.909	23.539	64.448
Novembre		14.662	18.364	33.026
Desembre		14.018	20.157	34.175
Total		958.292	328.389	1.286.681
% Variació 2017/18		-4,5%	3,1%	-2,8%
% Variació 2018/19		-15,7%	-8,2%	-13,9%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Gràfic 5.5. Moviment turístic (pernoctacions) a les Terres de l'Ebre (establiments turístics de tota mena), 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Segons els diferents tipus d'establiments turístics, a diferència d'exercicis anteriors, comprovem que tant el sector hotelier com el sector del càmping presenten valors similars però amb predomini dels càmpings, que representen el 48,2% del total de les pernòctacions, mentre que el sector hotelier presenta un valor lleugerament inferior, del 46,7%, i perd l'hegemonia d'anys anteriors. Aquest resultat no és trivial, ja que, com a norma general, les persones que s'allotgen en establiments hoteliers solen gastar més que les que ho fan en càmpings. D'una manera similar als anys anteriors (2015, 2016, 2017 i 2018), convé remarcar que a la zona litoral les quotes corresponents als diversos establiments turístics es concentren en hotels i càmpings, que conjuntament representen 94,9% de totes les pernòctacions de la zona litoral i, per tant, valors molt allunyats tant dels apartaments turístics com dels establiments de turisme rural. Com era d'esperar, la màxima estacionalitat la presenten els hotels i els càmpings, i tenen un comportament molt més estable els altres dos tipus d'establiments turístics: els apartaments i els establiments de turisme rural. Com hem comentat, a la zona interior hi predominen majoritàriament les pernòctacions en establiments hoteliers (67,4% del total) amb un increment d'1,3 punts percentuals respecte al 2018, que confirma el trencament de la caiguda d'uns 5 punts percentuals del 2016. A diferència de la zona litoral, els càmpings

només representen el 22,9% (el 23,7%, el 2018) del total de les pernoctacions. També com era d'esperar, la quota corresponent al turisme rural és sensiblement superior, el 7,6%, en comparació al litoral, però tant el turisme rural com els apartaments presenten quotes molt similars a les d'anys anteriors. Finalment, l'estacionalitat és molt menys acusada, encara que continuen predominant les pernoctacions als mesos de juliol i agost. A les taules 5.4 i 5.5 podem observar la forta davallada en les pernoctacions en establiments turístics de tota mena tant a la zona litoral com a la zona interior. A la zona litoral (taula 5.4), la variació respecte al 2018 és molt pronunciada en els establiments hotelers amb una caiguda del 24,2%, seguida dels establiments de turisme rural, amb una caiguda del 9,1% i dels càmpings (-6,7%). L'únic increment positiu el trobem en els apartaments amb una lleugera millora respecte al 2018, del 0,6%. En la zona interior tots els sectors experimenten caigudes considerables amb descensos del 13,3% del turisme rural; del 12% dels càmpings; del 6,2% dels hotels, i del 5,8% dels apartaments (vegeu la taula 5.5).

Taula 5.4. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en diferents tipus d'establiments turístics, 2019

	2019	Hotel	Càmping	Apartaments	Turisme rural
Gener		8.589	941	0	429
Febrer		15.292	2.586	452	400
Març		24.445	4.935	318	1.065
Abril		38.586	39.469	1.995	1.929
Maig		46.952	48.931	1.911	1.614
Juny		59.965	62.590	3.621	2.625
Juliol		76.917	93.040	7.048	2.946
Agost		80.292	131.191	7.890	6.406
Setembre		54.738	54.822	2.124	1.649
Octubre		23.697	16.263	10	939
Novembre		8.515	5.263	67	817
Desembre		9.279	1.794	1.739	1.206
Total		447.267	461.825	27.175	22.025
% Variació 2017/18		1,1%	-10,9%	0,1%	0,8%
% Variació 2018/19		-24,2%	-6,7%	0,6%	-9,1%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Taula 5.5. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre (zona interior) en diferents tipus d'establiments turístics, 2019

	2019	Hotel	Càmping	Apartaments	Turisme rural
Gener		7.891	404	49	458
Febrer		10.202	761	129	281
Març		15.895	2.965	2.428	1.174
Abril		20.167	8.719	1.671	2.613
Maig		19.754	6.904	519	1.314
Juny		21.806	8.824	263	1.942
Juliol		25.048	11.107	621	3.944
Agost		34.821	17.572	789	5.975
Setembre		20.781	6.417	177	1.944
Octubre		17.447	4.397	193	1.502
Novembre		13.825	3.173	145	1.221
Desembre		13.840	3.843	43	2.431
Total		221.477	75.086	7.027	24.799
% Variació 2017/18		3,5%	3,5%	17,7%	-3,7%
% Variació 2018/19		-6,2%	-12,0%	-5,8%	-13,3%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

A la taula 5.6 s'observen les tendències conjunturals pel que fa als mercats turístics que visiten les Terres de l'Ebre. Es veu com el mercat espanyol representa el 73,5% del moviment turístic total —el 75,2% el 2018 i el 69,9% el 2017—, sent del 70,7% a la zona litoral —del 73,1% el 2018 i del 66,3% el 2017. Podem comprovar com el mercat espanyol perd pes respecte a l'any anterior però amb percentatges encara superiors als de 2017. Pel que fa a la zona interior, aquests percentatges canvien considerablement, ja que els visitants espanyols representen el 81,7% del total, un percentatge inferior al del 2018, que va ser del 82,1%. En definitiva, respecte al 2018 el mercat espanyol ha experimentat una disminució de la presència a les Terres de l'Ebre, especialment a la zona litoral, encara que la seva presència continua sent, molt molt superior a la del mercat exterior. Els gràfics 5.6 i 5.7 ens mostren una estacionalitat acusada en el litoral, especialment per als visitants estrangers, amb un pic molt pronunciat durant els mesos de juliol i agost (per als visitants espanyols aquest pic és encara més pronunciat al mes d'agost) i un comportament més estable a la zona d'interior, encara que per als espanyols el mes de màxima afluència continua sent el mes d'agost. Cal comentar que, en aquest cas, el mes d'abril presenta un pic similar

al del juliol degut a Setmana Santa. També convé destacar el canvi de tendència de la dinàmica negativa de la zona interior, que havia experimentat creixements negatius el 2016 per passar a creixements clarament positius el 2017 i el 2018, però tornen a ser negatius el 2019, tant per a visitants espanyols com per a estrangers.

Taula 5.6. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger, 2019

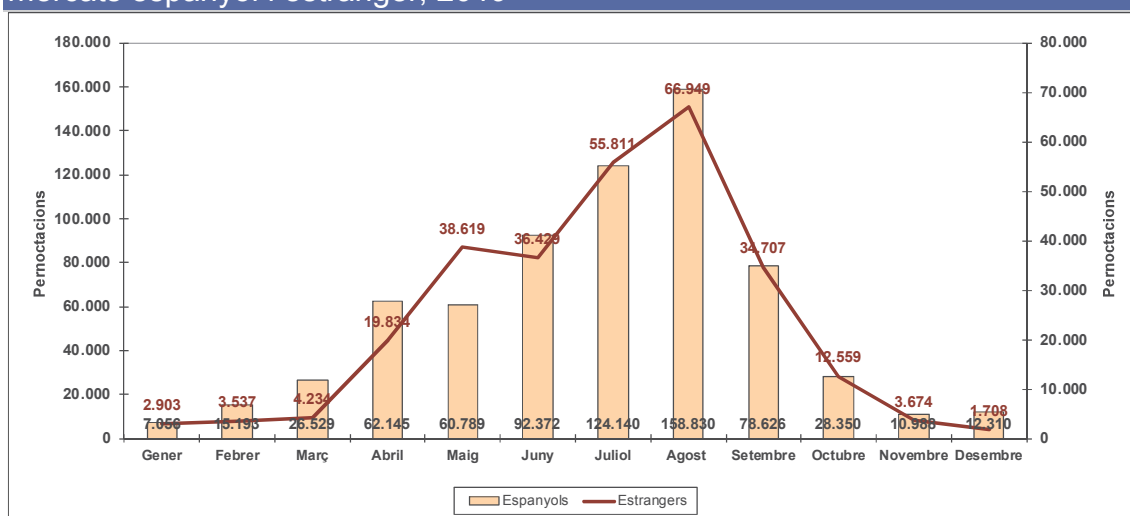
	LITORAL		INTERIOR		
	2019	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener		7.056	2.903	7.350	1.452
Febrer		15.193	3.537	10.404	969
Març		26.529	4.234	19.238	3.224
Abril		62.145	19.834	29.453	3.717
Maig		60.789	38.619	22.236	6.255
Juny		92.372	36.429	26.252	6.583
Juliol		124.140	55.811	29.765	10.955
Agost		158.830	66.949	49.093	10.064
Setembre		78.626	34.707	21.465	7.854
Octubre		28.350	12.559	18.943	4.596
Novembre		10.988	3.674	16.264	2.100
Desembre		12.310	1.708	17.873	2.284
Total		677.326	280.966	268.337	60.052
% Variació 2017/18		5,1%	-23,7%	3,1%	3,4%
% Variació 2018/19		-18,5%	-8,0%	-8,6%	-6,1%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Un any més, en el moviment turístic del mercat estranger destaca, a la zona litoral, la presència de visitants francesos, que representen una mica menys de la meitat del total (49,3%), un valor lleugerament inferior al del 2018, que era del 50,4%, seguits pels holandesos (13,5%), els anglesos (8,9%) i els alemanys (8,4%). La resta de procedències ja són valors sensiblement inferiors, tal com es pot observar al gràfic 5.8. La zona interior presenta unes quotes més equilibrades i ocupen igualment el primer lloc els visitants francesos (35,5%; el 37,8% el 2018) seguit dels anglesos (14,1%), els alemanys (10,2%) i els holandesos (9,3%), tal com recull el gràfic 5.9. Respecte al 2018, s'observa com a la zona litoral tant l'ordre de procedència com la quota corresponent a cada país d'origen són molt

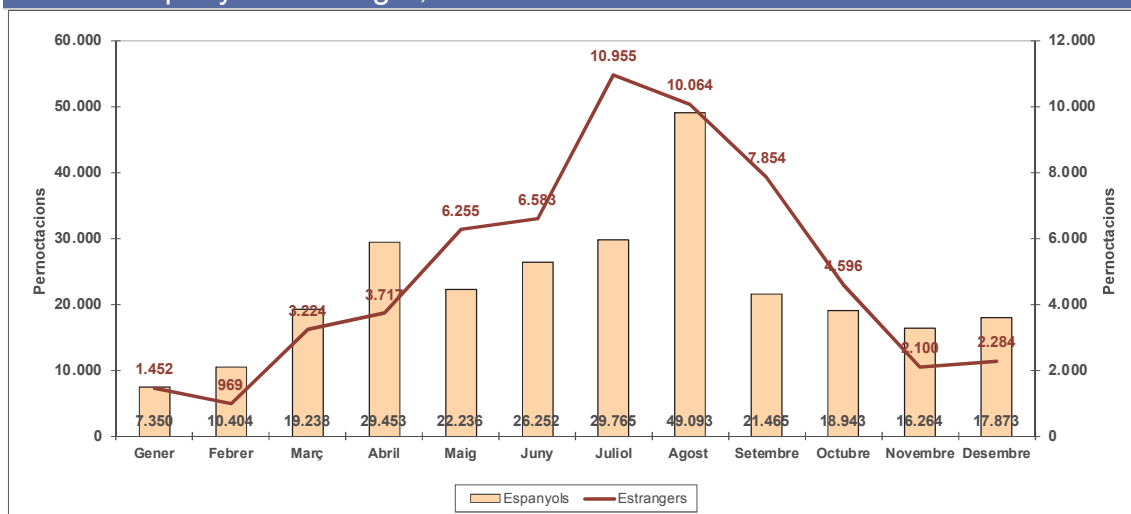
similars però amb més importància de la presència d'holandesos respecte a la d'alemanys. A la zona interior, tant l'ordre com la procedència són molt similars als dels anys 2018 i 2017. Tant a la zona litoral com en la zona interior l'ordre de les preferències és el mateix que el corresponent al 2018 i molt similar al de 2017, encara que amb petites variacions en els percentatges. En aquest punt caldria preguntar-se pel possible efecte del Brexit sobre la importància en la procedència de turistes que procedeixen del Regne Unit i que visiten les nostres terres. Les dades ens mostren que aquest efecte, de moment, ha estat molt menor, ja que la presència de turistes procedents del Regne Unit s'ha mantingut en la zona litoral, encara que cal reconèixer un descens acusat de la presència d'anglesos a la zona interior, però que és la que experimenta menys aflluència de turistes. En altres paraules, hi ha hagut una disminució general en el nombre de visitants i també dels que procedeixen del Regne Unit, especialment en la zona interior sense que sigui clar que això es degui precisament al Brexit.

Gràfic 5.6. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger, 2019

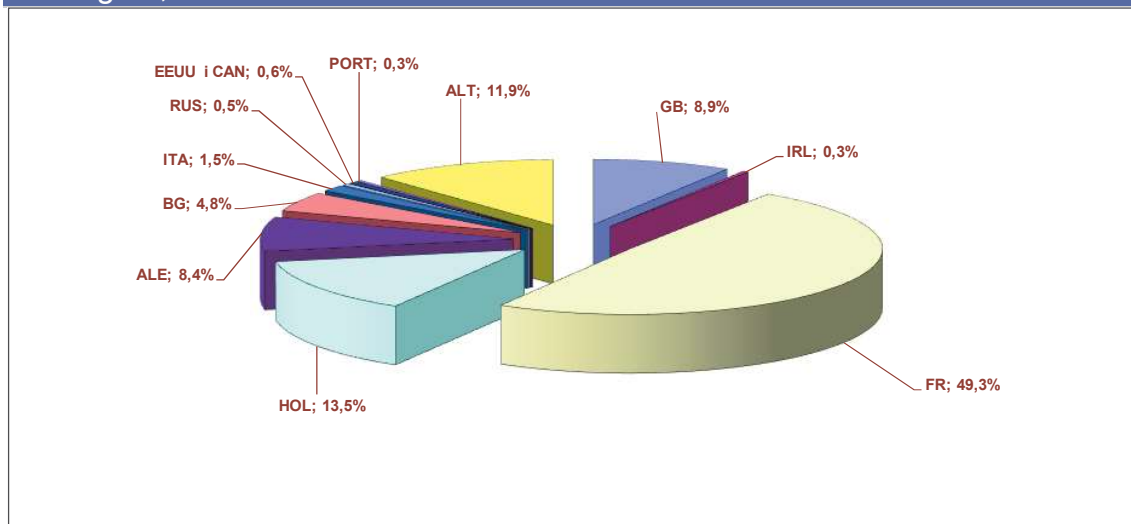
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Gràfic 5.7. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger, 2019

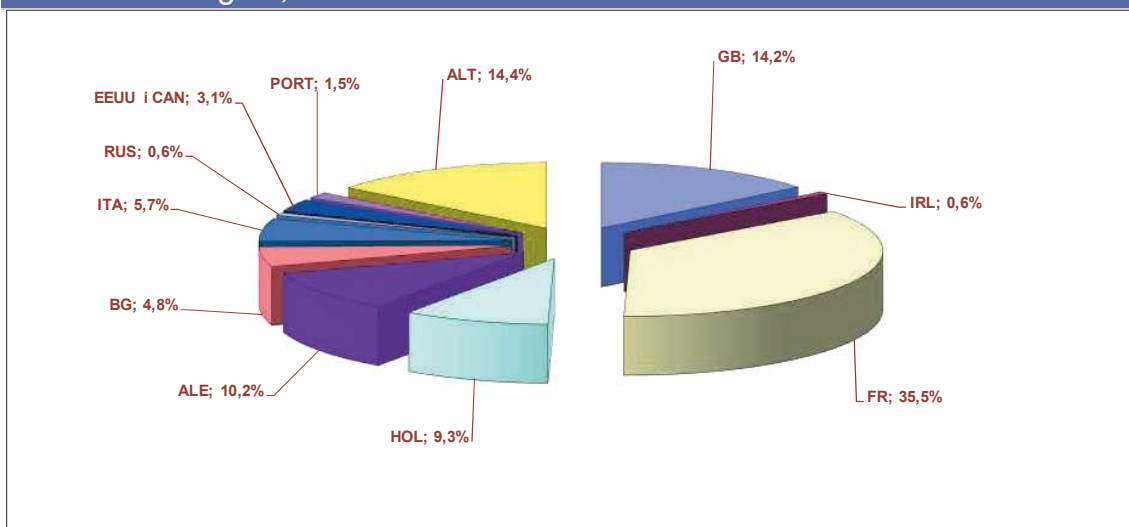
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Gràfic 5.8. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per als mercats estrangers, 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Gràfic 5.9. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre (zona interior) per als mercats estrangers, 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Per finalitzar aquest apartat, posem la nostra atenció en el moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiments d'acollida (taules 5.7 i 5.8). Ambdues taules ens mostren les dades corresponents a la zona de litoral i d'interior relatius al 2019. Començant per la zona litoral, observem que als hotels es confirma el canvi en la tendència observada el 2016, ja que el mercat espanyol recupera una bona part de la seva quota de mercat (augmenta un 11,7% el 2016, un 8,0% el 2017, un 3,1% el 2018 i un -22,7% el 2019) a costa de la quota estrangera, que va disminuir un 1,6% el 2016, la qual es recupera el 2017 amb un increment del 5,8% i torna a davallar el 2018 un 6,8%, i continua baixant en un 30,6% el 2019. Com acabem de comentar, tant el nombre de visitants espanyols com el d'estrangers disminueix considerablement, encara que el d'estrangers ho fa en més proporció, per això la quota de visitants nacionals augmenta, encara que el nombre, en valor absolut, disminueix. Tant en el sector dels càmpings com en el dels apartaments augmenta el nombre de visitants estrangers i disminueix el dels espanyols, especialment en els càmpings. Pel que fa als establiments de turisme rural succeeix alguna cosa semblant als hotels: disminueix el nombre de visitants tant espanyols com estrangers però el d'estrangers ho fa en més proporció, per la qual cosa augmenta la quota de visitants nacionals en aquesta mena d'establiments.

Taula 5.7. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptor, 2019

	2019		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	6.403	2.186	247	694	0	0	405	24
Febrer	13.512	1.780	838	1.748	452	0	391	9
Març	22.966	1.479	2.187	2.748	318	0	1.057	8
Abril	32.329	6.257	25.981	13.488	1.989	6	1.846	83
Maig	36.340	10.612	21.052	27.879	1.853	58	1.543	71
Juny	51.021	8.944	36.288	26.302	2.471	1.150	2.591	34
Juliol	62.447	14.470	56.355	36.685	2.791	4.257	2.547	399
Agost	64.421	15.871	83.983	47.208	5.006	2.884	5.421	985
Setembre	46.353	8.385	29.477	25.345	1.455	669	1.341	308
Octubre	19.842	3.855	7.673	8.590	10	0	825	114
Novembre	7.372	1.143	2.753	2.510	67	0	796	21
Desembre	8.329	950	1.051	743	1.739	0	1.191	15
Total	371.335	75.932	267.885	193.940	18.152	9.023	19.955	2.070
% Variació 2017/18	3,1%	-6,8%	9,0%	-31,8%	-2,6%	6,6%	4,1%	-18,7%
% Variació 2018/19	-22,7%	-30,6%	-13,7%	4,9%	-2,8%	8,0%	-6,7%	-27,2%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Taula 5.8. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptor, 2019

	2019		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	6.715	1.176	210	194	32	17	393	65
Febrer	9.264	938	761	0	128	1	252	29
Març	13.767	2.128	2.096	869	2.428	0	947	227
Abril	17.205	2.962	8.427	292	1.486	185	2.335	278
Maig	15.882	3.872	4.893	2.011	480	39	981	333
Juny	18.498	3.308	5.752	3.072	228	35	1.774	168
Juliol	19.240	5.808	7.284	3.823	490	131	2.751	1.193
Agost	28.281	6.540	15.297	2.275	789	0	4.726	1.249
Setembre	15.410	5.371	4.406	2.011	177	0	1.472	472
Octubre	14.187	3.260	3.443	954	193	0	1.119	383
Novembre	12.175	1.650	2.837	336	145	0	1.107	114
Desembre	12.176	1.664	3.284	559	42	1	2.371	60
Total	182.799	38.678	58.692	16.394	6.618	409	20.228	4.571
% Variació 2017/18	2,0%	12,8%	7,6%	-5,8%	17,5%	19,4%	-2,0%	-12,3%
% Variació 2018/19	-8,8%	8,3%	-5,3%	-29,7%	-3,6%	-31,5%	-16,7%	6,0%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Si ens centrem en la zona interior de les Terres de l'Ebre, veiem que, després del gran increment experimentat el 2015 i les fortes caigudes el 2016 pel que fa al mercat estranger tant en establiments hotelers com en càmpings, que són precisament els establiments amb més volum de pernотacions, es percep una recuperació molt feble en els establiments hotelers (0,5%) i una de molt forta en els càmpings del 74,1% el 2017. El 2018 es consolida el creixement en els establiments hotelers i retrocedeix en els càmpings. El 2019 continua una

tendència similar: consolidació en els establiments hotelers i creixement en els de turisme rural i fortes caigudes en els càmpings i els apartaments. Al mercat domèstic cau el nombre de visitants, més en els establiments de turisme rural (-16.7%) i en els establiments hotelers (-8,8%) i s'inverteix el resultat que s'havia obtingut en l'exercici anterior (vegeu la taula 5.8).⁸

5.3. Característiques del turisme: enquesta 2019⁹

A fi de diferenciar sociodemogràficament els turistes allotjats a les Terres de l'Ebre, de conèixer la distribució i les característiques dels turistes segons les diferents tipologies d'allotjament i de descobrir les pautes de relació amb el territori dels turistes, des de fa uns quants anys, l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre i, a partir d'aquest any, l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística duen a terme una enquesta sobre les principals característiques de la demanda turística, segons les diferents modalitats d'allotjament, de la marca Terres de l'Ebre.

Aquest apartat el dedicarem a destacar alguns dels principals resultats obtinguts en aquest estudi que procedeixen de la memòria "Terres de l'Ebre. Any 2019. Caracterització de la demanda turística d'hotels, càmpings i establiments de turisme rural". Per primera vegada se n'han obtingut dades anuals i, també, dades corresponents a l'estiu de 2019 per poder comparar-les amb les obtingudes el 2018. En concret, l'estudi es basa en 1.284 enquestes realitzades durant tot l'any 2019, de les quals 439 corresponen als mesos d'estiu. Cal remarcar que el mostreig no és probabilístic i que, com sempre que es fan enquestes, els resultats cal considerar-los en la seva justa mesura.

Després d'onze anys fent el mateix tipus d'enquesta durant el període estival, l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre va considerar

⁸ A l'annex A5.13 es presenten les dades per a tots dos mercats per al conjunt de les Terres de l'Ebre.

⁹ L'autor vol tornar a agrair a l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística les facilitats donades per a l'obtenció tant de la memòria com de les bases de dades que han fet possible la redacció de part d'aquest capítol.

d'interès conèixer el perfil de demanda fora de la temporada d'estiu, per la qual cosa va elaborar l'estudi centrant-se en els períodes de primavera i tardor el 2017. El 2018 va considerar oportú tornar estudiar el perfil de la demanda a l'estiu i, finalment, el 2019, l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística ha considerat ampliar el període mostral a tot l'any, però mantenint la mostra d'estiu. Aquestes decisions fan que els resultats siguin difícilment comparables entre períodes, ja que el tipus de turista que acudeix a passar les vacances a les Terres de l'Ebre variarà, com veurem més endavant, considerablement depenent del període temporal analitzat. Així, per exemple, és d'esperar menys presència de famílies (els fills estan en període escolar), més presència de persones de major edat (jubilats), més presència dels desplaçaments amb autobús o estades més curtes (caps de setmana) quan es té en compte un període no estival i succeeix el contrari a l'estiu. La taula 5.9 ens mostra les diferents característiques del turista durant l'estiu de 2018, l'estiu de 2019 —que són comparables entre ells— i els corresponents a tot l'any 2019, que no es poden comparar amb els de l'estiu per les raons abans esmentades. Per comprendre-ho millor, hem dividit la taula 5.9 en tres parts, que es refereixen a les característiques del turista, les característiques de l'estada i la relació amb la destinació.

Una de les primeres coses a tenir en compte és que els resultats obtinguts de l'estiu de 2019 seran semblants o s'assemblaran més als obtinguts per al mateix període de temps de 2018 i diferiran substancialment als de 2019 si es considera tot l'any. Així, i en aquest cas, són els turistes entre 35 i 44 anys el grup més freqüent a les Terres de l'Ebre durant l'estiu de 2018, el de 2019 i quan es considera l'any 2019 en la seva totalitat, ja que representen el 36,4% del total l'estiu de 2018, el 29,7% a l'estiu de 2019 i el 26,6% el 2019. A continuació, en els tres períodes de temps considerats, segueix el grup entre 45 i 54 i, a continuació, segueix el grup de més de 65 anys a l'estiu de 2018 però no a l'estiu de 2019 o el 2019, en què correspon a la franja d'edat entre 55 i 64 anys. La principal diferència que hi ha rau en el fet que durant tot l'any 2019 la importància dels diferents grups d'edat és més homogènia, ja que els majors de 65 anys tenen més possibilitats de viatjar fora dels períodes de màxima afluència.

Quant a l'origen, independentment del període estudiat, el mercat català continua sent el més nombrós, amb una freqüència superior al 50% en tots els casos; seguit del mercat estranger, especialment en considerar el 2109, i l'espanyol, que aglutina al voltant del 20% del total de turistes. Hi ha una plena coincidència al mercat català, ja que són els barcelonins els qui majoritàriament ens visiten seguits, a molta distància, pels tarragonins. Pel que fa a la resta de l'Estat, els majoritaris són els procedents de comunitats autònomes adjacents: Aragó i el País Valencià, encara que tant a l'estiu de 2018 com a l'estiu de 2019 i durant el 2019 també destaquen els procedents del País Basc i de Madrid. En els d'origen estranger, continuen dominant àmpliament els francesos, seguits dels visitants dels Països Baixos, els alemanys i els suïssos i britànics.

Taula 5.9. Característiques de la demanda turística estiu 2019. Característiques del turista

	Estiu 2018		Estiu 2019		Any 2019	
Edat						
	35/44 anys	36,4%	35/44 anys	29,7%	35/44 anys	26,8%
	45/54 anys	22,5%	45/54 anys	25,0%	45/54 anys	24,5%
	65 o més	16,7%	55/64 anys	20,8%	55/64 anys	21,5%
	55/64	15,6%	65 o més	12,4%	65 o més	17,4%
Origen						
	Catalans	60,4%	Catalans	53,0%	Catalans	50,7%
	Barcelona	46,2%	Barcelona	40,4%	Barcelona	33,2%
	Tarragona	7,6%	Tarragona	6,5%	Tarragona	10,7%
	Resta Estat	19,1%	Resta Estat	21,2%	Resta Estat	20,4%
	Aragó	5,5%	País Valencià	6,2%	País Valencià	6,1%
	País Valencià	4,0%	Aragó	4,5%	Aragó	4,0%
	País Basc	4,3%	País Basc	2,0%	Madrid	3,1%
	Madrid	2,1%	Madrid	1,7%	País Basc	1,8%
	Estrangers	20,5%	Estrangers	25,8%	Estrangers	28,9%
	França	11,9%	França	15,5%	França	11,3%
	Països Baixos	1,8%	Països Baixos	2,6%	Països Baixos	1,8%
	Alemanya	1,1%	Alemanya	1,3%	Suïssa	0,9%
	Suïssa	0,3%	Suïssa	1,1%	Alemanya	2,4%
Classe social						
	Mitjana	36,5%	Mitjana-Alta	37,9%	Mitjana	44,5%
	Mitjana-Alta	35,0%	Mitjana	33,1%	Mitjana-Alta	23,8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Un altre punt a destacar fa referència a la classe social dels turistes: la classe mitjana ha estat el grup social predominant, amb freqüències que oscil·len entre el 36,5% del total a l'estiu de 2018 i el 44,5% del 2019. Segueix la classe mitjana-alta amb un 35,0% a l'estiu de 2018, però amb valors sensiblement inferiors tant a l'estiu de 2019 com el 2019, en què només representen el 23,8%. Aquest resultat no hauria de sorprendre'ns, ja que, com hem comentat anteriorment, fora de temporada alta solen viatjar jubilats i es programen excursions en autocar tant

de jubilats com d'escolars que no solen tenir rendes molt elevades. Això, segurament, tindrà les seves conseqüències, ja que la despesa per turista serà, molt probablement, diferent segons el període de temps considerat.

La durada de l'estada és d'unes sis nits durant els períodes estivals i cau a 4,4 nits en considerar tot l'any 2019. Fora de períodes estivals, hi predominen els viatges curts, de cap de setmana i les estades relativament curtes. Durant l'estiu de 2019, en què adquireixen certa importància les pernoctacions en càmpings, hi predominen les estades més llargues i només el 23,1% hi fa estades curtes d'una o dues nits. Com es pot comprovar en la taula 5.9 (continuació), no hi ha una diferència molt notable entre l'estiu de 2019 i el de 2018. Es viatja en família amb nens durant els períodes d'estiu seguits, en importància, pels qui ho fan en parella. Durant l'any 2019 (quan parlem d'any 2019 ens referim a la totalitat de l'any) aquest ordre s'inverteix: hi predominen els viatges en parella, el 36,1% del total, seguit pels viatges de famílies amb fills, amb un 29,0%. Convé remarcar la importància dels qui viatgen sols o els qui ho fan per assistir a congressos o fer viatges d'empresa, que comencen a tenir un cert pes durant el 2019 (vegeu la taula 5.9, a continuació). En tots els casos hi destaquen els desplaçaments en vehicle particular i només durant el 2019, fora de temporada alta, adquireixen una certa importància els desplaçaments amb autocaravana i, sobretot, amb autocar.

Taula 5.9. (continuació) Característiques de la demanda turística estiu 2019. Característiques de l'estada

Durada Estada	Estiu 2018		Estiu 2019		Any 2019	
	Mitjana	6,7 nits	Mitjana	6,3 nits	Mitjana	4,4 nits
	1-2 nits	17,3%	1-2 nits	23,1%	1-2 nits	41,2%
	Fins a 7 nits	74,6%	Fins a 7 nits	73,0%	Fins a 7 nits	86,8%
Acompanyants						
	Famílies amb nens	58,0%	Famílies amb nens	49,6%	Parelles	36,1%
	Parelles	31,0%	Parelles	26,7%	Famílies amb nens	29,0%
	Sol	2,7%	Sol	5,9%	Empreses i altres	8,2%
	Empreses i altres	2,2%	Empreses i altres	3,5%	Sol	7,3%
Mitjà de transport						
	Vehicle particular	90,4%	Vehicle particular	86,3%	Vehicle particular	73,0%
	Autocaravana	2,5%	Autocaravana	4,6%	Autocaravana	12,4%
	Autocar	0,9%	Autocar	2,0%	Autocar	5,3%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

Els qui viatgen per primera vegada a les Terres de l'Ebre representen al voltant d'un terç del total i indiquen una alta fidelitat a la destinació, ja que entre el 60% i el 70% dels visitants ja la coneixien, i els motius del viatge varien segons el

període en el qual s'han fet. Així, a l'estiu hi predominen els motius relacionats amb la platja i el relax i queden en un segon pla la gastronomia i les activitats culturals. Quan considerem tot l'any en conjunt, els motius relacionats amb la platja passen a un segon pla i hi predominen el relax i la gastronomia. La despesa mitjana assoleix un valor de 148 euros el 2019 i de 176 euros a l'estiu de 2019, sensiblement superior a la de l'estiu de 2018. Com hem comentat anteriorment, fora de temporada alta solen viatjar persones amb menys poder adquisitiu, cosa que es reflecteix amb una despesa diària menor, tal com acabem d'indicar.

Taula 5.9. (continuació) Característiques de la demanda turística estiu 2019. Relació amb la destinació

	Estiu 2018		Estiu 2019		Any 2019	
Fidelitat						
	Primera vegada	20,6%	Primera vegada	27,5%	Primera vegada	34,1%
Activitats realitzades						
	Relaxar-se i descansar	74,7%	Platja	74,8%	Passejar	63,5%
	Platja	68,4%	Passejar	73,8%	Gastronomia	59,9%
	Passejar	66,9%	Relaxar-se i descansar	49,2%	Relaxar-se i descansar	49,4%
	Gastronomia	63,0%	Gastronomia	46,6%	Visitar llocs culturals	46,5%
	Visitar llocs culturals	55,3%	Visitar llocs culturals	37,9%	Platja	45,2%
Despesa mitjana						
	Mitjana	117 Euros	Mitjana	176 Euros	Mitjana	148 Euros

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

En definitiva, podríem dir que, a grans trets, el perfil corresponent a la demanda turística de l'estiu de 2019 és el d'una persona d'entre 35 i 44 anys, que viatja en família amb fills i ho fa majoritàriament en vehicle particular. Es tracta d'una persona d'origen català (principalment de Barcelona). Si arribés de l'estranger, hi predominarien els francesos, i si ho fes de la resta de l'Estat, provindria de les dues comunitats autònomes limítrofes amb la catalana o del País Basc. Hi faria una estada mitjana de 6,3 nits encara que també hi predominen les estades curtes, d'una o dues nits. Aproximadament el 75% dels turistes ja coneixen les Terres de l'Ebre i aprofiten l'estada per fer activitats relacionades amb el bon temps: relaxar-se, anar a la platja, passejar o degustar la gastronomia. Procedeixen d'una classe social entre mitjana i mitjana alta i fan una despesa de 176 euros. El 2019 el perfil és bastant semblant i correspon a el d'una persona d'entre 35 i 44 anys, que viatja en parella i ho fa majoritàriament en vehicle particular. Es tracta d'una persona d'origen català (principalment de Barcelona). Si arribés de l'estranger, hi predominarien els francesos, i si ho fes de la resta de

l'Estat, provindria de les dues comunitats autònomes limítrofes amb la catalana. Hi fa una estada mitjana de 4,4 nits, també hi predominen les estades curtes, d'una o dues nits. Aproximadament el 65% dels turistes ja coneixen les Terres de l'Ebre i aprofiten l'estada per dur a terme activitats relacionades amb la tranquil·litat: relaxar-se, passejar o degustar la gastronomia. Procedeixen d'una classe social entre mitjana i mitjana alta i hi fan una despesa de 148 euros.

5.4. Oferta turística a les Terres de l'Ebre

5.4.1. Oferta receptiva¹⁰

Any rere any comentem el mateix, i és que el nombre d'establiments turístics i de les seves corresponents places de la marca Terres de l'Ebre estan molt poc d'acord amb la seva extensió territorial, ja que mentre que aquesta representa el 10,4% de tot el territori català, el nombre d'establiments turístics només representa el 4,0% del total i el nombre de places un 2,2%, valors que es mantenen relativament estables amb el temps (de fet aquests valors, el 2016, eren el 3,9% i el 2,3% respectivament, i el 2017 i el 2018, eren els mateixos: el 4,0% dels establiments i el 2,2% de les places). Aquesta paradoxa s'accentua si tenim en compte que es tracta d'una marca que té una extensió considerable de costa i, no obstant això, tant el nombre d'establiments turístics com les seves places s'assemblen més a comarques d'interior o a marques com Terres de Lleida i no a altres comarques amb longituds de costa similars (vegeu la taula 5.10).

¹⁰ Totes les dades que apareixen en aquest capítol es refereixen al 2018, atès que encara no han aparegut les corresponents al 2019 en el moment de redactar aquestes línies (febrer de 2020).

Taula 5.10. Oferta d'equipaments receptius a les marques turístiques de Catalunya, 2018

	Establiments		Places		Quota 2018	
	2017	2018	2017	2018	Establiments	Places
Barcelona	743	755	81.768	83.071	12,9%	13,7%
Costa Barcelona	658	675	93.735	94.213	11,5%	15,6%
Costa Brava	1.352	1.373	204.460	203.675	23,4%	33,7%
Costa Daurada	535	543	122.893	123.642	9,3%	20,4%
Paisatges Barcelona	421	429	10.300	10.416	7,3%	1,7%
Pirineus	1.442	1.455	59.133	59.381	24,8%	9,8%
Terres de l'Ebre	232	236	13.350	13.382	4,0%	2,2%
Terres de Lleida	257	251	7.374	7.286	4,3%	1,2%
Val d'Aran	133	139	9.699	10.157	2,4%	1,7%
Total Catalunya	5.773	5.856	602.712	605.223	100,0%	100,0%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

En aquest apartat farem una breu anàlisi sobre l'oferta turística a les Terres de l'Ebre i la compararem, el la mesura que sigui possible, amb la posició relativa pel que fa a la resta de Catalunya. Estudiarem els establiments turístics existents, la classificació i categoria, el nombre de places que ofereixen o la qualitat d'aquestes places, entre altres aspectes. Així, comencem analitzant l'evolució temporal (període 2004-2018), en què s'observa que el turisme rural, igual que la resta de marques i de Catalunya en conjunt, ha augmentat considerablement el nombre d'establiments i de places, però la seva quota ha experimentat un declivi constant, que ha passat del 6,3% del total el 2004 al 4,6% el 2015, valor que s'ha mantingut constant el 2016 i ha augmentat al 4,7% el 2017. El 2018 ha continuant aquesta tendència lleugerament a l'alça, que aconseguix una quota del 4,9%. Dit d'una altra forma, n'ha augmentat el nombre d'establiments de turisme rural i les places ofertes però a un ritme inferior al de la resta de Catalunya, encara que aquests dos últims anys la tendència s'ha invertit lleugerament. Pel que fa als càmpings, ha disminuït el nombre d'establiments al llarg dels anys analitzats i també el pes relatiu; no obstant això, el nombre de places ha experimentat un lleuger increment, la qual cosa indica l'existència d'establiments de més capacitat. Aquesta afirmació cal matisar-la, ja que des de 2015, tant el nombre de places com el d'establiments ha estat constant, mentre que a la resta de Catalunya tant l'un com l'altre han anat augmentant, per la qual cosa la quota de les Terres de l'Ebre ha anat disminuint gradualment. No obstant això, el 2018 a Catalunya s'han mantingut constants tant el nombre d'establiments de càmping com el de places, per la qual cosa, la

quota de les Terres de l'Ebre no ha variat entre 2017 i 2018. Finalment, els establiments hotelers han experimentat lleugers avenços tant en el nombre com en les places ofertes i en la seva posició relativa, encara que, igual que en la resta de marques, tant els establiments com les places han anat augmentant gradualment al llarg del temps. Malgrat això, el 2018 la tendència s'ha invertit, ja que mentre que a la resta de Catalunya augmentaven tant el nombre d'establiments hotelers com el de places, a les Terres de l'Ebre s'experimentava un retrocés que ha fet reduir totes dues xifres, per això la quota ha disminuït lleugerament i s'ha situat en l'1,6% del total de places hoteleres (vegeu la taula 5.11).

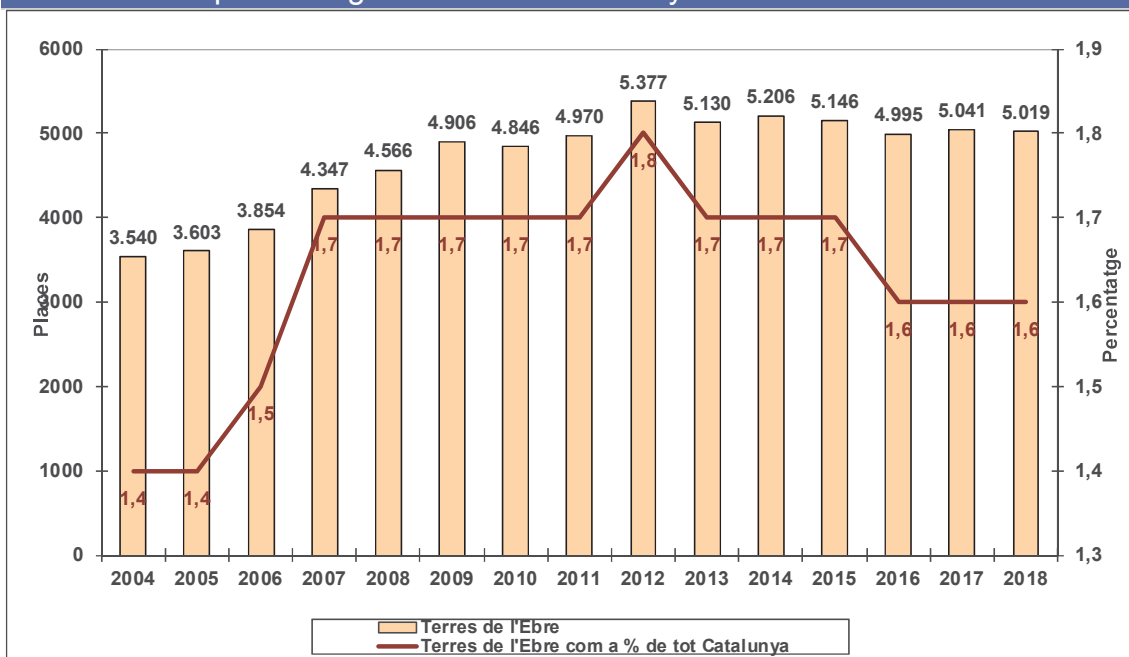
L'evolució temporal que acabem de comentar també la trobem en els gràfics 5.10, 5.11 i 5.12. El gràfic 5.10 ens indica el nombre de places hoteleres juntament amb la posició relativa de Terres de l'Ebre pel que fa al conjunt de Catalunya. Els gràfics ens mostren el nombre de places i la posició relativa pel que fa a Catalunya de càmpings (gràfic 5.11) i allotjaments de turisme rural (gràfic 5.12). Hem deixat en els annexos els mateixos gràfics però referits al nombre d'establiments, tant en valor absolut com en la posició relativa, pel que fa al conjunt de Catalunya, tant per a establiments hotelers com per a càmpings i establiments de turisme rural (annexos A5.14, A5.15 i A5.16).

Taula 5.11. Evolució del nombre d'establiments de tota mena a les Terres de l'Ebre, les seves comarques i Catalunya

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural	Total places turístiques
Baix Ebre							
2004	27	1.458	10	5.043	27	169	6.670
2007	31	2.074	8	4.305	32	192	6.571
2010	31	2.334	8	4.305	39	244	6.883
2015	35	2.626	4	4.119	45	289	7.034
2016	34	2.471	4	4.119	50	298	6.888
2017	35	2.511	4	4.119	50	310	6.940
2018	34	2.495	4	4.119	51	319	6.933
Montsià							
2004	30	1.626	7	2.399	26	256	4.281
2007	30	1.521	6	1.754	30	301	3.576
2010	31	1.576	5	1.514	30	301	3.391
2015	31	1.540	5	2.400	32	300	4.240
2016	31	1.532	5	2.400	32	300	4.232
2017	32	1.544	5	2.400	31	291	4.235
2018	32	1.544	5	2.400	32	295	4.239
Ribera d'Ebre							
2004	10	315	1	163	7	68	546
2007	12	354	1	163	11	87	604
2010	13	375	1	163	15	115	653
2015	14	402	2	333	15	110	845
2016	16	414	2	333	15	113	860
2017	15	408	2	333	17	119	860
2018	14	402	2	333	19	141	876
Terra Alta							
2004	10	297	1	335	16	149	781
2007	15	398	1	335	20	183	916
2010	15	561	2	354	22	193	1.108
2015	16	578	3	561	20	167	1.306
2016	16	578	3	561	20	167	1.306
2017	16	578	3	561	22	176	1.315
2018	16	578	3	561	24	195	1.334
Terres de l'Ebre							
2004	77	3.696	19	7.940	76	642	12.278
2007	88	4.347	16	6.557	93	763	11.667
2010	90	4.846	16	6.336	106	853	12.035
2015	96	5.146	14	7.413	112	866	13.425
2016	97	4.995	14	7.413	117	878	13.286
2017	98	5.041	14	7.413	120	896	13.350
2018	96	5.019	14	7.413	126	950	13.382
Catalunya							
2004	2.577	248.907	358	246.007	1.283	10.131	505.045
2007	2.671	261.548	344	235.838	1.777	13.629	511.015
2010	2.826	286.955	353	231.769	2.034	15.859	534.583
2015	2.941	306.691	348	268.842	2.367	18.737	594.270
2016	2.978	309.486	350	270.585	2.403	18.938	599.009
2017	3.007	312.249	351	271.425	2.415	19.038	602.712
2018	3.040	313.788	351	271.908	2.465	19.527	605.223

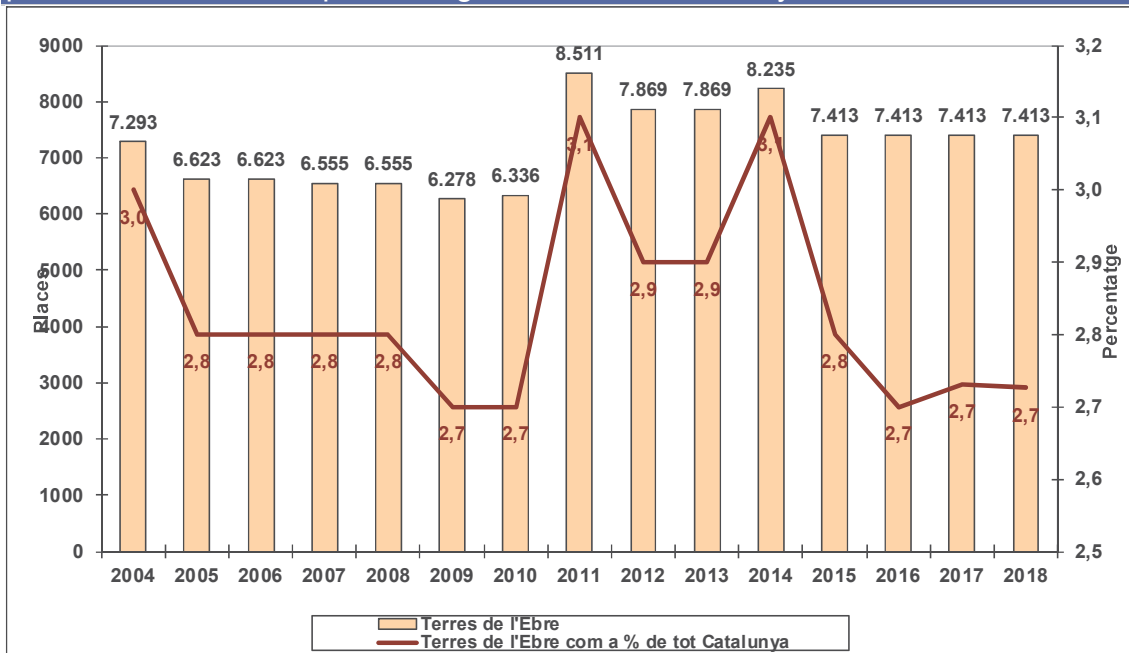
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 5.10. Nombre de places hoteleres a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

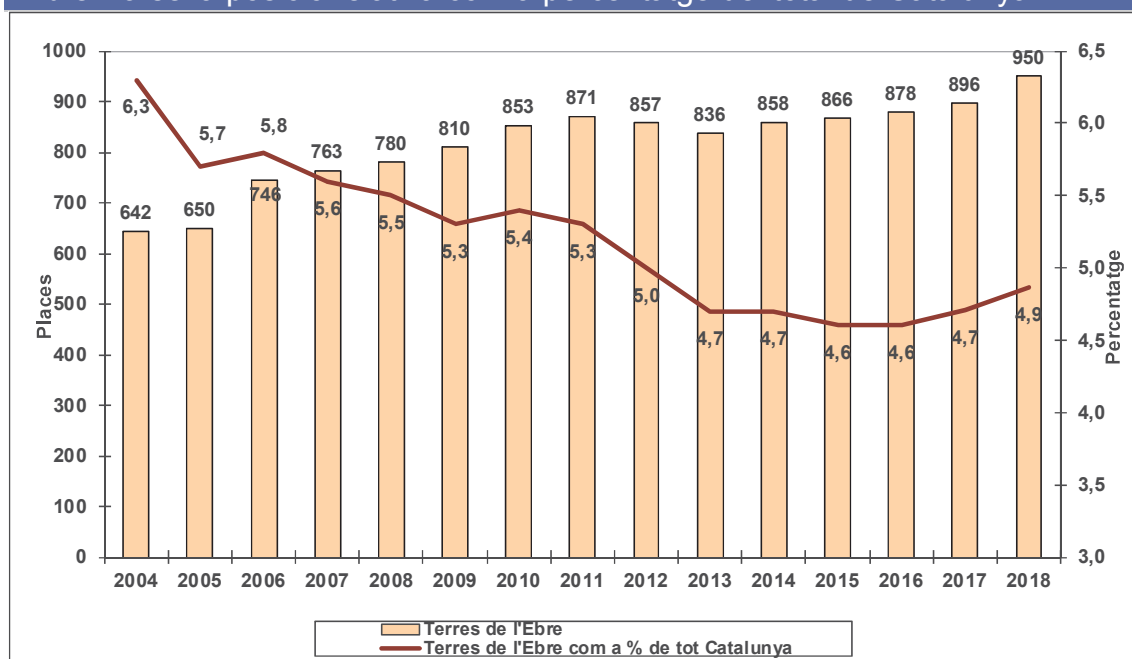
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 5.11. Nombre de places de càmping a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 5.12. Nombre de places d'establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

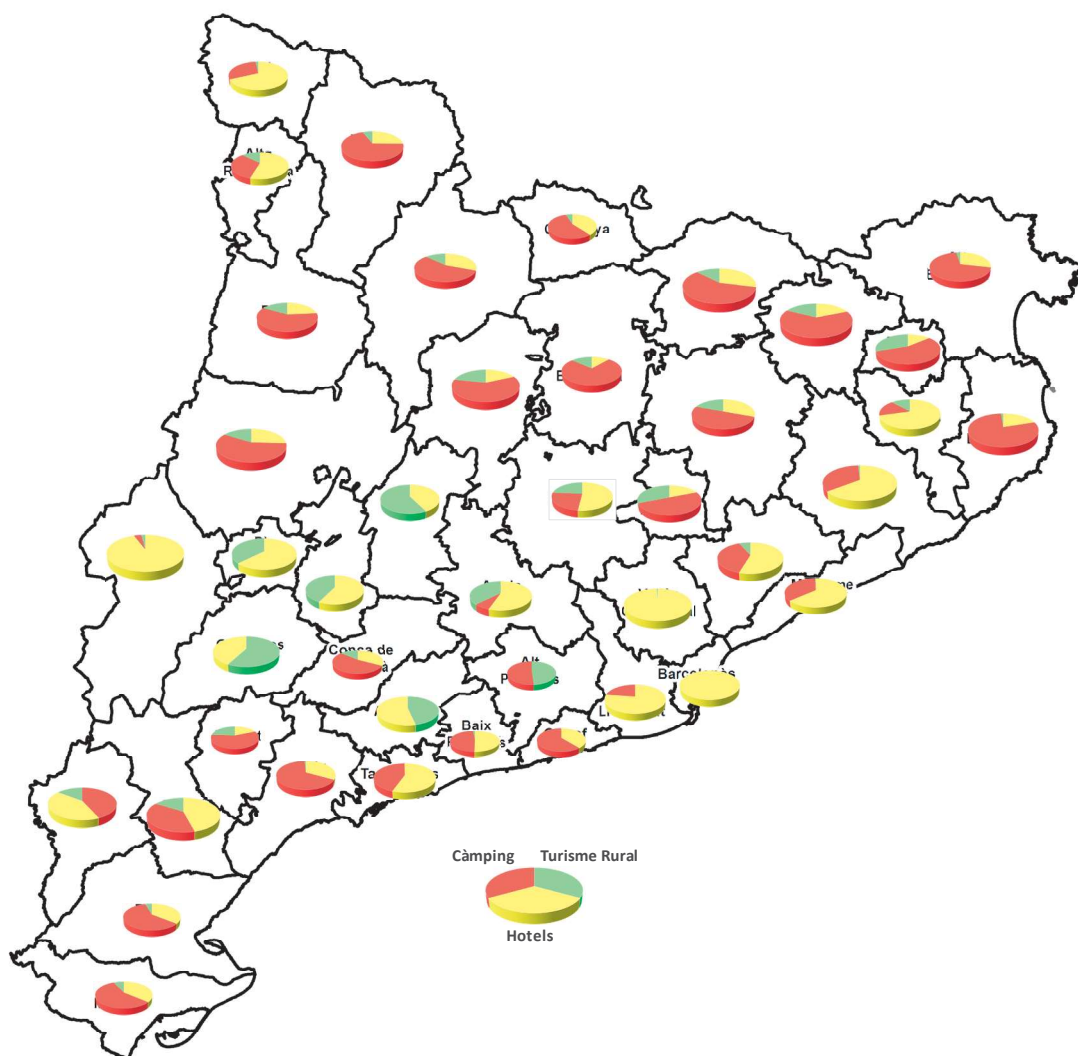
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Al gràfic 5.13 s'observa la distribució de la capacitat¹¹ dels diversos establiments turístics segons les comarques que constitueixen Catalunya. Es pot apreciar que els establiments hotelers predominen clarament a Barcelona i comarques veïnes, mentre que els càmpings tenen una posició destacada a les comarques de litoral, i això és precisament el que ocorre a les comarques del Baix Ebre i del Montsià. A les altres dues comarques d'interior, en canvi, hi predominen les places de turisme rural i les hoteleres. Un altre aspecte que cal destacar és que la grandària mitjana dels establiments hotelers és sensiblement inferior al de la resta de Catalunya i que les comarques amb més grandària mitjana són, precisament, les dues comarques litorals: el Baix Ebre i el Montsià. Exactament ocorre el mateix amb els càmpings, encara que en aquest cas la grandària mitjana dels càmpings del Baix Ebre és considerablement superior a la de la mitjana catalana. No obstant això, la grandària mitjana dels establiments de turisme rural és molt semblat a la de la mitjana catalana a les quatre comarques que integren les Terres de l'Ebre, a excepció del Baix Ebre, amb una grandària

¹¹ A l'annex A5.17 es pot observar la distribució per comarques del nombre d'establiments turístics de tota mena, 2018.

lleugerament inferior a la mitjana catalana (vegeu la taula 5.12). Per al 2019, aquests resultats no poden sorprendre'ns, ja que, com hem comentat anteriorment, hi ha molt poques variacions tant en el nombre de places com en el nombre d'establiments turístics d'un any respecte a un altre, per la qual cosa la grandària mitjana a penes varia i els comentaris que fem un any solen ser vàlids l'any següent.

Gràfic 5.13. Distribució de la capacitat d'allotjament en tota mena d'establiments turístics per comarques, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

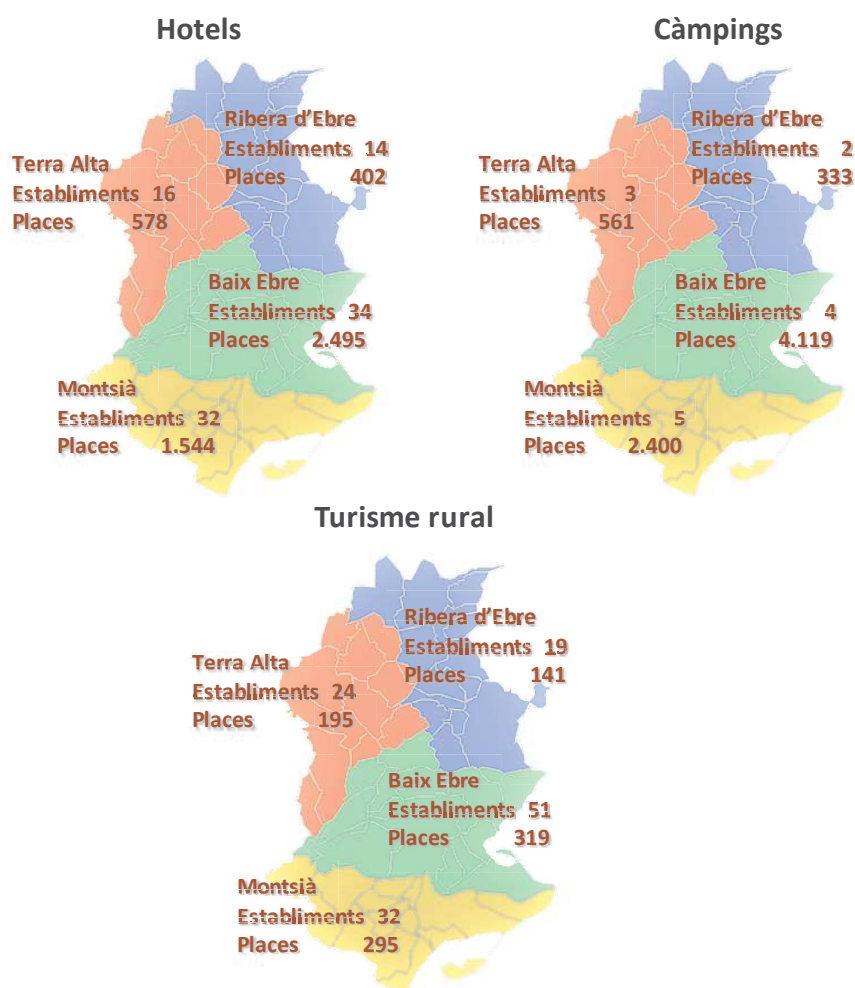
Taula 5.12. Oferta d'equipaments receptius de les comarques que integren la marca Terres de l'Ebre, 2018

	Hotels	Places d'hotels	Tamany mitjà	Càmpings	Places de càmpings	Tamany mitjà	Turisme rural	Places de turisme rural	Tamany mitjà
Baix Ebre	34	2.495	73,4	4	4.119	1.029,8	51	319	6,3
Montsià	32	1.544	48,3	5	2.400	480,0	32	295	9,2
Ribera d'Ebre	14	402	28,7	2	333	166,5	19	141	7,4
Terra Alta	16	578	36,1	3	561	187,0	24	195	8,1
Terres de l'Ebre	96	5.019	52,3	14	7.413	529,5	126	950	7,5
Total Catalunya	3.040	313.788	103,2	351	271.908	774,7	2.465	19.527	7,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Els annexos A5.18 i A5.19 recullen el pes que té cada modalitat d'allotjament en cadascuna de les comarques catalanes. Com ja hem constatat, hi predominen les places de càmping al Baix Ebre i al Montsià, i les d'hotel a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. No obstant això, atesa la poca capacitat dels establiments de turisme rural, predominen en tres de les quatre comarques de l'Ebre quant a nombre d'establiments, mentre que a la quarta, el Montsià, el nombre d'establiments hotelers i el de turisme rural tenen el mateix pes. El gràfic 5.14 ens mostra per a cada comarca, d'una manera gràfica, el nombre d'establiments turístics i les seves places. Com a complement a la taula 5.12, se n'ha elaborat una altra (annex A5.20) que ens mostra la dimensió temporal dels establiments turístics en referència a la grandària mitjana.

Gràfic 5.14. Capacitat d'allotjament per a cada comarca de les Terres de l'Ebre, 2018

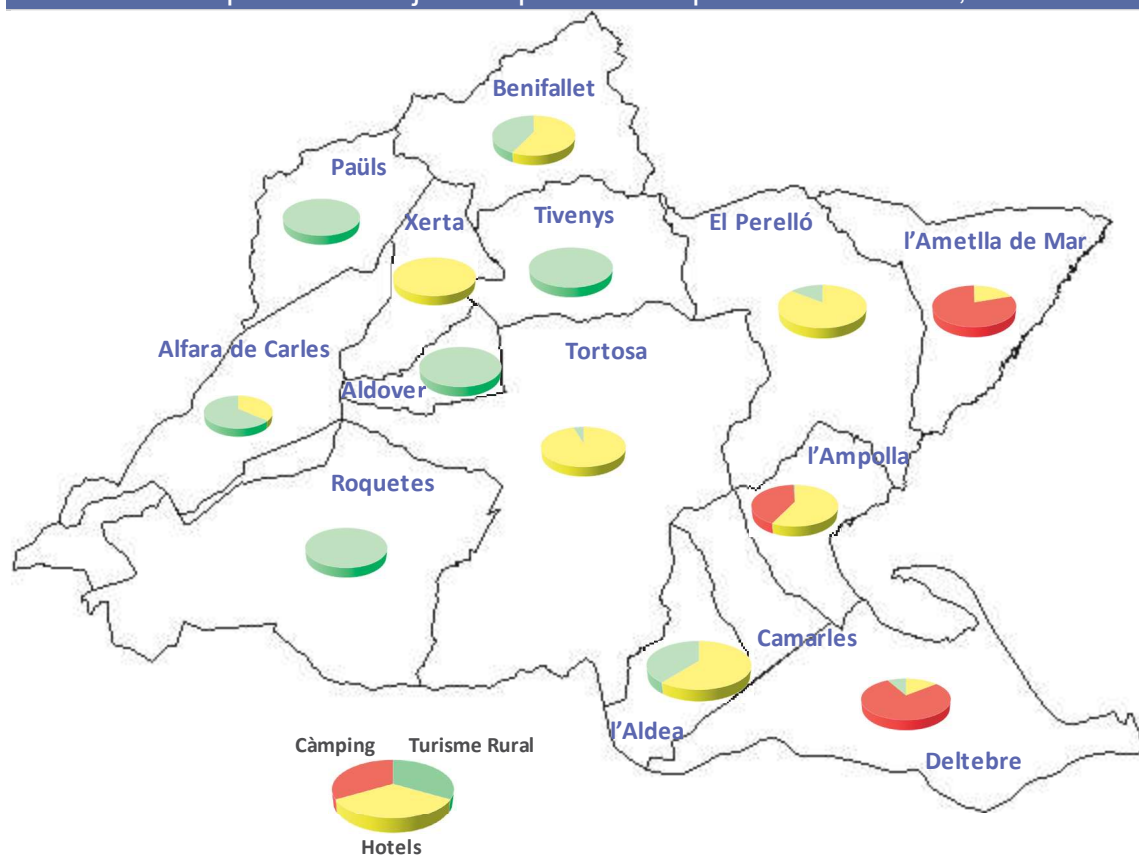
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

En l'àmbit municipal la distribució de la capacitat d'allotjament es pot observar en els gràfics 5.15, 5.16, 5.17 i 5.18¹² per a cadascuna de les comarques de les Terres de l'Ebre. Als annexos A5.21, A5.22, A5.23 i A5.24 es presenten les taules amb el nombre d'establiments turístics i les places ofertes en cadascun dels municipis que formen part de les quatre comarques considerades i la seva distribució gràfica als annexos A5.25, A5.26, A5.27 i A5.28. De tots aquests gràfics i taules en podem destacar els punts següents: a) els càmpings es localitzen en municipis del litoral: l'Ametlla de Mar, l'Ampolla i Deltebre (Baix Ebre) i Alcanar i Amposta (Montsià). Són càmpings de capacitat elevada. A les

¹² Als annexos A5.29, A5.30, A5.31 i A5.32 s'hi poden veure les mateixes distribucions municipals però per nombre d'establiments turístics de tota mena.

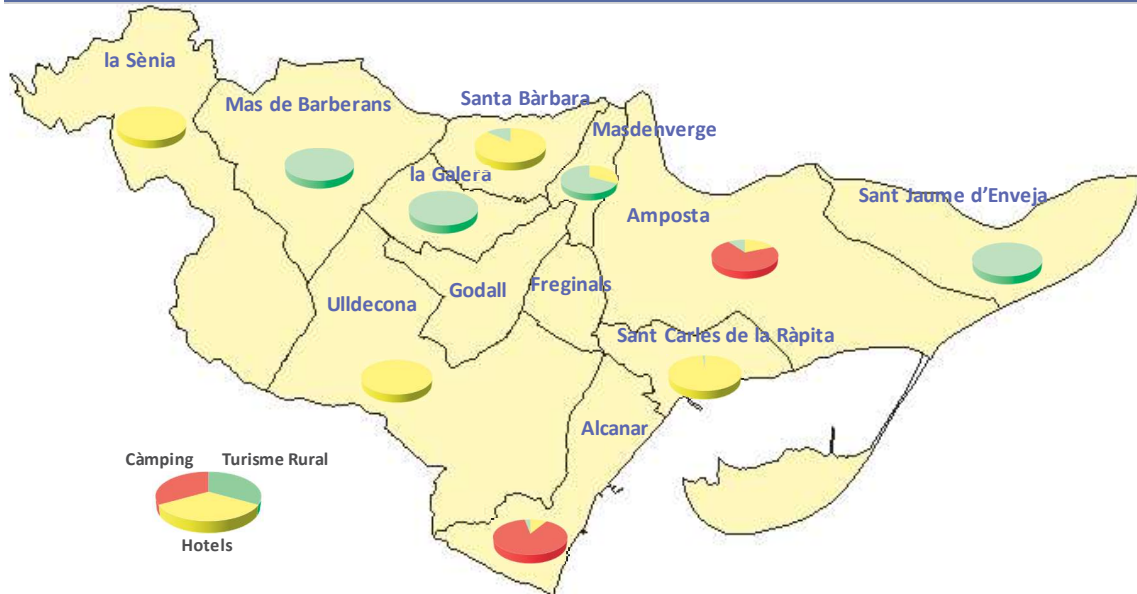
comarques d'interior hi ha menys establiments de càmping i de grandària sensiblement inferior als del litoral; b) els hotels es distribueixen d'una manera més uniforme però abunden a les ciutats (Tortosa o Amposta) i, una altra vegada, a les localitats de la costa, que són els de més capacitat. Igual que abans, a la resta de municipis els hotels solen ser tindre menys grandària; c) els establiments de turisme rural es concentren en poblacions properes al delta de l'Ebre o als municipis de l'interior, especialment als de la Terra Alta i la Ribera d'Ebre.

Gràfic 5.15. Capacitat d'allotjament per a municipis del Baix d'Ebre, 2018

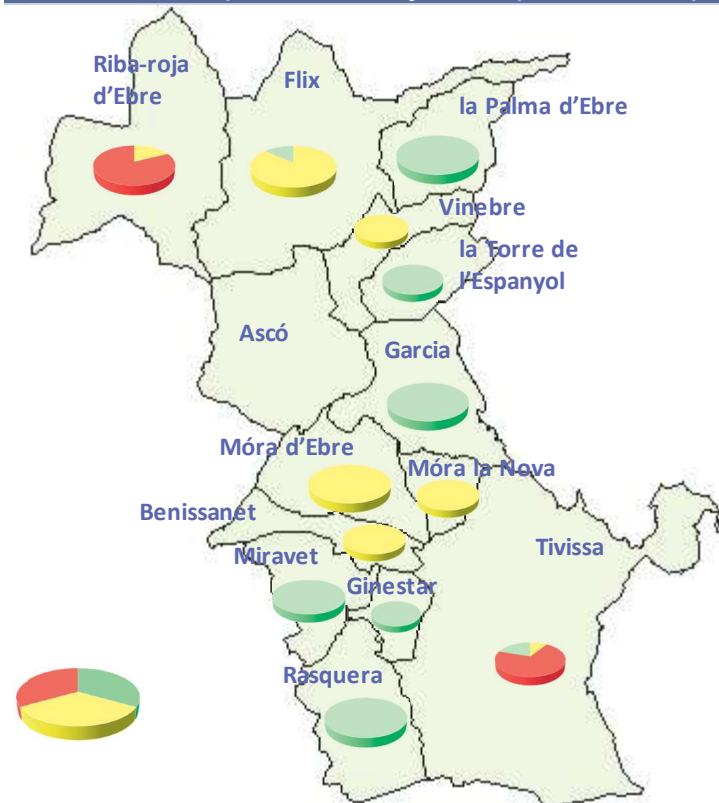
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 5.16. Capacitat d'allotjament per a municipis del Montsià, 2018

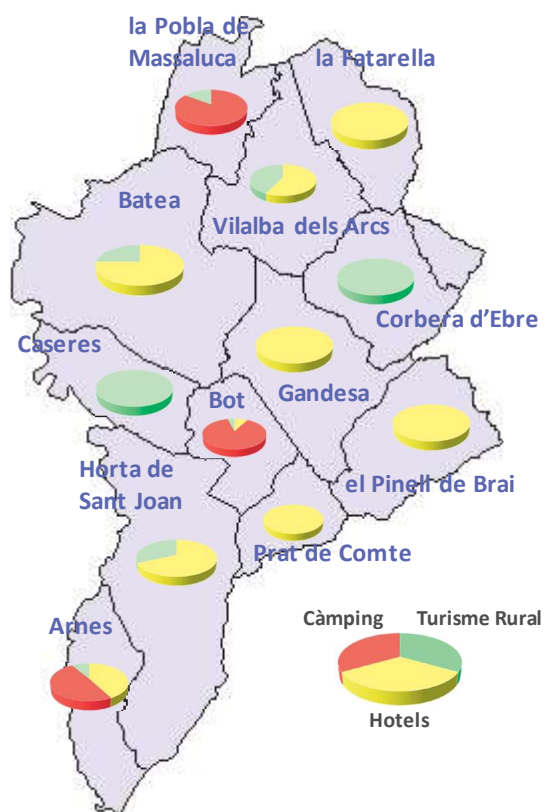
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 5.17. Capacitat d'allotjament per a municipis de la Ribera d'Ebre, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 5.18. Capacitat d'allotjament per a municipis de la Terra Alta, 2018

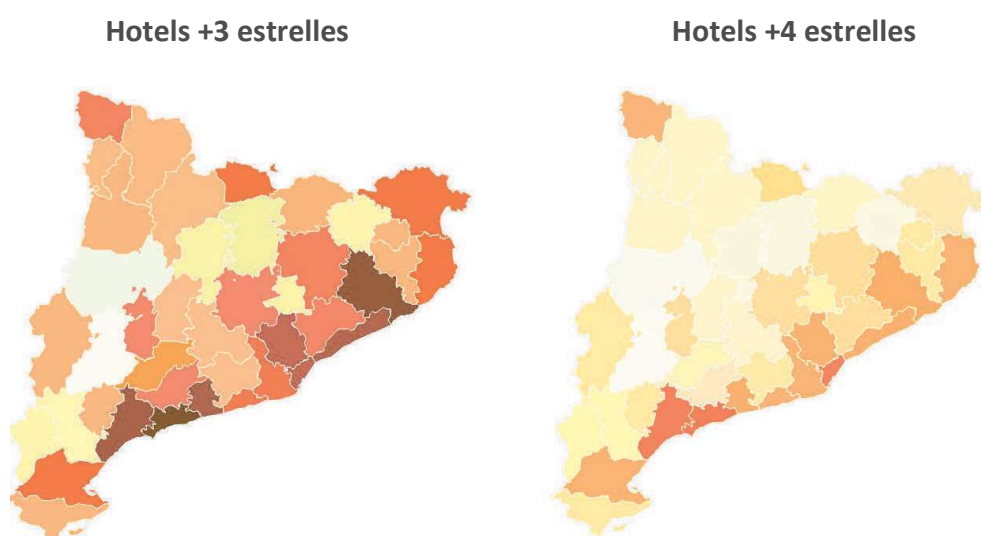

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Per finalitzar aquest apartat, farem un breu comentari sobre la qualitat de les places hoteleres pel que fa al nombre d'estrelles d'aquests establiments. El gràfic 5.19 ens mostra visualment el que estem comentant: com més intensitat de color, més gran és la qualitat dels establiments, és a dir, més estrelles tenen i, a l'inrevés, com menys intensitat de color presenten, més gran és la presència d'hotels d'una o dos estrelles i pensions, i més petit el nombre de places d'establiments de categories superiors. Al gràfic 5.19, el mapa de l'esquerra representa el percentatge d'hotels amb una categoria superior a les tres estrelles respecte del total de places hoteleres, mentre que el de la dreta representa el percentatge d'hotels amb més de quatre estrelles, també, respecte el total de places hoteleres. Centrant-nos a les Terres de l'Ebre, com ja hem comentat anteriorment, són les comarques de la costa les que tenen hotels d'una categoria més gran i les d'interior les que tenen més places d'establiments d'una o dos estrelles o pensions. Clarament es veu aquesta diferència: les dues comarques litorals presenten un color més fosc, la qual cosa indica més qualitat, i les de l'interior un color més clar i un nombre d'estrelles més petit. Arribem a les

mateixes conclusions si fem l'anàlisi en l'àmbit municipal. Els annexos A5.33 i A5.34 mostren, per comarques de les Terres de l'Ebre, el nombre de places segons la categoria dels establiments hotelers i el percentatge que representa cadascuna respecte del total.

Gràfic 5.19. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques Catalunya, 2018¹³

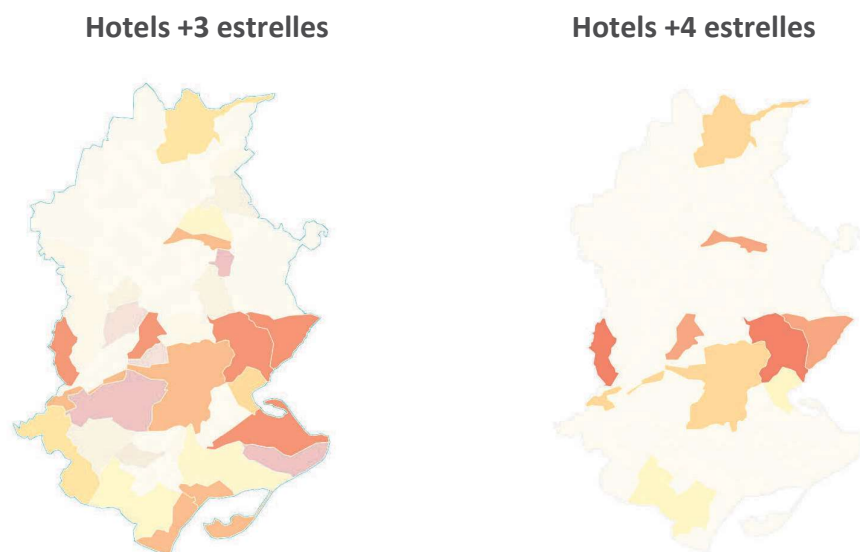

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Es pot fer la mateixa anàlisi però des del punt de vista municipal, i això és precisament el que ens mostra el gràfic 5.20. De la mateixa forma que en l'anàlisi comarcal, com més fosc és el color, més gran és la qualitat dels establiments hotelers. Per completar i ampliar la informació subministrada, s'ha augmentat el nombre de taules i gràfics que es proporcionen. Així, en l'apartat dels annexos es mostra l'oferta municipal d'equipaments receptius segons les diferents categories per a les quatre comarques ebrenques (annexos A5.35, A5.36, A5.37 i A5.38) i d'una forma més gràfica en els annexos A5.39, A5.40, A5.41 i A5.42, recordant que colors més foscos volen dir més qualitat en l'establiment.

¹³ Als annexos A4.33 i A4.34 ens mostren els valors absoluts i relatius dels establiments hotelers de les comarques de les Terres de l'Ebre.

Gràfic 5.20. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Municipis de les Terres de l'Ebre, 2018

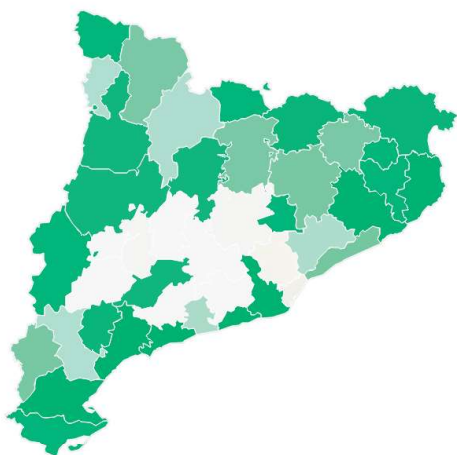
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Podem fer una anàlisi similar sobre les places de càmping. En aquest cas les Terres de l'Ebre tenen una categoria semblant a la de la mitjana de les diferents comarques catalanes. En el gràfic 5.21 s'han representat dos mapes que indiquen el percentatge de places de càmping de segona categoria o superior (mapa de l'esquerra) o de primera categoria o superior (mapa de la dreta). En tots dos mapes com més intensitat de color (en aquest cas de color verd), més gran és el percentatge de places d'una categoria superior. Es pot comprovar com les dues comarques situades al litoral tenen una intensitat de color més forta, que indiquen una presència de places de més categoria. De la mateixa forma que a les places hoteleres, els annexos A5.43 i A5.44 ens mostren els valors absoluts i els relatius de les diverses categories de càmping per a les diferents comarques de Terres de l'Ebre. En l'àmbit municipal es veu al gràfic 5.22 i d'una forma més detallada als annexos A5.45, A5.46, A5.47 i A5.48, que ens mostra l'oferta municipal de càmpings segons les seves diferents categories, i d'una manera més visual als annexos A5.49, A.5.50, A5.51 i A.5.52. En aquest cas hi ha comarques on no hi ha càmpings de primera categoria, per la qual cosa només apareixen els de segona. Per finalitzar aquest apartat, i com a informació complementària, es mostren als annexos A5.53, A.5.54, A.5.55 i A.5.56 la

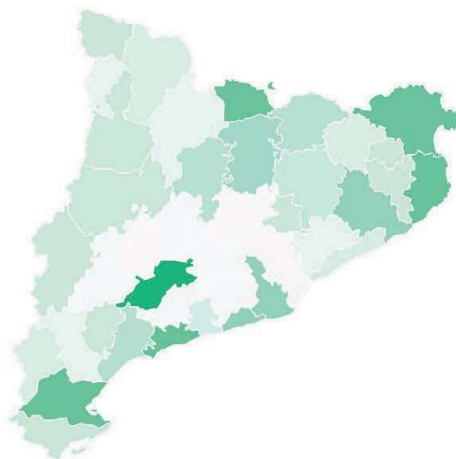
classificació dels establiments de turisme rural en l'àmbit municipal, segons dades de l'Idescat.

Gràfic 5.21. Qualitat mitjana de les places en càmpings. Comarques Catalunya, 2018

Càmping de + segona categoria

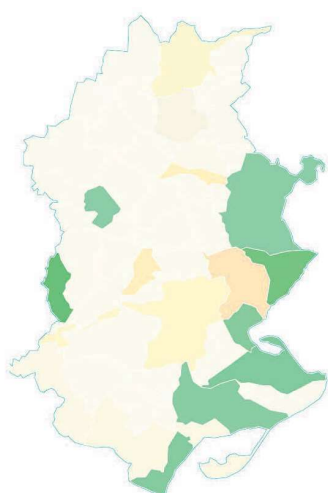
Càmping de + primera categoria

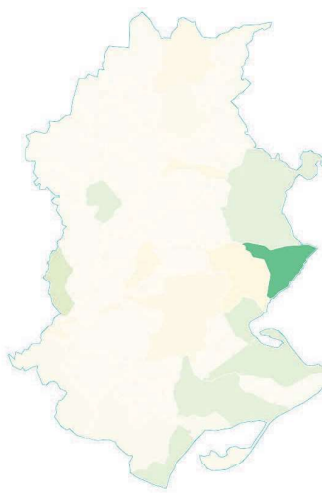
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 5.22. Qualitat mitjana de les places en càmpings. Municipis de les Terres de l'Ebre, 2018

Càmping de + segona categoria

Càmping de + primera categoria

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Per completar aquest apartat, podem veure la rendibilitat monetària de les habitacions del sector hotel·ler de les Terres de l'Ebre respecte a la mitjana catalana. De fet, aquesta rendibilitat està directament relacionada amb el grau d'ocupació de les places hotel·leres (com més ocupació té una plaça, més rendible és) i amb la qualitat dels establiments (com més qualitat, més ingressos per plaça i, per tant, més alta n'és la rendibilitat). Així, les dues mesures que utilitza l'Idescat per determinar aquesta rendibilitat ens donen els resultats següents: mentre que la facturació mitjana per habitació ocupada a les Terres de l'Ebre és de 75,46 euros (75,85 euros el 2018), la mitjana catalana és de 101,17 euros (96,33 el 2018), i mentre que els ingressos per habitació disponible són de 31,6 euros (35,18 euros el 2018), la mitjana catalana és de 70,34 euros (65,60 euros el 2018). En definitiva, mentre que la mitjana catalana augmenta els ingressos per habitació disponible en un 7,9%, a les Terres de l'Ebre aquests ingressos disminueixen un 5,3%. És a dir, ens tornem a trobar valors sensiblement inferiors a la mitjana catalana que posen de manifest, un altre cop, la baixa qualitat dels establiments turístics de les Terres de l'Ebre respecte a la mitjana catalana, especialment en els establiments hotel·lers.

5.4.2. Altres formes d'oferta

Complementarem la nostra anàlisi sobre l'oferta turística amb un cert tipus d'oferta que cada vegada està agafant més importància, relacionada amb l'intercanvi de productes, l'allotjament, per exemple, o amb algun tipus d'experiència turística on pugui haver-hi, o no, una transacció econòmica. La forma més habitual de fer aquests intercanvis sol anar lligada a alguna plataforma, com ara un web. Estem parlant del turisme col·laboratiu. Moltes vegades aquest tipus de turisme es duu a terme en grans ciutats. Barcelona n'és un exemple, o en llocs d'un gran atractiu turístic. No sembla que aquest sigui el cas de les Terres de l'Ebre, però aquest tipus de turisme va adquirint cada vegada més més presència a la marca Terres de l'Ebre. Inicialment aquest tipus de turisme consisteix en un intercanvi pur, per exemple, d'una habitació. Dos individus es posen d'acord i intercanvien l'habitació durant un període de temps determinat. Donades les dificultats que moltes vegades planteja aquesta

modalitat, és a dir, que coincideixin exactament els desitjos dels individus, han començat a proliferar companyies i empreses especialitzades a oferir aquests serveis. És el cas, per exemple, d'Airbnb o HomeAway. Aquestes empreses s'estan convertint en veritables empreses globals, "nous gegants del negoci de la mobilitat", la principal funció de les quals deixa de ser purament col·laborativa i s'estan convertint en un tipus mixt entre l'oferta tradicional i l'oferta col·laborativa.

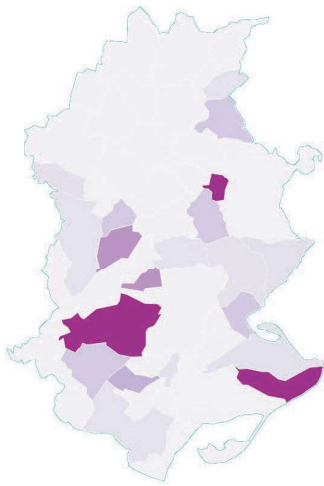
En anys anteriors ens vàrem centrar en tres d'aquestes plataformes: Airbnb i HomeExchange, que permeten allotjaments en una habitació, en habitació compartida o en una propietat sencera, i Helpx, que permet l'allotjament gratuït en granges o tallers a canvi de treball voluntari. L'any anterior ens vàrem centrar en una empresa competidora d'Airbnb com era HomeAway. Aquest any ens centrarem en les dues plataformes més "populars" a les Terres de l'Ebre, com són Airbnb i HomeAway. De fet, es poden trobar molts dels allotjaments en ambdues plataformes.

Per primera vegada, des de la irrupció dels pisos turístics a Espanya fa una dècada, el nombre ha deixat de créixer en les principals destinacions urbanes espanyoles. Així, segons dades del web AirDna, que creua la informació de les dues principals plataformes de pisos turístics (Airbnb i HomeAway), el 2019 l'oferta d'habitatge turístic es va situar en 413.033 pisos, enfront dels 430.350 de l'any anterior, 2018. El principal motiu d'aquesta frenada, o lleugera caiguda, es deu a les normes "més rigoroses" implantades per les ciutats per limitar la presència del lloguer vocacional i, d'aquesta manera, garantir l'equilibri necessari entre l'activitat turística i la població resident. Un dels altres motius pot ser que aquestes plataformes digitals havien de començar a subministrar dades, a partir de l'1 de gener de 2019, a les autoritats tributàries sobre les seves activitats. Ens queda per veure, doncs, l'efecte d'aquestes mesures a les Terres de l'Ebre. Com hem comentat anteriorment, ens basarem en les plataformes Airbnb y HomeAway a partir de les dades extretes del web AirDna a finals de 2019.

La taula 5.13 ens mostra la presència d'aquestes plataformes en l'àmbit municipal. La plataforma que té més presència a les Terres de l'Ebre és Airbnb, que el 2019 tenia 1.337 habitatges turístics, seguida de HomeAway, que en tenia 922. En aquest punt cal recordar el que comentàvem unes quantes línies enrere: que la majoria d'establiments estan en diverses plataformes de manera simultània però hi ha altres establiments que només hi estan en una; per això, les comparacions són sempre difícils de fer. Segons AirDna, hi havia 454 habitatges turístics que estaven en ambdues plataformes i eren 454 d'un total de 2.713 habitatges turístics a les Terres de l'Ebre. També hem de precisar que alguns d'aquests establiments estan disponibles tot l'any, mentre que d'altres només ho estan en determinades èpoques, per la qual cosa les xifres que apareixen a la taula 5.13 s'han d'analitzar amb molta cura, ja que poden variar segons el mes en què es fa la consulta. Dit això, si observem detalladament la taula, veurem més presència d'Airbnb i HomeAway en localitats de la costa i en ciutats (l'Ametlla de Mar i Tortosa en són un exemple) i una presència molt discreta en municipis d'interior, especialment a la Terra Alta, a excepció d'Horta de Sant Joan. En les dues últimes columnes de la taula s'han incorporat les dades corresponents a establiments turístics (la quantitat i el nombre de places que ofereixen) segons dades de l'Idescat. Es pot observar que les dades no coincideixen (Airbnb i homeAway no són les úniques plataformes existents ni tots els establiments deuen forçosament aparèixer en una plataforma), encara que són relativament semblants, la qual cosa indica que la majoria de les places que s'ofereixen en les Terres de l'Ebre ho fan mitjançant aquestes dues plataformes (el 71,8% dels establiments i el 87,7% de les places). Per completar la informació, s'han afegit dades relatives al nombre d'establiments; si es lloguen completament o ho fan per habitacions; la mitjana d'habitacions i la mitjana de persones per habitatge (vegeu l'annex A5.57). En l'última columna de la taula A5.57 de l'annex s'ha calculat la relació entre el nombre de places corresponents a les dues plataformes considerades en aquest informe i el nombre total de places considerades com a "tradicionals". Un valor superior a la unitat indica que en un determinat municipi hi ha més places en les plataformes que places tradicionals. Si el valor és inferior a la unitat, el significat és l'invers (més places tradicionals que les existents en les plataformes). Segons això, al Baix Ebre hi predominen les plataformes web (gairebé el doble de places); al Montsià

destaquen també les places en plataformes amb valors similars a les considerades com a tradicionals, mentre que en les altres dues comarques hi predominen clarament les places tradicionals. S'indica, com hem comentat anteriorment, l'escassa presència d'aquestes modalitats de lloguer vacacional en aquestes comarques. D'una manera més visual, el gràfic 5.23 ens mostra aquesta relació en l'àmbit municipal (colors més intensos indiquen més proporció de places en plataformes respecte a les considerades com a tradicionals).

Gràfic 5.23. Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2019. Relació places (Airbnb + HomeAway)/tradicionals

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Taula 5.13. Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2019

	Nombre Establiments				Places	Establiments d'ús Turístic	
	airbnb	homeAway	Els dos	Total		Establiments	Places
Aldea, l'	11	2	1	14	104	7	39
Aldover	7	2	0	9	48	3	17
Alfara de Carles	4	0	0	4	25	9	50
Ametlla de Mar, l'	273	339	125	737	5.528	1.429	7.860
Ampolla, l'	148	141	81	370	2.561	476	2.618
Benifallet	5	2	0	7	38	9	50
Camarles	43	10	6	59	395	19	105
Deltebre	231	174	121	526	3.314	664	3.652
Paüls	6	6	2	14	104	8	44
Perelló, el	42	32	31	105	725	159	875
Roquetes	9	5	1	15	90	4	22
Tivenys	2	0	2	4	13	4	22
Tortosa	46	13	5	64	358	46	253
Xerta	5	1	2	8	51	3	17
Baix Ebre	832	727	377	1.936	13.354	2.840	15.624
Alcanar	104	61	21	186	1.321	299	1.645
Amposta	82	20	21	123	726	106	583
Freginals	0	0	0	0	0	2	11
Galera, la	6	0	2	8	47	8	28
Godall	2	1	0	3	21	7	39
Mas de Barberans	4	6	0	10	54	2	11
Masdenverge	7	0	1	8	70	5	28
Sant Carles de la Ràpita	117	60	11	188	1.015	340	1.870
Sant Jaume d'Enveja	51	14	8	73	482	49	270
Santa Bàrbara	10	0	0	10	50	6	33
Sènia, la	2	3	0	5	48	2	11
Ulldecona	9	1	0	10	71	6	33
Montsià	394	166	64	624	3.905	832	4.562
Ascó	0	0	0	0	0	1	6
Benissanet	8	3	1	12	67	2	11
Flix	3	0	0	3	13	4	22
Garcia	6	0	0	6	24	1	6
Ginestar	6	0	0	6	41	1	6
Miravet	5	3	1	9	41	13	72
Móra d'Ebre	7	0	0	7	35	4	22
Móra la Nova	1	0	1	2	14	3	17
Palma d'Ebre, la	0	0	0	0	0	1	6
Rasquera	13	3	1	17	82	16	88
Riba-roja d'Ebre	1		0	1	4	3	17
Tivissa	14	7	0	21	185	3	17
Torre de l'Espanyol, la	2	0	0	2	6	-	-
Vinebre	0	0	0	0	0	-	-
Ribera d'Ebre	66	16	4	86	512	52	290
Arnes	12	1	1	14	81	8	44
Batea	1	0	0	1	4	-	-
Bot	1	0	1	2	18	5	28
Caseres	1	2	1	4	22	3	17
Corbera d'Ebre	3	0	0	3	14	5	28
Fatarella, la	0	0	0	0	0	1	6
Gandesa	1	0	0	1	16	6	33
Horta de Sant Joan	20	10	6	36	270	26	143
Pinell de Brai, el	2	0	0	2	14	1	6
Pobla de Massaluca, la	0	0	0	0	0	1	6
Prat de Comte	1	0	0	1	16	-	-
Vilalba dels Arcs	3	0	0	3	6	-	-
Terra Alta	45	13	9	67	461	56	311
Terres de l'Ebre	1.337	922	454	2.713	18.232	3.780	20.787

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

5.5. Resultats i impactes territorials del turisme a les Terres de l'Ebre

En aquest apartat ens centrarem en tres aspectes relacionats, d'alguna manera, amb els impactes territorials del turisme: les taxes d'ocupació, la durada de les estades en els allotjaments turístics i la despesa declarada, i el nivell de satisfacció dels turistes.

5.5.1. Taxes d'ocupació

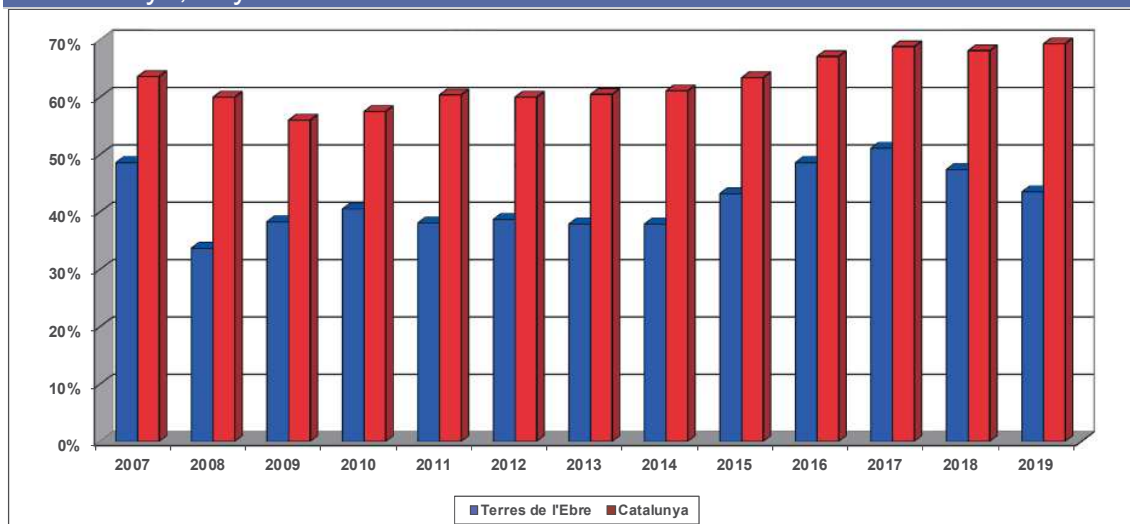
Començarem per les taxes d'ocupació i farem l'anàlisi utilitzant dues fonts d'informació diferents però que es complementen. Les dades proporcionades per l'Idescat, que ens permeten comparar les marques, però sobretot comparar la posició dels Terres de l'Ebre respecte del total de Catalunya, i les dades proporcionades per l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística, ens ajudaran a fer una comparació territorial a les Terres de l'Ebre.

Utilitzant les dades proporcionades per l'Idescat, que ens mostren els gràfics 5.24, 5.25 i 5.26, podem analitzar l'evolució temporal de les taxes d'ocupació tant a les Terres de l'Ebre com al conjunt de Catalunya. En tots els casos les taxes d'ocupació a les Terres de l'Ebre són inferiors a les del conjunt de Catalunya, especialment en hotels, encara que són els que presenten unes taxes d'ocupació més elevades; i els que més s'acosten als valors mitjans catalans són els establiments de turisme rural, que a la vegada són els que presenten taxes d'ocupació, en valors absoluts, més petites. Aquí convé remarcar el que ja hem comentat anteriorment, i és que, pel que fa al 2019, l'Idescat no proporciona dades estadístiques sobre els establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre. Per això, no s'ha pogut incorporar aquesta última dada al gràfic 5.26, amb la qual cosa els comentaris respecte a mena d'establiments es refereixen a tota la sèrie temporal, excloent-ne l'últim any.

Al primer gràfic observem les taxes d'ocupació referents als establiments hotelers. El que ens indica és que tant les Terres de l'Ebre com Catalunya en conjunt han seguit la mateixa evolució tendencial: després d'assolir una taxa d'ocupació mínima el 2008, hi ha una recuperació gradual, que arriba fins al 2017

a les Terres de l'Ebre, i a partir de llavors hi ha un retrocés més pronunciat el 2019. A la resta de Catalunya el creixement no s'atura el 2017 i continua creixent en els darrers anys. Com hem comentat anteriorment, el valor de la taxa d'ocupació catalana és superior a la de Terres de l'Ebre, i aconseguix una diferència de gairebé 18 punts percentuals el 2017. El 2018 aquesta esclletxa es va tornar a ampliar lleugerament fins a arribar a una diferència per damunt dels 20 punts percentuals i, el 2019 encara s'ha ampliat més, fins a arribar als casi 26 punts. Aquest fet ens indica que encara hi ha una notable diferència entre Catalunya i les Terres de l'Ebre, que s'ha accentuat en els darrers anys, i trenca la tendència inversa de la sèrie.

Gràfic 5.24. Taxa d'ocupació dels establiments hotelers a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2019

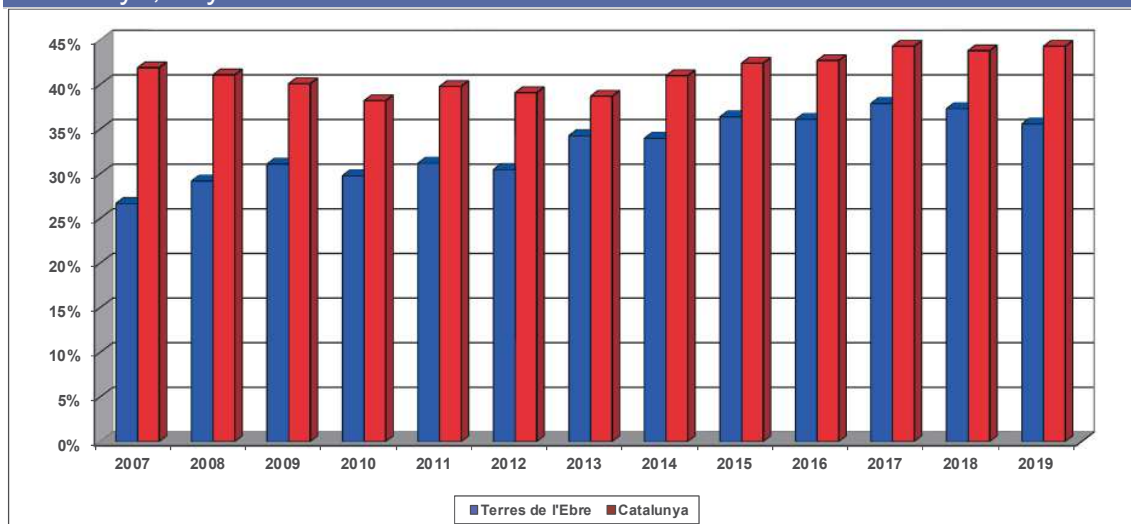

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Si fem referència als càmpings, veurem un comportament semblant al del cas anterior, encara que una mica més irregular. En aquest sector, la diferència entre les taxes d'ocupació de Catalunya i les Terres de l'Ebre és sensiblement inferior: un màxim d'uns 15 punts percentuals el 2007, que ha anat disminuint gradualment. Aquesta diferència va anar reduint-se gradualment fins a aconseguir un mínim de 4,4 punts el 2013, per anar incrementant-se lleugerament en anys posteriors, fins a aconseguir una diferència de 6,6 punts el 2016. El 2017 es va reduir una altra vegada fins a assolir els 6,4 punts percentuals de diferència i el 2018 va tornar a repuntar molt lleugerament fins als

6,5 punt percentuals. El 2019 va continuar enfilant-se fins als 8,7 punts percentuals de diferència entre Catalunya i les Terres de l'Ebre (vegeu el gràfic 5.25). Clarament, tant en els establiments hotelers com en els càmpings aquests resultats confirmen una temporada turística no gaire bona a les Terres de l'Ebre en comparació amb la resta de Catalunya.

Gràfic 5.25. Taxa d'ocupació dels càmpings a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2019

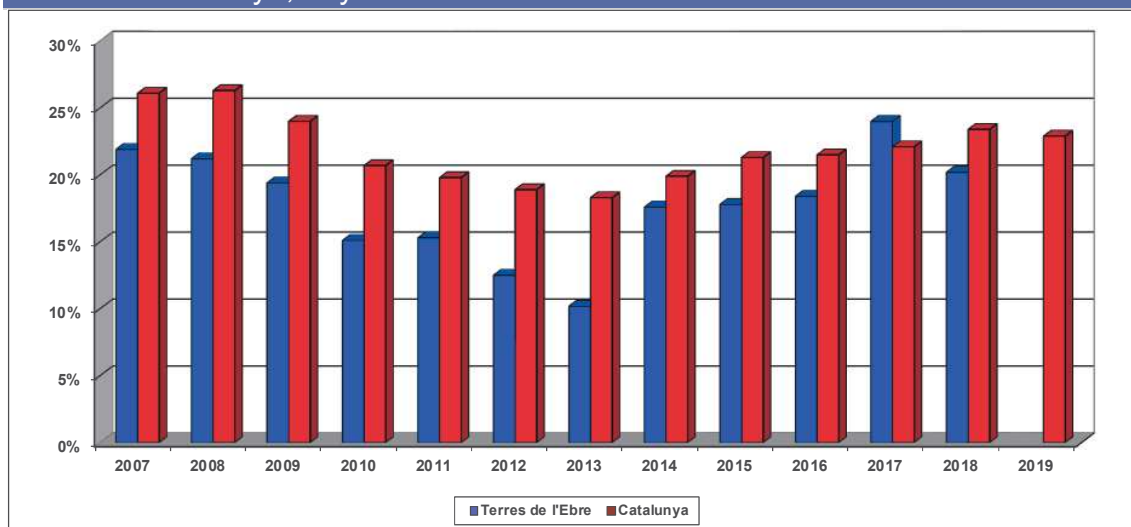

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Finalment, fent referència als establiments de turisme rural, la diferència entre taxes d'ocupació és encara inferior, i el comportament d'aquestes taxes és el millor, ja que el 2017 es va invertir la tendència i les Terres de l'Ebre van superar per primera vegada la taxa d'ocupació catalana. Desafortunadament, el 2018 s'ha tornat a la situació prèvia al 2017, i aquesta diferència ha augmentat fins als 3,2 punt percentuals. Ja hem comentat, i hem de fer-ho una altra vegada, que no es disposen de dades relatives al 2019 per a aquesta mena d'establiments. Per això, l'anàlisi només arriba fins al 2018.

L'annex A5.58 ens mostra numèricament l'evolució temporal dels tres gràfics anteriors.

Gràfic 5.26. Taxa d'ocupació dels establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Utilitzant les dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística, la taula 5.14 indica que continuen sent els municipis del litoral els que presenten unes taxes d'ocupació més grans tant globalment com per a qualsevol altre tipus d'establiment turístic, a excepció dels càmpings i dels apartaments de l'interior, fet que confirma els resultats que ja s'havien obtingut a l'estiu de 2018. Si ens centrem a la zona litoral, els hotels són els que presenten taxes d'ocupació sensiblement superiors a la resta d'establiments turístics. Els segueixen els apartaments, els càmpings i els establiments de turisme rural. En tots els casos, tal com es pot observar a la taula, hi ha hagut un increment en les taxes d'ocupació pel que fa al 2016 respecte al 2015, que s'ha accentuat notablement el 2017 respecte a l'any anterior, i són els establiments d'apartaments els que mostren un increment més elevat. En canvi, el 2018 s'ha invertit la tendència i s'observen fortes davallades, especialment en els càmpings i els apartaments turístics. El 2019 confirma aquesta tendència i les davallades continuen sent fortes, especialment en els establiments hotelers (una caiguda de més del 32%). A la zona interior s'observa el mateix ordre, encara que en aquest cas les taxes d'ocupació d'hotels, càmpings i apartaments presenten valors molt semblants. Respecte al 2016, els municipis de la zona d'interior també milloren les taxes d'ocupació especialment, en aquest cas, un altre cop, els apartaments i els càmpings, amb taxes de creixement semblants. El 2017 es va continuar amb

aquesta tendència però a l'estiu de 2018 es va revertir la situació amb disminucions de la taxa d'ocupació als càmpings i als establiments de turisme rural, amb creixement als hotels i als apartaments, i el 2019 empitjoren totes les taxes de creixement a excepció dels apartaments, que milloren en un 15,2%.

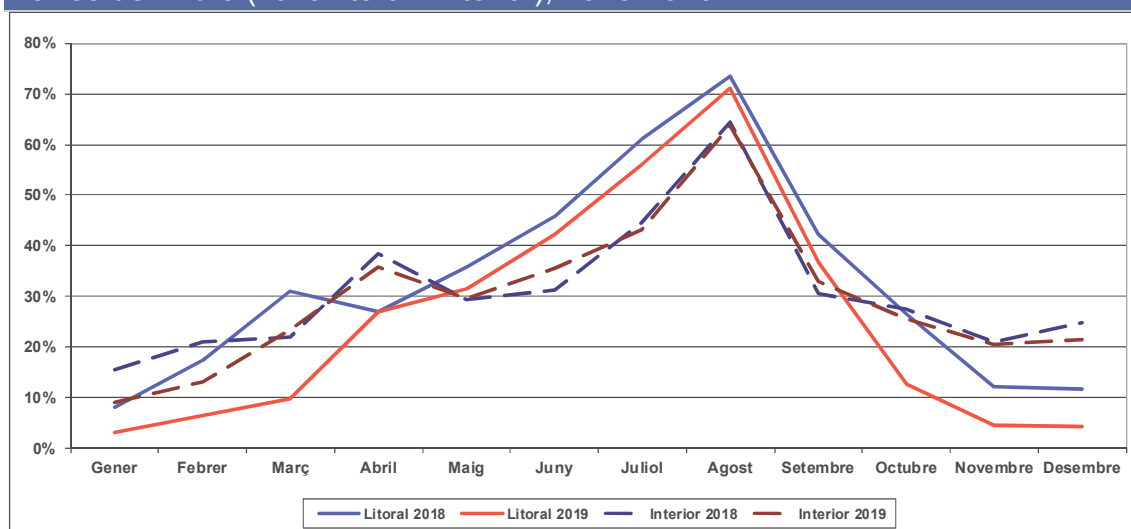
Taula 5.14. Taxes d'ocupació als establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2015-2019

	Litoral				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	56,4%	29,9%	26,3%	15,4%	37,8%
2016	57,5%	30,9%	28,1%	18,4%	39,3%
2017	62,5%	33,4%	33,4%	18,8%	42,4%
2018	62,3%	21,3%	23,2%	16,5%	32,9%
2019	42,3%	19,2%	21,0%	15,3%	25,0%
2016/2015	1,1%	1,0%	1,8%	3,0%	25,6%
2017/2016	8,7%	8,0%	18,8%	2,3%	7,9%
2018/2017	-0,3%	-36,2%	-30,5%	-12,3%	-22,4%
2019/2018	-32,1%	-9,9%	-9,5%	-7,3%	-24,0%
	Interior				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	30,6%	30,0%	19,2%	14,8%	27,6%
2016	33,5%	30,9%	23,2%	15,6%	29,8%
2017	34,8%	36,6%	27,5%	16,2%	31,9%
2018	36,8%	32,6%	28,3%	14,9%	31,9%
2019	34,3%	29,5%	32,6%	13,2%	29,7%
2016/2015	2,9%	0,9%	4,0%	0,8%	2,2%
2017/2016	3,7%	18,5%	18,3%	3,8%	6,9%
2018/2017	5,9%	-11,0%	3,1%	-8,0%	0,2%
2019/2018	-6,8%	-9,5%	15,2%	-11,4%	-6,9%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Per concloure aquest apartat, es mostren les evolucions mensuals d'aquestes taxes d'ocupació tant per al 2018 com per al 2019 i per a les zones d'interior i litoral. S'observa allò que ja hem comentat en un altre apartat d'aquest capítol, la forta estacionalitat de la variable analitzada que assoleix els seus màxims als mesos d'estiu. També s'observa un segon pic, molt menys pronunciat, durant els mesos de març i abril, quan hi ha les vacances de Setmana Santa (vegeu el gràfic 5.27). Els apèndixs A5.59, A5.60, A5.61 i A5.62 ens mostren l'estacionalitat de les taxes d'ocupació per als diversos tipus d'establiments turístics.

Gràfic 5.27. Taxes d'ocupació per a establiments turístics de tota mena de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2018-2019

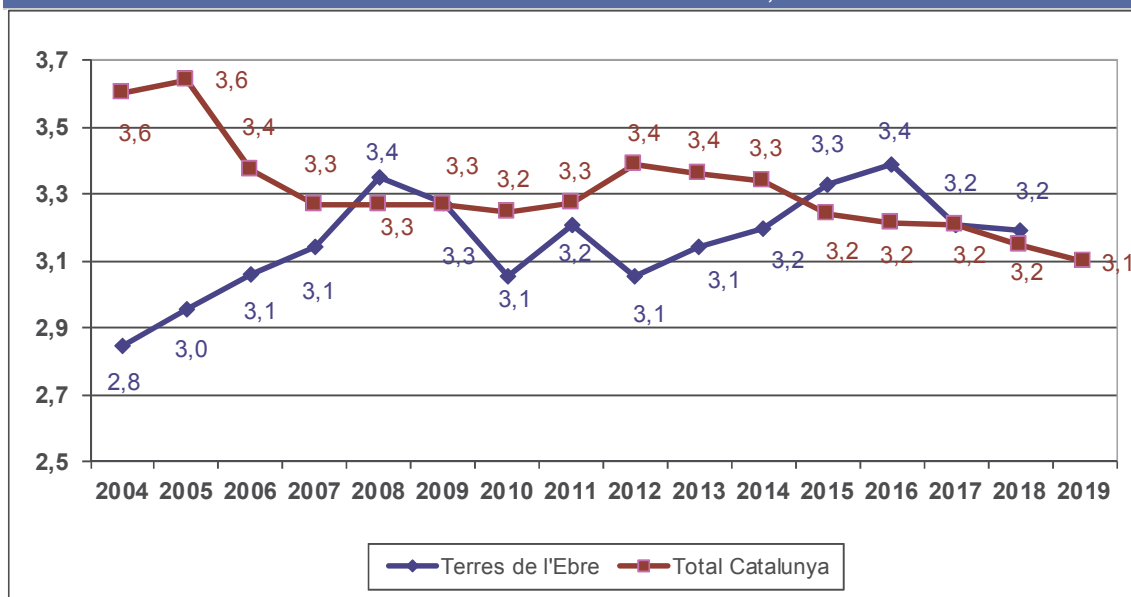

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

5.5.2. Durada de les estades

El 2015 les estades a les Terres de l'Ebre en conjunt ja van superar les de Catalunya. El 2016 aquesta tendència es va mantenir però el 2017 ha desaparegut i presenta valors coincidents, igual que el 2018, però el valor corresponent a les Terres de l'Ebre torna a situar-se lleugerament per damunt del total de Catalunya: gràfic 5.28 (cal recordar que no disposem de la dada corresponent al 2019). Per als diferents tipus d'establiments turístics, vegeu els annexos A5.63, A5.64 i A5.65. En aquests annexos s'observa que per als establiments hotelers l'estada mitjana ha anat oscil·lant fins a un màxim el 2017. A partir de llavors la durada de l'estada a les Terres de l'Ebre experimenta una continuada caiguda que s'accentua el 2019. En els establiments de càmping aquesta taxa disminueix i acaba coincidint amb la catalana, mentre que en els establiments de turisme rural creix l'estada mitjana respecte al 2016 fins a igualar-se el 2018 (no disposem de la dada de 2019).

Gràfic 5.28. Durada de les estades en tota mena d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Si tornem a les dades proporcionades per l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística per analitzar la durada de les estades a les zones d'interior i litoral del 2019 comparades amb les del 2018 (taula 5.15), observem com hi ha hagut un petit increment a la zona litoral, a excepció dels hotels, que passen de 2,67 dies el 2018 a 2,60 el 2019. En contraposició a aquest resultat, els apartaments, els establiments de turisme rural i sobretot els càmpings van experimentar una millora considerable en la durada de les estades i, com a conseqüència d'aquest fet, s'ha incrementat l'estada mitjana global en 0,42 dies. A la zona interior hi va haver una reculada en la durada de les estades en els hotels, als càmpings globalment, i es va incrementar en apartaments i en establiments de turisme rural el 2019. Globalment l'estada mitjana va disminuir 0,09 dies.

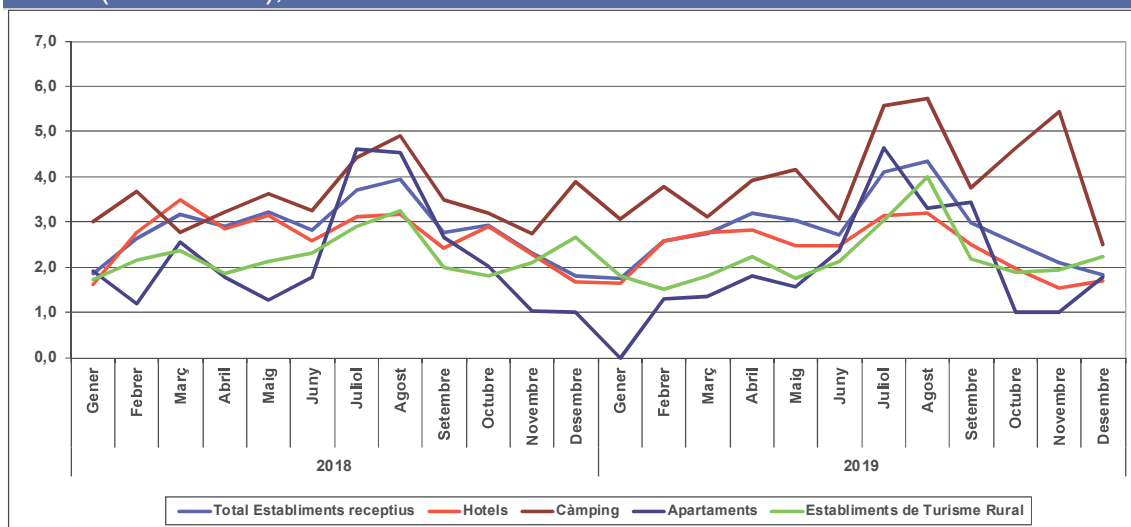
Taula 5.15. Durada de les estades en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral i zona interior), 2015-2019

	Litoral				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	2,75	4,99	4,70	2,49	3,53
2016	2,71	4,61	5,18	2,55	3,39
2017	2,72	4,47	3,18	2,59	3,34
2018	2,67	3,50	2,19	2,26	2,83
2019	2,60	4,43	2,71	2,47	3,25
2016/2015	-0,04	-0,38	0,47	0,07	-0,14
2017/2016	0,01	-0,14	-2,00	0,04	-0,05
2018/2017	-0,05	-0,97	-0,99	-0,33	-0,51
2019/2018	-0,07	0,93	0,52	0,21	0,42
	Interior				
	Hotels	Càmping	Apartaments	Turisme rural	Total
2015	1,81	3,26	3,53	2,48	2,06
2016	1,84	3,14	3,38	2,27	2,05
2017	1,84	3,80	3,07	2,48	2,17
2018	1,88	3,20	2,83	2,30	2,12
2019	1,83	2,59	3,03	2,59	2,03
2016/2015	0,02	-0,11	-0,15	-0,21	-0,01
2017/2016	0,00	0,66	-0,31	0,21	0,12
2018/2017	0,04	-0,60	-0,24	-0,18	-0,05
2019/2018	-0,05	-0,61	0,20	0,29	-0,09

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

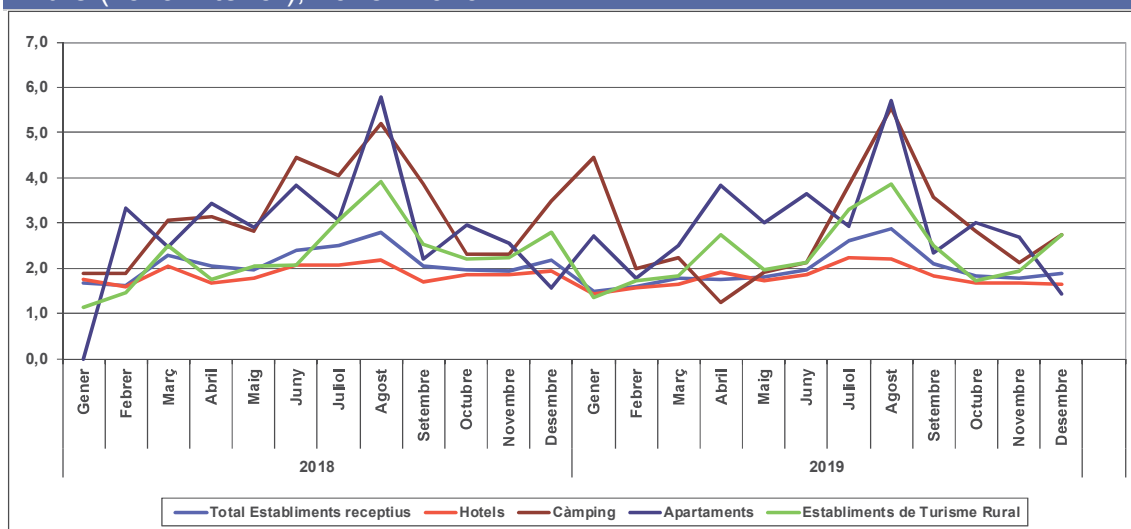
Finalment, els gràfics 5.29 i 5.30 ens permeten observar les fluctuacions mensuals tant de la zona litoral com de la zona interior, segons la diferent tipologia d'establiment turístic, i per als anys 2018 i 2019 la durada de les estades, cosa que permet comparar anys i establiments. Els establiments que presenten estades més perllongades són els apartaments, amb fortes fluctuacions al llarg de l'any, seguits pels càmpings. Els altres tipus d'establiments presenten durades més curtes però amb un comportament més estable al llarg de l'any. En tots els casos s'observa l'estacionalitat anteriorment comentada.

Gràfic 5.29. Durada de les estades en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2018 i 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 5.30. Durada de les estades en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2018 i 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

5.5.3. Despesa i satisfacció dels turistes

En analitzar l'impacte que té el turisme en un determinat territori, un aspecte clau és el que fa referència a la despesa turística, ja que ens permet obtenir una primera aproximació de l'impacte econòmic en la zona estudiada. Un altre aspecte de vital importància, molt relacionat amb l'anterior, és el nivell de satisfacció dels turistes. Desafortunadament, l'Idescat només proporciona aquestes dades per a turistes espanyols (demanda domèstica) i fins al 2009. Per això, per conèixer una mica més aquests dos aspectes que considerem fonamentals, ens hem de referir, una vegada més, a l'informe elaborat per l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística sobre la caracterització de la demanda turística durant l'estiu de 2019 i, en aquesta edició, tot el 2019. Aquest informe ens presenta resultats tant pel que fa a la despesa com a la satisfacció dels turistes però, això sí, només de l'estiu de 2018 i anys anteriors i de la primavera-tardor de 2017, un altre cop de l'estiu de 2019 i, com acabem de comentar, del 2019 en la seva totalitat. Utilitzant la mateixa metodologia, s'han elaborat els informes d'anys anteriors, que ens permetran fer comparacions temporals entre resultats.

Així, la despesa mitjana de l'estada dels turistes d'estiu (juny-setembre) a les Terres de l'Ebre durant el període de temps entre els anys 2014 i 2019 es reflecteix a la taula 5.16. D'aquesta taula en podem treure tres conclusions bàsiques: a) la despesa mitjana per persona, a l'estiu de 2019, és de 176 euros, valor molt superior al del 2018 i comparable al d'altres exercicis anteriors. En considerar la despesa de tot el 2019, el valor és inferior i assoleix la quantitat de 148 euros; b) el rang de despesa més freqüent és el de menys de 200 euros per persona durant la seva estada a les Terres de l'Ebre (la despesa no inclou ni les despeses d'allotjament ni el transport), repetint els resultats obtinguts en tots els anys anteriors; c) només una mica més de l'1% hi fa una despesa per sobre dels 500 euros. Aquest tres comentaris son vàlids tant per a l'estiu de 2019 com per al 2019.

Taula 5.16. Despesa mitjana de l'estada dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2014-2019

	Turistes 2014	Turistes 2015	Turistes 2016	Turistes 2017	Turistes 2018	Turistes 2019	Turistes Any 2019
Menys de 200 euros	64,0%	63,1%	56,3%	40,2%	63,3%	72,6%	81,0%
De 200 a 300 euros	6,1%	4,7%	5,3%	4,1%	7,9%	14,2%	9,3%
De 301 a 500 euros	2,1%	5,0%	2,9%	2,2%	0,8%	9,2%	5,1%
De 501 a 900 euros	0,7%	0,7%	1,0%	0,5%	0,6%	2,3%	1,0%
De 901 a 1.000 euros	0,2%	0,1%	0,2%	0,3%	0,2%	0,5%	0,8%
Més de 1.001 euros	0,1%	0,1%	0,0%	0,9%	0,0%	0,5%	0,5%
Ns/Nc	26,4%	26,3%	34,2%	51,8%	27,2%	0,7%	2,3%
Mitjana per persona	129 €	131 €	129 €	151 €	117 €	176 €	148 €

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

Quant a altres aspectes relacionats amb la destinació i amb la valoració del destí (escala de l'1 al 5), podem destacar els punts següents: *a*) la valoració de la destinació, en una escala de l'1 al 5 (vegeu la taula 5.17), destaca l'alt grau de satisfacció general amb una puntuació de 4,4 punts, a l'estiu de 2019, i de 4,3 del 2019, sent valors similars als d'altres anys (a excepció de 2017); *b*) els aspectes més ben valorats són els relacionats amb la naturalesa i l'amabilitat de la gent i, igual que en estius anteriors, l'aspecte pitjor valorat fa referència al transport públic.

Taula 5.17. Valoració de diferents aspectes de la destinació dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2014-2019. Valoració: 1, molt deficient i 5, excel·lent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Any 2019
Neteja de les àrees públiques	4,2	4,2	4,2	3,9	3,9	3,9	3,7
Seguretat	4,8	4,6	4,4	4,2	4,1	4,3	3,9
Amabilitat de la gent	4,8	4,6	4,6	4,4	4,4	4,5	4,3
Servei d'allotjament	-	4,5	4,4	4,3	4,3	4,3	4,3
Transports públics	3,9	3,5	3,1	3,3	3,4	3,1	3,1
Facilitats per als vianants	4,7	4,5	4,4	3,8	4,0	4,0	3,7
Entreteniment i vida nocturna	4,1	4,1	4,1	3,3	4,0	3,5	3,3
Zones verdes i naturalesa	4,7	4,6	4,6	4,5	4,6	4,4	4,3
Neteja de les platges i el mar	4,0	3,9	4,1	3,6	3,5	3,8	3,5
Equipaments de les platges	4,0	4,0	4,1	3,4	3,6	3,8	3,4
Senyalització	4,2	4,2	4,1	3,8	4,0	4,0	3,7
Relació qualitat/preu	4,2	4,2	4,2	4,0	4,1	4,1	4,0
Grau de satisfacció general	4,5	4,5	4,5	4,0	4,5	4,4	4,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

5.6. Conclusions

Ningú posa en dubte el gran potencial i el poder d'atracció turística de les Terres de l'Ebre, ja que disposen d'una gran varietat de recursos i possibilitats que fan que sigui una destinació apta per a molts perfils turístics diferents. Es tracta d'un territori amb possibilitats per a famílies; per als qui busquen descans; per a excursionistes; per als més interessats en la cultura; per als amants de sol i platja; per als qui busquen un contacte directe amb la naturalesa o per als qui busquen noves sensacions gastronòmiques, per esmentar-ne només alguns dels atractius.

Respecte a aquesta àmplia gamma d'atractius, en podem anomenar alguns:

a) L'extensa i variada riquesa natural: Parc Natural del Delta de l'Ebre, Parc Natural dels Ports, Xarxa d'Espais Protegits d'Interès Natural o una llarga extensió de platges molt poc massificades que van des d'Alcanar fins a l'Ametlla de Mar.

b) Gran riquesa patrimonial: monuments medievals, castells, fortificacions, etc.; pintures rupestres de l'Arc Mediterrani declarades Patrimoni de la Humanitat; monuments de la prehistòria i època antiga o el Patrimoni Històric de Tortosa.

c) Altres recursos, per exemple l'enoturisme o la rica gastronomia.

Tot això fa d'aquest territori un espai altament atractiu per al turisme. No obstant això, ocupa una posició molt discreta en les diverses marques turístiques en les quals es divideix Catalunya, almenys pel que fa a visitants i pernoctacions.

En aquest capítol hem intentat analitzar l'evolució de la marca turística Terres de l'Ebre centrant-nos en diferents aspectes que considerem rellevants: el moviment turístic durant el 2019; les característiques específiques del turisme d'estiu i, aquest any, del 2019, en la seva totalitat; l'oferta, tant la tradicional i la seva qualitat, com les noves formes de "fer turisme", que últimament van guanyant importància i significació; altres aspectes més lligats als impactes territorials, per finalitzar amb la satisfacció declarada per les persones que han visitat aquesta destinació anomenada Terres de l'Ebre. No es tracta solament de

fer una anàlisi descriptiva de les dades, sinó també, a partir de les quals cal obtenir informació útil per millorar la destinació, per explorar noves oportunitats, per potenciar-ne les virtuts, per consolidar allò que ja funciona correctament o per dissenyar noves línies d'actuació.

Per elaborar aquest estudi, ens hem basat en diverses fonts estadístiques, entre les quals en destaquen dues: les que provenen de l'Institut d'Estadística de Catalunya i les que provenen de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística, i les dues coincideixen en el diagnòstic sobre la temporada turística 2019 a les Terres de l'Ebre. En l'àmbit mundial, el 2019 va ser un any de gran increment respecte a l'arribada de turistes internacionals, que va créixer un 3,8% i va aconseguir un impacte econòmic directe d'uns 1.500 milions d'euros. Tot això, malgrat les incerteses tant econòmiques com socials que es van travessar durant el 2019, tal com hem indicat en l'apartat introductori d'aquest capítol. Europa va concentrar una mica més de la meitat d'aquestes arribades de turistes internacionals de tot el món, la qual cosa ens permet qualificar-la com una bona temporada turística. En l'àmbit nacional podem dir que el turisme ha continuat batent rècords tant pel que fa a viatgers, pernoctacions, despesa, etc. Catalunya va continuar sent la principal comunitat autònoma pel que fa a turisme i va seguir la mateixa tendència que l'Estat espanyol en conjunt. No obstant això, les Terres de l'Ebre van seguir una tendència inversa: en la majoria dels indicadors proporcionats per les principals fonts estadístiques consultades, van manifestar una tendència decreixent, que indica que es va tractar d'una temporada turística no gaire bona si la comparem amb la resta de Catalunya. Aquesta és una dada preocupant, ja que indica que la marca Terres de l'Ebre no acaba d'arrancar. Un altre punt que cal destacar és que no s'espera que el 2020 sigui una bona temporada turística, per la qual cosa és preocupant el que pot passar a les Terres de l'Ebre, d'on es parteix d'una situació de certa "feblesa".

Analitzant les estadístiques de l'Idescat, hem vist com les Terres de l'Ebre van experimentar durant el 2019 una forta caiguda, en contrast amb la resta de Catalunya, que va créixer tant en nombre de viatgers com de pernoctacions. Això

és especialment greu en els establiments hotelers i en els de turisme rural. Com a conseqüència, la marca Terres de l'Ebre ha perdut pes relatiu en tota mena d'establiments turístics respecte a la resta de marques catalanes. No tan sols ha perdut pes, sinó que s'ha incrementat l'escletxa existent entre la mitjana catalana i les Terres de l'Ebre. Com comentàvem una mica més amunt: dades preocupants per a la marca Terres de l'Ebre.

Si ara ens centrem en les dades proporcionades per l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística, hi ha un clar predomini de la zona litoral, però la zona interior va guanyant pes lentament any rere any. A diferència d'altres anys, cal destacar, pel que fa a les pernoctacions, la fi de l'hegemonia dels establiments hotelers, ja que les pernoctacions en càmpings han estat superiors a la dels hotels, amb el consegüent efecte econòmic que això implica (normalment la despesa mitjana per persona en els càmpings sol ser inferior a la dels hotels). Tant en viatgers com en pernoctacions s'han experimentat fortes caigudes en tots els tipus d'establiments turístics, especialment en el sector hotelier i al litoral, molt significativament a la zona interior. Continua dominant la presència de turistes francesos en ambdues zones, i no hi ha una evidència clara que el Brexit hagi tingut un impacte important a les Terres de l'Ebre. Respecte al 2018, el mercat espanyol ha disminuït la presència a les Terres de l'Ebre, especialment a la zona litoral, encara que continua sent, de molt, molt superior a la del mercat exterior. En ambdues zones s'hi observa una forta estacionalitat, especialment a la zona litoral, que es concentra, com és habitual, en els mesos d'estiu. Així, durant els mesos de juliol i agost la zona litoral registra el 42,3% de totes les pernoctacions, mentre que la zona interior recull el 30,4%.

Tot l'anterior es combina amb l'existència d'una oferta poc desenvolupada, amb un pes amb relació a Catalunya molt poc d'acord amb les seves característiques territorials, encara que amb un continuat creixement tant d'establiments com de places, però a un ritme inferior al de la resta de Catalunya. Amb una qualitat dels establiments hotelers relativament baixa, ja que hi predominen els d'una o dos estrelles i les pensions. Aquesta qualitat no coincideix amb la d'altres destinacions de costa de la resta de Catalunya, on abunden els establiments de categoria superior. A aquesta feble qualitat s'hi afegeix un rendiment per

habitació ocupada o per habitació disponible sensiblement inferior a la mitjana catalana, cosa que indica, un cop més, la feble posició dels establiments turístics de les Terres de l'Ebre respecte al conjunt de Catalunya. I amb l'existència d'una presència cada vegada superior de modalitats d'oferta considerades no tradicionals. La presència de plataformes com Airbnb o HomeAway ha confirmat el creixement especialment en localitats de la costa i en ciutats, i tenen una presència molt més discreta en municipis d'interior, especialment a la Terra Alta.

Cal recordar que l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística ha redactat dos tipus d'estudis de demanda diferents: un centrat en l'estiu de 2019 i un altre en la totalitat d'aquest any, per la qual cosa tindrem dos perfils, en alguns aspectes similars, però en altres força diferenciats, per raons que ja hem comentat abans. En definitiva, podem dir que, a grans trets, el perfil corresponent a la demanda turística de l'estiu de 2019 és el d'una persona d'entre 35 i 44 anys, que viatja en família amb fills i ho fa majoritàriament en vehicle particular. Es tracta d'una persona d'origen català (principalment de Barcelona). Si arribés de l'estranger, predominarien els francesos, i si ho fes de la resta de l'Estat, provindria de les dues comunitats autònomes limítrofes amb la catalana o del País Basc. Hi faria una estada mitjana de 6,3 nits, encara que també destaquen les estades curtes, d'una o dues nits. Aproximadament el 75% dels turistes ja coneixen les Terres de l'Ebre i aprofiten l'estada per fer activitats relacionades amb el bon temps: relaxar-se, anar a la platja, passejar o degustar la gastronomia. Procedeixen d'una classe social entre mitjana i mitjana alta i fan una despesa de 176 euros. En relació amb el 2019 el perfil és bastant semblant i correspon al d'una persona d'entre 35 i 44 anys, que viatja en parella i ho fa majoritàriament en vehicle particular. Es tracta d'una persona d'origen català (principalment de Barcelona). Si arribés de l'estranger, predominarien els francesos i si ho fes de la resta de l'Estat, provindria de les dues comunitats autònomes limítrofes amb la catalana. Hi faria una estada mitjana de 4,4 nits, però també hi predominen les estades curtes, d'una o dues nits. Aproximadament el 65% dels turistes ja coneixen les Terres de l'Ebre i aprofiten l'estada per dur a terme activitats relacionades amb la tranquil·litat: relaxar-se, passejar o degustar la gastronomia. Procedeixen d'una classe social entre mitjana i mitjana alta i hi fan una despesa de 148 euros.

Any rere any comentem el mateix: el nombre d'establiments turístics i de les corresponents places de la marca Terres de l'Ebre s'ajusten poc a l'extensió territorial, ja que el nombre d'establiments turístics només hi representa el 4,0% del total i el nombre de places un 2,2%, valors que es mantenen relativament estables amb el temps i lluny dels que teòricament els correspondria. La facturació mitjana per habitació ocupada a les Terres de l'Ebre és de 75,46 euros, mentre que la mitjana catalana és de 101,17 euros. Els ingressos per habitació disponible són de 31,6 euros, mentre que la mitjana catalana és de 70,34 euros. En definitiva, mentre la mitjana catalana augmenta els ingressos per habitació disponible en un 7,9%, a les Terres de l'Ebre aquests ingressos disminueixen un 5,3%. És a dir, ens tornem a trobar valors sensiblement inferiors a la mitjana catalana, que posen de manifest, un altre cop, la baixa qualitat dels establiments turístics de les Terres de l'Ebre respecte a la mitjana catalana, especialment els establiments hotelers.

Per tant, ens trobem davant una destinació turística que dona una àmplia varietat de recursos i possibilitats que la fan apta per a una gran diversitat de perfils turístics, tot i que està poc aprofitada. Tanmateix, presenta una alta capacitat de desenvolupament: l'aposta clara per les noves xarxes de turisme col·laboratiu que hem esmentat en aquest mateix capítol, que s'anticipen i es posicionen davant d'altres destinacions turístiques per aconseguir un clar avantatge competitiu. L'aprofitament i la creació de nous productes turístics que estan emergint, com poden ser, per exemple, l'enoturisme o la gastronomia de qualitat així com una aposta clara pel turisme més urbà en podrien ser alguns exemples. No podem oblidar el perills que sembla que s'acosten, com poden ser la mateixa inestabilitat política de Catalunya, que sembla que es mantindrà aquest any 2020; els efectes del Brexit, que de segur que impactaran negativament en el turisme i, molt especialment, en els destinacions en què predominen els britànics o en són una part important, com és el cas de les Terres de l'Ebre, i la frenada d'alguns mercats emissors, com poden ser l'alemany o el francès, que molt probablement afectaran negativament el turisme en general i el de les Terres de l'Ebre en particular. En el moment de repassar aquestes línies (març de 2020) ja estem enmig de la pandèmia del coronavirus, covid-19, que obliga al confinament

d'una part significativa de la població arreu del món i provoca greus perjudicis econòmics en l'àmbit mundial i, de segur, que impactarà molt negativament en el turisme. En definitiva, males perspectives de cara al 2020.

A5.1. Marques turístiques de Catalunya i les seves comarques, 2019

Marca	Comarques	
Barcelona	Barcelonès	
Costa Brava	Alt Empordà Baix Empordà Gironès	Pla de l'Estany Selva
Costa Daurada	Alt Camp Baix Camp Baix Penedès	Conca de Barberà Priorat Tarragonès
Costa Barcelona	Alt Penedès Baix Llobregat Garraf	Maresme Vallès Occidental Vallès Oriental
Paisatges Barcelona	Anoia Bages	Moianès Osona
Pirineus	Alt Urgell Alta Ribagorça Berguedà Cerdanya Garrotxa	Pallars Jussà Pallars Sobirà Ripollès Solsonès
Terres de Lleida	Garrigues Noguera Pla d'Urgell	
Terres de l'Ebre	Baix Ebre Montsià	Ribera d'Ebre Terra Alta
Aran	Val d'Aran	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.2. Comarques i municipis que formen part de la marca Terres de l'Ebre

Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Aldea, l'	Alcanar	Ascó	Arnes
Aldover	Amposta	Benissanet	Batea
Alfara de Carles	Freginals	Flix	Bot
Ametlla de Mar, l'	Galera, la	Garcia	Caseres
Ampolla, l'	Godall	Ginestar	Corbera d'Ebre
Benifallet	Mas de Barberans	Miravet	Fatarella, la
Camarles	Masdenverge	Móra d'Ebre	Gandesa
Deltebre	Sant Carles de la Ràpita	Móra la Nova	Horta de Sant Joan
Paüls	Sant Jaume d'Enveja	Palma d'Ebre, la	Pinell de Brai, el
Perelló, el	Santa Bàrbara	Rasquera	Pobla de Massaluca, la
Roquetes	Sènia, la	Riba-roja d'Ebre	Prat de Comte
Tivenys	Ulldecona	Tivissa	Vilalba dels Arcs
Tortosa		Torre de l'Espanyol, la	
Xerta		Vinebre	

Font: elaboració pròpia.

A5.3. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya. Percentatge de variació de 2019 respecte a 2018 (%)

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total viatgers	3,29%	3,23%	3,89%	2,01%
Barcelona	5,65%	5,65%	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	0,95%	-3,56%	4,03%	13,56%
Costa Brava	2,13%	2,53%	1,20%	0,00%
Costa Daurada	3,37%	1,93%	6,93%	22,15%
Costa Barcelona	0,81%	0,32%	2,59%	20,95%
Pirineus	3,84%	3,25%	7,66%	-2,48%
Terres de Lleida	3,00%	2,45%	239,02%	-25,09%
Terres de l'Ebre	-1,35%	-2,76%	2,59%	-13,43%
Val d'Aran	-0,30%	-0,47%	3,01%	-

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2019).

A5.4. Pernoctacions a les marques turístiques de Catalunya. Percentatge de variació de 2019 respecte a 2018 (%)

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Total pernoctacions	2,11%	2,50%	1,06%	-1,61%
Barcelona	5,48%	5,48%	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	1,84%	-2,54%	6,51%	9,17%
Costa Brava	1,04%	2,15%	-0,30%	-6,38%
Costa Daurada	0,43%	-0,43%	1,80%	18,16%
Costa Barcelona	2,03%	1,19%	5,17%	19,26%
Pirineus	-0,60%	0,79%	-1,46%	-2,73%
Terres de Lleida	7,49%	5,32%	233,99%	-35,25%
Terres de l'Ebre	-10,40%	-13,83%	-6,51%	-8,41%
Val d'Aran	-0,09%	0,44%	-6,71%	-

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2019).

A5.5. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya. Pes de cada marca respecte al total (%)

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Barcelona	36,43%	43,28%	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	1,30%	0,97%	1,37%	14,50%
Costa Brava	20,35%	17,64%	35,81%	27,46%
Costa Daurada	14,84%	12,79%	28,47%	7,11%
Costa Barcelona	17,23%	17,43%	17,22%	9,18%
Pirineus	5,57%	3,71%	12,72%	34,04%
Terres de Lleida	1,45%	1,55%	0,41%	4,27%
Terres de l'Ebre	1,72%	1,41%	3,38%	3,44%
Val d'Aran	1,08%	1,22%	0,40%	-

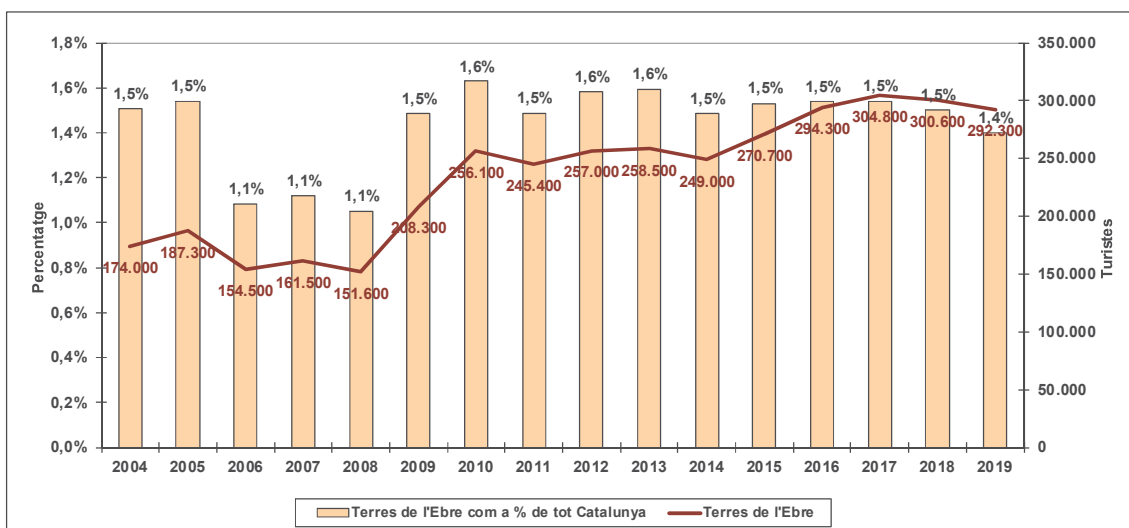
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2019).

A5.6. Pernotacions a les marques turístiques de Catalunya. Pes de cada marca respecte al total (%)

	Total	Hotels	Càmping	Turisme rural
Barcelona	29,16%	38,36%	-	-
Catalunya Central/Paisatges Barcelona	0,87%	0,64%	0,71%	13,68%
Costa Brava	25,35%	20,17%	42,63%	29,50%
Costa Daurada	19,79%	16,76%	31,00%	7,11%
Costa Barcelona	17,36%	18,40%	14,45%	8,51%
Pirineus	4,07%	2,51%	7,14%	34,89%
Terres de Lleida	0,76%	0,85%	0,30%	2,98%
Terres de l'Ebre	1,60%	1,06%	3,32%	3,33%
Val d'Aran	1,02%	1,25%	0,32%	-

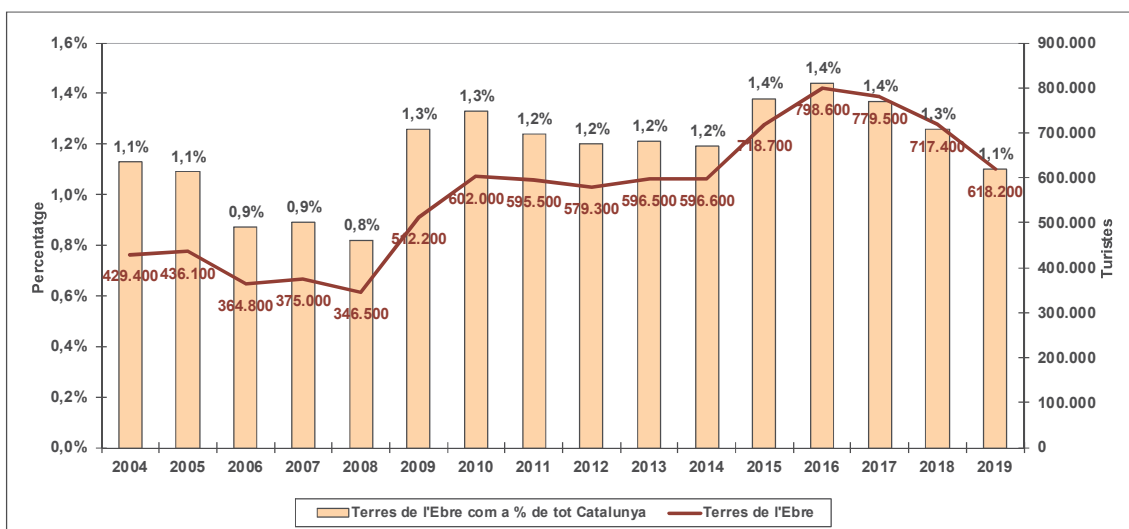
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Dades provisionals (febrer 2019).

A5.7. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

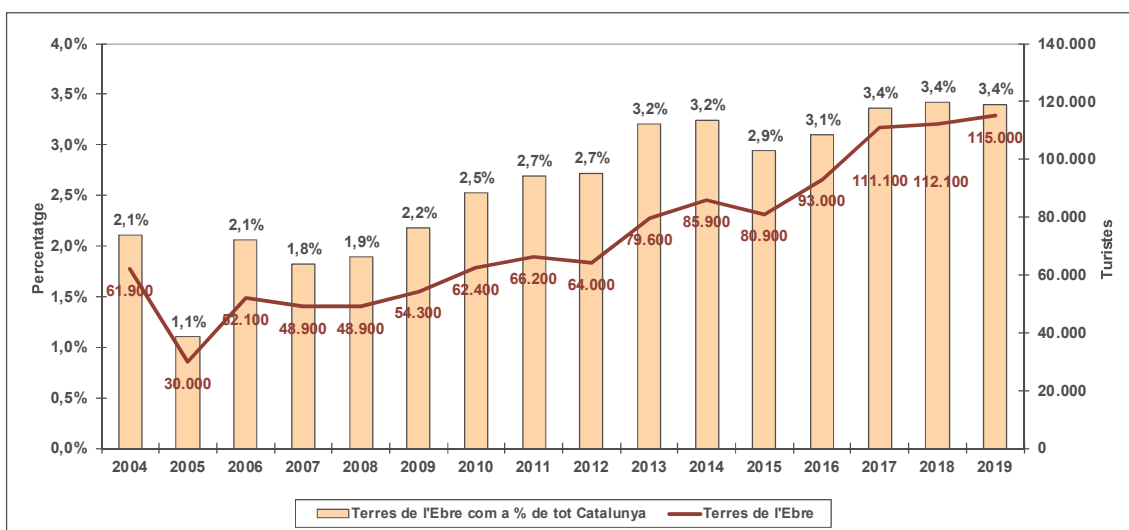
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

A5.8. Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

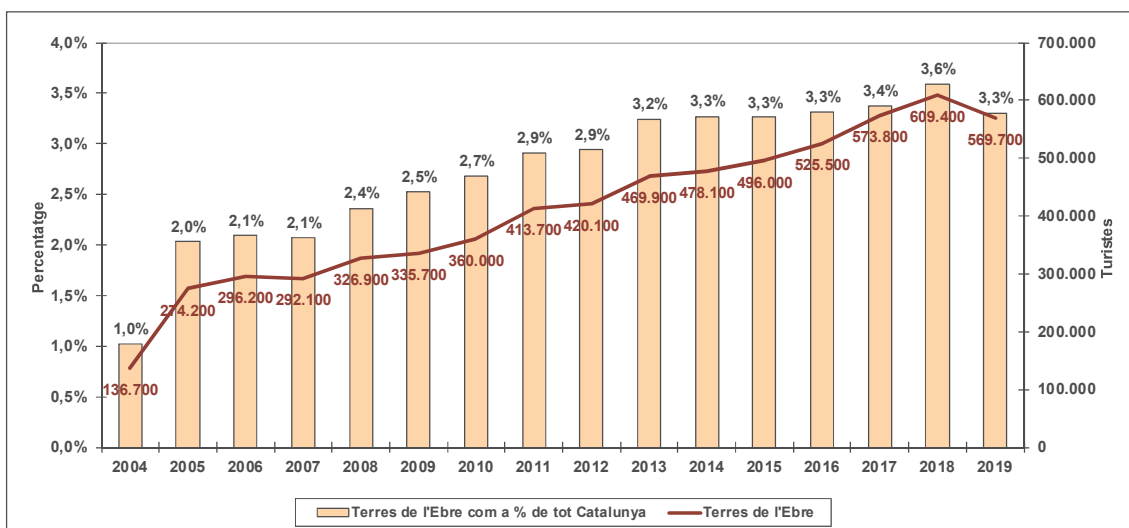
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

A5.9. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

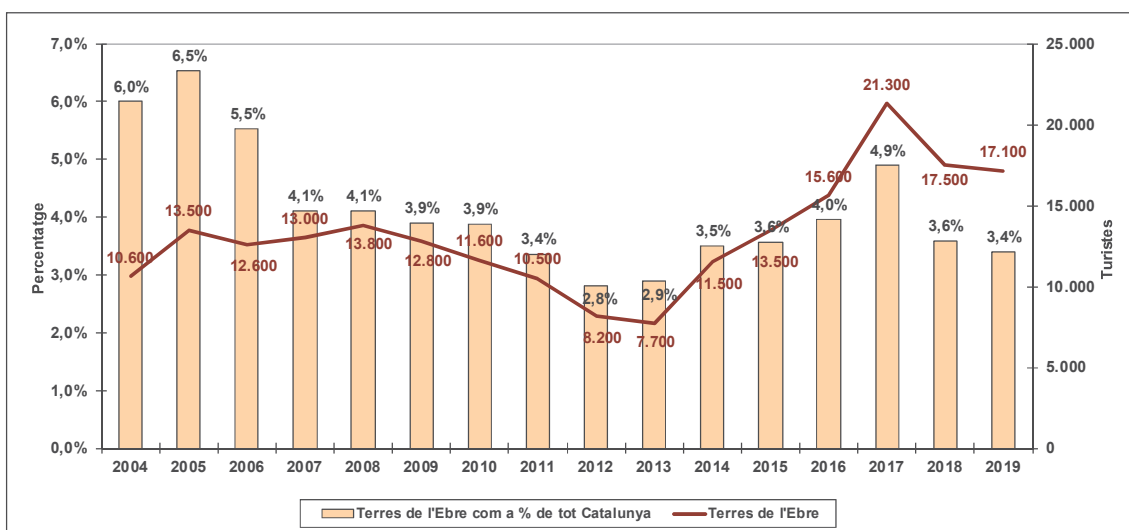
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

A5.10. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

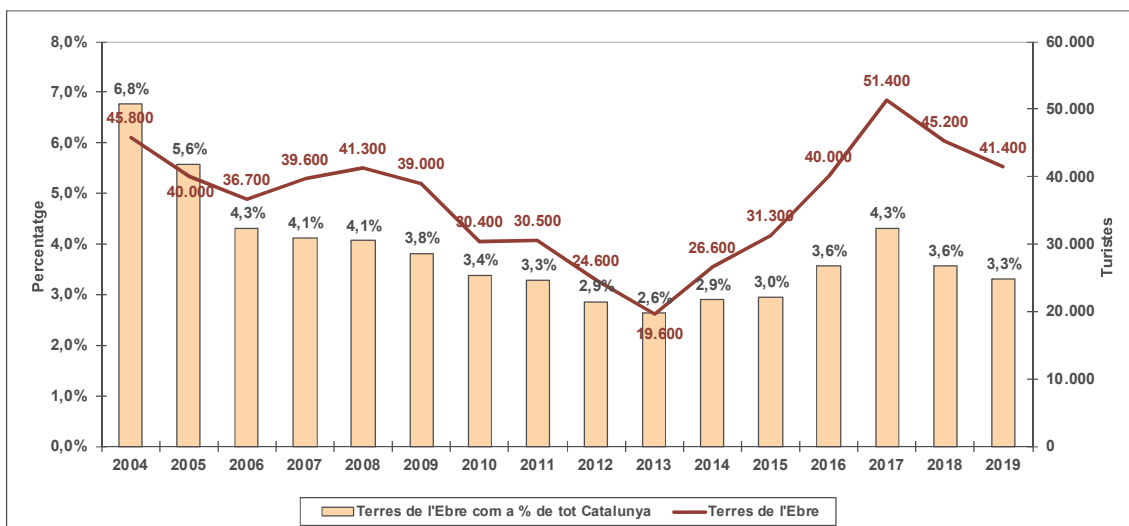
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

A5.11. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

A5.12. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural. Valors absoluts i percentatge de les Terres de l'Ebre respecte al total de Catalunya. 2004-2019

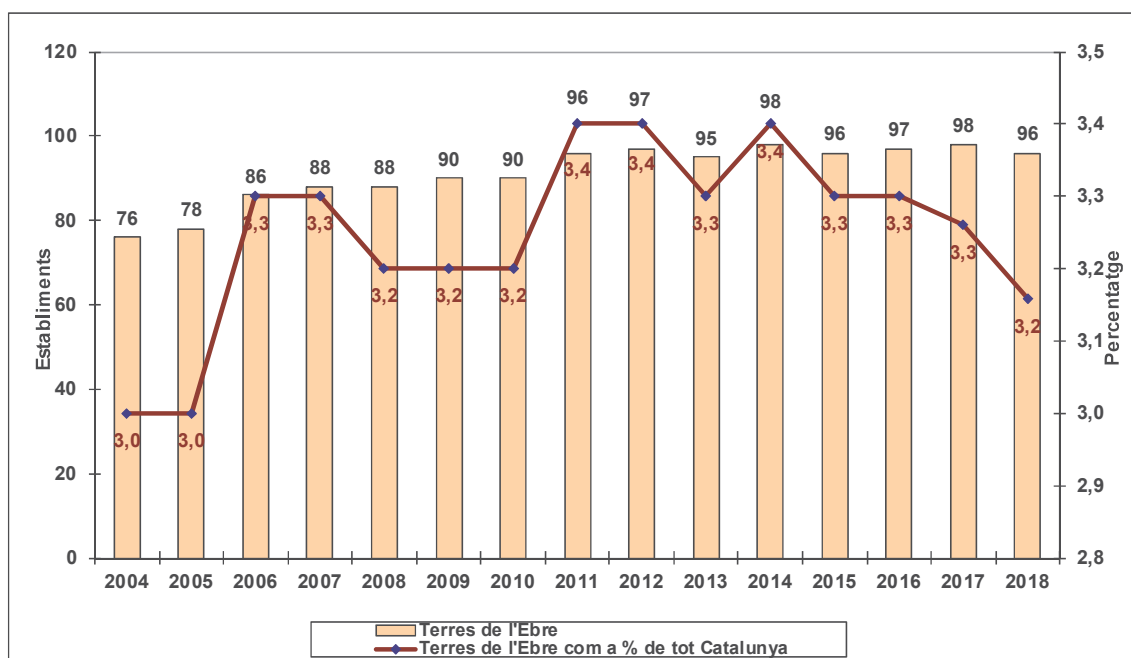
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Les dades corresponents al 2019 són provisionals.

A5.13. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptor, 2019.

	2019		Càmping		Apartaments		Turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
Gener	13.118	3.362	457	888	32	17	798	89
Febrer	22.775	2.719	1.599	1.748	580	1	643	38
Març	36.733	3.607	4.284	3.616	2.746	0	2.004	235
Abril	49.534	9.219	34.408	13.780	3.475	191	4.181	361
Maig	52.222	14.484	25.945	29.890	2.333	97	2.524	404
Juny	69.520	12.251	42.040	29.374	2.699	1.185	4.365	202
Juliol	81.687	20.278	63.638	40.509	3.281	4.388	5.298	1.592
Agost	92.702	22.411	99.280	49.483	5.795	2.884	10.147	2.234
Setembre	61.762	13.757	33.883	27.356	1.632	669	2.814	779
Octubre	34.029	7.115	11.117	9.543	203	0	1.944	497
Novembre	19.547	2.793	5.590	2.846	212	0	1.903	135
Desembre	20.505	2.614	4.335	1.302	1.781	1	3.562	75
Total	554.135	114.609	326.576	210.335	24.769	9.433	40.183	6.641
% Variació 2017/18	6,3%	4,6%	14,6%	8,6%	43,1%	-24,7%	8,9%	7,4%
% Variació 2018/19	-18,6%	-21,1%	-12,3%	1,1%	-3,0%	5,4%	-12,0%	-7,2%

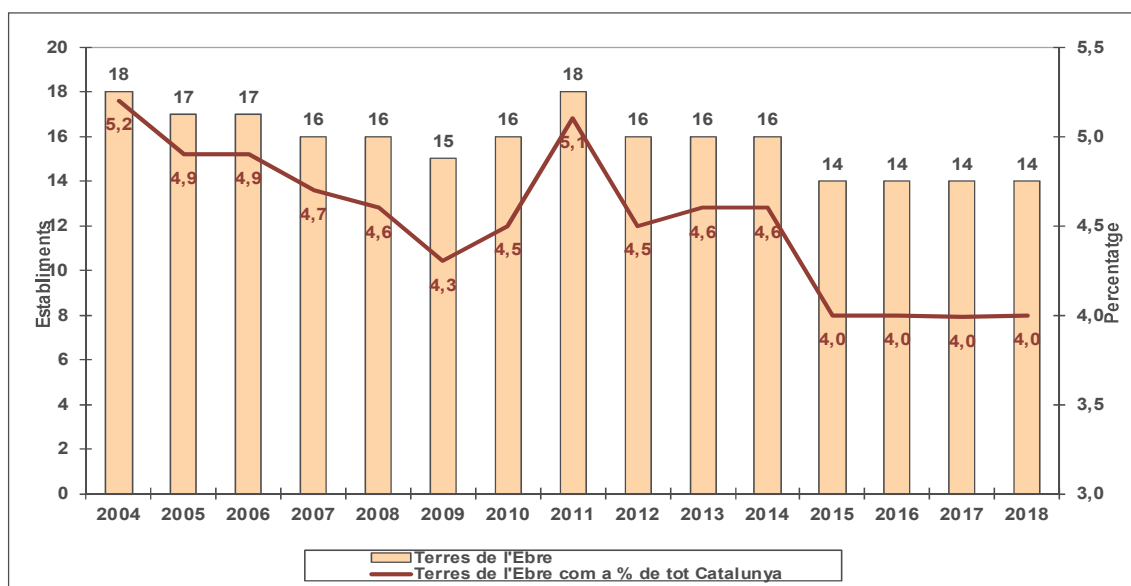
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme del Departament d'Innovació Turística.

A5.14. Nombre d'establiments hotelers a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

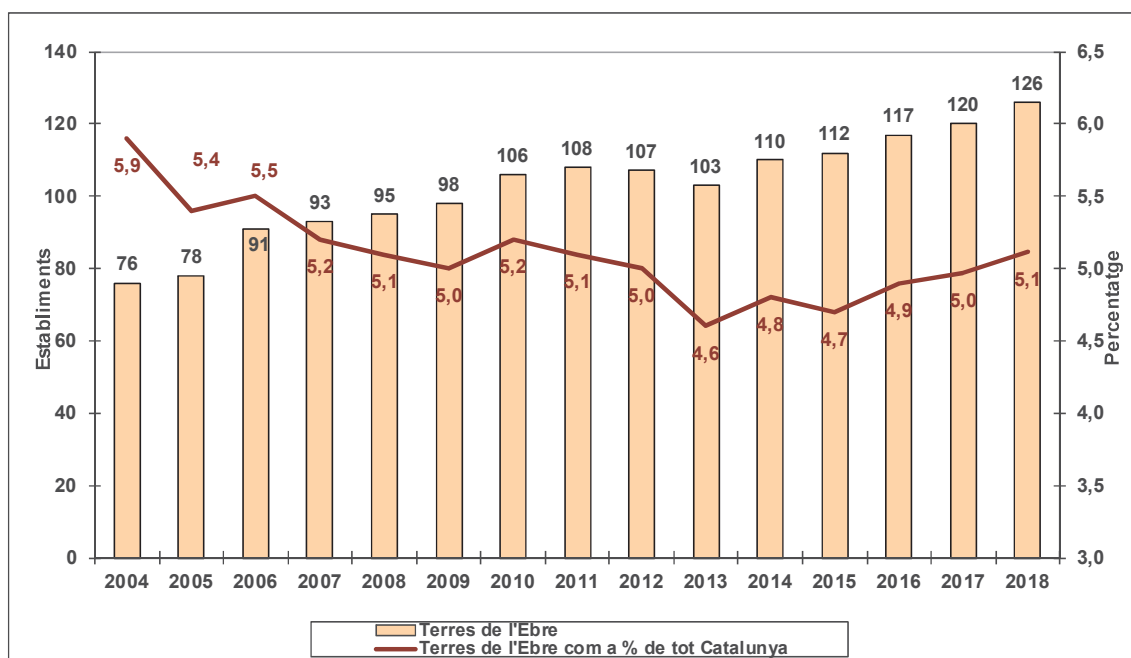
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.15. Nombre d'establiments de càmping a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

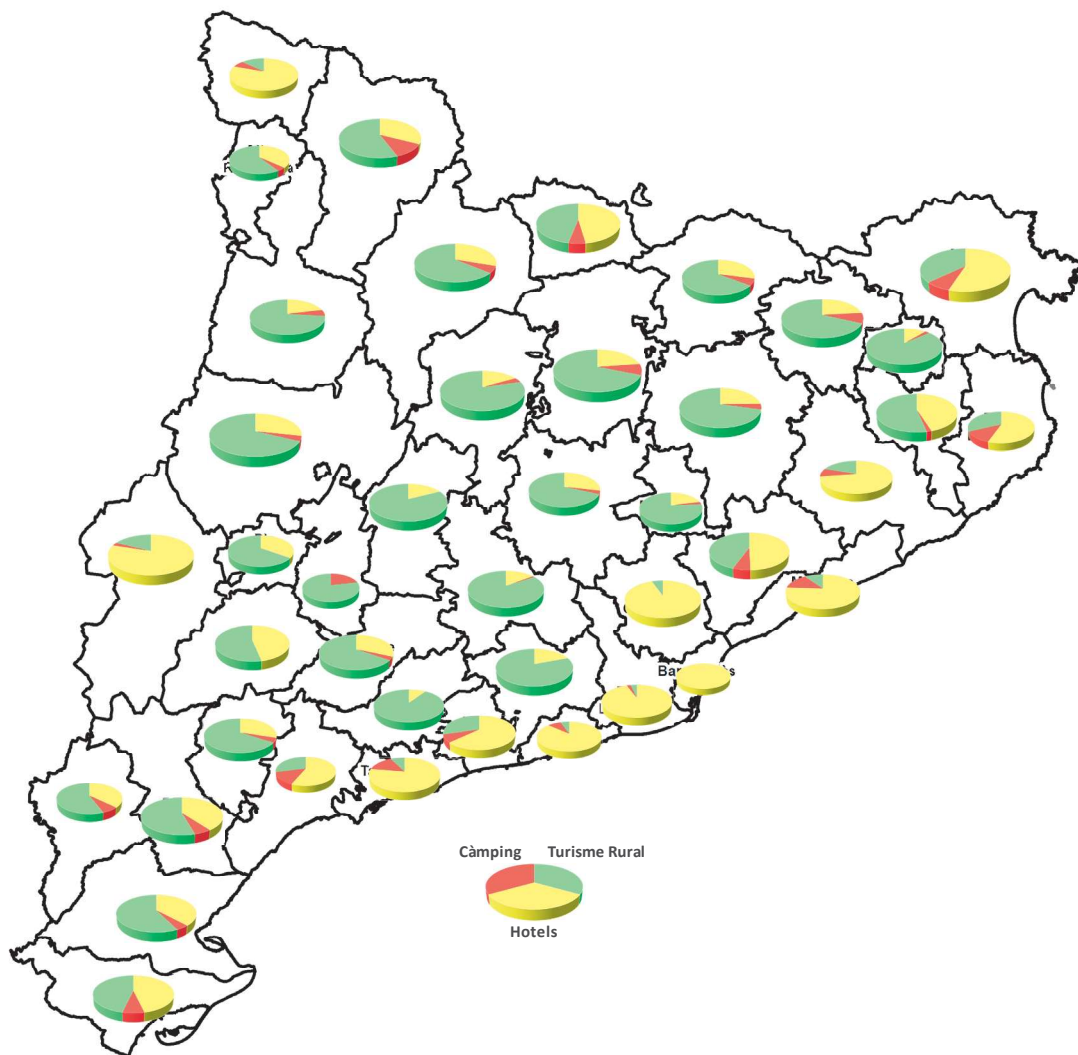
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.16. Nombre d'establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre i la seva posició relativa com a percentatge del total de Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.17. Distribució per comarques del nombre de tota mena d'establiments turístics, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.18. Distribució per comarques de la capacitat d'allotjament. Nombre de places, 2018

Places	Hotel	Càmping	Turisme rural
Alt Camp	46,5%	0,0%	53,5%
Alt Empordà	28,6%	68,8%	2,6%
Alt Penedès	48,9%	0,0%	51,1%
Alt Urgell	31,0%	56,2%	12,7%
Alta Ribagorça	54,6%	32,8%	12,6%
Anoia	55,3%	7,2%	37,5%
Aran	68,0%	30,2%	1,8%
Bages	51,9%	24,4%	23,7%
Baix Camp	32,9%	66,2%	0,9%
Baix Ebre	36,0%	59,4%	4,6%
Baix Empordà	19,9%	78,8%	1,3%
Baix Llobregat	77,3%	22,5%	0,2%
Baix Penedès	50,3%	48,1%	1,6%
Barcelonès	100,0%	0,0%	0,0%
Berguedà	11,6%	74,8%	13,6%
Cerdanya	39,3%	55,4%	5,3%
Conca de Barberà	32,9%	53,4%	13,6%
Garraf	39,0%	60,7%	0,3%
Garrigues	57,7%	0,0%	42,3%
Garrotxa	18,9%	63,4%	17,6%
Gironès	70,7%	17,2%	12,1%
Maresme	63,3%	36,4%	0,3%
Moianès	18,8%	49,9%	31,2%
Montsià	36,4%	56,6%	7,0%
Noguera	25,8%	58,0%	16,2%
Osona	30,7%	49,8%	19,5%
Pallars Jussà	23,5%	59,7%	16,7%
Pallars Sobirà	25,3%	68,5%	6,2%
Pla d'Urgell	62,5%	0,0%	37,5%
Pla de l'Estany	13,6%	56,0%	30,4%
Priorat	18,6%	57,2%	24,2%
Ribera d'Ebre	45,9%	38,0%	16,1%
Ripollès	29,1%	58,5%	12,5%
Segarra	42,4%	0,0%	57,6%
Segrià	94,2%	3,7%	2,0%
Selva	64,5%	34,6%	1,0%
Solsonès	18,2%	60,0%	21,8%
Tarragonès	55,4%	44,5%	0,1%
Terra Alta	43,3%	42,1%	14,6%
Urgell	57,6%	0,0%	42,4%
Vallès Occidental	99,5%	0,0%	0,5%
Vallès Oriental	54,6%	38,6%	6,7%
Catalunya	51,8%	44,9%	3,2%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.19. Distribució per comarques de la capacitat d'allotjament. Nombre d'establiments, 2018

Establiments	Hotel	Càmping	Turisme rural
Alt Camp	9,4%	0,0%	90,6%
Alt Empordà	55,0%	7,9%	37,1%
Alt Penedès	19,3%	0,0%	80,7%
Alt Urgell	30,4%	5,8%	63,8%
Alta Ribagorça	36,9%	4,1%	59,0%
Anoia	14,7%	1,1%	84,2%
Aran	80,6%	6,5%	12,9%
Bages	28,6%	3,1%	68,4%
Baix Camp	56,5%	14,5%	29,0%
Baix Ebre	38,2%	4,5%	57,3%
Baix Empordà	55,4%	12,5%	32,1%
Baix Llobregat	94,4%	2,2%	3,4%
Baix Penedès	63,0%	7,4%	29,6%
Barcelonès	100,0%	0,0%	0,0%
Berguedà	22,8%	8,5%	68,8%
Cerdanya	47,7%	5,5%	46,9%
Conca de Barberà	31,7%	3,2%	65,1%
Garraf	86,8%	7,9%	5,3%
Garrigues	46,7%	0,0%	53,3%
Garrotxa	23,4%	8,6%	68,0%
Gironès	45,1%	1,6%	53,3%
Maresme	76,0%	14,4%	9,6%
Moianès	21,1%	2,6%	76,3%
Montsià	46,4%	7,2%	46,4%
Noguera	28,6%	3,9%	67,5%
Osona	24,7%	4,5%	70,7%
Pallars Jussà	21,2%	5,9%	72,9%
Pallars Sobirà	32,6%	11,6%	55,8%
Pla d'Urgell	35,0%	0,0%	65,0%
Pla de l'Estany	11,1%	2,4%	86,5%
Priorat	30,0%	4,3%	65,7%
Ribera d'Ebre	40,0%	5,7%	54,3%
Ripollès	29,0%	6,3%	64,7%
Segarra	17,5%	0,0%	82,5%
Segrià	80,0%	2,5%	17,5%
Selva	72,7%	7,8%	19,5%
Solsonès	16,7%	3,8%	79,5%
Tarragonès	77,4%	14,9%	7,7%
Terra Alta	37,2%	7,0%	55,8%
Urgell	21,4%	0,0%	78,6%
Vallès Occidental	94,3%	0,0%	5,7%
Vallès Oriental	49,6%	5,9%	44,4%
Catalunya	51,9%	6,0%	42,1%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.20. Oferta d'equipaments receptius. Grandària mitjana. 2004-2018

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Baix Ebre			
2004	54,0	504,3	6,3
2007	66,9	538,1	6,0
2010	75,3	538,1	6,3
2015	75,0	1029,8	6,4
2016	72,7	1029,8	6,0
2017	71,7	1029,8	6,2
2018	73,4	1029,8	6,3
Montsià			
2004	54,2	342,7	9,8
2007	50,7	292,3	10,0
2010	50,8	302,8	10,0
2015	49,7	480,0	9,4
2016	49,4	480,0	9,4
2017	48,3	480,0	9,4
2018	48,3	480,0	9,2
Ribera d'Ebre			
2004	31,5	163,0	9,7
2007	29,5	163,0	7,9
2010	28,8	163,0	7,7
2015	28,7	166,5	7,3
2016	25,9	166,5	7,5
2017	27,2	166,5	7,0
2018	28,7	166,5	7,4
Terra Alta			
2004	29,7	335,0	9,3
2007	26,5	335,0	9,2
2010	37,4	177,0	8,8
2015	36,1	187,0	8,4
2016	36,1	187,0	8,4
2017	36,1	187,0	8,0
2018	36,1	187,0	8,1
Terres de l'Ebre			
2004	48,0	417,9	8,4
2007	49,4	409,8	8,2
2010	53,8	396,0	8,0
2015	53,6	529,5	7,7
2016	51,5	529,5	7,5
2017	51,4	529,5	7,5
2018	52,3	529,5	7,8
Catalunya			
2004	96,6	687,2	7,9
2007	97,9	685,6	7,7
2010	101,5	656,6	7,8
2015	104,3	772,5	7,9
2016	103,9	773,1	7,9
2017	103,8	773,3	7,9
2018	103,2	774,7	7,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.21. Oferta municipal d'equipaments receptius. Baix Ebre, 2018

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Aldea, l'	1	52	-	-	3	34
Aldover	-	-	-	-	2	8
Alfara de Carles	1	8	-	-	2	14
Ametlla de Mar, l'	4	649	2	2.610	1	5
Ampolla, l'	4	479	1	354	1	4
Benifallet	2	24	-	-	4	18
Camarles	-	-	-	-	-	-
Deltebre	8	208	1	1.155	21	119
Paüls	-	-	-	-	3	18
Perelló, el	4	303	-	-	6	51
Roquetes	-	-	-	-	2	8
Tivenys	-	-	-	-	2	6
Tortosa	8	720	-	-	4	34
Xerta	2	52	-	-	-	-
Baix Ebre	34	2.495	4	4.119	51	319

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.22. Oferta municipal d'equipaments receptius. Montsià, 2018

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Alcanar	4	154	3	1.572	7	51
Ampostà	7	217	2	828	12	114
Freginals	-	-	-	-	-	-
Galera, la	-	-	-	-	1	12
Godall	-	-	-	-	-	-
Mas de Barberans	-	-	-	-	2	20
Masdenverge	1	15	-	-	3	31
Sant Carles de la Ràpita	12	894	-	-	1	9
Sant Jaume d'Enveja	-	-	-	-	5	44
Santa Bàrbara	3	91	-	-	1	14
Sénia, la	2	138	-	-	-	-
Ulldecona	3	35	-	-	-	-
Montsià	32	1.544	5	2.400	32	295

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.23. Oferta municipal d'equipaments receptius. Ribera d'Ebre, 2018

	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Ascó	-	-	-	-	-	-
Benissanet	2	61	-	-	-	-
Flix	2	65	-	-	1	10
Garcia	-	-	-	-	1	8
Ginestar	-	-	-	-	1	4
Miravet	-	-	-	-	6	36
Móra d'Ebre	3	39	-	-	-	-
Móra la Nova	3	118	-	-	-	-
Palma d'Ebre, la	-	-	-	-	1	9
Rasquera	-	-	-	-	4	31
Riba-roja d'Ebre	1	42	1	195	-	-
Tivissa	1	18	1	138	4	39
Torre de l'Espanyol, la	-	-	-	-	1	4
Vinebre	2	59	-	-	-	-
Ribera d'Ebre	14	402	2	333	19	141

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.24. Oferta municipal d'equipaments receptius. Terra Alta, 2018

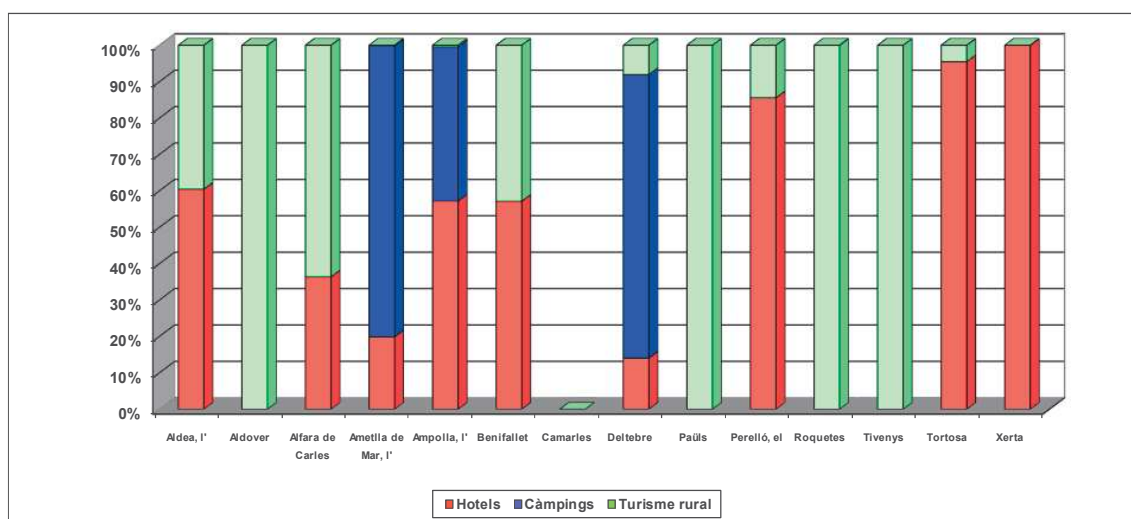
	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
Arnes	3	208	1	243	5	43
Batea	1	27	-	-	1	9
Bot	1	18	1	195	2	9
Caseres	-	-	-	-	2	9
Corbera d'Ebre	-	-	-	-	2	19
Fatarella, la	3	30	-	-	-	-
Gandesa	2	103	-	-	-	-
Horta de Sant Joan	3	146	-	-	9	69
Pinell de Brai, el	1	20	-	-	-	-
Pobla de Massaluca, la	-	-	1	123	2	22
Prat de Comte	1	6	-	-	-	-
Vilalba dels Arcs	1	20	-	-	1	15
Terra Alta	16	578	3	561	24	195

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.25. Capacitat d'allotjament. Municipis del Baix Ebre, 2018

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Aldea, l'	52	0	34
Aldover	0	0	8
Alfara de Carles	8	0	14
Ametlla de Mar, l'	649	2.610	5
Ampolla, l'	479	354	4
Benifallet	24	0	18
Camarles	0	0	0
Deltebre	208	1.155	119
Paüls	0	0	18
Perelló, el	303	0	51
Roquetes	0	0	8
Tivenys	0	0	6
Tortosa	720	0	34
Xerta	52	0	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

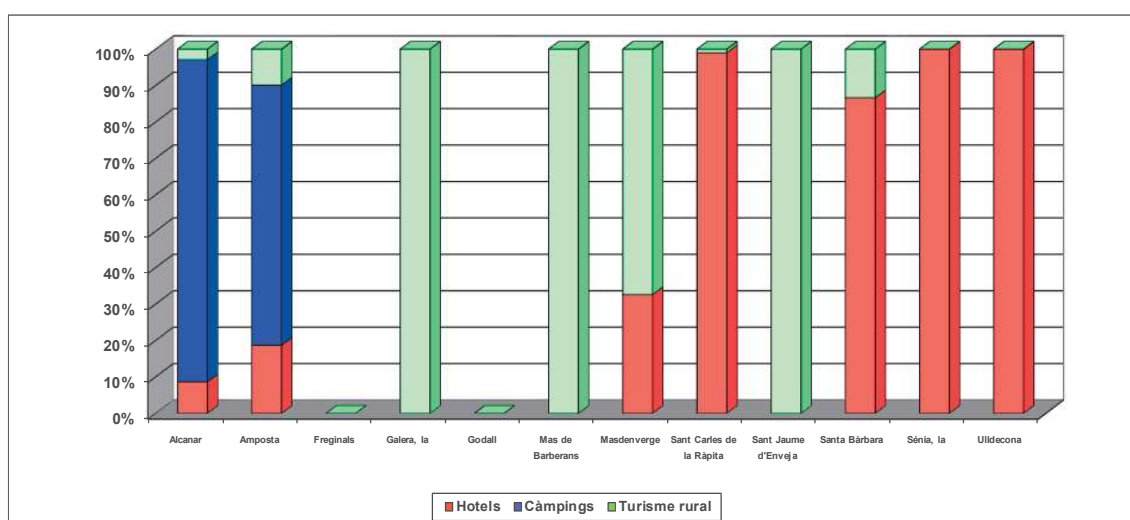

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.26. Capacitat d'allotjament. Municipis del Montsià, 2018

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Alcanar	154	1.572	51
Amposta	217	828	114
Freginals	0	0	0
Galera, la	0	0	12
Godall	0	0	0
Mas de Barberans	0	0	20
Masdenverge	15	0	31
Sant Carles de la Ràpita	894	0	9
Sant Jaume d'Enveja	0	0	44
Santa Bàrbara	91	0	14
Sénia, la	138	0	0
Ulldecona	35	0	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

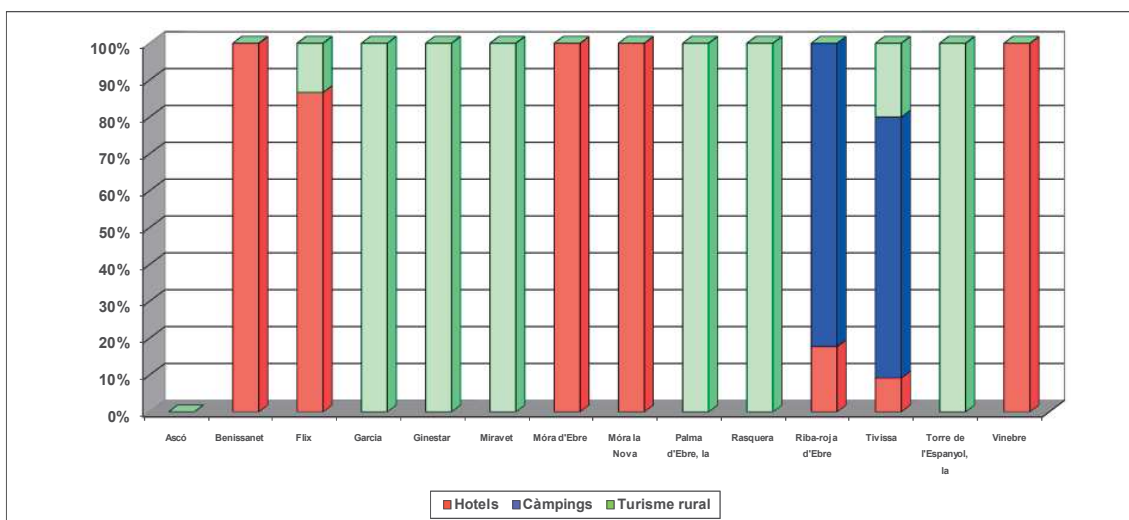

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.27. Capacitat d'allotjament. Municipis de la Ribera d'Ebre, 2018

	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Ascó	0	0	0
Benissanet	61	0	0
Flix	65	0	10
Garcia	0	0	8
Ginestar	0	0	4
Miravet	0	0	36
Móra d'Ebre	39	0	0
Móra la Nova	118	0	0
Palma d'Ebre, la	0	0	9
Rasquera	0	0	31
Riba-roja d'Ebre	42	195	0
Tivissa	18	138	39
Torre de l'Espanyol, la	0	0	4
Vinebre	59	0	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

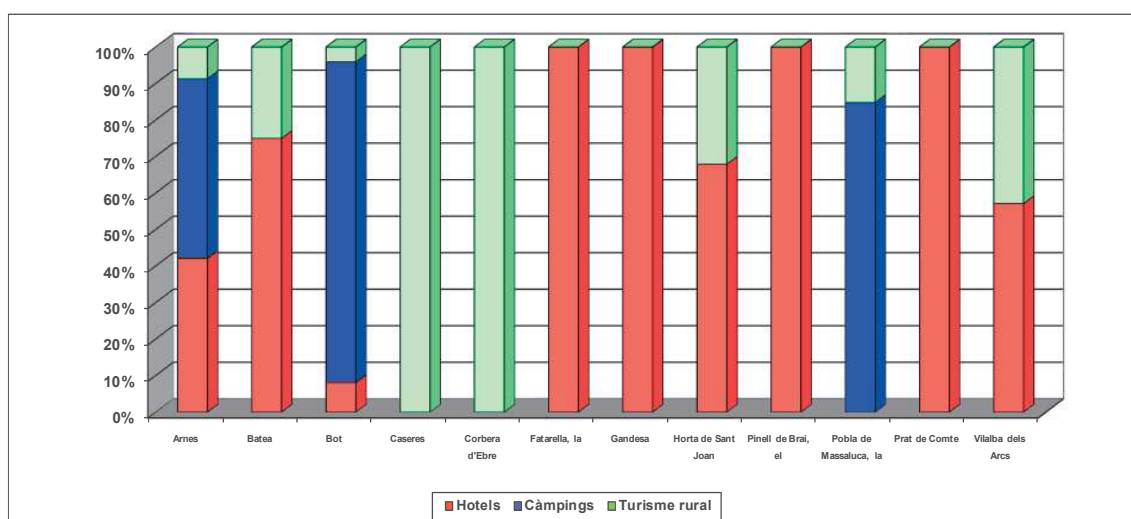

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.28. Capacitat d'allotjament. Municipis de la Terra Alta, 2018

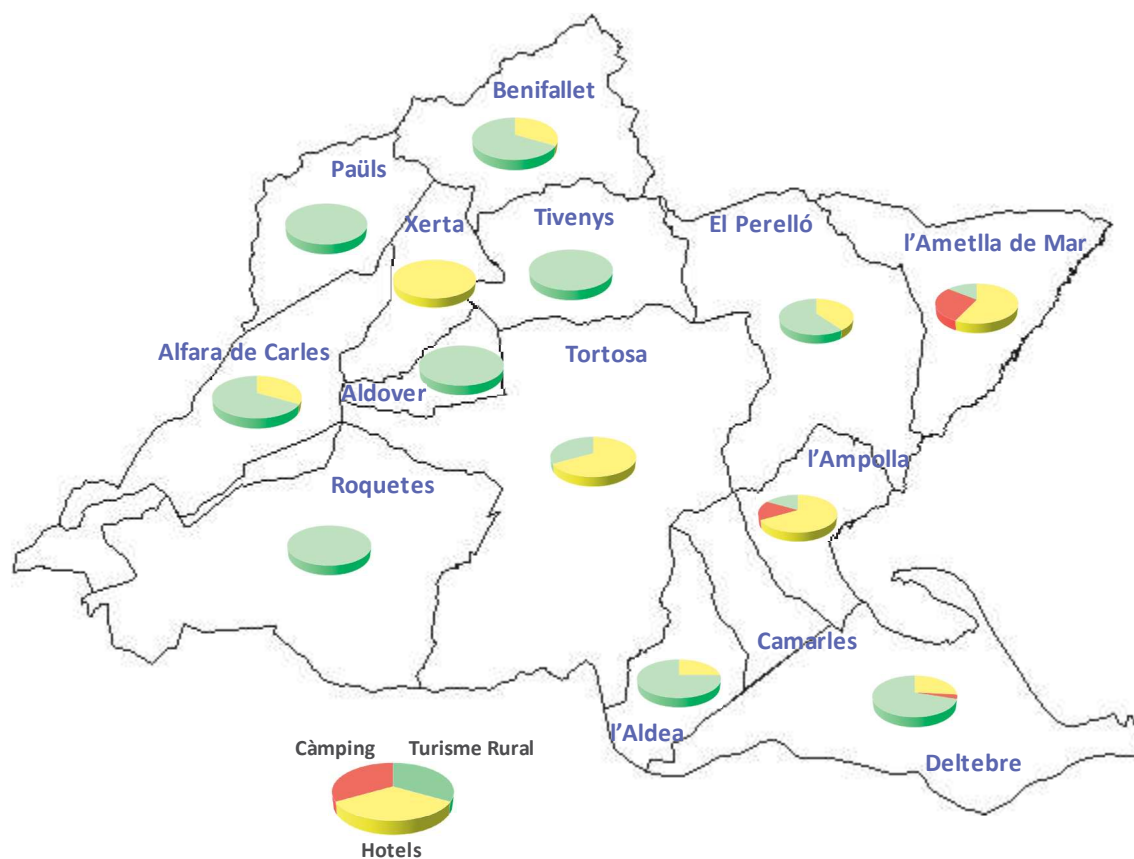
	Hotels	Càmpings	Turisme rural
Arnes	208	243	43
Batea	27	0	9
Bot	18	195	9
Caseres	0	0	9
Corbera d'Ebre	0	0	19
Fatarella, la	30	0	0
Gandesa	103	0	0
Horta de Sant Joan	146	0	69
Pinell de Brai, el	20	0	0
Pobla de Massaluca, la	0	123	22
Prat de Comte	6	0	0
Vilalba dels Arcs	20	0	15

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

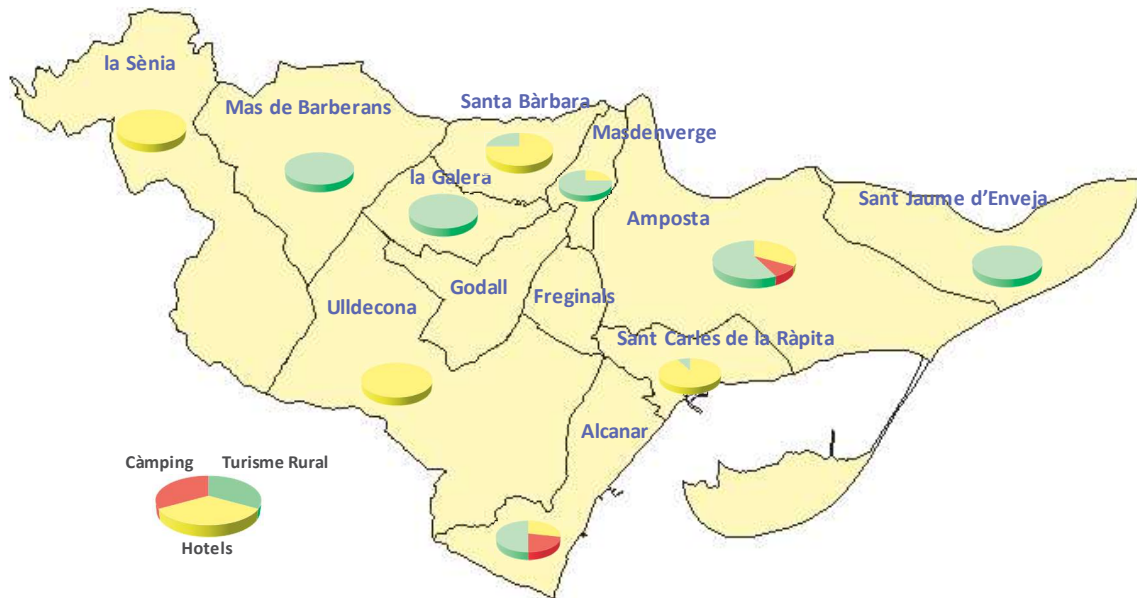
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.29. Distribució per municipis del nombre d'establiments turístics de tota mena, Baix Ebre, 2018

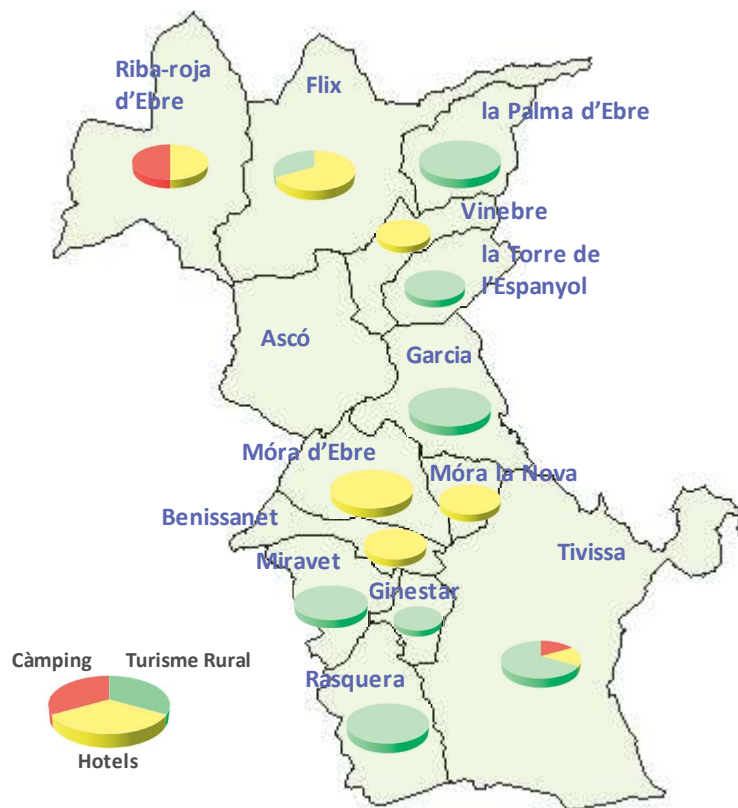
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.30. Distribució per municipis del nombre de toa mena d'establiments turístics, Montsià, 2018

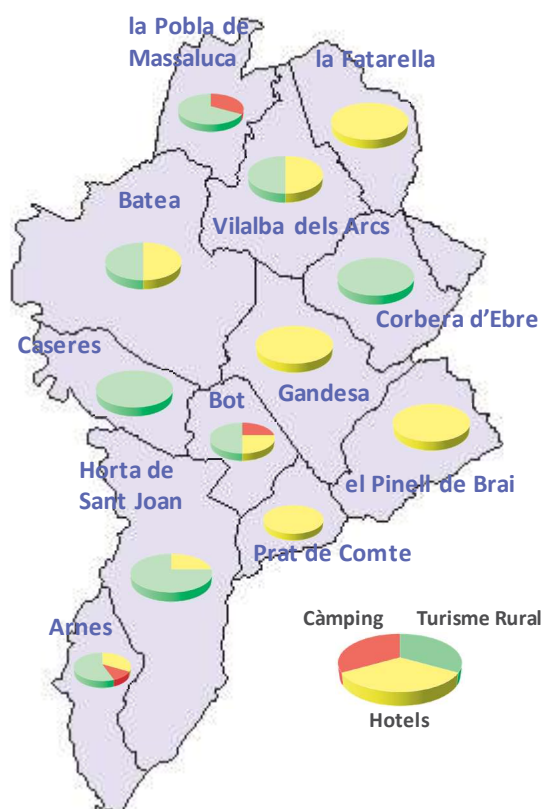
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.31. Distribució per municipis del nombre de toa mena d'establiments turístics, Ribera d'Ebre, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.32. Distribució per municipis del nombre d'establiments turístics de tota mena, Terra Alta, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.33. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors absoluts), 2018

	Hotels d'1 i 2 estrelles	Hotels de 3 estrelles	Hotels de 4 i 5 estrelles	Hostals i pensions	Total
Baix Ebre	397	623	1.318	157	2.495
Montsià	396	296	554	298	1.544
Ribera d'Ebre	49	10	81	262	402
Terra Alta	263	26	178	111	578
Terres de l'Ebre	1.105	955	2.131	828	5.019
Catalunya	36.676	85.140	165.816	26.156	313.788

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.34. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors relatius), 2018

	Hotels d'1 i 2 estrelles	Hotels de 3 estrelles	Hotels de 4 i 5 estrelles	Hostals i pensions
Baix Ebre	15,9%	25,0%	52,8%	6,3%
Montsià	25,6%	19,2%	35,9%	19,3%
Ribera d'Ebre	12,2%	2,5%	20,1%	65,2%
Terra Alta	45,5%	4,5%	30,8%	19,2%
Terres de l'Ebre	22,0%	19,0%	42,5%	16,5%
Catalunya	11,7%	27,1%	52,8%	8,3%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.35. Oferta municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Baix Ebre, 2018

	Hotels							Hostals i pensions		Total
	1 estrella	2 estrelles	3 estrelles	4 estrelles	4 estrelles superior	5 estrelles	Gran luxe	pensions		
Alcanar	0	0	100	0	0	0	0	54	154	
Amposta	0	128	56	17	0	0	0	16	217	
Freginals	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Galera, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Godall	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mas de Barberans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Masdenverge	15	0	0	0	0	0	0	0	15	
Sant Carles de la Ràpita	70	84	58	524	0	0	0	158	894	
Sant Jaume d'Enveja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Santa Bàrbara	0	77	0	0	0	0	0	14	91	
Sénia, la	0	0	82	0	0	0	0	56	138	
Ulldecona	16	6	0	13	0	0	0	0	35	
Montsià	101	295	296	554	0	0	0	298	1.544	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.36. Oferta municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Montsià, 2018

	Hotels							Hostals i pensions		Total
	1 estrella	2 estrelles	3 estrelles	4 estrelles	4 estrelles superior	5 estrelles	Gran luxe	pensions		
Alcanar	0	0	100	0	0	0	0	54	154	
Amposta	0	128	56	17	0	0	0	16	217	
Freginals	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Galera, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Godall	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mas de Barberans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Masdenverge	15	0	0	0	0	0	0	0	15	
Sant Carles de la Ràpita	70	84	58	524	0	0	0	158	894	
Sant Jaume d'Enveja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Santa Bàrbara	0	77	0	0	0	0	0	14	91	
Sénia, la	0	0	82	0	0	0	0	56	138	
Ulldecona	16	6	0	13	0	0	0	0	35	
Montsià	101	295	296	554	0	0	0	298	1.544	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.37. Oferta municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Ribera d'Ebre, 2018

	Hotels							Hostals i pensions		Total
	1 estrella	2 estrelles	3 estrelles	4 estrelles	4 estrelles superior	5 estrelles	Gran luxe	pensions		
Ascó	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Benissanet	15	0	0	46	0	0	0	0	61	
Flix	0	0	0	35	0	0	0	30	65	
Garcia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ginestar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Miravet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Móra d'Ebre	0	0	10	0	0	0	0	29	39	
Móra la Nova	0	34	0	0	0	0	0	84	118	
Palma d'Ebre, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Rasquera	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Riba-roja d'Ebre	0	0	0	0	0	0	0	42	42	
Tivissa	0	0	0	0	0	0	0	18	18	
Torre de l'Espanyol, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Vinebre	0	0	0	0	0	0	0	59	59	
Ribera d'Ebre	15	34	10	81	0	0	0	262	402	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

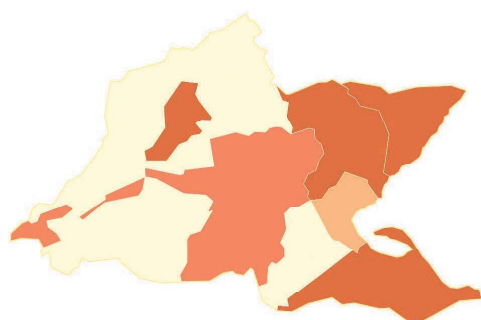
A.5.38. Oferta municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Terra Alta, 2018

	Hotels							Hostals i pensions		Total
	1 estrella	2 estrelles	3 estrelles	4 estrelles	4 estrelles superior	5 estrelles	Gran luxe	pensions		
Arnes	0	14	0	178	0	0	0	16	208	
Batea	27	0	0	0	0	0	0	0	27	
Bot	0	18	0	0	0	0	0	0	18	
Caseres	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Corbera d'Ebre	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Fatarella, la	0	0	0	0	0	0	0	30	30	
Gandesa	88	0	0	0	0	0	0	15	103	
Horta de Sant Joan	96	0	26	0	0	0	0	24	146	
Pinell de Brai, el	0	0	0	0	0	0	0	20	20	
Pobla de Massaluca, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Prat de Comte	0	0	0	0	0	0	0	6	6	
Vilalba dels Arcs	0	20	0	0	0	0	0	0	20	
Terra Alta	211	52	26	178	0	0	0	111	578	

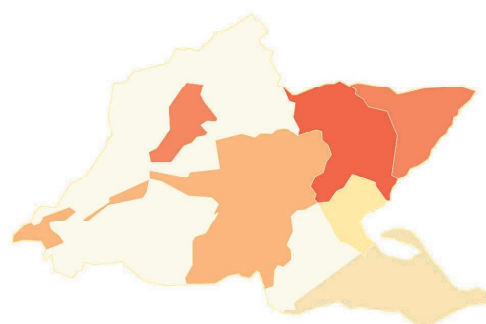
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.39. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Baix Ebre, 2018

Hotels +3 estrelles

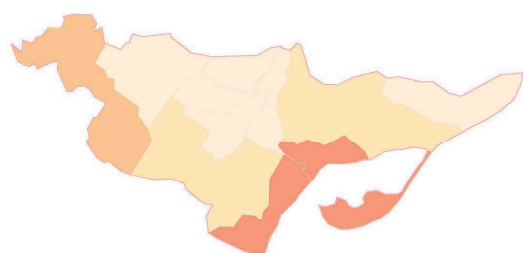
Hotels +4 estrelles

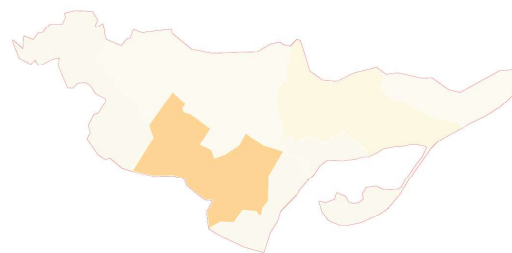
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.40. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Montsià, 2018

Hotels +3 estrelles

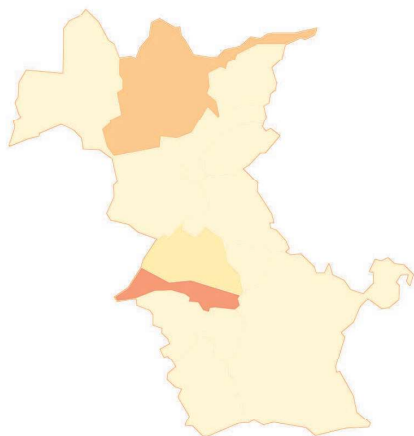
Hotels +4 estrelles

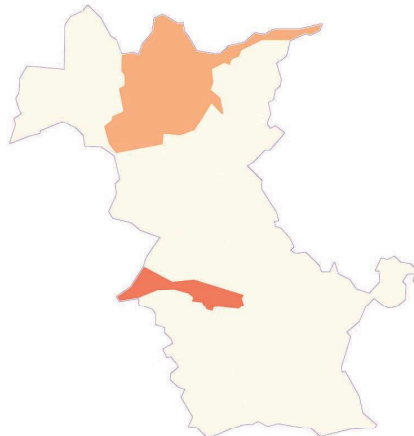
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.41. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Ribera d'Ebre, 2018

Hotels +3 estrelles

Hotels +4 estrelles

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.42. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Hotels, categories. Terra Alta, 2018

Hotels +3 estrelles

Hotels +4 estrelles

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.43. Qualitat mitjana de les places en càmping. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors absoluts), 2018

	Tercera	Segona	Primera	Luxe	Total
Baix Ebre	0	1.509	2.610	0	4.119
Montsià	54	2.346	0	0	2.400
Ribera d'Ebre	195	138	0	0	333
Terra Alta	123	438	0	0	561
Terres de l'Ebre	372	4.431	2.610	0	7.413
Catalunya	26.031	116.664	122.115	5.775	270.585

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.44. Qualitat mitjana de les places en càmpings. Comarques, Terres de l'Ebre i Catalunya (valors relatius), 2018

	Tercera	Segona	Primera	Luxe
Baix Ebre	0,0%	36,6%	63,4%	0,0%
Montsià	2,3%	97,8%	0,0%	0,0%
Ribera d'Ebre	58,6%	41,4%	0,0%	0,0%
Terra Alta	21,9%	78,1%	0,0%	0,0%
Terres de l'Ebre	5,0%	59,8%	35,2%	0,0%
Catalunya	9,6%	43,1%	45,1%	2,1%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.45. Oferta municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Baix Ebre, 2018

	Càmpings				Total
	Luxe	Primera	Segona	Tercera	
Aldea, l'	0	0	0	0	0
Aldover	0	0	0	0	0
Alfara de Carles	0	0	0	0	0
Ametlla de Mar, l'	0	261	0	0	261
Ampolla, l'	0	0	354	0	354
Benifallet	0	0	0	0	0
Camarles	0	0	0	0	0
Deltebre	0	0	1.155	0	1.155
Paüls	0	0	0	0	0
Perelló, el	0	0	0	0	0
Roquetes	0	0	0	0	0
Tivenys	0	0	0	0	0
Tortosa	0	0	0	0	0
Xerta	0	0	0	0	0
Baix Ebre	0	261	1.509	0	1.770

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.46. Oferta municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Montsià, 2018

	Càmpings				Total
	Luxe	Primera	Segona	Tercera	
Alcanar	0	0	1.572	0	1.572
Amposta	0	0	774	54	828
Freginals	0	0	0	0	0
Galera, la	0	0	0	0	0
Godall	0	0	0	0	0
Mas de Barberans	0	0	0	0	0
Masdenverge	0	0	0	0	0
Sant Carles de la Ràpita	0	0	0	0	0
Sant Jaume d'Enveja	0	0	0	0	0
Santa Bàrbara	0	0	0	0	0
Sénia, la	0	0	0	0	0
Ulldecona	0	0	0	0	0
Montsià	0	0	2.346	54	2.400

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.47. Oferta municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Ribera d'Ebre, 2018

	Càmpings				Total
	Luxe	Primera	Segona	Tercera	
Ascó	0	0	0	0	0
Benissanet	0	0	0	0	0
Flix	0	0	0	0	0
Garcia	0	0	0	0	0
Ginestar	0	0	0	0	0
Miravet	0	0	0	0	0
Móra d'Ebre	0	0	0	0	0
Móra la Nova	0	0	0	0	0
Palma d'Ebre, la	0	0	0	0	0
Rasquera	0	0	0	0	0
Riba-roja d'Ebre	0	0	0	195	195
Tivissa	0	0	138	0	138
Torre de l'Espanyol, la	0	0	0	0	0
Vinebre	0	0	0	0	0
Ribera d'Ebre	0	0	138	195	333

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

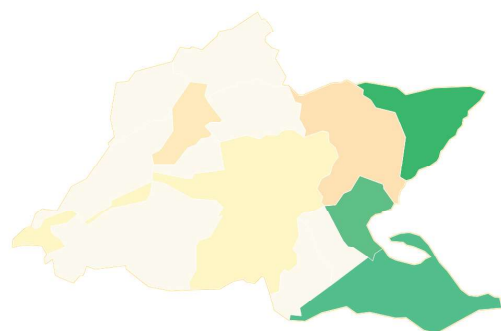
A.5.48. Oferta municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Terra Alta, 2018

	Càmpings				Total
	Luxe	Primera	Segona	Tercera	
Arnes	0	0	243	0	243
Batea	0	0	0	0	0
Bot	0	0	195	0	195
Caseres	0	0	0	0	0
Corbera d'Ebre	0	0	0	0	0
Fatarella, la	0	0	0	0	0
Gandesa	0	0	0	0	0
Horta de Sant Joan	0	0	0	0	0
Pinell de Brai, el	0	0	0	0	0
Pobla de Massaluca, la	0	0	0	123	123
Prat de Comte	0	0	0	0	0
Vilalba dels Arcs	0	0	0	0	0
Terra Alta	0	0	438	123	561

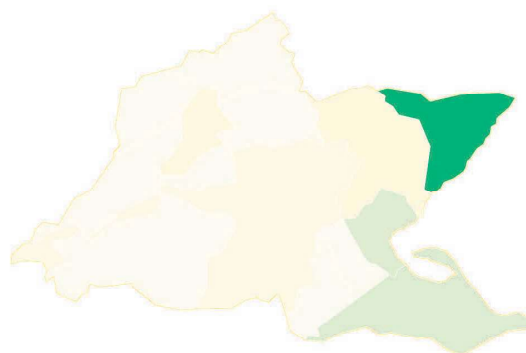
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.49. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Baix Ebre, 2018

Càmping de + segona categoria

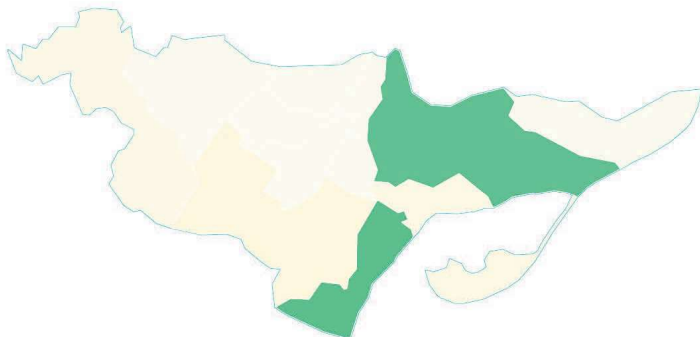
Càmping de + primera categoria

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.50. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Montsià, 2018

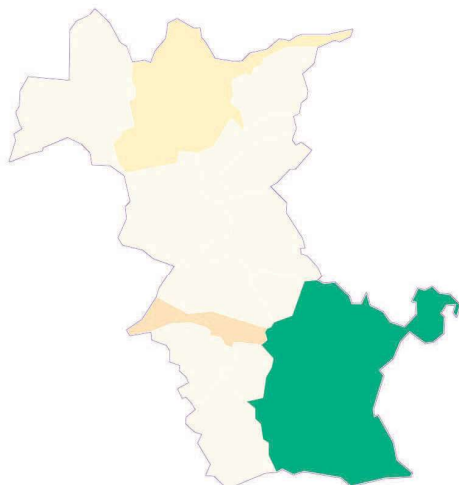
Càmping de + segona categoria

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.51. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Ribera d'Ebre, 2018

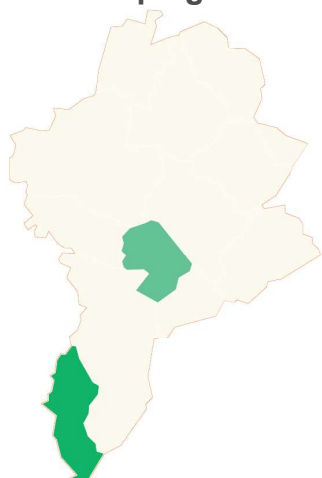
Càmping de + segona categoria

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.52. Qualitat municipal d'equipaments receptius. Càmpings, categories. Terra Alta, 2018

Càmping de + segona categoria

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.53. Oferta municipal d'equipaments receptius. Turisme rural, categories. Baix Ebre, 2018

	Casa de Poble compartida	Casa de Poble independent	Masia	Masoveria	Total
Aldea, l'	0	0	19	15	34
Aldover	0	0	0	8	8
Alfara de Carles	0	14	0	0	14
Ametlla de Mar, l'	0	0	0	5	5
Ampolla, l'	0	0	0	4	4
Benifallet	0	6	0	12	18
Camarles	0	0	0	0	0
Deltebre	0	0	12	107	119
Paüls	9	9	0	0	18
Perelló, el	0	0	23	28	51
Roquetes	0	8	0	0	8
Tivenys	0	0	2	4	6
Tortosa	0	0	15	19	34
Xerta	0	0	0	0	0
Baix Ebre	9	37	71	202	319

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.54. Oferta municipal d'equipaments receptius. Turisme rural, categories. Montsià, 2018

	Casa de Poble compartida	Casa de Poble independent	Masia	Masoveria	Total
Alcanar	0	0	24	27	51
Amposta	0	67	29	18	114
Freginals	0	0	0	0	0
Galera, la	12	0	0	0	12
Godall	0	0	0	0	0
Mas de Barberans	12	8	0	0	20
Masdenverge	15	12	0	4	31
Sant Carles de la Ràpita	0	0	0	9	9
Sant Jaume d'Enveja	0	4	0	40	44
Santa Bàrbara	0	0	14	0	14
Sénia, la	0	0	0	0	0
Ulldecona	0	0	0	0	0
Montsià	39	91	67	98	295

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.55. Oferta municipal d'equipaments receptius. Turisme rural, categories. Ribera d'Ebre, 2018

	Casa de Poble compartida	Casa de Poble independent	Masia	Masoveria	Total
Ascó	0	0	0	0	0
Benissanet	0	0	0	0	0
Flix	0	0	10	0	10
Garcia	8	0	0	0	8
Ginestar	0	4	0	0	4
Miravet	18	10	0	8	36
Móra d'Ebre	0	0	0	0	0
Móra la Nova	0	0	0	0	0
Palma d'Ebre, la	9	0	0	0	9
Rasquera	0	16	15	0	31
Riba-roja d'Ebre	0	0	0	0	0
Tivissa	9	16	0	14	39
Torre de l'Espanyol, la	0	4	0	0	4
Vinebre	0	0	0	0	0
Ribera d'Ebre	44	50	25	22	141

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.56. Oferta municipal d'equipaments receptius. Turisme rural, categories. Terra Alta, 2018

	Casa de Poble compartida	Casa de Poble independent	Masia	Masoveria	Total
Arnes	9	34	0	0	43
Batea	0	0	9	0	9
Bot	0	9	0	0	9
Caseres	0	9	0	0	9
Corbera d'Ebre	15	0	0	4	19
Fatarella, la	0	0	0	0	0
Gandesa	0	0	0	0	0
Horta de Sant Joan	0	5	5	59	69
Pinell de Brai, el	0	0	0	0	0
Pobla de Massaluca, la	0	22	0	0	22
Prat de Comte	0	0	0	0	0
Vilalba dels Arcs	0	0	15	0	15
Terra Alta	24	79	29	63	195

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A.5.57. Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2019
(continuació de la taula 5.13 del text principal)

	Nombre Total	Lloguer tot	Lloguer habitacions	Mitjana habitacions	Mitjana persones	Places Tradicionals	Ratio Noves/Trad
Aldea, l'	14	10	4	3,3	7,4	86	1,21
Aldover	9	9	0	2,9	5,3	8	6,00
Alfara de Carles	4	25	0	2,3	6,3	22	1,14
Ametlla de Mar, l'	737	730	7	3,7	7,5	3.264	1,69
Ampolla, l'	370	366	4	3,1	6,9	837	3,06
Benifallet	7	7	0	2,1	5,4	42	0,90
Camarles	59	55	4	2,7	6,7	0	-
Deltebre	526	505	21	2,8	6,3	1.482	2,24
Paüls	14	13	1	2,9	7,4	18	5,78
Perelló, el	105	102	3	2,9	6,9	354	2,05
Roquetes	15	14	1	2,7	6,0	8	11,25
Tivenys	4	4	0	1,5	3,3	6	2,17
Tortosa	64	54	10	2,6	5,6	754	0,47
Xerta	8	8	0	4,3	6,4	52	0,98
Baix Ebre	1.936	1.902	55	3,2	6,9	6.933	1,93
Alcanar	186	184	2	3,1	7,1	1.777	0,74
Amposta	123	97	26	2,5	5,9	1.159	0,63
Freginals	0	0	0	0,0	-	0	-
Galera, la	8	8	0	3,1	5,9	12	3,92
Godall	3	3	0	3,3	7,0	0	-
Mas de Barberans	10	3	7	1,8	5,4	20	2,70
Masdenverge	8	7	1	3,6	8,8	46	1,52
Sant Carles de la Ràpita	188	188	0	2,5	5,4	903	1,12
Sant Jaume d'Enveja	73	71	2	2,8	6,6	44	10,95
Santa Bàrbara	10	3	7	2,7	5,0	105	0,48
Sénia, la	5	7	0	6,3	9,6	138	0,35
Ulldecona	10	8	2	2,0	7,1	35	2,03
Montsià	624	579	47	2,7	6,3	4.239	0,92
Ascó	0	0	0	0,0	-	0	-
Benissanet	12	8	1	1,8	5,6	61	1,10
Flix	3	2	1	2,0	4,3	75	0,17
Garcia	6	1	5	2,0	4,0	8	3,00
Ginestar	6	6	0	3,3	6,8	4	10,25
Miravet	9	8	1	2,1	4,6	36	1,14
Móra d'Ebre	7	7	0	2,6	5,0	39	0,90
Móra la Nova	2	2	0	3,0	7,0	118	0,12
Palma d'Ebre, la	0	0	0	0,0	-	9	0,00
Rasquera	17	17	0	2,1	4,8	31	2,65
Riba-roja d'Ebre	1	1	0	2,0	4,0	237	0,02
Tivissa	21	16	5	4,2	8,8	195	0,95
Torre de l'Espanyol, la	2	1	1	2,0	3,0	4	1,50
Vinebre	0	0	0	0,0	-	59	0,00
Ribera d'Ebre	86	69	14	2,7	6,0	876	0,58
Arnes	14	10	4	2,6	5,8	494	0,16
Batea	1	1	0	2,0	4,0	36	0,11
Bot	2	2	0	3,5	9,0	222	0,08
Caseres	4	2	2	2,8	5,5	9	2,44
Corbera d'Ebre	3	3	0	2,3	4,7	19	0,74
Fatarella, la	0	0	0	0,0	-	30	0,00
Gandesa	1	1	0	1,0	16,0	103	0,16
Horta de Sant Joan	36	33	3	3,4	7,5	215	1,26
Pinell de Brai, el	2	2	0	3,0	7,0	20	0,70
Pobla de Massaluca, la	0	0	0	0,0	-	145	0,00
Prat de Comte	1	1	0	5,0	16,0	6	2,67
Vilalba dels Arcs	3	0	3	1,3	2,0	35	0,17
Terra Alta	67	55	12	2,5	6,9	1.334	0,35
Terres de l'Ebre	2.713	2.605	128	3,1	6,7	13.382	1,36

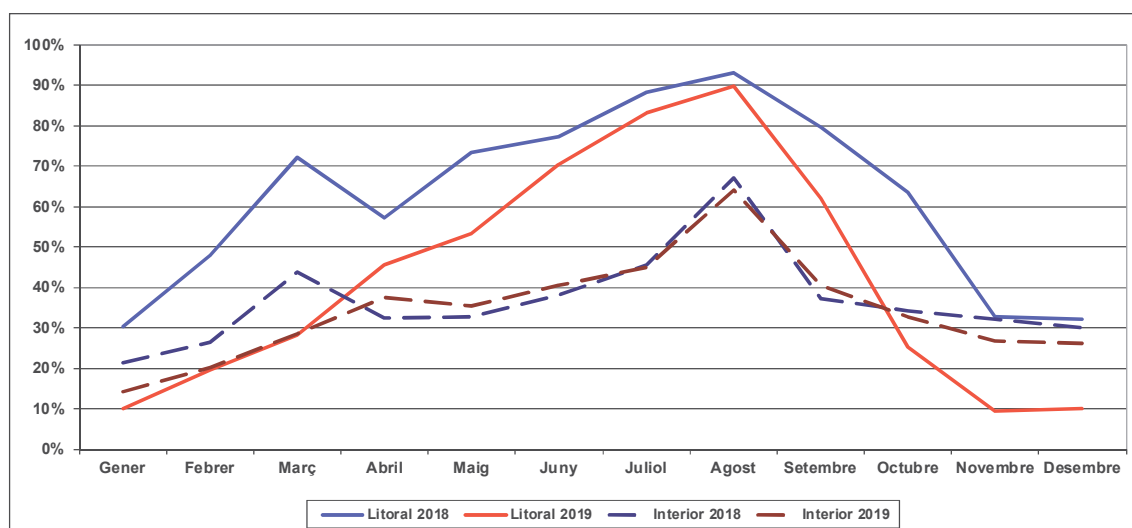
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.58. Taxa d'ocupació d'establiments turístics de tota mena a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, anys 2007-2019

	Hotels		Càmpings		Establiments de turisme rural	
	Terres de l'Ebre	Catalunya	Terres de l'Ebre	Catalunya	Terres de l'Ebre	Catalunya
2007	48,6%	63,6%	26,7%	41,9%	21,9%	26,1%
2008	33,7%	60,0%	29,2%	41,1%	21,2%	26,3%
2009	38,3%	56,0%	31,1%	40,1%	19,4%	24,0%
2010	40,5%	57,5%	29,8%	38,2%	15,1%	20,7%
2011	38,1%	60,4%	31,2%	39,8%	15,3%	19,8%
2012	38,7%	60,0%	30,5%	39,1%	12,5%	18,9%
2013	37,9%	60,5%	34,3%	38,7%	10,2%	18,3%
2014	37,9%	61,1%	34,0%	41,0%	17,6%	19,9%
2015	43,2%	63,4%	36,4%	42,4%	17,8%	21,3%
2016	48,6%	67,1%	36,1%	42,7%	18,4%	21,5%
2017	51,1%	69,0%	37,9%	44,3%	24,0%	22,1%
2018	47,4%	68,1%	37,3%	43,8%	20,2%	23,4%
2019	43,5%	69,3%	35,6%	44,3%	-	22,9%

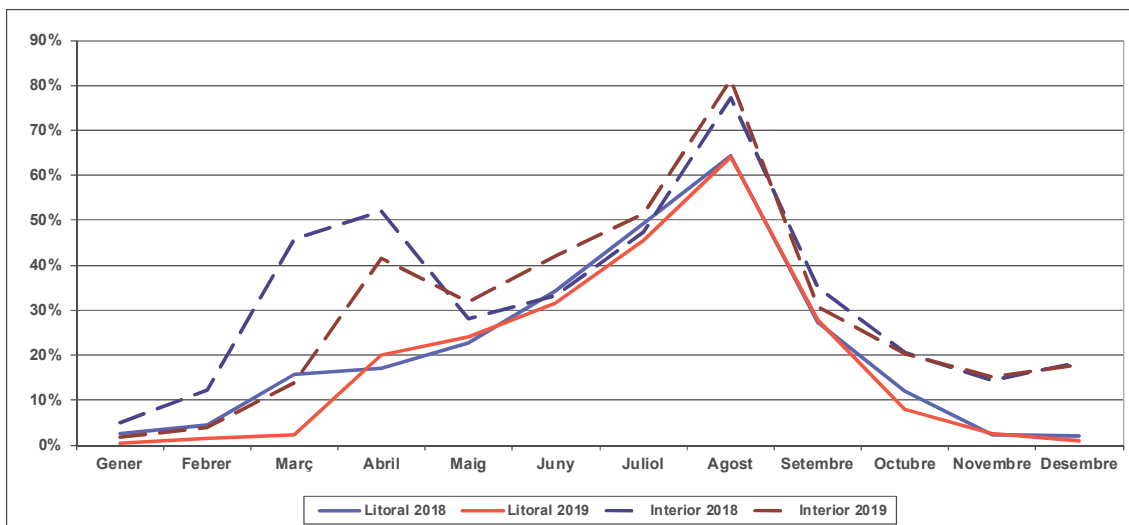
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.59. Taxes d'ocupació als hotels de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2018-2019

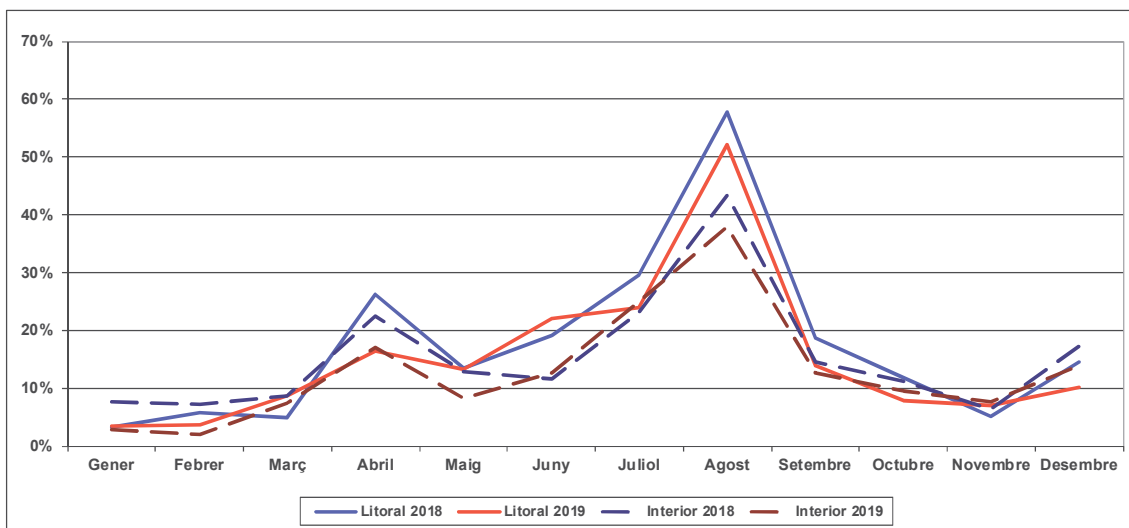
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.60. Taxes d'ocupació als càmpings de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2018-2019

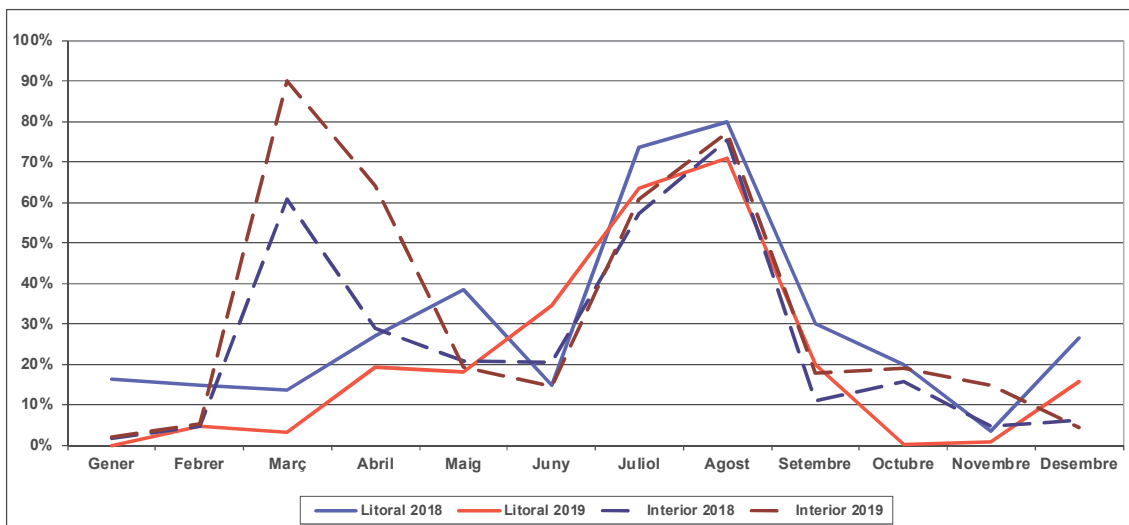
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.61. Taxes d'ocupació als establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2018-2019

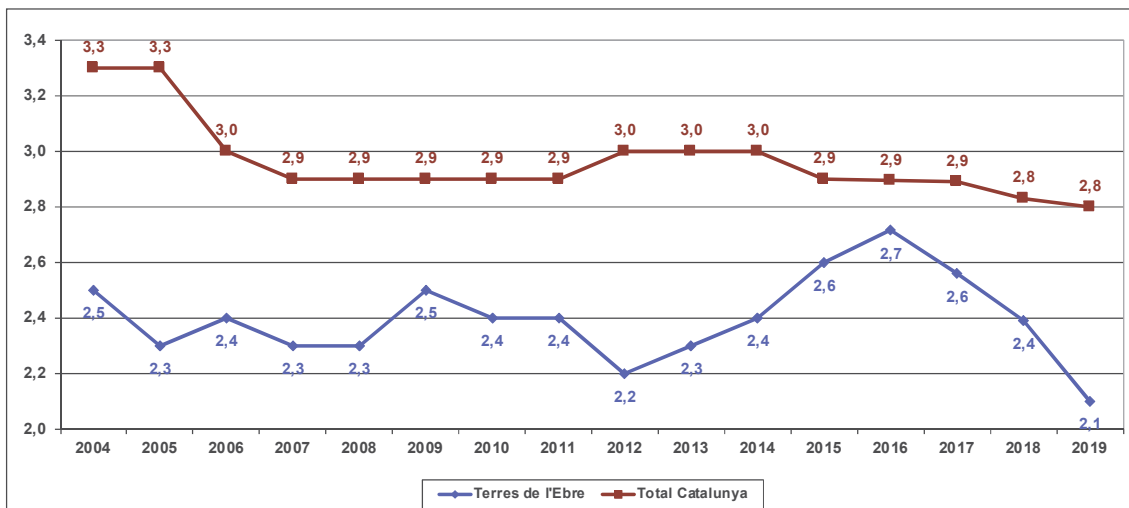
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.62. Taxes d'ocupació als apartaments de les Terres de l'Ebre (zona litoral i interior), 2018-2019

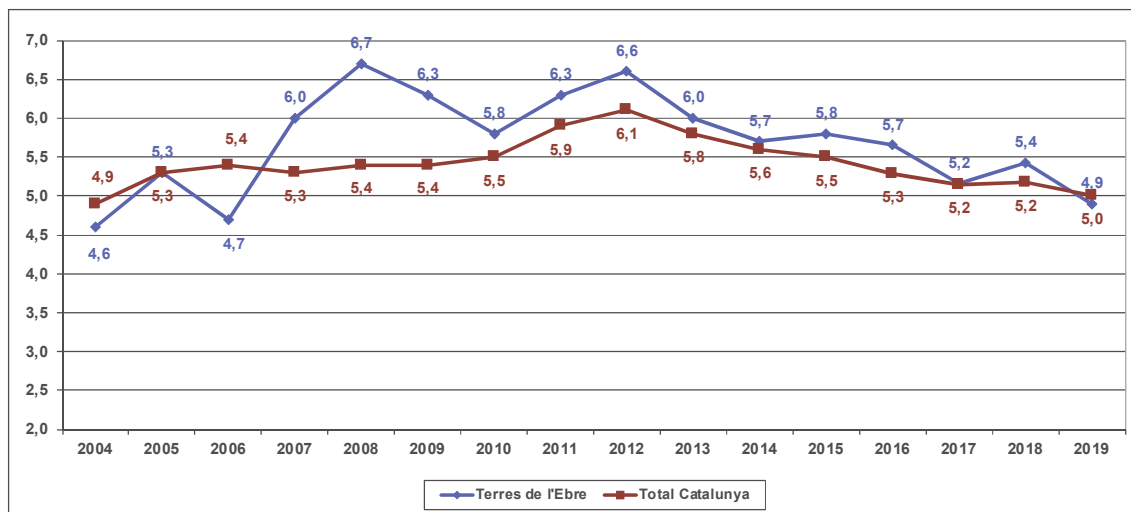
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya.

A5.63. Durada de les estades en hotels de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2019

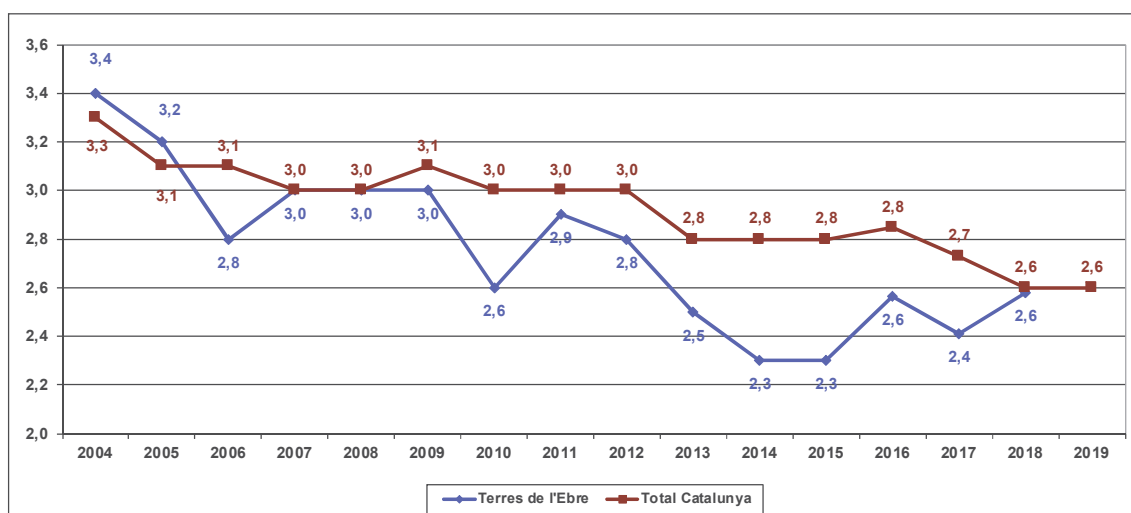
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.64. Durada de les estades en càmpings de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A5.65. Durada de les estades en d'establiment de turisme rural de les Terres de l'Ebre en relació amb la tendència catalana, 2004-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Capítol 6. La demografia a les Terres de l'Ebre el 2019

*Dr. Xavier Farré
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

6.1. Introducció

Aquest any 2019 la població ebrenca s'ha mantingut pràcticament estable amb només una pèrdua d'onze residents respecte al 2018 segons les dades de l'Idescat. Catalunya ha tornat a créixer poblacionalment i amb més força que els anys anteriors. La variable migratòria torna a agafar rellevància davant els creixements naturals clarament negatius a l'Ebre.

El pitjor comportament respecte a Catalunya ens fa perdre pes demogràfic de nou amb les repercussions que aquesta variable té en la presa de decisions polítiques i econòmiques. La variable demogràfica ha emergit amb força en temes com el despoblament de l'Espanya interior i en el futur es preveu el desenvolupament d'un tòpic de coneixements sobre aquesta temàtica. Els exemples de la Ribera d'Ebre i en més mesura la Terra Alta poden servir per analitzar-ne les causes i dur a terme polítiques que corregeixin el despoblament que indiquen les dades del segle XXI. La dada de la població de la Terra Alta ens fa ser optimistes en haver crescut el 2019 encara que sigui marginalment.

Els indicadors de l'estructura de la població no ens fan ser molt optimistes de cara al futur amb una població cada cop més envellida i amb clares fuites a totes les comarques en els trams més centrals de la població en els moments de consolidació laboral.

Incorporem com a novetats aquest any l'anàlisi comarcal de les disminucions de la població per cohort i un resum amb alguna reflexió al final de cada apartat per fer una lectura ràpida dels elements més destacats per l'autor.

En el moment d'enllestir l'informe, per la necessitat de disposar de dades més actuals, ens trobem immersos plenament en una crisi sanitària. Aquesta crisi sanitària té una clara repercussió demogràfica. Sembla que per l'esbiaixada de la gravetat als més grans els índexs de mortalitat haurien de ser més elevats en una població clarament envellida com l'ebrenca. Ara com ara l'afectació al territori és més petita, suposem per la densitat i el caràcter perifèric en la connectivitat global. Veurem a final de l'any quina afectació té i si es veuen modificades algunes de les previsions que recull aquest informe. Sens dubte s'haurà d'incloure algun apartat a l'informe del 2020 que analitzi la situació viscuda i els efectes.

6.2. Evolució de la població

La població resident a les Terres de l'Ebre el 2019 es va situar en 178.387 habitants segons les dades del padró que segueix la sèrie de l'Idescat. Aquesta dada representa una disminució només d'onze residents respecte a la dada del 2018, que era de 178.398. La població catalana se situa el 2019 en 7.675.217; amb aquest nou creixement l'aportació ebrenc a torna a disminuir fins al 2,32%. El valor de 2,32% torna a representar el pes demogràfic més petit de les Terres de l'Ebre respecte al conjunt de Catalunya. L'any passat era del 2,35%; per tant, una nova pèrdua de pes de 3 centèsimes, igual que la del 2018. Des del 2008, quan el seu pes era del 2,57%, ja fa onze anys, l'evolució de la població catalana és superior a la de les Terres de l'Ebre.

Quan s'analitza l'evolució del pes demogràfic de les Terres de l'Ebre al llarg del segle, es veu que no sempre ha tingut una evolució negativa. Partint d'un pes del 2,50% el 2000 en el període de forta expansió demogràfica i de creixement econòmic fins al 2008, les Terres de l'Ebre van créixer amb més força que el conjunt de Catalunya fins a arribar a suposar un 2,57% de la població. Una segona fase amb un comportament comparatiu molt diferent ha estat a partir de la crisi quan el pes de les Terres de l'Ebre ha anat minvant fins a arribar al 2,32% del 2019. Així, el 2019 de cada 10.000 catalans només 232 són ebrenca.

Si analitzem l'evolució de la darrera anualitat, les Terres de l'Ebre i Catalunya tornen a mostrar un comportament dispar en el signe, encara que en aquest cas per molt poc. La taxa de creixement de les Terres de l'Ebre es quasi nul·la i només és negativa en un -0,01%; per contra, la de Catalunya torna a créixer amb força, aquest any un 0,99%. De nou, els dos comportaments són més positius que el 2018, on respectivament eren del -0,62%, i del 0,59%. Es va consolidant una recuperació demogràfica que a Catalunya ja suma el quart any consecutiu de creixement poblacional. Les Terres de l'Ebre sumen el setè any de decreixement, però en aquest cas ha estat residual. Aquest any s'ha corregit l'alentiment de la disminució de les taxes negatives dels darrers anys, que ha arribat a quasi a 0; per tant, ara sí, esperem que el 2020 suposi un canvi en la sèrie poblacional ebrenc i torni a recuperar població.

La sèrie d'escletxes entre els creixements dels dos territoris a favor de Catalunya respecte a les Terres de l'Ebre des del 2014 és: 1,44 (2014), 1,17 (2015), 1,24 (2016), 1,18 (2017) i 1,21 (2018) i 1,00 (2019). Per tant, el valor del 2019, malgrat continuar sent negatiu per a l'Ebre, és el valor més petit amb diferència. Si no hi ha canvis importants en els fluxos migratoris, es preveuen disminucions del pes demogràfic de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya per al futur. Els models de previsions de creixement de la poblacionals de l'Idescat van en aquesta direcció.

Si per al conjunt del segle XXI analitzem el comportament de les taxes de creixement acumulat i les taxes mitjanes anuals acumulades, les sendes dels dos territoris tornaran a divergir una mica més, donat el comportament de la darrera anualitat. La taxa de creixement de la població a les Terres de l'Ebre al llarg del segle XXI se situa el 2019 en un 14,14%, pràcticament el mateix valor que el 2018 (14,15%), atès el decreixement del darrer any. Es frena així la senda de disminució d'aquest indicador. Catalunya torna a créixer i ja se situa en una taxa de creixement del 22,57%, augmentant notòriament el 21,37% del 2018. La diferència entre aquestes dues taxes de creixement és ja de 8,43 punts percentuals. És un valor que ha aparegut en les darrers anys, ja que en el primer període del segle la taxa de creixement de la població ebrenc a en conjunt era superior a la de Catalunya. A més a més, la taxa de Catalunya torna a ser la més elevada del segle, ja que el valor de la població catalana el 2019 ja suposa el màxim històric de la sèrie; per contra, a les Terres de l'Ebre el màxim de la població es va donar el 2012 i des de aquell any la taxa de creixement de la població al segle XXI ha anat disminuint. Si només mirem els valors de les taxes de creixement al llarg del segle, continuen sent valors molt elevats per la gran expansió demogràfica esdevinguda fins al 2008.

La taxa mitjana anual acumulada (TMAA) de les Terres de l'Ebre per al període 2000-2019 és del 0,66% i, atesos els anys de gran creixement, torna a baixar notablement del 0,70%, que teníem el 2018. La TMAA de Catalunya se situa en l'1,02% i repeteix el valor del 2018. Aquesta TMAA significa que la població hauria arribat al nivell actual si en els dinou anys hagués crescut a aquest ritme. Si analitzem el valor de TMAA a les Terres de l'Ebre, representa un creixement demogràfic encara molt important per al conjunt del període fruit dels anys en

què les taxes van ser superiors al 3% pel creixement migratori. No hem de menysprear l'evolució dels darrers anys i el setè any de retrocés de la població ebrenca.

Moltes vegades els valors absoluts ens fan entendre més bé les variacions en un cas com el poblacional, en què parlem de residents a les Terres de l'Ebre. El màxim poblacional històric per al segle XXI es va donar el 2012 amb 191.826; des d'aleshores s'encadenen set anys de pèrdua demogràfica fins a arribar als 178.387 del 2019, una disminució de 13.439 habitants. Atesa la petitíssima modificació del 2019, la pèrdua des del màxim és manté en el 7% percentual, igual que l'any anterior fruit de l'arrodoniment. Podem repetir per aclarir que "de cada 100 habitants a les Terres de l'Ebre el 2012 ara només en queden 93". La població catalana torna a assolir el màxim del segle XXI el 2019 amb un nou increment de 75.152 habitants fins als 7.675.217. La pèrdua demogràfica ebrenca el 2019 no és molt diferent en termes absoluts a la d'anys anteriors, una disminució de només 11 habitants el 2019 respecte als 1.110 del 2018 o els 1.347 del 2017.

Taula 6.1. Evolució de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-2019						
	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2019	77596	67436	21865	11490	178387	7675217
2018	77868	67083	21964	11483	178398	7600065
2017	78180	67491	22203	11634	179508	7555830
2016	78977	67646	22471	11761	180855	7522596
2015	79748	68524	22723	11872	182867	7508106
2014	80637	69613	22925	12119	185294	7518903
2013	81514	71577	23477	12310	188878	7553650
2012	83125	72121	23867	12713	191826	7570908
2011	82634	72261	23889	12847	191631	7539618
2010	82222	72333	24082	12931	191568	7512381
2009	81724	72189	24004	12943	190860	7475420
2008	81304	71058	23844	12885	189091	7364078
2007	78590	67834	23319	12719	182462	7210508
2006	76368	65333	23046	12715	177462	7134697
2005	74962	64181	22925	12724	174792	6995206
2004	71708	61989	22632	12464	168793	6813319
2003	70373	60728	22464	12322	165887	6704146
2002	68227	59234	22151	12259	161871	6506440
2001	67031	57584	21951	12231	158797	6361365
2000	66274	55828	21993	12189	156284	6261999
Taxa de Variació, 2000-19	17.08%	20.79%	-0.58%	-5.73%	14.14%	22.57%
Taxa de creixement anual acum.	0.79%	0.94%	-0.03%	-0.30%	0.66%	1.02%

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Recòmptes. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

El 2019 es trenca la sèrie de sis anys en què les 4 comarques ebrenques presentaven decreixement. Aquest any es dona un comportament força diferenciat, ja que hi ha 2 comarques que augmenten població i dues que la disminueixen. Amb les dades dels valors absoluts i dels relatius representats respectivament a la taula 6.1 i al gràfic 6.1, fem una breu explicació de l'evolució del 2019 i de la tendència per a cadascuna de les quatre comarques:

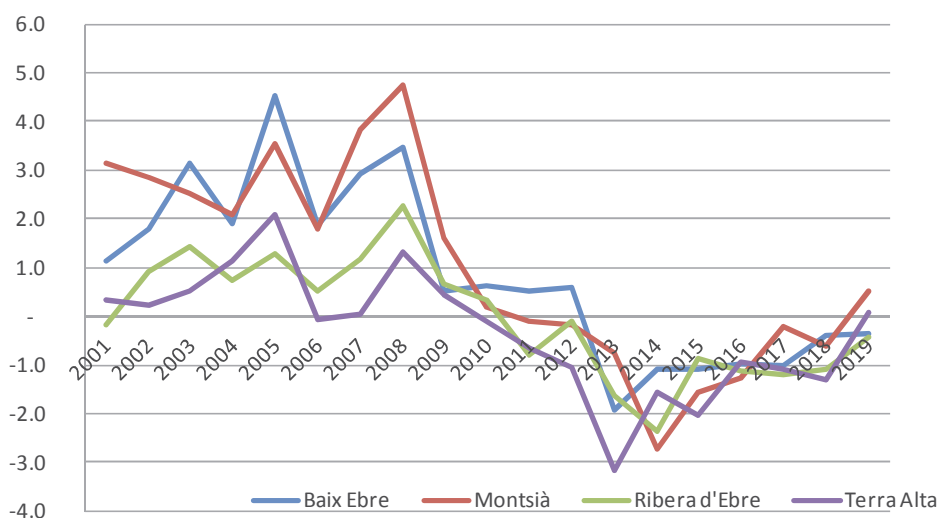
- La comarca del Montsià trenca la sèrie negativa i el 2019 torna a créixer un 0,5% en termes relatius, 353 habitants en termes absoluts. És la comarca ebrenca que més creix i, com que ja era la de més valors acumulats, encara incrementa l'avantatge. Ara la taxa de variació del 2000 al 2019 és de 20,79% i té una TMAA de 0,99%. Malgrat aquest notable creixement ho fa en menor mesura que el conjunt de Catalunya i, per tant, continua per sota i una mica més en els indicadors acumulats, com va succeir per primer cop el 2018.
- El comportament del Baix Ebre és millor que el de l'any passat, ja que només decreix un 0,3% respecte al 0,4 del 2018. Ara bé, és la segona

comarca amb pitjor comportament i amb una disminució absoluta de 272 habitants. Podem qualificar la seva evolució el 2019 com a negativa en termes relatius, ja que decreix més que el conjunt de les Terres de l'Ebre, i com a molt dolenta si la comparem amb Catalunya, que torna a créixer.

- La Ribera d'Ebre és la comarca que més decreix el 2019, amb una pèrdua poblacional del 0,5%. Tal com prevèiem l'any anterior, en no haver-se donat un clar canvi de tendència malgrat haver moderat la pèrdua, el 2019 marca el mínim poblacional de la Ribera d'Ebre aquest segle amb 21.865 habitants, 99 menys que l'any anterior. La dada acumulada per la taxa de creixement del 2000 al 2019 ja és clarament negativa, del -0,58%.
- La Terra Alta trenca molts anys de pèrdua de població. Aquest 2019 creix un inapreciable 0,1% i augmenta la població en 7 habitants. Manca veure si aquest petit increment suposa realment un canvi per a anualitats posteriors, dada que seria molt important per a aquesta comarca, sobretot si augmenta amb gent jove. Aquest petit creixement no modifica el fet que la Terra Alta és la comarca amb més pèrdua poblacional al llarg del segle: un 5,73%. Els fluxos migratoris hauran de canviar molt per modificar aquesta dada. Les polítiques de repoblament rural donen efectes a llarg termini i pot ser que en petita mesura es comencin a notar efectes indirectes en els nivells productius de determinats sectors.

En fer l'anàlisi comarcal ja hem destacat les taxes de variació de la població de cada comarca i del conjunt de les Terres de l'Ebre del 2019. I un cop comparades amb les anualitats anteriors, el gràfic 6.1 ens il·lustra la sèrie temporal de l'evolució de les taxes de variació de la població de les comarques ebrenques per al conjunt del segle XXI. El comportament del 2019 és molt diferent del 2018, que trenca una sèrie de 6 anys, en què totes les comarques presentaven creixements negatius. Així, el Baix Ebre acumula el setè any de decreixement i la Ribera d'Ebre el novè, però el Montsià trenca amb sis anys de decreixement i la Terra Alta amb nou.

Gràfic 6.1 Taxes de variació de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2001-19

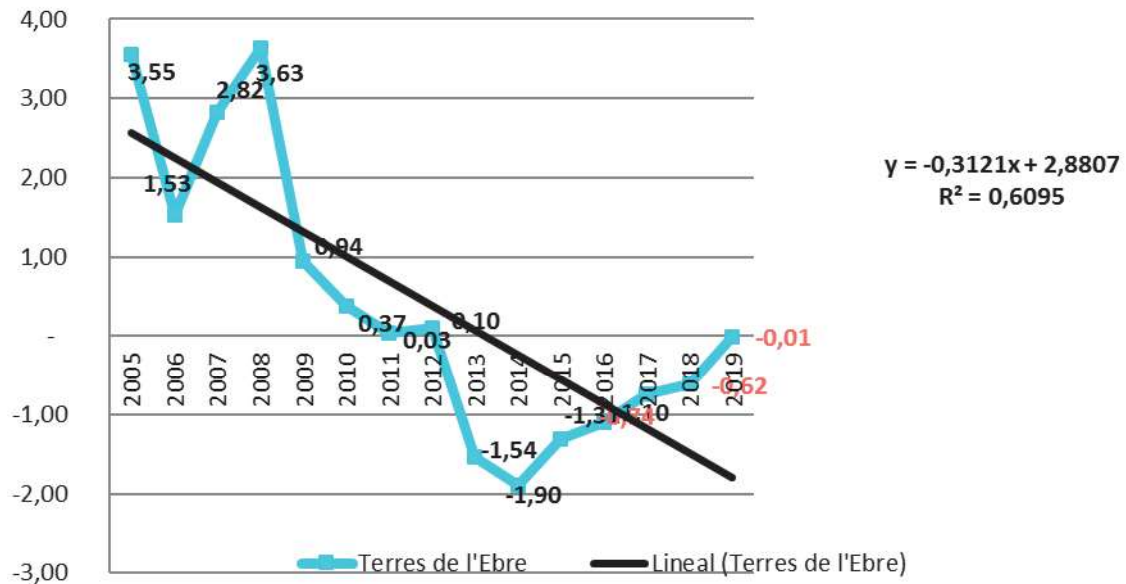

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

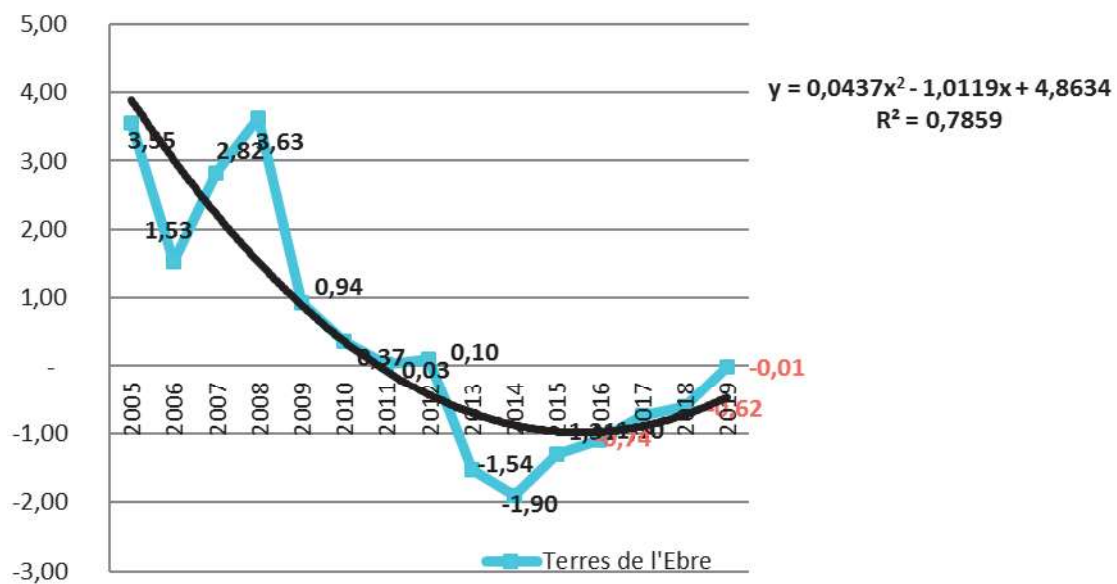
El 2019 el podem considerar d'estabilitat en la població, amb una taxa de creixement del -0,0%, que modifica una mica els ajustaments polinòmics de les taxes de creixement de la població al llarg del segle. Reproduïm als gràfics 6.2 els tres possibles ajustaments polinòmics de menys grau. La bondat de l'ajust està indicada pel valor R^2 de la regressió. Es torna a comprovar que el millor dels ajustos és el donat per una funció polinòmica de grau 3 que recull la fase de creixement, la de decreixement i l'actual amb una recuperació que en la figura tendencial incorpora un creixement. L'ajust lineal torna a ser el que té una bondat menor en no incorporar evolucions cícliques i torna a empitjorar de forma notable el seu ajust en passar del 0,6799 del 2018 a un 0,6095. El comportament quadràtic millora notablement el resultat en els dos darrers anys: el valor de R^2 es trobava al voltant del 0,70 i aquest any puja fins a un molt bon resultat del 0,78. L'ajust que recull millor l'evolució de la població és el cúbic, aquest any disminueix lleugerament el seu valor de R^2 amb un valor de 0,8501 respecte al 0,8521 del 2018. La incorporació de la taxa del 2019 desplaça el màxim quasi a l'inici de la sèrie abans del 2005, i el mínim es retarda una mica entre el 2015 i el 2016. Tal com avançàvem, l'ajust cúbic ja dona en el seus valors una taxa de creixement positiva per al 2019 (la real ha estat nul·la). Amb les dades del 2019,

les tendències recuperen parcialment l'optimisme per a unes taxes positives en la propera anualitat.

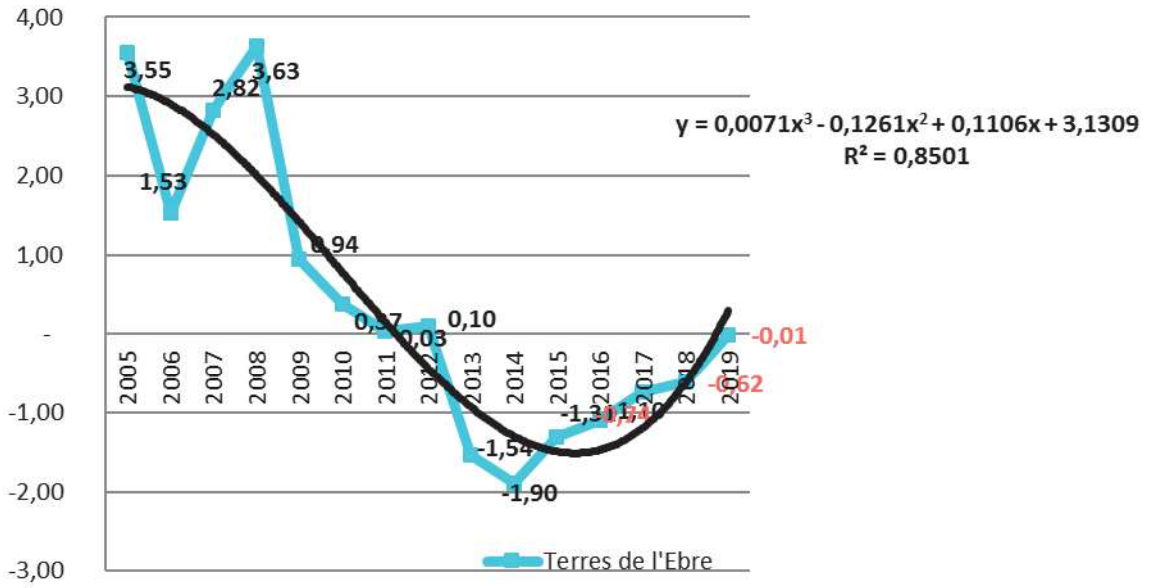
Gràfic 6.2a Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust lineal 2001-19

Gràfic 6.2b Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust polinòmic de grau 2 2001-19

Gràfic 6.2c Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust polinòmic de grau 3 2001-19

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Elements destacats i reflexions de l'apartat

- La població a les Terres de l'Ebre el 2019, amb 178.387 habitants, es manté pràcticament estable amb només una pèrdua d'onze residents.
- La població de Catalunya torna a créixer amb més força un 0,99% i torna assolir el màxim del segle. La població ebrenca és un 7% inferior que el seu màxim del 2012.
- El diferent comportament fa perdre pes a la població ebrenca, que ja només representa un 2,32% de la població catalana: 232 ebrenca de cada 10.000 catalans.
- Es trenquen sis anys en què les quatre comarques de les Terres de l'Ebre perdien població. El 2019 n'hi ha dos que en guanyen (el Montsià amb força i la Terra Alta després de nou anys) i dos que en perden (la Ribera d'Ebre i el Baix Ebre).
- La gran millora de l'evolució de la taxa negativa de creixement el 2019 fins a arribar a l'estabilització ens fa ser optimistes per primer cop en molts anys per albirar un creixement poblacional el 2020 a les Terres de l'Ebre.
- Aquest optimisme no es traspuja al pes poblacional de les Terres de l'Ebre a Catalunya, que malgrat una evolució relativa una mica millor el 2019 continua sent clarament desfavorable i no es preveu un canvi en el futur més proper. Aquest petit pes demogràfic resulta determinant en el flux d'inversions i projectes cap al territori, que es molt poc rellevant. També el nombre de representats ebrenca en els llocs de decisió moltes vegades es veu qüestionat per aquest pes petit en el nombre de vots.
- Com ja destacàvem l'any anterior, la CELIR ha dedicat un dels focus d'atenció al despoblament¹⁴ i aquest any es planteja aprofundir en l'estudi d'altres elements relacionats amb aquesta temàtica.

¹⁴ La CELIR ha realitzat dos càpsules referides al despoblament rural i l'anàlisi de la relació entre atur i pèrdua de la població ebrenca.

6.3. Distribució comarcal i anàlisi municipal de la població

A l'apartat anterior hem analitzat l'evolució de la població de les comarques que conformen les Terres de l'Ebre. A la primera part d'aquest apartat detallarem l'evolució del pes poblacional que tenen el 2019 respecte al total de la població ebrenc a i l'evolució que han tingut aquest any i al llarg del segle.

El diferent comportament de les taxes de creixement de les comarques ebrenques al llarg del segle és la causa que en modifica els pesos relatius. Aquest any no es presenta cap modificació en l'ordre de les comarques segons el seu creixement, i fins i tot el dispar comportament del 2019 per al Baix Ebre i el Montsià fa que els diferències entre si siguin encara més grans. Si fem un breu comentari ordenant-les de més a menys creixement al llarg del segle, tenim que:

1. La comarca on més ha crescut la població al segle XXI és el Montsià, i el seu pes relatiu s'ha incrementat del 35,71% del 2000 al 37,80% del 2019.

2. El Baix Ebre és la comarca amb més població i també ha augmentat el pes d'un 42,41% a un 43,50% al llarg del segle.

3. La Ribera és la tercera comarca, i la seva població es redueix, la qual cosa comporta una disminució del seu pes relatiu del 14,07% de principi de segle al 12,26% actual.

4. La Terra Alta aquest any ha crescut per primer cop en deu anys. Malgrat això, la reducció de la població és la més important de les 4 comarques i això comporta la disminució del pes respecte del total de la població d'un 7,80% a l'actual 6,43%.

Podem tornar a afirmar que les comarques més poblades i costaneres guanyen pes percentual, i les menys poblades i d'interior en perden al llarg del segle.

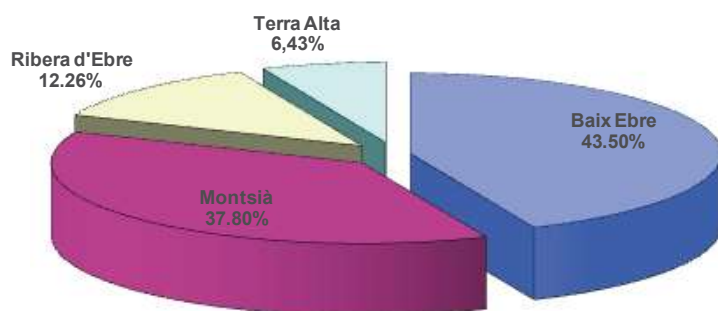
Si analitzem el comportament de la darrera anualitat sí que hi ha canvis notables respecte al 2018. La comarca que més creix el 2019 és la del Montsià, que torna a augmentar el seu pes passant del 37,60 % del 2018 al 37,80 actual. La comarca del Baix Ebre, que era la que més bé es va comportar el 2018, el 2019 és la segona amb pitjor comportament i el més dolent del conjunt del territori, la qual

cosa li fa perdre pes, del 43,65% al 43,50% actual. La Ribera d'Ebre, en ser la que es comporta pitjor i torna a perdre pes, perd pes, del 12,31% al 12,26%. Finalment, la Terra Alta, aquest any, amb la petita recuperació manté el pes per l'arrodoniment i representa el 6,43% de la població.

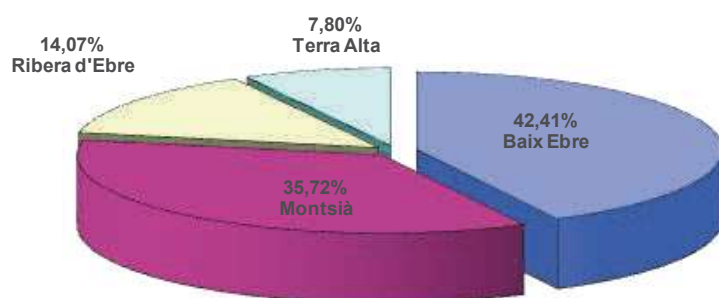
Malgrat aquest comportament dispar de les comarques de costa i de muntanya, que representa una novetat del 2019, si fem l'addició de les comarques costaneres, tornen a guanyar una mica de pes, ja que passen del 81,25% del 2018 al 81,30% del 2019.

Gràfic 6.3. Distribució de la població a les Terres de l'Ebre, 2019 i 2000

Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre 2019

Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre, 2000

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Amb la petita minva del 2019, les Terres de l'Ebre fa set anys que presenten pèrdua demogràfica. La dada d'aquesta anualitat és molt esperançadora i esperem que en el proper any s'hagi canviat la tendència. Des del màxim històric del 2012, amb 191.826 habitants, el retrocés és de 13.439 habitants, que segueix representant un 7% de la població perduda.

Havent fet l'anàlisi comarcal de la disminució poblacional en termes absoluts des del 2012, la comarca que més habitants ha perdut és el Baix Ebre, amb 5.529, que n'incrementa la pèrdua aquest any. La segona amb més davallada és el Montsià, amb 4.685, un valor força més petit que el del Baix Ebre. El segueix la Ribera d'Ebre, amb ja més de 2.000 habitants perduts (2002), i finalment la Terra Alta, amb 1.223. Aquestes darreres dades estan clarament influenciades pels pesos demogràfics de les comarques, si fem l'anàlisi en termes relatius, l'ordre es capgira i les comarques menys poblades són les que perden més percentatge. En concret: la Terra Alta un 9,62%, la Ribera un 8,39%, el Baix Ebre un 6,65% i el Montsià un 6,50%. Les dues comarques amb més població pel seu comportament el 2019 han canviat l'ordre, i la pèrdua percentual de la Ribera des del 2012 s'ha apropat a la de la Terra Alta.

A continuació analitzarem l'evolució de la població en l'àmbit municipal. Si comparem la taula 6.2 dels municipis ebrencs ordenats de més població a menys població amb la de l'any anterior, aquest any es presenten fins a 7 reordenaments, 6 dels quals entre dos municipis que permuten i un que involucra tres municipis. Móra d'Ebre supera la Sénia; Sant Jaume d'Enveja, Flix (amb dinàmiques molt diferents); Benissanet, Horta de Sant Joan; el Pinell del Brai, Corbera d'Ebre; Benifallet, la Galera (desfent un dels canvis de l'any anterior); Alfara de Carles, Freginals (en clar retrocés demogràfic), i Mas de Barberans supera Godall i Bot, que és superat pels dos.

Ara analitzarem els municipis segons la mida per veure si hi ha un comportament diferent segons aquesta variable. A les Terres de l'Ebre no tenim cap municipi gran per sobre dels 40.000 habitants. El primer grup de municipis més grans el constitueixen, per poder comparar percentatges amb l'any anterior, els 6 municipis amb més població. Tortosa és, sens dubte i a força distància, el

municipi més gran amb una població el 2019 de 33.372 habitants, amb una disminució del 0,41%, la qual cosa suposa una pèrdua del seu pes poblacional respecte al total, i se situa en un 18,71% del total. La segona població és Amposta, que assoleix els 20.738, en aquest cas amb un creixement positiu del 0,64%, i representa un 11,63% de la població ebrenca. Les dues capitals més grans amb la ponderació dels guanys i pèrdues repeteixen el pes del 2018 i representen un 30,33%. Les altres quatre localitats més poblades ordenades de més a menys creixement són: Sant Carles de la Ràpita, que torna a liderar el creixement de les poblacions grans amb un creixement de l'1,20% per arribar als 14.789 habitants; Alcanar, amb un petit creixement del 0,17% (9.418 habitants); Roquetes, que es torna a apropar als 8.000 habitants (7.973), amb un creixement del 0,15%, i Deltebre, l'única dels 4 que decreix un 0,20%, encara que continua sent la quarta població amb 11.482 habitants. Les 6 poblacions més grans es troben a les comarques del Baix Ebre i del Montsià. El 2019 suposen el 54,81% de la població, una dècima més que el 2018. Malgrat el comportament dispar del 2019 es va consolidant el fet que més de la meitat de la població dels 52 municipis es concentra en els sis més poblats.

El 2019 són els mateixos 18 municipis els que superen el llindar dels 3.000 habitants, tancats per la capital de la Terra Alta, amb 3.064, i sumats als més grans, tornen a incrementar el pes fins als 83,86%. Per tant, els 34 municipis de menys de 3.000 ja només representen el 16,14% de la població ebrenca. Aquest any el Pinell del Brai torna a assolir els 1.000 habitants i, per tant, només queden 23 municipis per sota dels 1000, que representen escassament el 6,85%.

Taula 6.2 Població dels municipis de més a menys població i els seu pes en percentatge de la població de les Terres de l'Ebre el 2019

	Població	% Població TE	%població acumulat TE
Tortosa	33372	18.71	18.71
Ampostà	20738	11.63	30.33
Sant Carles de la R	14789	8.29	38.62
Deltebre	11482	6.44	45.06
Alcanar	9418	5.28	50.34
Roquetes	7973	4.47	54.81
Ametlla de Mar, l'	6787	3.80	58.61
Ulldecona	6300	3.53	62.15
Móra d'Ebre	5690	3.19	65.33
Sénia, la	5681	3.18	68.52
Aldea, l'	4160	2.33	70.85
Santa Bàrbara	3707	2.08	72.93
Sant Jaume d'Enveja	3503	1.96	74.89
Flix	3408	1.91	76.80
Camarles	3224	1.81	78.61
Ampolla, l'	3205	1.80	80.41
Móra la Nova	3087	1.73	82.14
Gandesa	3064	1.72	83.86
Perelló, el	2770	1.55	85.41
Batea	1890	1.06	86.47
Ascó	1660	0.93	87.40
Tivissa	1602	0.90	88.30
Xerta	1170	0.66	88.95
Benissanet	1161	0.65	89.60
Horta de Sant Joan	1149	0.64	90.25
Riba-roja d'Ebre	1126	0.63	90.88
Masdenverge	1070	0.60	91.48
Pinell de Brai, el	1017	0.57	92.05
Corbera d'Ebre	1016	0.57	92.62
Fatarella, la	941	0.53	93.15
Tivenys	899	0.50	93.65
Aldover	882	0.49	94.14
Rasquera	781	0.44	94.58
Ginestar	753	0.42	95.00
Benifallet	739	0.41	95.42
Galera, la	731	0.41	95.83
Miravet	691	0.39	96.22
Vilalba dels Arcs	625	0.35	96.57
Torre de l'Espanyol,	611	0.34	96.91
Mas de Barberans	578	0.32	97.23
Godall	575	0.32	97.55
Bot	573	0.32	97.88
Paüls	556	0.31	98.19
Garcia	527	0.30	98.48
Ames	455	0.26	98.74
Vinebre	428	0.24	98.98
Alfara de Carles	377	0.21	99.19
Freginals	346	0.19	99.38
Palma d'Ebre, la	340	0.19	99.57
Pobla de Massaluça	318	0.18	99.75
Caseres	259	0.15	99.90
Prat de Comte	183	0.10	100.00
TOTAL	178387		

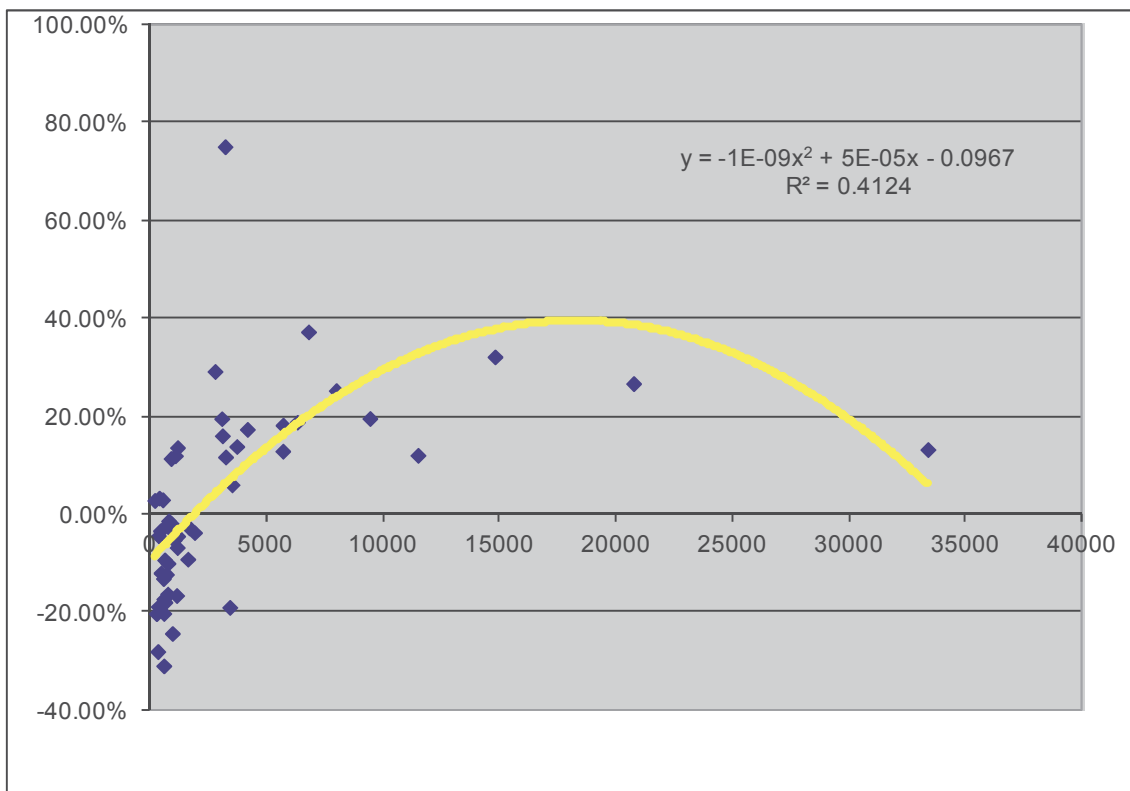
La taula 6.3 recull les taxes de creixement de la població el 2019. Aquest any ja s'ha comentat la certa estabilització de la població a les Terres de l'Ebre i, per tant, és d'esperar que no hi hagi comportaments molt abruptes en cada localitat. Freginals repeteix per segon any consecutiu com el municipi amb un decreixement més alt del 6,65%, una mica inferior al 7,05% perdut el 2018. Quatre municipis més tenen pèrdues superiors al 3%. Són Bot (4,89%), la Palma d'Ebre (3,82%), el Perelló (3,36%) i la Pobla de Massaluca (3,14%), cap figurava l'any passat entre els de més decreixements. Sí que estan en posicions amb força pèrdua, igual que l'any passat Godall i Flix. Aquest any, fruit del comentari inicial d'aquest paràgraf en són 25, i si comptem Xerta, que la manté, just la meitat dels pobles ebrencs són els que guanyen població. Destaca Caseres, que és un dels pobles més petits amb l'increment més alt, del 9,26%, que, malgrat el poc augment absolut, és molt rellevant per a la dinàmica del poble. El segueixen amb més del 3% Aldover, amb un 4,99%, i Benifallet, amb un 3,38%. La distribució comarcal de municipis amb creixement de població resulta molt repartida pel territori: 9 municipis del Montsià, 6 del Baix Ebre, 5 de la Terra Alta i 5 de la Ribera d'Ebre. Crida l'atenció que els 8 amb més creixement percentual són 4 de la Terra Alta i 4 del Baix Ebre.

Taula 6.3 Taxa de creixement de la població dels municipis ebrencs el 2019 ordenats de menys a més

Freginals	369	346	-6.65
Bot	601	573	-4.89
Palma d'Ebre	353	340	-3.82
Perelló, el	2863	2770	-3.36
Pobla de Mas	328	318	-3.14
Godall	591	575	-2.78
Torre de l'Esp	628	611	-2.78
Fatarella, la	965	941	-2.55
Flix	3491	3408	-2.44
Arnes	466	455	-2.42
Ampolla, l'	3280	3205	-2.34
Tivissa	1639	1602	-2.31
Miravet	706	691	-2.17
Santa Bàrbar	3777	3707	-1.89
Camarles	3278	3224	-1.67
Vilalba dels A	635	625	-1.60
Ginestar	762	753	-1.20
Vinebre	432	428	-0.93
Paüls	561	556	-0.90
Ascó	1674	1660	-0.84
Rasquera	787	781	-0.77
Corbera d'Ebr	1023	1016	-0.69
Batea	1898	1890	-0.42
Tortosa	33510	33372	-0.41
Ametlla de M	6801	6787	-0.21
Deltebre	11505	11482	-0.20
Xerta	1170	1170	0.00
Roquetes	7961	7973	0.15
Alcanar	9402	9418	0.17
Mas de Barbe	577	578	0.17
Horta de Sant	1146	1149	0.26
Masdenverge	1066	1070	0.37
Garcia	525	527	0.38
Móra la Nova	3071	3087	0.52
Aldea, l'	4137	4160	0.55
Sant Jaume d	3481	3503	0.63
Amposta	20606	20738	0.64
Sénia, la	5644	5681	0.65
Móra d'Ebre	5642	5690	0.84
Ulldecona	6240	6300	0.95
Sant Carles d	14611	14789	1.20
Riba-roja d'Eb	1112	1126	1.24
Benissanet	1142	1161	1.64
Galera, la	719	731	1.64
Gandesa	3009	3064	1.80
Pinell de Brai	998	1017	1.87
Tivenys	882	899	1.89
Prat de Comt	179	183	2.19
Alfara de Car	368	377	2.39
Benifallet	714	739	3.38
Aldover	838	882	4.99
Caseres	235	259	9.27

Quan mesurem les taxes de creixement del segle XXI en el conjunt del període, s'observa una gran disparitat. Si obtenim un ajust per una regressió quadràtica, el resultat es mostra al gràfic 6.4. El coeficient de bondat torna a millorar una mica respecte a l'any anterior i és del 0,41, que ja no és tan dolent com ho era fa uns quants anys. El màxim se situa al voltant dels 17.000 habitants amb un creixement del 40% superior, sens dubte, als dels municipis més propers a aquesta xifra d'habitants, que són Amposta, per sobre, i Sant Carles, per sota.

Gràfic 6.4. Relació entre dimensió del municipi i el seu creixement. Terres de l'Ebre, 2000-2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Taula 6.4 Taxa de creixement de la població dels municipis ebrencs al llarg del segle XXI ordenats de més a menys

	2000	2019	Taxa de creix
Ampolla, l'	1831	3205	75.04%
Ametlla de Mar, l'	4946	6787	37.22%
Sant Carles de la Ràpita	11194	14789	32.12%
Perelló, el	2145	2770	29.14%
Amposta	16372	20738	26.67%
Roquetes	6366	7973	25.24%
Alcanar	7878	9418	19.55%
Gandesa	2564	3064	19.50%
Ulldecona	5304	6300	18.78%
Móra d'Ebre	4816	5690	18.15%
Aldea, l'	3546	4160	17.32%
Móra la Nova	2661	3087	16.01%
Santa Bàrbara	3257	3707	13.82%
Benissanet	1022	1161	13.60%
Tortosa	29481	33372	13.20%
Sénia, la	5034	5681	12.85%
Deltebre	10250	11482	12.02%
Masdenverge	956	1070	11.92%
Camarles	2887	3224	11.67%
Aldover	792	882	11.36%
Sant Jaume d'Enveja	3305	3503	5.99%
Alfara de Carles	365	377	3.29%
Garcia	512	527	2.93%
Prat de Comte	178	183	2.81%
Rasquera	792	781	-1.39%
Tivenys	917	899	-1.96%
Galera, la	746	731	-2.01%
Ascó	1707	1660	-2.75%
Vinebre	443	428	-3.39%
Batea	1964	1890	-3.77%
Corbera d'Ebre	1056	1016	-3.79%
Freginals	362	346	-4.42%
Xerta	1225	1170	-4.49%
Pinell de Brai, el	1074	1017	-5.31%
Horta de Sant Joan	1233	1149	-6.81%
Tivissa	1764	1602	-9.18%
Torre de l'Espanyol, la	674	611	-9.35%
Ginestar	837	753	-10.04%
Arnes	517	455	-11.99%
Miravet	788	691	-12.31%
Paüls	640	556	-13.13%
Benifallet	883	739	-16.31%
Riba-roja d'Ebre	1350	1126	-16.59%
Mas de Barberans	699	578	-17.31%
Vilalba dels Arcs	762	625	-17.98%
Palma d'Ebre, la	419	340	-18.85%
Flix	4208	3408	-19.01%
Godall	721	575	-20.25%
Caseres	325	259	-20.31%
Fatarella, la	1244	941	-24.36%
Pobla de Massaluca, la	442	318	-28.05%
Bot	830	573	-30.96%

Reproduïm els municipis agrupats segons rangs de creixement al llarg del segle igual que a l'anuari anterior per veure l'evolució geogràfica dels creixements i decreixements de la població.

Un primer grup de municipis són els que tenen una població que al llarg del segle ha augmentat més d'un 25%. Són els mateixos 6 que l'any passat. L'Ampolla, amb un increment del 75,04%, destaca molt de la resta, si bé, tal com comentàvem en els darrers anys, està perdent població i ho ha tornat a fer el 2019. L'Ametlla de Mar (amb un petit decreixement el 2019), i Sant Carles de la Ràpita (el que més creix d'aquest grup) augmenten per sobre del 30%. El Perelló, amb la disminució del 2019, ja no arriba al 30%. Amposta i Roquetes creixen i continuen superant el 25%. Per tant, aquest any, en aquests líders del creixement es dona una dinàmica dispar. Tots són del Baix Ebre i del Montsià, i tots menys Roquetes (amb una dinàmica industrial molt concreta), del litoral.

Un segon grup, aquest any de 14 municipis, creix entre un 10% i un 20%, des d'Alcanar fins a Aldover (la nova incorporació en ser un dels que més creix el 2019). Tots tenen més de 3.000 habitants, excepte Benissanet, Masdenverge i Aldover. Només 4 municipis són de les comarques d'interior, incloent les dues capitals de comarca: Gandesa i Móra d'Ebre. En aquest grup es troba Tortosa, la ciutat més poblada del territori amb un creixement acumulat del 13,20%, i és la capital de comarca amb la taxa més baixa.

Un tercer grup, amb taxes d'entre el 0% i el 10% de creixement, només té el 2019 4 poblacions: Sant Jaume d'Enveja, al Montsià; Alfara de Carles, al Baix Ebre; Garcia, a la Ribera d'Ebre, i Prat de Comte, a la Terra Alta. Un a cada comarca. Els tres darrers d'interior, de menys de 1.000 habitants, amb taxes molt properes al 0%.

El quart grup dels municipis amb disminució de la població és el més nombrós. Aquest any s'afegeix Freginals als 27 de l'any anterior. Cap dels municipis costaners perd població i només n'hi ha un de més de 3.000, Flix, afectat per un greu procés de reconversió industrial. De les dues comarques d'interior amb 26 municipis només tres de cada comarca (incloses les dues capitals) guanyen població al segle XXI. Podem destacar que 5 municipis han perdut més d'un 20% de la població aquest segle. El cas extrem és Bot, amb més d'un 30%; els 4 més

afectats pertanyen a la Terra Alta, i tanca aquest grup Godall. Sis municipis més tenen pèrdues entre el 15% i el 20% de la població al llarg del segle i el més proper al 20% és Flix.

De nou el posicionament dels municipis costaners és manté: els 5 municipis amb taxes de creixement més elevades al llarg del segle són costaners, també ho és el setè (el sisè és Roquetes amb una dinàmica industrial i ara en retrocés), i també creixen, encara que en un nivell inferior, els altres dos municipis del litoral. Aquesta dinàmica fa que el percentatge de la població als municipis de litoral hagi augmentat al llarg del segle: del 37,1% del 2000 hem passat al 40,7% del 2019, el mateix percentatge que l'any anterior, i un percentatge molt similar, si bé en línia creixent als 40,5% i 40,6% del 2017 i 2016. En haver-se mantingut el percentatge i també la població, la variació de forma agregada dels municipis de costa com dels d'interior ha estat molt petita. En qualsevol cas, es manté la tendència i els municipis de la costa tornen a guanyar, aquest any, 143 habitants, mentre que els de l'interior en perden 154. Aquest any dels 9 municipis de costa, 4 han perdut població i 4 l'han guanyada.

Elements destacats i reflexions de l'apartat

- Hi ha disparitat en els creixements comarcals. Al llarg del segle, el Montsià és la comarca que més creix i la Terra Alta és la que més decreix, si bé el 2019 té un petit creixement.
- Les capitals comarcals tendeixen a concentrar la població. Aquest any ho fan 3 de les 4 comarques, a excepció de Tortosa, que perd població com tot el Baix Ebre.
- Malgrat l'evolució global, també hi ha molta disparitat en els creixements municipals. El 2019 la meitat dels municipis creixen i la meitat decreixen. Els casos extrems són dos municipis petits: de pèrdua, Freginals (-6,65%), i de guany, Caseres (+9,27%).
- El 2019 un municipi arriba a perdre el 30% de la població al segle XXI: Bot.
- Al llarg del segle hi ha una concentració de la població als municipis de la costa. Els 8 hi guanyen i 6 es col·loquen entre els 7 de més creixement.
- El 2019 no s'ha observat un comportament molt diferent entre els municipis costaners i els d'interior, que mantenen el pes relatiu.
- És una bona notícia que hi hagi indicis d'una certa compensació o, si més no, del manteniment de la població als pobles d'interior el 2019.

6.4. Estructura de la població

En aquest apartat inclourem un conjunt d'anàlisis sobre la composició de la població ebrenca amb alguns indicadors, desglossant en molts casos les 4 comarques. En concret, incloem les piràmides de poblacions amb cohorts de 5 anys, fem un estudi de la distribució del sexes al llarg de la piràmide, una aproximació als fluxos de població segons els trams d'edat i, finalment, una anàlisi dels indicadors més destacats de l'estructura de la població. Aquest any incorporem com a novetat la concreció comarcal de la nostra peculiar aproximació a les pèrdues poblacionals per trams per veure si ens dona llum a aquest fenomen de la despoblació en les comarques d'interior.

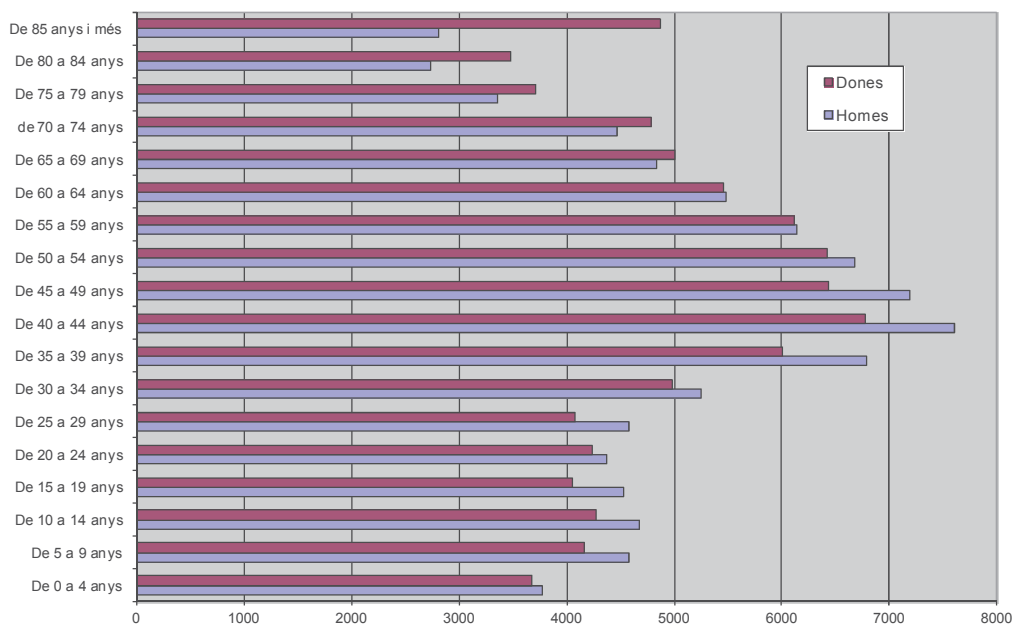
L'estructura de la població és un indicador que no pot presentar grans modificacions entre dues anualitats en analitzar les cohorts de població per grups de 5 anys, com presentem al nostre informe. Resultaria interessant comparar els valors actuals amb els que vam presentar ja fa uns quants anys, quan es va començar a incloure aquest capítol a l'informe. De fet, l'any vinent els compararem si disposem de dades homogènies en les piràmides poblacionals del 2000 i del 2020 per veure les diferències que hi ha hagut en aquesta evolució tendencial, que sembla dur a un envelliment progressiu de la població i a la disminució de les franges de menys edat. Podem destacar com a elements clau de l'evolució del 2019:

- Els trams d'edat inferior tenen comportaments força diferents. El tram d'edat de menys de 4 anys estabilitza el percentatge a les Terres de l'Ebre en el 4,2% el 2019, el mateix valor que el 2018. Es redueix la diferència amb Catalunya, que el 2019 baixa del 4,7% al 4,5%. Les dues cohorts següents de la població ebrenca segueixen comportament dispars: el de 5 a 9 anys perd dos dècimes, passa del 5,1% al 4,9%, i el de 10 a 14 en guanya una, i passa del 4,9% al 5%. La mateixa evolució es dona a Catalunya amb valors superiors: passa del 5,4 al 5,2 en el tram de 5 a 9 anys i del 5,4 al 5,5 en el de 10 a 14. Per tant, torna a disminuir la població escolar dels primers cursos de primària i torna a augmentar la dels darrers de primària i primers de la ESO.

- Aquest any la cohort amb més població a les Terres de l'Ebre torna a ser la de 40 a 44 anys, que puja una dècima fins al 8,1%, igual que a Catalunya, on ascendeix fins al 8,8%.
- Fins al tram dels 50 al 54, igual que el 2018, els pesos relatius a Catalunya són força superiors als ebrenca, tal com mostra la taula 6.5.
- A les cohorts d'edats superiors als 54 anys tots els pesos són superiors a les Terres de l'Ebre respecte a Catalunya.
- L'evolució suposa increments dels pesos dels cohorts de més edat amb dues excepcions: la de 65-69 i la de 80-84.
- La cohort ebrenca de més de 85 anys torna a incrementar el pes i ja se situa al 4,3 i supera la de 0 a 4 anys.

Els canvis respecte al 2018 són petits però la direcció va en la mateixa línia que en anys anteriors: un envelliment progressiu de la població, que desplaça la població cap als trams d'edat més avançada.

Gràfic 6.5. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat (Padró continu).

Taula 6.5. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2019					
	Homes	Dones	Total	% a Terres de l'Ebre	% a Catalunya
De 0 a 4 anys	3769	3678	7447	4.2%	4.5%
De 5 a 9 anys	4580	4169	8749	4.9%	5.2%
De 10 a 14 anys	4680	4279	8959	5.0%	5.5%
De 15 a 19 anys	4530	4054	8584	4.8%	5.0%
De 20 a 24 anys	4367	4236	8603	4.8%	5.0%
De 25 a 29 anys	4574	4072	8646	4.8%	5.6%
De 30 a 34 anys	5253	4980	10233	5.7%	6.2%
De 35 a 39 anys	6793	6004	12797	7.2%	7.5%
De 40 a 44 anys	7601	6779	14380	8.1%	8.8%
De 45 a 49 anys	7191	6431	13622	7.6%	8.1%
De 50 a 54 anys	6678	6421	13099	7.3%	7.4%
De 55 a 59 anys	6137	6119	12256	6.9%	6.5%
De 60 a 64 anys	5487	5463	10950	6.1%	5.7%
De 65 a 69 anys	4838	5010	9848	5.5%	5.0%
de 70 a 74 anys	4464	4784	9248	5.2%	4.6%
De 75 a 79 anys	3358	3710	7068	4.0%	3.3%
De 80 a 84 anys	2729	3485	6214	3.5%	2.8%
De 85 anys i més	2808	4876	7605	4.3%	3.2%
Total	89837	88550	178387	100.0%	100.0%
<i>Font: Idescat. Padró continu.</i>					
Institut d'Estadística de Catalunya					

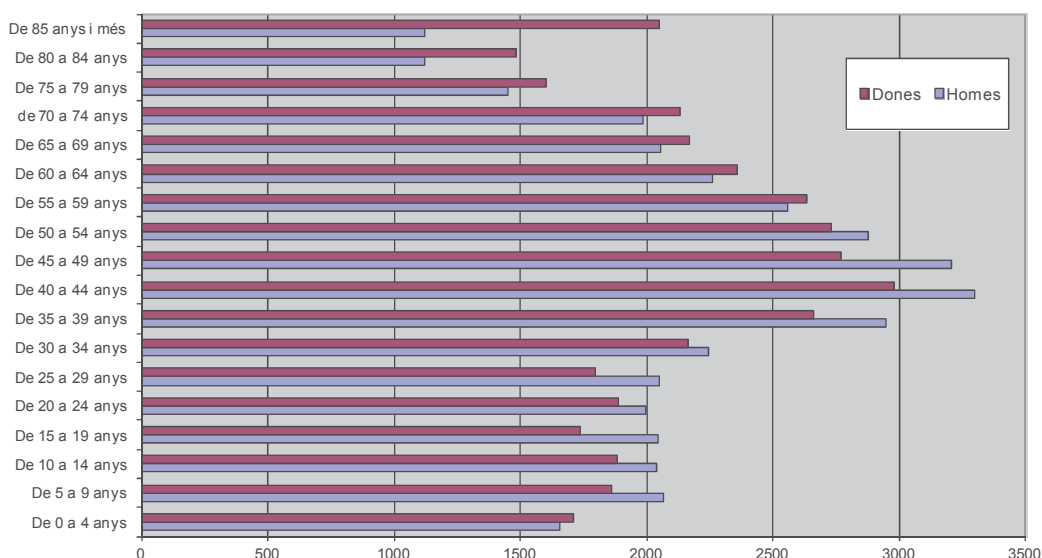
Incorporem les piràmides de cada comarca al gràfic 6.6, que ens ajuda a visualitzar l'estructura de la població i en recollim les dades numèriques a la taula 6.6. A continuació fem una breu anàlisi de la població des del punt de vista comarcal i en comentem les diferències:

- La piràmide de la Terra Alta des de fa uns quants anys quasi presenta una forma invertida: aquest any el tram de més de 85 torna a pujar una dècima fins als 6,6%; com a contrapunt, la cohort de 80 a 84 té una gran davallada. La dada positiva la representa el petit creixement de la primera cohort, de 0 a 4, que ara representa un 3,5%, una dècima més que l'any anterior, en què se n'havien perdut 3. Els trams de més pes encara se situen a les edats abans de la jubilació. La que té més pes és la de 55 a 60 anys, amb un 7,1%.
- La piràmide de la Ribera d'Ebre té una forma parabòlica que concentra els percentatges més elevats de la població en el tram central entre els 35

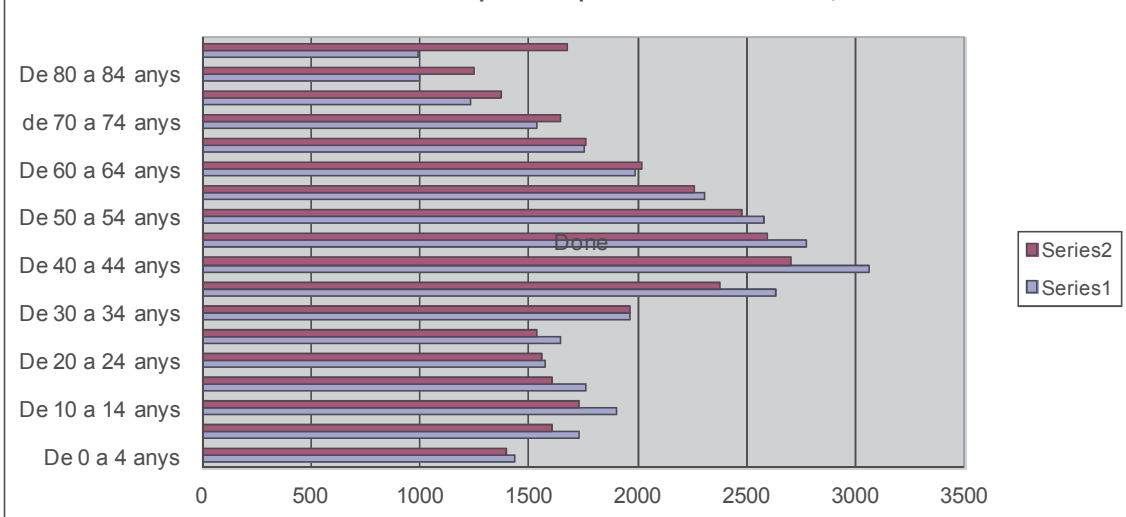
i els 64 anys, i molt petits als extrems. Les cohorts de menys edat i els dos de més edat encara perden pes percentual el 2019 i aguditzen la forma de la paràbola. El tram de més pes torna a ser el de 55 a 59 anys aquest any, amb una incidència del 7,7%.

- La piràmide del Montsià també tendeix a fer una forma parabòlica sense grans modificacions el 2019. Es manté la primera cohort i disminueix la segona de menys edat. En els trams de més edat augmenta la de més de 85 i disminueix la de 80 a 84. El dos trams amb més pes poblacional ocupen la zona central jove de la piràmide: el de 40 a 44 amb un 8,6% i el de 45 a 49 amb un 8%.
- Sense tenir la forma piramidal típica, la piràmide del Baix Ebre és la que té un pes més elevat per al trams de menys edat amb un 4,3% de 0 a 4 anys i un 5,1% de 5 a 9 anys (els dos han perdut una dècima). El de més edat torna a guanyar una dècima fins al 4,1%, comportament que es dona a 3 de les 4 comarques. La forma s'assembla més a una paràbola, ja que sense valors tan extrems com al Montsià els dos trams de més edat són els mateixos: el de el de 40 a 44 amb un 8,1% i el de 45 a 49 amb un 7,7%.

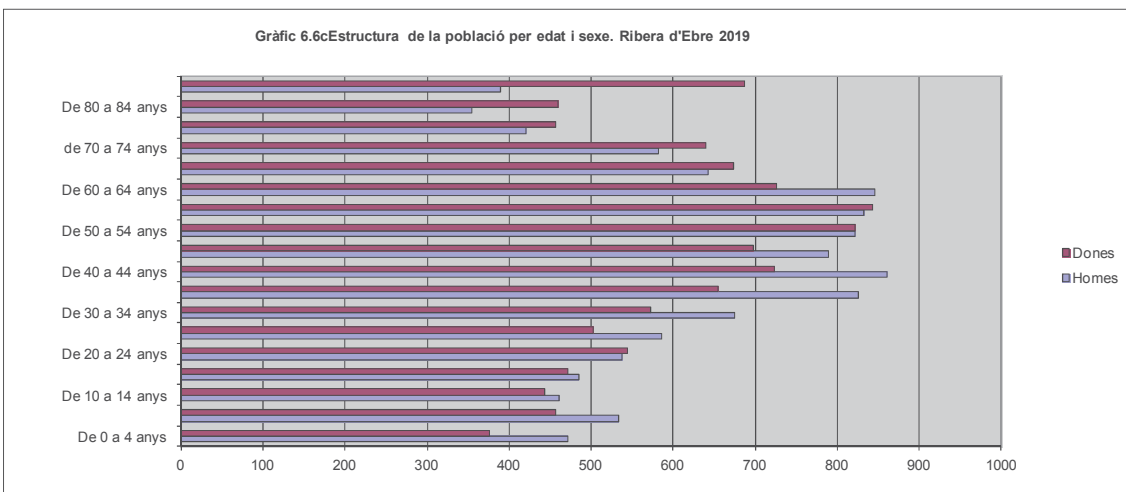
Gràfic 6.6a. Estructura de la població per edat i sexe. Baix Ebre, 2019

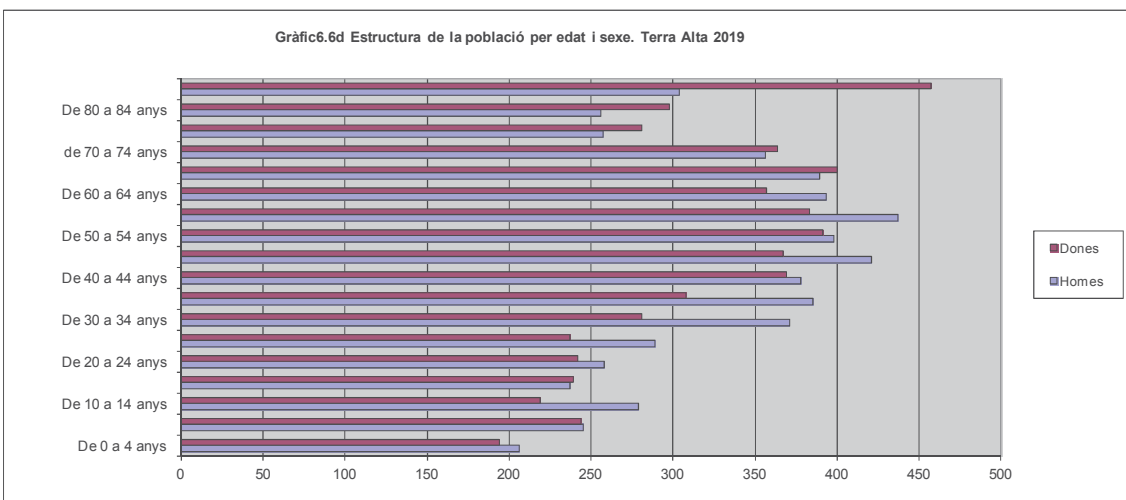
Gràfic 6.6b Estructura de la població per edat i sexe. Montsià, 2019

Gràfic 6.6c Estructura de la població per edat i sexe. Ribera d'Ebre 2019

Gràfic 6.6d Estructura de la població per edat i sexe. Terra Alta 2019

Taula 6.6. Estructura de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2019						
	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	4.3%	4.2%	3.9%	3.5%	4.2%	4.6%
De 5 a 9 anys	5.1%	5.0%	4.5%	4.3%	4.9%	5.3%
De 10 a 14 anys	5.1%	5.4%	4.1%	4.3%	5.0%	5.6%
De 15 a 19 anys	4.9%	5.0%	4.4%	4.1%	4.8%	5.1%
De 20 a 24 anys	5.0%	4.7%	4.9%	4.4%	4.8%	5.0%
De 25 a 29 anys	5.0%	4.7%	5.0%	4.6%	4.8%	5.6%
De 30 a 34 anys	5.7%	5.8%	5.7%	5.7%	5.7%	6.1%
De 35 a 39 anys	7.2%	7.4%	6.8%	6.0%	7.2%	7.4%
De 40 a 44 anys	8.1%	8.6%	7.2%	6.5%	8,1%	8.7%
De 45 a 49 anys	7.7%	8.0%	6.8%	6.9%	7.6%	8.1%
De 50 a 54 anys	7.2%	7.5%	7.5%	6.9%	7.3%	7.4%
De 55 a 59 anys	6.7%	6.8%	7.7%	7.1%	6.9%	6.5%
De 60 a 64 anys	6.0%	5.9%	7.2%	6.5%	6.1%	5.7%
De 65 a 69 anys	5.4%	5.2%	6.0%	6.9%	5.5%	5.0%
de 70 a 74 anys	5.3%	4.7%	5.6%	6.3%	5.2%	4.6%
De 75 a 79 anys	3.9%	3.9%	4.0%	4.7%	4.0%	3.3%
De 80 a 84 anys	3.4%	3.3%	3.7%	4.8%	3.5%	2.8%
De 85 anys i més	4.1%	4.0%	4.9%	6.6%	4.3%	3.2%
Total	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
<i>Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.</i>						
Institut d'Estadística de Catalunya						

Analitzem a continuació, com ja és habitual, les composicions de sexe en l'estructura poblacional de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques. La composició entre homes i dones al llarg de la piràmide és força diferent per als territoris que ens ocupen. A la taula 6.7 es poden consultar tots els valors de la taxa de masculinitat per cohorts i territoris. La taxa de masculinitat es calcula com el quocient entre homes i dones multiplicat per 100. Les dades del 2019 suposen un canvi de tendència en la sèrie a les Terres de l'Ebre: la taxa de masculinitat és de 101,45% més gran que el 101,18% del 2018 després de tres anys de disminució. També trenca una sèrie de tres valors decreixents a Catalunya amb un valor de 96,54%, superior al 96,40% del 2018. Torna a ser una dada diferent en el concepte, ja que a les Terres de l'Ebre hi ha més homes que dones (aquest any augmenta el valor), i a Catalunya, de forma clara, més dones que homes.

Si detallem la taxa de masculinitat en les cohorts, també observem pesos molt diferents entre Catalunya i les Terres de l'Ebre. La teoria diu que neixen més homes que dones i que en edats més avançades aquesta relació s'inverteix.

Aquest és el comportament que es percep als dos territoris: les Terres de l'Ebre tenen taxes de masculinitat més elevades que Catalunya en tots els trams menys a les cohorts de 0 a 4 (102,47% i 105,95%) i a la de 20 a 24 (103,9% i 105,91%). Les taxes de masculinitat tenen valors superior al 100% a les Terres de l'Ebre fins als 60-64 i incorporen dos noves cohorts respecte al 2018. Aquesta preponderància d'homes a Catalunya només arriba fins al 50-54 amb l'excepció de la cohort de 30-34 anys. Els trams d'edat més avançada es tornen clarament femenins fins a arribar al darrer, que presenta la taxa de masculinitat més petita. Aquesta darrera cohort de més de 85 anys té un valor de 57,59% el 2019 (58,21% el 2018) a les Terres de l'Ebre i un valor de 49,03% (48,41% el 2018) a Catalunya.

Taula 6.7. Taxes de masculinitat de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2019

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	96.84	102.72	125.27	106.19	102.47	105.85
De 5 a 9 anys	111.02	107.97	116.85	100.41	109.86	106.31
De 10 a 14 anys	108.17	109.76	104.06	127.40	109.37	105.88
De 15 a 19 anys	117.55	109.97	102.75	99.16	111.74	107.71
De 20 a 24 anys	105.56	101.09	98.71	106.61	103.09	105.91
De 25 a 29 anys	114.27	107.15	116.73	121.94	112.33	101.32
De 30 a 34 anys	103.65	100.05	118.01	132.03	105.48	99.05
De 35 a 39 anys	110.71	110.71	126.30	125.00	113.14	102.06
De 40 a 44 anys	110.85	113.04	118.92	102.44	112.13	105.16
De 45 a 49 anys	115.81	106.82	113.04	114.71	111.82	104.41
De 50 a 54 anys	105.39	104.15	100.00	101.79	104.00	101.29
De 55 a 59 anys	97.23	102.12	98.70	114.10	100.29	95.40
De 60 a 64 anys	95.81	98.37	116.53	110.08	100.44	92.18
De 65 a 69 anys	94.61	99.21	95.54	97.25	96.57	88.72
de 70 a 74 anys	93.06	93.56	90.94	97.80	93.31	84.16
De 75 a 79 anys	90.50	89.80	92.12	91.46	90.51	79.55
De 80 a 84 anys	75.62	80.10	77.17	85.91	78.31	68.04
De 85 anys i més	54.65	59.14	56.62	66.52	57.59	49.03
Total	100.94	100.99	103.40	104.05	101.45	96.54
<i>Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.</i>						
Institut d'Estadística de Catalunya						

La taula 6.7 recull també l'anàlisi comarcal, que constata una relació de masculinitat superior a 100 en totes les comarques i amb un valor que oscil·la entre el 100,94% del Baix Ebre i el 104,05% a la Terra Alta. El 2019 ha pujat la taxa de masculinitat a totes les comarques, a excepció del Baix Ebre, una situació molt diferent a la del 2018, en què va disminuir a totes les comarques. L'evolució a totes les comarques de les taxes és semblant. Destaquem:

1. El fet que crida l'atenció que, malgrat la pauta general, novament la taxa de masculinitat del Baix Ebre en el primer tram de 0 a 4 anys és inferior a 100 i clarament diferent del de la resta de les comarques.

2. Les elevades taxes de masculinitat que es donen als trams centrals a totes les comarques especialment i assoleixen el màxim a la Terra Alta, amb un 132,03% per al tram de 30 a 34 anys. Això vol dir més de 13 homes per cada 10 dones en aquest tram.

3. L'estranya evolució dels trams centrals a la Ribera d'Ebre, segurament per l'estructura industrial de la comarca.

4. Les elevades taxes de masculinitat en els trams d'edat avançada. Malgrat que és un petit valor si ho mirem de forma absoluta, la taxa de masculinitat de la Terra Alta per al tram de més de 85 anys és de 66,52%, més de 17 punts superiors a la de Catalunya.

Seguint la versió de l'any passat per veure les variacions de la població al llarg dels anys amb el pas de l'any, comparem les piràmides de població del 2014 i del 2019. Restem la cohort de la població del 2019 a la cohort anterior del 2014. Si no hi hagués cap modificació, els que el 2014 pertanyen a una cohort, el 2019 serien de la següent i la variació seria zero. Les modificacions que es donen són, d'una banda, les sortides de població del territori emigracions i defuncions, i, de l'altra, les entrades via immigracions. Tal com es calcula, un valor negatiu suposa una entrada més gran i un valor positiu una sortida neta. Incorporarem noves eines a aquesta anàlisi: primer, hi incorporarem la variació percentual sobre la població de la cohort de partida i, segon, hi afegim els càlculs en l'àmbit comarcal. La primera cohort té un valor negatiu, ja que representa les noves incorporacions que no havien nascut el 2014 i els darrers trams valors positius per les defuncions més habituals a les edats avançades.

A les Terres de l'Ebre la pèrdua total de la població entre el 2014 i el 2019 ha estat de 6.847, molt menor que la que teníem l'any passat. S'observa que fins al tram 20-24 no hi ha fuites importants; fins i tot aquest any hi ha saldos positius. A partir de 24 hi comença a haver variacions negatives. Entre els 30 i els 50 se situen en l'ordre del 5% negatius uns valors força importants. Recordem que són gent entre 24 i 44 que se n'han anat de les Terres de l'Ebre just en les etapes més productives. L'anàlisi comarcal marca les mateixes evolucions sense diferències estadísticament remarcables. Destaquem que els percentatges més petits de pèrdua a aquesta etapa es donen a la comarca de la Ribera d'Ebre, i el valor més elevat de les etapes actives és el -12,39% de la Terra Alta per al tram de 35 a 39 anys.

Taula 6.8a: Modificació població per trams el darrer quinquenni Terres de l'Ebre

	Homes	Dones	Total	Variació
De 0 a 4 anys	-3769	-3678	-7447	
De 5 a 9 anys	66	18	84	-0.95
De 10 a 14 anys	166	138	304	-3.28
De 15 a 19 anys	-73	37	-36	0.42
De 20 a 24 anys	-96	-64	-160	1.90
De 25 a 29 anys	89	187	276	-3.09
De 30 a 34 anys	256	341	597	-5.51
De 35 a 39 anys	555	388	943	-6.86
De 40 a 44 anys	631	281	912	-5.96
De 45 a 49 anys	499	186	685	-4.79
De 50 a 54 anys	450	145	595	-4.34
De 55 a 59 anys	267	99	366	-2.90
De 60 a 64 anys	258	151	409	-3.60
De 65 a 69 anys	315	164	479	-4.64
de 70 a 74 anys	467	271	738	-7.39
De 75 a 79 anys	519	322	841	-10.63
De 80 a 84 anys	797	582	1379	-18.16
De 85 a 89 anys	1055	1050	2105	-30.31
De 90 a 94 anys	968	1224	2192	-49.62
De 95 a 99 anys	470	773	1243	-69.17
De 100 anys i més	100	242	342	-84.44

Taula 6.8b: Modificació població per trams el darrer quinqueni Baix Ebre

	Homes	Dones	Total	Variació
De 0 a 4 anys	-1657	-1711	-3368	
De 5 a 9 anys	21	15	36	-0.91
De 10 a 14 anys	90	50	140	-3.44
De 15 a 19 anys	-44	35	-9	0.24
De 20 a 24 anys	-54	-17	-71	1.86
De 25 a 29 anys	40	79	119	-3.00
De 30 a 34 anys	161	129	290	-6.17
De 35 a 39 anys	247	132	379	-6.33
De 40 a 44 anys	306	126	432	-6.44
De 45 a 49 anys	260	91	351	-5.55
De 50 a 54 anys	212	100	312	-5.27
De 55 a 59 anys	142	61	203	-3.76
De 60 a 64 anys	121	73	194	-4.03
De 65 a 69 anys	160	87	247	-5.52
de 70 a 74 anys	232	135	367	-8.18
De 75 a 79 anys	243	154	397	-11.52
De 80 a 84 anys	372	268	640	-19.75
De 85 a 89 anys	443	447	890	-30.65
De 90 a 94 anys	368	485	853	-48.16
De 95 a 99 anys	180	303	483	-69.00
De 100 anys i més	43	96	139	-84.24

Taula 6.8c: Modificació població per trams el darrer quinqueni Montsià

	Homes	Dones	Total	Variació
De 0 a 4 anys	-1435	-1397	-2832	
De 5 a 9 anys	54	18	72	-2.11
De 10 a 14 anys	66	60	126	-3.35
De 15 a 19 anys	-16	-20	-36	1.08
De 20 a 24 anys	-30	-11	-41	1.32
De 25 a 29 anys	51	85	136	-4.09
De 30 a 34 anys	69	131	200	-4.85
De 35 a 39 anys	222	185	407	-7.51
De 40 a 44 anys	255	126	381	-6.20
De 45 a 49 anys	186	76	262	-4.65
De 50 a 54 anys	183	51	234	-4.42
De 55 a 59 anys	85	14	99	-2.12
De 60 a 64 anys	81	33	114	-2.77
De 65 a 69 anys	70	45	115	-3.17
de 70 a 74 anys	130	74	204	-6.02
De 75 a 79 anys	150	97	247	-8.66
De 80 a 84 anys	242	189	431	-16.11
De 85 a 89 anys	363	356	719	-29.43
De 90 a 94 anys	343	428	771	-50.76
De 95 a 99 anys	167	264	431	-70.42
De 100 anys i més	28	81	109	-85.16

Taula 6.8d: Modificació població per trams el darrer quinqueni Ribera d'Ebre

	Homes	Dones	Total	Variació
De 0 a 4 anys	-471	-376	-847	
De 5 a 9 anys	-3	-1	-4	0.41
De 10 a 14 anys	13	36	49	-5.14
De 15 a 19 anys	4	17	21	-2.15
De 20 a 24 anys	0	-16	-16	1.50
De 25 a 29 anys	-11	16	5	-0.46
De 30 a 34 anys	11	60	71	-5.39
De 35 a 39 anys	25	34	59	-3.83
De 40 a 44 anys	38	34	72	-4.35
De 45 a 49 anys	35	0	35	-2.30
De 50 a 54 anys	41	-6	35	-2.08
De 55 a 59 anys	35	12	47	-2.73
De 60 a 64 anys	42	46	88	-5.30
De 65 a 69 anys	65	24	89	-6.33
de 70 a 74 anys	77	56	133	-9.82
De 75 a 79 anys	75	43	118	-11.85
De 80 a 84 anys	110	80	190	-18.91
De 85 a 89 anys	153	156	309	-32.42
De 90 a 94 anys	149	187	336	-51.22
De 95 a 99 anys	81	123	204	-66.67
De 100 anys i més	16	41	57	-85.07

Taula 6.8e: Modificació població per trams el darrer quinqueni Terra Alta

	Homes	Dones	Total	Variació
De 0 a 4 anys	-206	-194	-400	
De 5 a 9 anys	-6	-14	-20	4.26
De 10 a 14 anys	-3	-8	-11	2.26
De 15 a 19 anys	-17	5	-12	2.59
De 20 a 24 anys	-12	-20	-32	6.84
De 25 a 29 anys	9	7	16	-2.95
De 30 a 34 anys	15	21	36	-5.23
De 35 a 39 anys	61	37	98	-12.39
De 40 a 44 anys	32	-5	27	-3.49
De 45 a 49 anys	18	19	37	-4.48
De 50 a 54 anys	14	0	14	-1.74
De 55 a 59 anys	5	12	17	-2.03
De 60 a 64 anys	14	-1	13	-1.70
De 65 a 69 anys	20	8	28	-3.43
de 70 a 74 anys	28	6	34	-4.51
De 75 a 79 anys	51	28	79	-12.80
De 80 a 84 anys	73	45	118	-17.56
De 85 a 89 anys	96	91	187	-28.95
De 90 a 94 anys	108	124	232	-49.15
De 95 a 99 anys	42	83	125	-69.83
De 100 anys i més	13	24	37	-82.22

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

La taula 6.9 recull els principals indicadors d'estructura de la població de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques, que compararem amb el conjunt de Catalunya. Amb les dades mostrades podem fer tres tipus d'anàlisi per als indicadors: el canvi que han experimentat en el darrer any, la tendència del darrer quinquenni i la comparació amb el valor del 2000. Abordarem l'estudi des d'una perspectiva comarcal i comprant-la amb els valors de Catalunya.

Taula 6.9. Indicadors d'estructura de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-19										
	Índex d'envelliment	Índex sobreenvelliment	Índex de dependència juvenil	Índex de dependència senil	Índex de dependència global	Índex de recanvi de la població en edats actives	Edat mitjana de la població	Densitat de la població	Pes relatiu sobre conjunt de Cat	
Baix Ebre										
2019	150,8	18,3	23,6	35,6	59,1	123,3	44,44	77,0	1,01	
2018	147,5	18,0	23,8	35,1	58,9	121,7	44,23	77,0	1,02	
2017	146,9	17,8	23,7	34,8	58,6	118,3	44,10	77,4	1,04	
2016	145,2	17,0	23,5	34,2	57,7	118,3	43,85	78,2	1,05	
2015	142,9	16,5	23,6	33,6	57,2	117,7	43,60	78,5	1,06	
2000	160,7	10,6	20,6	33,1	53,7	80,6	42,49	65,0	1,05	
Montsià										
2019	143,1	19,0	22,6	32,4	55,0	119,7	44,16	92,9	0,90	
2018	141,4	18,7	22,8	32,3	55,1	121,9	44,00	92,3	0,90	
2017	138,6	18,4	22,9	31,8	54,7	121,6	43,74	92,5	0,91	
2016	136,4	17,9	23,1	31,5	54,5	122,0	43,47	92,4	0,91	
2015	133,6	17,5	23,1	30,9	54,0	119,4	43,15	92,8	0,92	
2000	153,9	10,9	20,7	31,9	52,7	78,7	41,99	75,3	0,90	
Ribera d'Ebre										
2019	196,9	19,8	19,7	38,8	58,5	166,4	46,64	26,1	0,28	
2018	192,8	20,6	20,0	38,6	58,6	155,4	46,49	26,3	0,29	
2017	191,7	20,9	19,8	37,9	57,7	144,0	46,32	26,5	0,29	
2016	187,3	20,4	20,0	37,4	57,3	143,9	46,03	26,7	0,30	
2015	190,6	19,6	19,7	37,6	57,3	137,6	45,98	27,1	0,30	
2000	190,2	12,5	20,4	38,7	59,1	76,6	43,96	26,4	0,35	
Terra Alta										
2019	242,0	23,0	20,9	50,5	71,4	158,2	48,62	15,3	0,15	
2018	241,0	22,1	20,7	49,9	70,7	166,7	48,60	15,3	0,15	
2017	237,7	22,5	20,9	49,7	70,6	159,3	48,45	15,5	0,15	
2016	242,0	22,5	20,5	49,7	70,2	168,6	48,48	15,6	0,16	
2015	246,9	21,5	19,7	48,7	68,5	172,6	48,38	15,8	0,16	
2000	259,5	10,8	18,4	47,8	66,3	100,5	46,74	16,4	0,20	
Terres de l'Ebre										
2019	157,6	19,2	22,6	35,6	58,2	128,6	44,87	53,9	2,34	
2018	155,0	19,0	22,8	35,3	58,1	128,1	44,70	53,8	2,36	
2017	153,4	18,8	22,8	34,9	57,7	125,0	44,51	54,1	2,39	
2016	151,5	18,3	22,7	34,4	57,2	125,6	44,27	54,4	2,42	
2015	149,8	17,7	22,7	34,0	56,7	125,6	44,27	54,4	2,42	
2000	168,8	11,0	20,5	34,5	55,0	80,7	42,86	46,7	2,50	
Catalunya										
2019	121,6	16,9	23,7	28,8	52,5	112,6	42,70	237,3	100,00	
2018	119,3	16,7	24,0	28,7	52,7	114,3	42,58	235,0	100,00	
2017	117,5	16,4	24,2	28,4	52,6	115,3	42,45	233,5	100,00	
2016	116,0	16,1	24,3	28,1	52,4	116,2	42,29	232,0	100,00	
2015	114,6	15,7	24,3	27,8	52,1	117,3	42,10	231,2	100,00	
2000	124,9	10,2	20,1	25,1	45,3	79,2	40,47	192,3		
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.										100,00

Definicions dels indicadors

Índex d'envelliment

Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de joves menors de 15 anys (expressat en tant per cent).

Índex de sobreenvelliment

Quocient de les persones de més de 85 anys respecte a les de més de 65 anys (expressat en tant per cent).

Índex de dependència juvenil

Quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones entre 15 a 64 anys (expressat en tant per cent).

Índex de dependència senil

Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de persones de 15 a 64 anys (expressat en tant per cent).

Índex de dependència global

Relació entre la població de més de 64 anys i de menys de 15 anys respecte al grup comprès entre aquestes dues edats (expressat en tant per cent).

Índex de recanvi de la població en edats actives

Quocient entre el nombre de persones entre 60 i 64 anys i el nombre de persones entre 15 i 19 anys (expressant en tant per cent).

Edat mitjana de la població

Mesura central d'edat quocient entre la suma de les edats de tota la població dividida per la població.

Densitat de la població

Nombre d'habitants per unitat de territori.

El valor de l'índex d'envelliment a les Terres de l'Ebre el 2019 és de 157,6 i torna a ser molt superior al 155 del 2018, clarament superior al del 2017, de 153,4, i amb un fort creixement des del 2015 (149,8). La pujada a Catalunya va en la mateixa direcció i arriba al 121,6, en aquest any, més de 2 que el 2018, en què era de 119,3, quasi dos punts més que el 117,5 del 2017. Els valors de Catalunya són, malgrat aquesta mateixa senda, molt més petits. En els fluxos migratoris de la fase d'expansió els valors són encara força més petits que els dels 2000, si bé cada cop la diferència és més petita. Hi ha dues comarques amb un comportament extrem: la Ribera d'Ebre amb un valor de 196,9 i un fort creixement el 2019, i la Terra Alta, que ja arriba al 242 amb un nou creixement.

L'índex de sobreenvelliment el 2019 torna créixer a tots els territoris excepte a la Ribera d'Ebre, que té una petita disminució. La Terra Alta presenta el valor més elevat i, si bé el 2018 havia baixat del 22,5 al 22,1, ara torna a pujar fins al 23, una mala dada per a una comarca tan envellida com la Terra Alta. Com en tots els indicadors que inclouen més edat de la població per tenir un valor més gran, les Terres de l'Ebre tenen un valor superior al de Catalunya el 2019: 19,2 i 16,9 respectivament, mantenint la diferència en créixer dues dècimes els dos.

L'índex de dependència juvenil és un indicador amb tendència creixent en els darrers anys però amb un comportament més anàrquic. El 2019 només ha augmentat a la Terra Alta, que ha passat de 20,7 a 20,9. El valor més petit el té la Ribera d'Ebre, amb un 19,7. El conjunt de les Terres de l'Ebre disminueix dues dècimes fins al 22,6 i Catalunya 3 fins al 23,7. El valor més elevat de les quatre comarques és el del Baix Ebre: només una dècima més petit que el del conjunt de Catalunya.

L'índex de dependència senil, vista la definició des del punt de vista agregat, té un significat econòmic en comparar els col·lectius que cobren pensions i els que poden cotitzar (si el mercat de treball és manté estable) i, per tant, cada cop té més importància per a l'evolució de la caixa de les pensions. Per a tots els territoris, el 2019 aquest indicador torna a créixer. Per tant, una mala notícia seguint la tendència des del 2015. Així, malgrat l'arribada de gent jove a principis de segle, els valors ja són pitjors que el 2000. A les Terres de l'Ebre el valor del 2019 és 35,6 (3 dècimes més que el 2018) i a Catalunya 28,8 (només una dècima més que el 2018). El valor extrem el tornem a trobar a la comarca de la Terra

Alta, on ja supera la xifra del 50 amb un 50,5 (més d'un jubilat per cada dues persones en edat de treballar).

L'índex de dependència global mesura la càrrega que per a la població en edat de treballar representa la població en edats dependents. A les Terres de l'Ebre, globalment, aquest indicador, el 2019, és de 58,2 i modera el creixement des del 58,1 el 2018. A Catalunya aquest any decreix dues dècimes fins al 52,5. El creixement d'aquest indicador a Catalunya des del 2000 ha estat superior al de les Terres de l'Ebre. La Terra Alta presenta el valor més elevat amb molta diferència i aquest any torna a créixer força fins a arribar a 71,4, set dècimes més que el 70,7 del 2018.

L'índex de recanvi de la població en edats actives ens indica la capacitat de reemplaçament de la cohort que és més a prop de jubilar-se, ja que és un indicador que només afecta dues cohorts i pot tenir modificacions més importants que altres indicadors de l'estructura que afecten grans col·lectius. L'evolució del 2019 segueix en la línia de l'any anterior amb un nou creixement a les Terres de l'Ebre del 128,1 al 128,6 i una nova i important disminució a Catalunya del 114,3 al 112,6. Els dos valors superiors a 100 (que suposa el mateix pes per als dues cohorts) i molt superiors als del 2000, quan els valors eren clarament inferiors a 100. Des del punt de vista comarcal, aquest any el valor més elevat el té la Ribera d'Ebre amb un valor de 166,4 (encadenant creixements molt elevats) seguit de la Terra Alta amb un 158,2. Tenen valors similars el Baix Ebre amb un 123,3 i el Montsià amb una disminució fins al 119,7.

L'envelliment progressiu de la població també fa augmentar l'edat mitjana de la població a tots els territoris el 2019. Donada la forma de l'indicador que inclou tota la població, l'increment anual no pot ser molt elevat. A les Terres de l'Ebre dels 44,70 anys als 44,8 anys es manté més de dos anys de diferència respecte als 42,7 de Catalunya. S'observa un creixement important si es comparen els valors amb els del 2000, en què les edats mitjanes de Catalunya i Terres de l'Ebre eren respectivament de només 40,47 anys i 42,86 anys. El valor comarcal més elevat torna a ser per a la Terra Alta, de 48,62 anys, en què, per la forma de l'indicador, la dispersió de valors no és tan elevada.

Les poques modificacions de la població a les Terres de l'Ebre el 2019, comentades a l'apartat 2, fan que les densitats de població aquest any no tinguin grans canvis. Repeteixen valor la Terra Alta i el Baix Ebre i només creix de forma apreciable el Montsià. Aquesta darrera és la comarca més densa de les Terres de l'Ebre, amb 92,9 hab./km², molt lluny de la densitat catalana, que aquest any ja arriba als 237,3 hab./km².

Ja hem comentat en l'apartat 2 com la translació de la diferent evolució de la població de les Terres de l'Ebre, les seves comarques i el conjunt de Catalunya es reflecteix en el pes de la població de cada territori. La disminució de la població ebrenc i l'increment de la població catalana torna a suposar una reducció dels petits pesos poblacionals. L'indicador ens dona els habitants per cada 100; així, la població ebrenc representa ja només 2,34 habitants per cada 100 de Catalunya. Els pes de la Terra Alta es manté en el 0,15 i el de la Ribera baixa al 0,28, és a dir, 15 i 28 habitants de cada 10.000 catalans respectivament. La davallada progressiva de pes demogràfic incideix en les decisions polítiques per al futur desenvolupament del territori.

Elements destacats i reflexions de l'apartat

- Les piràmides poblacionals marquen encara més la forma el 2019: la tendència a una piràmide invertida a la Terra Alta, la forma parabòlica de la Ribera d'Ebre i l'allunyament de la forma piramidal del Montsià i el Baix Ebre.
- La taxa de masculinitat augmenta el 2019 i, per tant, es manté per sobre del 100% a les Terres de l'Ebre.
- L'anàlisi feta per segon any torna a constatar les fuites en el tram central de la població. S'hi han afegit les pèrdues percentuals que entre els 30 i 50 anys se situen en percentatges al voltant del 6% en les diferents cohorts.
- Totes les comarques tenen uns comportaments similars respecte a les fuites poblacionals i, per tant, no s'hi dona un comportament clarament diferenciat. La Ribera d'Ebre mostra les pèrdues percentuals més petites, i la Terra Alta les més grans.
- El fenomen del despoblament de les comarques d'interior ha entrat en l'agenda estatal amb el concepte de la "España vaciada" i afecta clarament dues de les comarques ebrenques. Esperem la concreció de polítiques per compensar aquestes fuites i les seves conseqüències. Un primer element d'estudi pot ser l'anàlisi multivariable de les causes de fixació de la població a partir de les sèries de població existents i les seves relacions amb variables socioeconòmiques i culturals.
- Les dades dels indicadors d'estructura de la població no tenen una evolució positiva i, per tant, agreugen lleugerament el caràcter de població envellida ja existent a les Terres de l'Ebre.

- El fet de tenir una densitat baixa i en algunes comarques molt baixa pot suposar un element que cal considerar en la qualitat de vida, en què es poden afegir valors a l'alça com el silenci, els productes de proximitat, el paisatge, etc. per revertir parcialment aquests fluxos poblacionals negatius en feines que en permetin la implantació a l'Ebre.

6.5. Creixement natural i migracions

Els fluxos migratoris que hi ha hagut al llarg del segle XXI han determinat la població i també la seva composició. Aquest fluxos van ser molt importants en l'arribada i en menys quantia absoluta, però en el retorn també han estat molt importants. En aquest apartat analitzem els valors dels fluxos i també la composició i els valors de la població segons l'origen. Si és el cas, també fem alguna previsió de quina serà l'evolució de la població segons els fluxos que s'han esdevingut en la darrera anualitat. Les dades, com ja és habitual per als moviments migratoris, només estan disponibles fins al 2018, cosa que determina un període menys d'anàlisi.

La taula 6.10 recull els components de les taxes de creixement total de la població en el període 2000-2018 i distingeix el creixement natural i el creixement migratori. El creixement total ha seguit, excepte en comptadíssimes ocasions, en els períodes de canvi la senda de la taxa de creixement migratori, que va ser molt gran i positiva del 2000 al 2008, i molt gran i negativa del 2012 al 2016. El 2017 ja es va moderar molt la taxa de creixement migratori encara negativa, el 2018 ja té un valor positiu i torna a més que compensar la taxa de creixement natural negatiu. La taxa de creixement natural a les Terres de l'Ebre el 2018 amb un valor negatiu torna a augmentar respecte a l'any passat amb el valor absolut més gran de tota la sèrie (-3,66‰). Molt preocupant és que persisteixin en el temps les taxes negatives de creixement natural de la població i encara ho és més l'agudització en els darrers anys. La taxa bruta migratòria ja presenta un clar valor positiu de 5,38‰, i, per tant, amb aquestes dades el creixement natural canvia de signe tornant a ser positiu: 1,69‰. És el primer valor positiu de la taxa de creixement total des del 2010.

Taula 6.10. Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2018
(creixement per mil habitants)

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement
	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI
2018	1.69	-3.66	5.38	9.98	-0.4	10.39
2017	-5	-3.38	-1.48	6.32	0.08	6.29
2016	-5.29	-2.2	-3.09	6.42	0.76	5.66
2015	-6.3	-2.56	-3.73	3.17	0.75	2.42
2014	-13.44	-1.65	-11.79	-1.23	1.38	-2.61
2013	-14.61	-1.53	-13	-6.05	1.43	-7.48
2012	-11.6	-1.78	-9.82	-4.86	1.91	-6.77
2011	-4.14	-0.48	-3.66	1.8	2.83	-1.03
2010	0.66	0.15	0.51	5.32	3.33	1.99
2009	-1.78	0.3	-2.08	6.11	3.39	2.72
2008	10.55	0.66	9.9	16.08	4.01	12.06
2007	40.02	0.06	39.96	20.99	3.37	17.61
2006	31.16	-0.07	31.22	21.47	3.51	17.96
2005	26.61	-1.65	28.27	21.42	2.66	18.76
2004	31.68	-2.09	33.77	22.66	2.91	19.75
2003	15.62	-2.42	18.03	20.31	1.95	18.36
2002	17.59	-2.26	19.85	24.79	1.7	23.08
2001	18.65	-2.38	21.03	22.9	1.41	21.49
2000	12.36	-2.61	14.97	12.67	1.31	11.36

Font: Idescat.

Taxa bruta de creixement total

Quocient entre la variació en els efectius d'una població, expressada com a diferència entre la xifra d'habitants inicial i final d'un període, i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement natural

Quocient entre el saldo natural, expressat com a diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions registrats, en un any determinat, i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

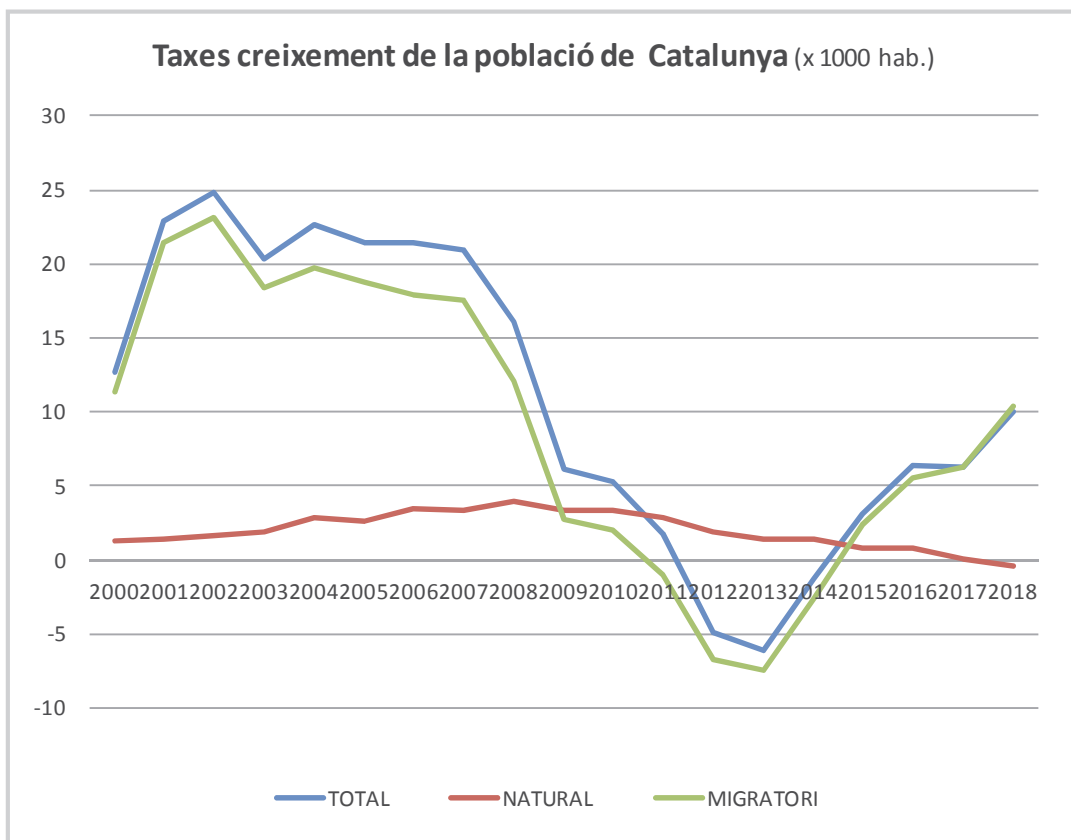
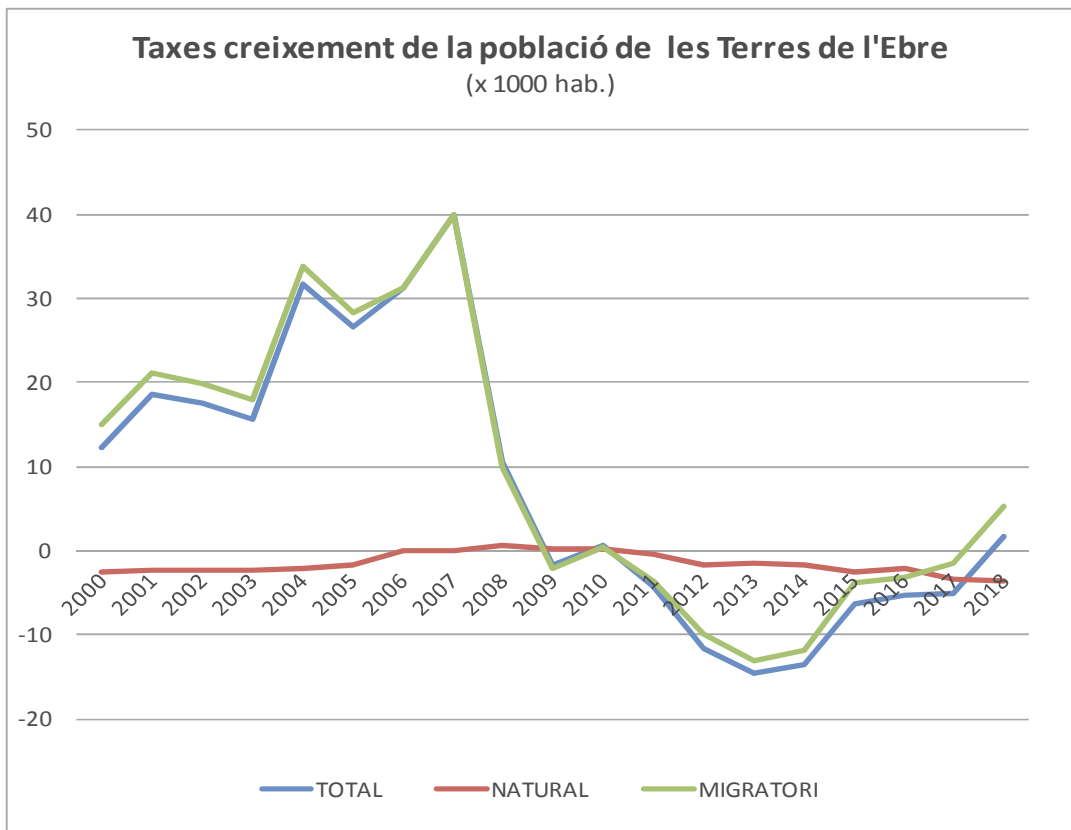
Taxa bruta de creixement migratori

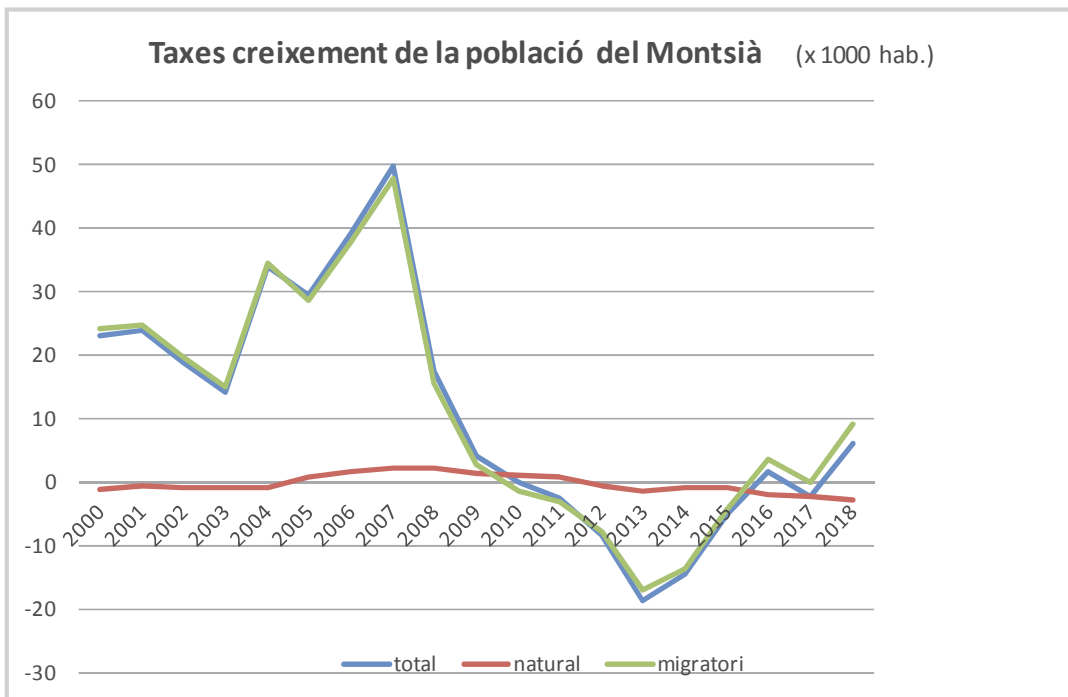
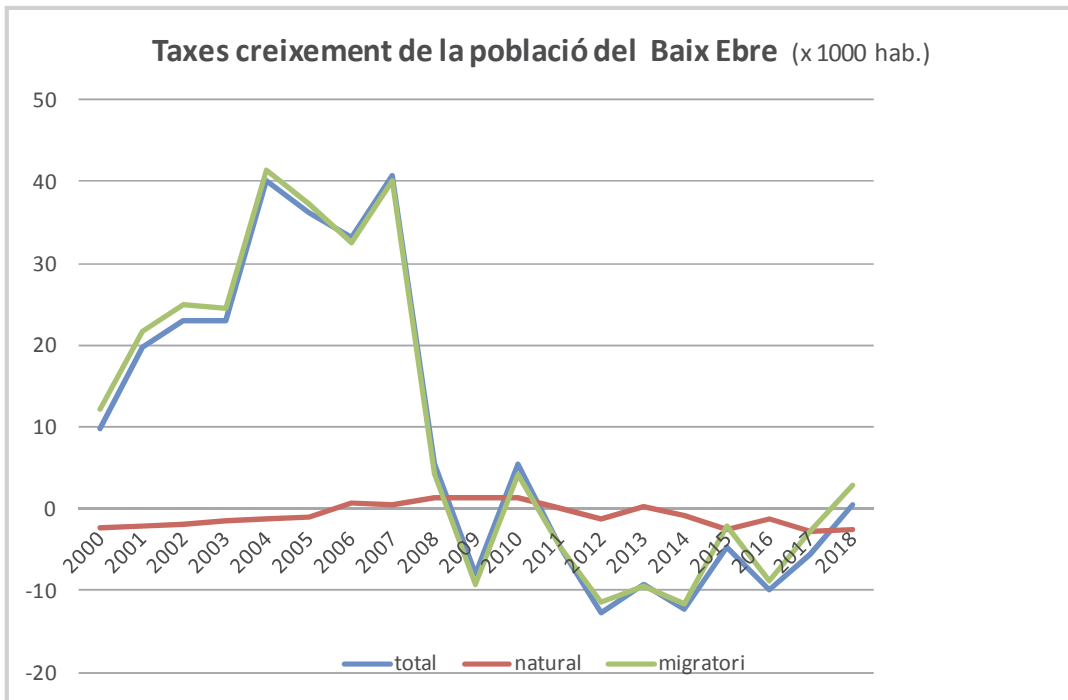
Quocient entre el saldo migratori en un any determinat i la població a la meitat del període. Per al període 1986-2001 el saldo migratori s'estima a partir de l'equació compensadora (creixement total = creixement natural + creixement migratori). En relació amb el 2002 i posteriors, el saldo migratori es calcula sumant els saldos migratoris intern i extern. S'expressa en tant per mil.

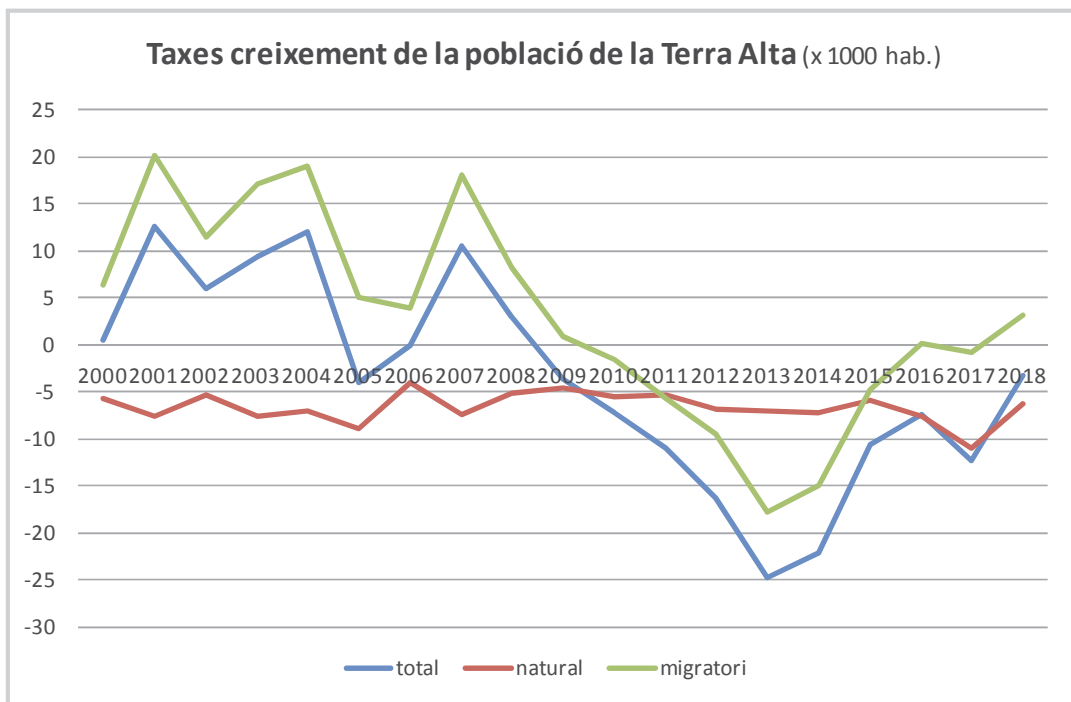
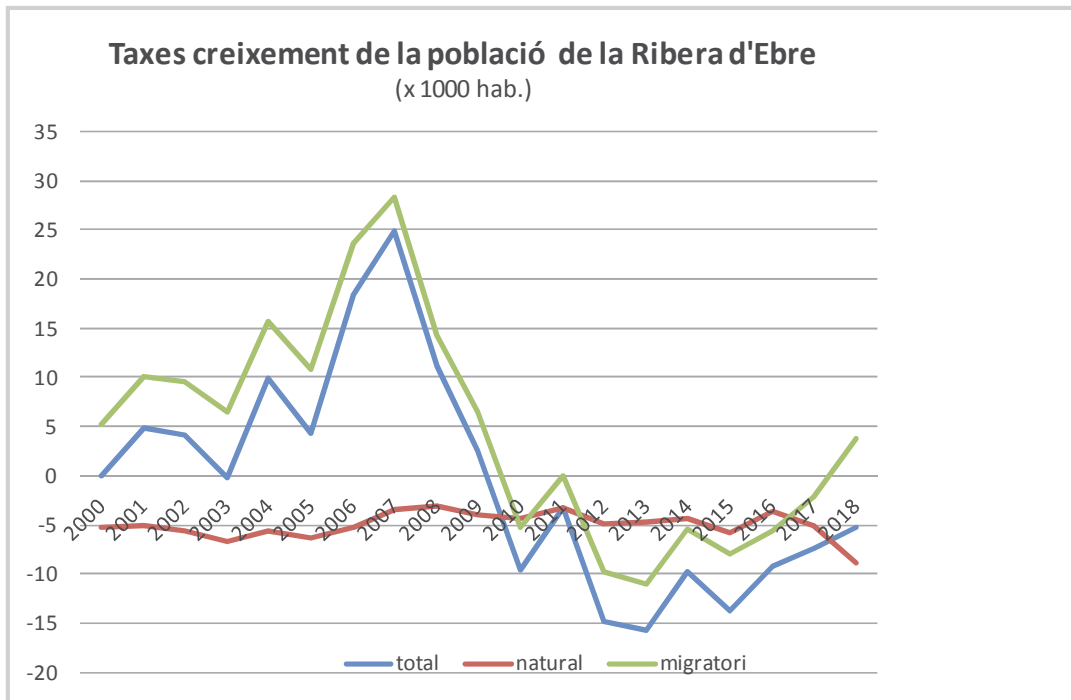
Si comparem qualitativament l'evolució el 2018 de les taxes a les Terres de l'Ebre i Catalunya, hi ha canvis importants. A les Terres de l'Ebre dues de les tres taxes

ja són positives: la migratòria i la total; per contra, el 2017 totes eren negatives. A Catalunya els signes de les taxes coincideixen amb els de les Terres de l'Ebre, i aquí la que canvia és la taxa natural, que era positiva el 2017, igual que les altres, i ara ja entra en terreny negatiu. Així, els creixements dels territoris es fonamenten en la rebuda del flux migratori, que torna a créixer molt el 2018. Si mirem els valors, tots són superiors a Catalunya: el flux natural -0,4 i a les Terres de l'Ebre -3,66‰; i el flux migratori 10,39‰ i 5,38‰ respectivament. El buit de la taxa de creixement total disminueix fins al 8,29‰ a favor de Catalunya, que és inferior a l'11,32‰ del 2017, i en els dos casos ha augmentat pel bon comportament del flux migratori.

Gràfic 6.7. Evolució de les taxes brutes de creixement de la població

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

L'evolució de les taxes el 2018 ens ha proporcionat algunes sorpreses però ha mantingut els comentaris globals que fèiem a l'anuari anterior: les evolucions de les taxes fan preveure un futur creixement poblacional a Catalunya basat en la consolidació del flux migratori positiu i una taxa natural petita que pot esdevenir fins i tot negativa. A les Terres de l'Ebre el component natural incrementa el signe negatiu de manera quasi estructural, i només es dona un creixement total per la sobtada i gran millora del flux migratori.¹⁵

Al gràfic 6.7 es mostren els comportaments de les taxes de creixement per a cada territori. Es pot observar en tots, en més o menys mesura, la gran relació entre el creixement migratori i el total, especialment en els anys de gran flux migratori. En els darrers anys, amb les disminucions dels fluxos migratoris, els valors absoluts de les taxes totals són molt inferiors i es poden veure les aportacions relatives. Ja hem fet l'anàlisi de Catalunya i les Terres de l'Ebre. A continuació estudiem l'evolució força diferenciada de la darrera anualitat, que presenta algunes novetats significades a les quatre comarques. En tots, els signes de les taxes migratòries són positius, i els de les naturals, negatius:

- La comarca del Montsià té un taxa de creixement total important del 6,2‰, força diferent al valor del -2,16‰ de l'anualitat anterior; la taxa de creixement natural tornarà a marcar el mínim de la sèrie amb un -2,91‰. La taxa migratòria té un creixement molt alt i arriba a 9,12‰. Aquest any és una de les dos comarques que creix i la que ho fa en més proporció.
- La segona comarca que té una taxa de creixement total positiva és el Baix Ebre, amb un petit valor del 0,38‰. També és una dada molt més bona que el -5,63‰ del 2017. En aquest cas la taxa de creixement natural torna a ser negativa amb un -2,47‰, una mica menys negativa que el -2,86‰ del 2017. Torna a ser molt més gran el canvi de la taxa migratòria que del valor negatiu del -2,68‰, que passa a un clar valor positiu del 2,86‰.
- La comarca de la Terra Alta el 2018 té de nou un valor negatiu de la taxa de creixement global del -3,25‰, un valor molt més moderat que el del

¹⁵ Les dades de les taxes de creixement total no coincideixen amb les del primer apartat per la diferent metodologia i poblacions assignades per al càlcul a cada indicador.

2017, en què va ser la comarca amb la taxa de creixement global més negativa, amb un valor -12,3‰. Es modera el valor negatiu de la taxa de creixement natural del -11,08‰ al -6,33‰, i la taxa migratòria també canvia de signe i esdevé de nou positiva passant del -0,87‰ al 3,17‰, ara ja un valor prou gran.

- La comarca de la Ribera d'Ebre és la comarca amb la taxa de creixement global més negativa el 2018, amb un -5,17‰, malgrat que és la pitjor, millora el valor de la taxa global del 2017 del -7,48‰. Novament empitjora la taxa natural, que passa del ja dolent -5‰ el 2017 a un preocupant 8,86‰ el 2018, i presenta una clara millora en el comportament de la taxa migratòria, que passa del -2,25‰ a un positiu 3,74‰.

El 2018 s'observa un nou empitjorament de la taxa de creixement natural (excepte al Baix Ebre), cada cop més negativa, amb alguns valors molt preocupants en algunes comarques. Aquest comportament es veu compensat amb escreix amb la gran millora del saldo migratori, que ja dona taxes positives a les dues comarques més poblades i millora les taxes globals de les 4 comarques el 2018.

Taula 6.11. Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-2018

Taula 6.11. Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-2018						
	Catalunya			Resta Estat	Estranger	TOTAL
	Mateixa comarca	Altra comarca	Total Catalunya			
2019	101444	30468	131912	15935	30540	178387
2018	102,253	30,372	132,625	16,130	29,643	178,398
2017	102,803	30,444	133,247	16,344	29,917	179,508
2016	103,272	30,530	133,802	16,676	30,377	180,855
2015	103,726	30,556	134,282	16,967	31,618	182,867
2014	104071	30671	134742	17148	33404	185294
2013	104355	30629	134984	17388	36506	188878
2012	104716	30597	135313	17626	38887	191826
2011	104855	30756	135611	17842	38178	191631
2010	104766	30828	135594	18098	37876	191568
2009	104230	30553	134783	18235	37842	190860
2008	104086	30146	134232	18396	36463	189091
2007	104052	29714	133766	18378	30318	182462
2006	104073	28949	133022	18320	26120	177462
2005	104165	28574	132739	18262	23791	174792
2004	104104	28168	132272	18217	18304	168793
2003	104557	27906	132463	18213	15211	165887
2002	105151	27708	132859	18356	10656	161871
2001	105505	27622	133127	18487	7183	158797
2000	105731	27503	133234	18596	4454	156284

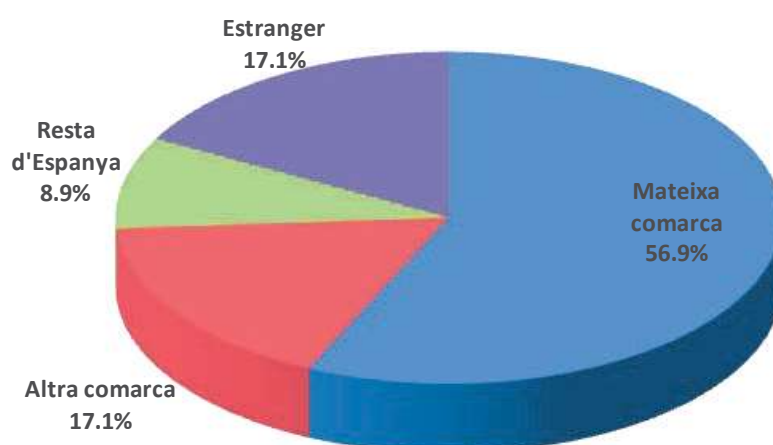
Font: Idescat. Padró continu.
Institut d'Estadística de Catalunya

La taula 6.11 ens presenta l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre tenint en compte el lloc de naixement dels residents. El 2019 la població pràcticament es manté constant amb una petitíssima pèrdua d'11 residents. Ara bé, els col·lectius es comporten d'una forma molt diferent. A continuació analitzem l'evolució dels grups de població per al darrer any i per al conjunt del segle. Per a cada grup tenim que:

- La població dels nascuts a Catalunya torna a disminuir el 2019 fins als 131.912 habitants, el valor més petit del segle, 1.412 menys que el 2000. Suposa de nou una reducció encara més important que en els anys precedents de 713, enfront dels 622 del 2018 i els 555 del 2017. El repartiment entre els de la mateixa comarca i de la resta de comarques és singular, ja que els de la mateixa comarca perden habitants en 809 i els de les altres comarques tenen un petit guany de 96. Continua modificant-se el comportament dels dos subgrups, que és diferent al llarg del segle, amb la disminució de la població de la mateixa comarca i l'increment de la població d'altres comarques catalanes.
- Els nascuts a la resta de l'Estat el 2019 tornen a perdre població en 195, i en moderen de nou la disminució absoluta. Ja s'acumula una pèrdua de 2661 des de l'inici del segle. Aquest grup és el que experimenta la disminució més gran en termes absoluts i encara més en termes relatius, si bé la seva davallada el 2019 torna a ser més petita que la del grup anterior.
- Els estrangers són l'únic grup que augmenta el valor absolut de la població el 2019. L'increment d'aquest any és important: des de 897 habitants fins a arribar als 30.540 residents. L'augment al llarg del segle ha estat impressionant, ja que el 2000 només eren 4.554. Per tant, s'ha multiplicat per 7. No és el màxim de la sèrie que es va donar el 2012 amb 38.887.

La diferent evolució de les poblacions el 2019 fa que si comparem les composicions amb les del 2018, hi hagi algunes diferències. El percentatge dels nascuts a la mateixa comarca perd pes, del 57,3% al 56,9%, i també ho fa en una dècima la població de la resta d'Espanya: del 9,0% al 8,9%. En ser una composició de suma 100 algunes, en guanyen, la de la resta de comarques catalanes una dècima fins al 17,1%, el mateix percentatge que assoleix la població estrangera que creix 5 dècimes.

Gràfic 6.8. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A la taula 6.12a mostrem la distribució de la població ebrenc a segons el continent i n'analitzem l'evolució de la darrera anualitat i el canvi al llarg del segle. El 2019 guanyen població tots els grups excepte els espanyols i els procedents de la resta d'Europa. Els espanyols són els que presenten la pèrdua més gran en termes absoluts de 798 habitants, un 0,53% de la seva població; el segon col·lectiu en pèrdua és la resta d'Europa, amb només 71 i un percentatge molt

més alt del 3,4%. Els procedents de la resta de la UE, aquest any, a diferència del 2018, ja guanyen població: 124 nous residents fins a arribar als 13.029, el grup més nombrós. Els residents de la resta de continents aquest any guanyen població. Els provinents d'Amèrica del Nord i Amèrica Central tornen a créixer en 113, un increment novament molt important del 16,7% que en consolida l'aportació fins als 791 residents. El grup que creix més en termes absoluts torna a ser el dels africans, amb 387, un augment que triplica el del 2018. També creixen en quantitat molt superiors a la del 2018 els d'Àsia i Oceania (160 residents) i una mica més els d'Amèrica del Sud (74 residents).

La taula 6,12b indica la pèrdua en termes absoluts i relatius des del màxim segons l'origen continental. De nou augmenten els nascuts a Amèrica del Nord i Amèrica Central i, per tant, la pèrdua és zero en assolir el màxim de la sèrie amb 791. El valor percentual de la disminució més elevat és el d'Amèrica del Sud, amb un 51%; el segueix en pèrdua percentual el de la resta de la UE amb 38,5%, els dos han reduït la disminució el 2019. La resta d'Europa perd des del màxim del 2012 un 17,6%, en aquest cas amb un fort increment. Redueix molt la pèrdua el component africà fins al 7,1%, i encara més el procedent d'Àsia i Oceania fins al 6,9%. Un comportament molt diferent és el dels espanyols, si bé tornen a perdre població, i ara ja és un 2,5%, més petit que en el màxim.

Taula 6.12. Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (recomptes), 2000-2018

	Nacionalitat							Total
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	
2019	149656	13029	2005	8238	791	2019	2649	178387
2018	150,454	12,905	2,076	7,851	678	1,945	2,489	178,398
2017	151,388	13,394	2,094	7,711	575	1,878	2,468	179,508
2016	151,933	13,941	2,130	7,890	516	1,932	2,513	180,855
2015	152,380	15,287	2,144	7,850	527	2,100	2,579	182,867
2014	152,627	16,771	2,225	8,192	500	2,382	2,597	185,294
2013	152,337	19,348	2,370	8,650	545	2,870	2,758	188,878
2012	152,830	21,197	2,433	8,863	518	3,140	2,845	191,826
2011	153,329	20,893	2,403	8,493	467	3,523	2,523	191,631
2010	153,523	20,968	2,386	8,102	497	3,977	2,115	191,568
2009	153,122	21,257	2,439	7,417	487	4,099	2,039	190,860
2008	152,968	20,443	2,343	6,698	423	4,120	2,096	189,091
2007	152,720	15,989	1,964	5,774	317	3,690	2,008	182,462
2006	152,084	5,401	9,165	5,278	282	3,449	1,803	177,462
2005	151,989	4,438	8,215	4,909	284	3,639	1,318	174,792
2004	151,698	2,295	6,831	3,832	217	3,112	808	168,793
2003	151,923	1,947	5,309	3,335	226	2,569	578	165,887
2002	152,448	1,449	3,058	2,502	195	1,804	415	161,871
2001	152,879	1,224	1,572	1,795	171	938	218	158,797
2000	153,084	1,081	397	1,156	141	320	105	156,284

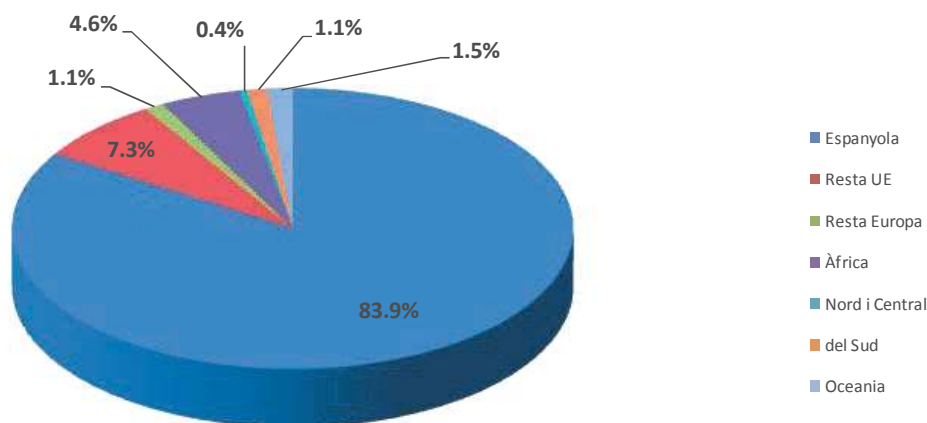
Font: Idescat. Padró continu.
Institut d'Estadística de Catalunya

	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania
Any màxima poblac	2,010	2,012	2,012	2,012	2,019	2,008	2,012
Diminució	- 3,867	- 8,168	- 428	- 625	Maxim	- 2,101	- 196
Percentatge	-2.5%	-38.5%	-17.6%	-7.1%		-51.0%	-6.9%

Font : elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

La composició i els pesos relatius de cada col·lectiu es mostren en percentatges al gràfic 6.10. El 2019 el pes dels nacionals torna a baixar fins al 83,9%, també disminueix el dels col·lectius europeus de la UE i de la resta de la UE a 7,2% i 1,1% respectivament. Els que guanyen pes són de nou els africans fins al 4,6% i el de Àsia i Oceania al 1,5%. Els restants amb l'arrodoniment mantenen el pes percentual respecte al 2018.

Gràfic 6.9. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitat, 2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A la taula 6.13a es detallen en termes absoluts els diversos col·lectius de població als municipis i comarques de les Terres de l'Ebre, i a la 6.13b s'ordenen per percentatges de menys a més de població estrangera. A continuació detallem algunes de les singularitats que es presenten.

Si fem l'anàlisi comarcal en termes absoluts, totes les comarques han crescut pel que fa al nombre d'estrangers el 2019. Per ordre de més a menys són: el Baix Ebre amb 12.773, seguida del Montsià amb 11.197, la Ribera amb 3.354 i la Terra Alta amb 1.407. Amb aquestes noves dades, el Montsià és la comarca amb un percentatge més elevat de població estrangera, del 16,60%, seguit del Baix Ebre amb un 16,46%; les dues comarques més poblades han estat les que més immigrants han rebut. No molt lluny percentualment se situa la Ribera amb un 15,34%; i amb un notable increment el darrer any, la Terra Alta ja assoleix un 12,25%. També totes les comarques n'incrementen el percentatge.

La distribució d'estrangers en l'àmbit municipal, especialment en municipis petits com són els ebrencs, no té lloc de forma homogènia, es du a terme en molts casos per efectes crida entre persones de la mateixa nacionalitat que han anat

a residir a un municipi. No en tenim les dades nacionals i només podem esmentar les diferències importants en els valors absoluts segons les zones de procedència.

Si ho analitzem per zones de procedència en termes absoluts, la dimensió de Tortosa fa que en aquesta ciutat 5 de les 6 procedències acumulin el nombre més elevat: 2.472 d'Àfrica, 1.026 d'Àsia i Oceania, 529 d'Amèrica del Sud, 490 de la resta d'Europa i 263 d'Amèrica del Nord i Central. En tots els casos menys els de la resta d'Europa augmenta la quantitat. L'únic col·lectiu que té un nombre més gran en un altra població són els nascuts a la resta de la UE a Sant Carles de la Ràpita, amb 1.372 residents.

La taula 6.13b ens mostra els municipis segons els percentatges totals de població estrangera. El municipi amb més població estrangera el 2019 és Ulldecona, l'únic que supera el 25% de la població. N'hi ha fins a 7 més que superen el 20% de les quatre comarques, que són: el Perelló, l'Ampolla, Benissanet, Gandesa, l'Ametlla de Mar, Alcanar, Ginestar i Vinebre.

Els que no arriben aquest any al 5% dels estrangers són 4, els mateixos que l'any passat, menys Paüls, que aquest any el supera per molt poc. Els 4 són de la Terra Alta, canvien l'ordre respecte a l'any anterior, i de menys a més són: Vilalba dels Arcs, la Fatarella, Caseres i Arnes.

A continuació, esmentant les agrupacions dels col·lectius, destaquem els tres municipis amb percentatges més elevats per cada zona de procedència:

- De la resta de la UE en resulten els percentatges més alts en ser el col·lectiu amb més estrangers al territori. Són els mateixos de l'any passat: el Perelló un 20,25%, Ginestar un 18,86% i Gandesa un 17,43%. El primer en disminueix el percentatge i els dos següents l'incrementen.
- El següent col·lectiu per volum és l'africà. I aquí els tres municipis són Vinebre, amb un 15,65%, la Torre de l'Espanyol, amb un 14,57%, i Roquetes, amb un 8,83%. També els mateixos que l'any anterior. Tot i que augmenta més el percentatge dels dos petits municipis de la Ribera

d'Ebre, on s'observa una concentració molt superior al de la resta dels municipis ebrencs, ens serveix d'exemple el tercer, que a més a més en disminueix el percentatge el 2019.

- Els nascuts a Àsia i Oceania tenen el percentatge més elevat a Corbera d'Ebre, amb un 8,17%, seguits de Bot, 6,11%, i l'Aldea, 5,22%. Aquí els tres n'han incrementat el percentatge el 2019.
- De la resta d'Europa destquen Freginals amb un 8,96%, l'Ampolla amb un 4,49% i Alcanar amb un 3,40%. En aquest cas els tres en disminueixen el percentatge. Crida l'atenció l'elevat valor d'un poble petit com Freginals, que dobla en valor el següent.
- Els nascuts a Amèrica del Sud, com que procedeixen de molts països, estan més repartits. Sense grans percentatges, el més elevat aquest any és el de la Pobla de Massaluca, amb un 2,83%, que intercanvia la posició amb Amposta (2,28%); i per acabar, Sant Carles de la Ràpita, amb un 1,79%.
- Finalment, d'Amèrica del Nord i d'Amèrica Central, que són els col·lectius més petits i en creixement. Es concentren en algunes localitats, entre les quals de forma considerable en un dels municipis més petits, Prat de Comte, on aquest any ja arriben al 7,65% (hi ha dos pobles més amb percentatges importants a la Terra Alta: Arnes i la Pobla de Massaluca). Els segueixen Xerta, amb un 2,74%, i Garcia, amb un 1,71%.

Taula 6.13 a. Població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2019								
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
Municipis								
Alcanar	7455	1255	320	246	27	92	23	9418
Aldea, l'	3370	178	41	304	4	46	217	4160
Aldover	778	70	1	31	2	0	0	882
Alfara de Carles	350	15	5	1	0	5	1	377
Ametlla de Mar, l'	5337	801	121	388	27	80	33	6787
Ampolla, l'	2439	480	144	51	20	32	39	3205
Amposta	17545	1107	140	826	79	472	569	20738
Arnes	433	14	0	1	6	1	0	455
Ascó	1529	31	1	74	11	14	0	1660
Batea	1683	184	16	4	0	3	0	1890
Benifallet	657	76	0	2	1	2	1	739
Benissanet	895	119	5	101	0	3	38	1161
Bot	522	8	0	0	5	3	35	573
Camarles	2762	271	43	105	6	21	16	3224
Caseres	249	5	0	0	3	2	0	259
Corbera d'Ebre	882	49	0	0	1	1	83	1016
Deltebre	10409	459	76	314	39	80	105	11482
Fatarella, la	915	18	1	1	5	1	0	941
Flix	3035	176	40	70	17	22	48	3408
Freginals	285	21	31	6	0	1	2	346
Galera, la	620	79	3	22	0	7	0	731
Gandesa	2405	534	11	51	23	23	17	3064
Garcia	447	46	2	16	9	3	4	527
Ginestar	598	142	1	11	1	0	0	753
Godall	542	29	1	1	0	2	0	575
Horta de Sant Joan	1024	112	5	3	2	2	1	1149
Mas de Barberans	502	70	0	0	2	4	0	578
Masdenverge	998	23	2	36	3	7	1	1070
Miravet	607	29	1	41	1	2	10	691
Móra d'Ebre	4641	401	59	494	11	36	48	5690
Móra la Nova	2478	345	5	209	7	31	12	3087
Palma d'Ebre, la	311	16	1	11	1	0	0	340
Paüls	528	25	2	1	0	0	0	556
Perelló, el	2106	561	23	62	9	8	1	2770
Pinell de Brai, el	909	103	0	0	1	3	1	1017
Pobla de Massaluça, la	284	14	0	7	4	9	0	318
Prat de Comte	167	1	0	0	14	0	1	183
Rasquera	678	89	12	0	0	2	0	781
Riba-roja d'Ebre	1013	98	4	4	2	5	0	1126
Roquetes	6862	253	43	704	10	60	41	7973
Sant Carles de la Ràpita	12446	1372	107	381	90	265	128	14789
Sant Jaume d'Erveja	3269	106	21	47	10	19	31	3503
Santa Bàrbara	3189	252	14	172	15	41	24	3707
Sènia, la	4670	716	17	236	7	27	8	5681
Tivenys	781	45	16	44	8	5	0	899
Tivissa	1436	89	39	11	2	10	15	1602
Torre de l'Espanyol, la	502	17	0	89	1	2	0	611
Tortosa	27368	1223	499	2472	263	521	1026	33372
Ulldecona	4718	834	131	504	7	37	69	6300
Vilalba dels Arcs	610	13	0	0	2	0	0	625
Vinebre	341	15	1	67	1	3	0	428
Xerta	1076	40	0	17	32	4	1	1170
Comarques								
Baix Ebre	64823	4497	1014	4496	421	864	1481	77596
Montsià	56239	5864	787	2477	240	974	855	67436
Ribera d'Ebre	18511	1613	171	1198	64	133	175	21865
Terra Alta	10083	1055	33	67	66	48	138	11490

Font: Idescat. Padró continu.

Taula 6.13b. Percentatges població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2019

	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total estranger
Municipis								
Vilalba dels Arcs	97.60	2.08	0.00	0.00	0.32	0.00	0.00	2.40
Fatarella, la	97.24	1.91	0.11	0.11	0.53	0.11	0.00	2.76
Caseres	96.14	1.93	0.00	0.00	1.16	0.77	0.00	3.86
Ames	95.16	3.08	0.00	0.22	1.32	0.22	0.00	4.84
Paüls	94.96	4.50	0.36	0.18	0.00	0.00	0.00	5.04
Godall	94.26	5.04	0.17	0.17	0.00	0.35	0.00	5.74
Sant Jaume d'Enveja	93.32	3.03	0.60	1.34	0.29	0.54	0.88	6.68
Masdenverge	93.27	2.15	0.19	3.36	0.28	0.65	0.09	6.73
Alfara de Carles	92.84	3.98	1.33	0.27	0.00	1.33	0.27	7.16
Ascó	92.11	1.87	0.06	4.46	0.66	0.84	0.00	7.89
Xerta	91.97	3.42	0.00	1.45	2.74	0.34	0.09	8.03
Palma d'Ebre, la	91.47	4.71	0.29	3.24	0.29	0.00	0.00	8.53
Prat de Comte	91.26	0.55	0.00	0.00	7.65	0.00	0.55	8.74
Bot	91.10	1.40	0.00	0.00	0.87	0.52	6.11	8.90
Deltebre	90.65	4.00	0.66	2.73	0.34	0.70	0.91	9.35
Riba-roja d'Ebre	89.96	8.70	0.36	0.36	0.18	0.44	0.00	10.04
Tivissa	89.64	5.56	2.43	0.69	0.12	0.62	0.94	10.36
Pínnel de Brai, el	89.38	10.13	0.00	0.00	0.10	0.29	0.10	10.62
Pobla de Massaluca, la	89.31	4.40	0.00	2.20	1.26	2.83	0.00	10.69
Horta de Sant Joan	89.12	9.75	0.44	0.26	0.17	0.17	0.09	10.88
Flix	89.06	5.16	1.17	2.05	0.50	0.65	1.41	10.94
Batea	89.05	9.74	0.85	0.21	0.00	0.16	0.00	10.95
Benifallet	88.90	10.28	0.00	0.27	0.14	0.27	0.14	11.10
Aldover	88.21	7.94	0.11	3.51	0.23	0.00	0.00	11.79
Miravet	87.84	4.20	0.14	5.93	0.14	0.29	1.45	12.16
Tivenys	86.87	5.01	1.78	4.89	0.89	0.56	0.00	13.13
Mas de Barberans	86.85	12.11	0.00	0.00	0.35	0.69	0.00	13.15
Rasquera	86.81	11.40	1.54	0.00	0.00	0.26	0.00	13.19
Corbera d'Ebre	86.81	4.82	0.00	0.00	0.10	0.10	8.17	13.19
Roquetes	86.07	3.17	0.54	8.83	0.13	0.75	0.51	13.93
Santa Bàrbara	86.03	6.80	0.38	4.64	0.40	1.11	0.65	13.97
Camarles	85.67	8.41	1.33	3.26	0.19	0.65	0.50	14.33
Garcia	84.82	8.73	0.38	3.04	1.71	0.57	0.76	15.18
Galera, la	84.82	10.81	0.41	3.01	0.00	0.96	0.00	15.18
Amposta	84.60	5.34	0.68	3.98	0.38	2.28	2.74	15.40
Sant Carles de la Ràpita	84.16	9.28	0.72	2.58	0.61	1.79	0.87	15.84
Freginals	82.37	6.07	8.96	1.73	0.00	0.29	0.58	17.63
Sènia, la	82.20	12.60	0.30	4.15	0.12	0.48	0.14	17.80
Torre de l'Espanyol, la	82.16	2.78	0.00	14.57	0.16	0.33	0.00	17.84
Tortosa	82.01	3.66	1.50	7.41	0.79	1.56	3.07	17.99
Móra d'Ebre	81.56	7.05	1.04	8.68	0.19	0.63	0.84	18.44
Aldea, l'	81.01	4.28	0.99	7.31	0.10	1.11	5.22	18.99
Móra la Nova	80.27	11.18	0.16	6.77	0.23	1.00	0.39	19.73
Vinebre	79.67	3.50	0.23	15.65	0.23	0.70	0.00	20.33
Ginestar	79.42	18.86	0.13	1.46	0.13	0.00	0.00	20.58
Alcanar	79.16	13.33	3.40	2.61	0.29	0.98	0.24	20.84
Ametlla de Mar, l'	78.64	11.80	1.78	5.72	0.40	1.18	0.49	21.36
Gandesa	78.49	17.43	0.36	1.66	0.75	0.75	0.55	21.51
Benissanet	77.09	10.25	0.43	8.70	0.00	0.26	3.27	22.91
Ampolla, l'	76.10	14.98	4.49	1.59	0.62	1.00	1.22	23.90
Perelló, el	76.03	20.25	0.83	2.24	0.32	0.29	0.04	23.97
Ulldecona	74.89	13.24	2.08	8.00	0.11	0.59	1.10	25.11
Comarques								
Baix Ebre	83.54	5.80	1.31	5.79	0.54	1.11	1.91	16.46
Montsià	83.40	8.70	1.17	3.67	0.36	1.44	1.27	16.60
Ribera d'Ebre	84.66	7.38	0.78	5.48	0.29	0.61	0.80	15.34
Terra Alta	87.75	9.18	0.29	0.58	0.57	0.42	1.20	12.25

Font: Idescat. Padró continu.

La taula 6.14 recull la procedència per nacionalitats a les Terres de l'Ebre. Aquest any la tornem a mostrar completa per visualitzar la presència de tots les països que conviuen a les Terres de l'Ebre i dels cinc continents; per tant, constitueixen una societat multicultural. Un cop vista l'evolució de les zones geogràfiques, ara analitzem l'evolució i la presència dels països més nombrosos, els que tenen més de 1.000 residents a les Terres de l'Ebre. A diferència de l'any anterior, tots menys un augmenten el nombre de residents. El que més creix en termes absoluts és el Marroc, que passa dels 6.456 el 2018 als 6.794 el 2019. S'apropa així a Romania, que també creix el 2019 fins a 7.129 i continua sent el país amb més residents. Molt lluny en termes absoluts se situen la resta de països, que ordenats són Pakistan (1.685), Regne Unit (1.335), Equador (1.169), l'únic que perd residents el 2019, i s'hi afegeix Colòmbia, que arriba aquest any als 1.057.

La taula 6.14 també recull el gènere de la població i es tornen a mostrar diferències notables en el saldo entre la població femenina i la masculina segons el lloc de procedència. Ja sabem que en termes globals la taxa de masculinitat de la població ebrenca s'ha mantingut per sobre de 100%, amb un augment el 2019. Si ho analitzem per continents, n'hi ha dos que tenen més dones que homes: Europa amb 525 dones més i Amèrica amb 967. Per contra, n'hi ha tres, si comptem Oceania, amb 2 homes més, que presenten taxes de masculinitat superior al 100. Àsia té 875 homes més i sobretot Àfrica, amb una saldo masculí positiu de 1.902. Per tant, els continents tenen un component de sexe marcat pels fluxos migratoris que hi esdevenen i l'ocupació que tenen al nostre país majoritàriament.

Taula 6.14 Població segons país de naixement i sexe Terres de l'Ebre. Any 2019

	Homes	Dones	Total
Europa	80783	81308	162091
Espanya	73765	74082	147847
Catalunya	66123	65789	131912
Resta d'Espanya	7642	8293	15935
Resta Unió Europea	5952	5992	11944
Alemanya	219	220	439
Àustria	3	11	14
Bèlgica	108	96	204
Bulgària	204	157	361
Croàcia	4	2	6
Dinamarca	2	2	4
Eslovàquia	49	69	118
Eslovènia	1	1	2
Estònia	0	2	2
Finlàndia	1	3	4
França	502	483	985
Grècia	1	2	3
Hongria	20	20	40
Irlanda	32	24	56
Itàlia	138	70	208
Letònia	9	12	21
Lituània	149	225	374
Luxemburg	2	1	3
Malta	2	1	3
Països Baixos	113	100	213
Polònia	85	121	206
Portugal	77	54	131
Regne Unit	690	645	1335
República Txeca	25	41	66
Romania	3508	3621	7129
Suècia	8	9	17
Xipre	0	0	0
Resta d'Europa	1066	1234	2300
Albània	8	5	13
Andorra	21	30	51
Armènia	1	3	4
Bielorússia	16	31	47
Bòsnia i Hercegovina	4	5	9
Geòrgia	7	16	23
Islàndia	0	0	0
Liechtenstein	0	0	0
Macedònia	1	1	2
Montenegro	3	3	6

	Homes	Dones	Total
Noruega	4	4	8
República de Moldàvia	378	378	756
Rússia	136	229	365
Sèrbia	14	8	22
Suïssa	211	243	454
Ucraïna	262	277	539
Resta de països	0	1	1
Àfrica	5038	3136	8174
Algèria	296	176	472
Angola	1	2	3
Benín	0	0	0
Botswana	0	0	0
Burkina Faso	1	1	2
Burundi	0	0	0
Camerun	3	3	6
Cap Verd	1	1	2
Congo	1	2	3
Costa d'Ivori	13	8	21
Egipte	6	2	8
Eritrea	0	0	0
Etiòpia	2	5	7
Gabon	1	2	3
Gàmbia	121	16	137
Ghana	7	6	13
Guinea	19	6	25
Guinea Bissau	3	1	4
Guinea Equatorial	10	8	18
Kenya	2	4	6
Libèria	0	0	0
Líbia	4	1	5
Madagascar	0	2	2
Malawi	0	0	0
Mali	111	19	130
Marroc	4033	2766	6799
Maurici	0	0	0
Mauritània	5	2	7
Moçambic	0	2	2
Níger	0	0	0
Nigèria	16	13	29
República Centreafricana	0	0	0
Rep. Democràtica del Congo	2	1	3
República Unida de Tanzània	1	0	1
Ruanda	0	0	0
São Tomé i Príncipe	0	0	0
Senegal	362	70	432

	Homes	Dones	Total
Seychelles	0	1	1
Sierra Leone	0	0	0
Somàlia	0	0	0
Sud-àfrica	5	10	15
Sudan	0	0	0
Togo	1	1	2
Tunísia	6	5	11
Txad	0	0	0
Uganda	1	0	1
Zàmbia	0	0	0
Zimbàbue	0	0	0
Resta de països	4	0	4
Amèrica	2250	3217	5467
Argentina	250	266	516
Barbados	0	0	0
Bolívia	72	115	187
Brasil	82	172	254
Canadà	7	8	15
Colòmbia	427	630	1057
Costa Rica	8	6	14
Cuba	82	123	205
Dominica	1	0	1
El Salvador	24	24	48
Equador	561	608	1169
Estats Units d'Amèrica	35	40	75
Guatemala	7	10	17
Guyana	0	0	0
Haití	0	2	2
Hondures	81	294	375
Jamaica	0	1	1
Mèxic	33	69	102
Nicaragua	24	35	59
Panamà	3	4	7
Paraguai	67	147	214
Perú	190	229	419
República Dominicana	77	165	242
Surinam	1	0	1
Trinidad i Tobago	1	0	1
Uruguai	75	76	151
Veneçuela	85	133	218
Xile	56	60	116
Resta de països	1	0	1
Àsia	1756	881	2637
Afganistan	0	0	0
Aràbia Saudí	1	1	2
Azerbaidjan	2	2	4

	Homes	Dones	Total
Bangladesh	8	7	15
Cambodja	0	0	0
Filipines	5	14	19
Iemen	0	0	0
Índia	253	85	338
Indonèsia	0	3	3
Iran	1	2	3
Iraq	2	0	2
Israel	6	1	7
Japó	4	8	12
Jordània	5	3	8
Kazakhstan	0	4	4
Kirguizstan	0	0	0
Kuwait	0	0	0
Líban	3	1	4
Malàisia	1	0	1
Mongòlia	0	1	1
Myanmar	0	0	0
Nepal	8	2	10
Pakistan	1201	484	1685
Corea del Sud	0	0	0
Corea del Nord	0	0	0
Singapur	0	0	0
Síria	7	1	8
Sri Lanka	0	0	0
Tadjikistan	0	0	0
Tailàndia	3	6	9
Turkmenistan	0	0	0
Turquia	2	3	5
Unió dels Emirats Àrabs	0	0	0
Uzbekistan	0	1	1
Vietnam	0	4	4
Xina	240	244	484
Resta de països	4	4	8
Oceania	10	8	18
Austràlia	2	6	8
Nova Zelanda	1	1	2
Resta de països	7	1	8
Total	89837	88550	178387

Elements destacats i reflexions de l'apartat

- La taxa de creixement natural de la població ebrenca el 2019 torna a ser negativa i torna a empitjorar notòriament. La taxa de creixement migratori és positiva i té un gran augment.
- Els signes de les taxes de creixement a Catalunya són els mateixos que a l'Ebre, amb valors més grans en tots els casos, amb una taxa de creixement total positiva en els dos territoris.
- La clara dependència del component migratori per l'evolució de la població ha provocat fases de creixement i decreixement molt acusades al llarg del segle.
- No considerem positiva la dependència cada cop més important d'un futur creixement poblacional basat en el component migratori que es pot veure molt influenciat per les crisis (econòmiques, sanitàries) i les polítiques futures. Fora convenient articular polítiques que fomentessin la natalitat al territori per assolir creixements naturals més prop de zero a les Terres de l'Ebre.
- El 2019 els col·lectius estrangers creixen en la seva aportació absoluta a la població resident en tots els casos menys en els procedents de la resta d'Europa.
- Destaca el gran creixement percentual dels procedents d'Amèrica del Nord i Central, que actualment són 791, valor màxim al llarg del segle.
- Hi ha marcades diferències entre els percentatges i les procedències dels residents als municipis ebrenca. L'efecte crida en pobles on els valors absoluts són petits fa que els col·lectius es concentrin percentualment.
- El percentatge de població estrangera a les Terres de l'Ebre el 2019 és del 17,12%.
- La població ebrenca és multicultural, amb presència de residents de quasi tots els països del món, en una proporció força important. Els dos

col·lectius més importants són, primer, el romanès i, segon, el marroquí (aquest amb un gran creixement el 2019).